

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Liber XXV. Matrimonij essentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

LIBER XXV. MATRIMONII ESSENTIA:

DRÆMISSO Sponsalium, iure iam Matrimonij Essentiam expono, indissolubilitatem exprimo, consensum necessarium innuo, Clandestinum Coactum, & Conditionatum enuncio. Præterea de Ministro, & aliis solemnitatibus differo. De debito coniugali, de Diuortioque tractatum expono.

SECTIO PRIMA.

De Matrimonij Essentia receptiores sine lite Sententiae.

CAPUT I.

Essentiam Matrimonij, præceptum, divisionem, aliasque describo proprietates.

MATRIMONII nomen deriuatur à matre. Quia mulier nubis, ut mater efficiatur. Appellatur alio nomine *Nuptia*, *Connubium*. Nuptia verò & Connubium ab obnubendo, seu velando nuncupantur. Quia quasi nube obregitur virgo velamine quadam, dum benedicatur. Appellatur etiam *Coniugium* ab effectu. Quia duos, ut una caro efficiantur, coniungit, & sub eodem iugo perpetuo colligat. *Valq. de Matrimon. d. 10. cap. 1. Filliuc. tractat. 10. cap. 1. Pontius de Matrim. lib. 1. cap. 1. num. 3.*

1 Matrimonium tripliciter considerari potest. Primo, ut officium naturæ ad liberos procreandos, & definiri potest: *Maritalis coniunctio viri, & femme inter legitimas personas, individuum utriusque consuetudinem retinens. Secundo, considerari potest, ut remedium concupiscentiae, ad servandum in voluptatibus modum. Tertio, ut norma legis Sacramentum ad onera Matrimonij diuina gratia sublevanda, & definitur: *Sacrum signum gratiam conferens, qua & reprimere concupiscentiam, & fideliter cohabitare ad prolem educandam Coniuges valeant. Sanch. l. 2. d. 1. n. 1. Bonac. de matrim. q. 2. pum. 1. n. 1. Ponti. cap. 2. num. 10.**

2 Cum in Matrimonio plura inueniantur, nempe mutuus consensus, externus contractus, munus corporum traditio, quodnam vinclum & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

culum ortum ex contractu, obligatio ad reddendum debitum, ius, quod est in ytrōque ad alterum, usus, & consummatio Matrimonij quidditas tamen, & essentia eius consistit in vinculo illo, quo formaliter sunt coniuges viuti, quod oritur ex mutua traditione; vnde nec consummatio Matrimonij, nec consensus interius, nec externus contractus sunt id, in quo Matrimonij consistit essentia: nec mutua corporum traditio. Quia illa transit, Matrimonio permanente. Nec mutua obligatio, & subiectio, ad reddendum debitum. Quia hæc cessat, vel alterius adulterio, vel ingressu Religionis communis ex consensu, manente tamen Matrimonij consummati vinculo. *D. Thom. in 4. dist. 27. question. 1. articul. 2. Victor. de Matrimon. num. 246. Henr. lib. 11. capite 8. numero 2. Hurtad. de matrimon. d. 3. diffic. 1.*

Olim Matrimonium cum pusillus hominum grec, erat in præcepto. Quia homo tenetur speciem generatione conseruare, sicut sumum indumentum tueri tenetur per cibis sumptionem: & idem tunc singulos obligabat. Nunc verò multiplicatis adeo hominibus hoc præceptum obligat solum communitatum Rectores, ut necessitate occurrente compellant subditos ad coniugia inuenta *Valent. tom. 4. d. 10. question. 1. panel. 4. Vinald. part. 1. de matrim. num. 9. Henr. lib. 11. cap. 1. num. 5.*

3 Verum hoc præceptum naturale sit, idem obligat necessitate virgine etiam Religiosos, *Obligat præ. Moniales, & alios castitatis voto illigatos. Quia exptum, ne votum, quod viri habet à proprio voluntate testificato veritate, atiam voto castitatis voto illigatis.* tis conseruandæ speciei, teneretur quis Matrimonium inire sub mortali, quando sequeuntur seditiones, & bella in Republica, nisi Principis filius vxorem duceret: & tunc teneatur hic ad coniugium ratione præcepti scandali vitandi, & impediendi Republicæ incommode.

D 2 d.

COBAR
e. 3. Mor.
III. IV.
F. IV.

40 Theologie Moralis Lib. XXV.

da. Sanch. lib. 2. d. 3. num. 4. Bonac. qu. 2. p. 287. 3. num. 4. Henr. l. 11. cap. 2. Diana part. 3. de Sacram. resol. 289.

6 Ante Adamum lapsum institutum est Matrimonium. Ad quid monium ad natura officium: eo autem fecuto, Matrimonio in concupiscentiae remedium: in nova lege elemum fuerit utrum est a Christo, ut esset Sacramentum. Por institutum, id in lege natura institutum fuit, & praecepit & quando a Deo illis verbis Gen. 1. Crescite, & multiplicamini. In. noue autem Testamento eleutum fuit in Sacramentum, quando Christus dixit: Quos Deus coniunxit, homo non separabit. Mat. 19. Reginald. l. 31. num. 9. Henr. l. 11. cap. 2.

7 Status coniugalis inferior coelibatus est. Status coniugalis constitutus temporis, qui vel equum Matrimonio Virginibus infinitatem, vel etiam praferunt. Pater ex 1. ad Cor. 7. 38. Qui matrimonio iungit Virginem suam, bene facit. Qui non iungit, melius facit. Ratio est, quia coelibatus conculcatur a Christo. Mat. 19. 11. Qui postea capere capiat: & est Deo gratior, habetque plurima spiritualia commoda, quibus coniugalis caret status.

8 Matrimonium diuiditur in Legitimum, Ratum, Matrimonio & Coniugatum. Legitimum dicitur, quod legitimum Legi: mo consensu contrahitur, quale est apud infidem: potest que dici, Contractus quidam, quem infideles celebrando non recipiunt, cum sit in officium, seu propagatione, & conservationem humanae naturae, ac in concupiscentiae remedium. Non tamē est sacramentum; quia infideles caret Baptismo, qui est ianua omnium Sacramentorum. Sanch. l. 1. d. 1. n. 9. Sotum in 4. dif. 26. q. 2. a. 3. Hoc autem Matrimonio inter infideles contractum non potest fieri verum Sacramentum, etiam postea baptismum recipiat. Quia Matrimonium Sacramentum est essentia per contractum inter baptizatos initus, qui hic nullatenus ponit potest. Ponti. Vafq. Coninch apud Dianā p. 3. de Sacram. resol. 253.

9 Matrimonium Ratum dicitur, quādō est Sacramentum nondum tamē copulā carnali consummatum, quale fuit aliquorū Diuorum qui post initum coniugium ad casitatis exemplum operam nō dedeū licet voluntati. Porro inter infideles non potest esse Matrimonium, quod Sacramentum non sit. Quia ex Christi institutione inseparabilis est ratio Sacramenti a contractu Matrimonij. Receptio autem sententia oppositum edocet, de quo sest. 2. Certe Matrimonium ratum aliud est Verum aliud Presumptum. Verum est, ubi nihil esse essentia abest. Presumptum, quod verū esse ab Ecclesia presumitur, siue tale sit, siue non. Quia cum Ecclesia ex signis externis iudicet, illud habet pro vero Matrimonio, quod legitimū argumentis tali probatur: & contra presumptionem eiusmodi (inquit Pontifex Cap. Iu. qu. do spon. al.) non est probatio admittenda. Item aliud est Clandestinum, aliud Publicum. Clandestinum est, quod quod tā occulte contrahitur, ut exinde legitimū probatio nō appareat. Publicū est, quod in Ecclesia manifeste est celebratum. Post Tridentinum omnia Matrimonia, quae praeuentiam Parochi, ac testū non habent clandestina censentur, adeoque nulla, ubi Concilium est receptū, etiam factū per alios multos probari posset.

10 Matrimonium denique consummatum est, Matrimonio quando est iam copula carnali perfectum. Lignum Conge Sanchez d. 1. num. 9. Sotum in 4. dif. 26. q. 2. summatū. *ext. vlt.*

Circa materiam, & formam Sacramenti Matrimonij, tot sunt sententiae, quot capita. Canus Materia, 1. 3. de locis topicis, e. 5. docuit, materiam Matrimonij esse consensum coniugum per verba ex Matrimonio, vel signa: formam verò Sacerdotis nō.

verba. Nararunt c. 22. n. 20. putauit, materiam esse consensum motuum, formam autem verba, quibus consensus exprimitur. Maior in 4. dif. 26. q. 1. iudicauit, materiam esse verba, formam vero mutuum consensum. Valsq. d. 3. c. 5. Opinatus est, ipsos contrahentes esse materiam formam, autem verba Henr. l. 11. c. 2. n. 5. & 6. existimauit, materiam esse verba, quā a priori contrahente proferuntur: formam verò illa, quā a posteriori. Receptio tamē sententia edocet, verba, seu signa, quibus consensus exprimitur esse sibi inuicem materiam, & formam. Vnde traditio corporum iporum contrahentium est huius Sacramenti materia, forma verò est acceptatio eorum expressa per verba, vel signa. Quia traditio illa corporum imperfecta est, inepta, & inestimata, donec acceptetur: & acceptante acceptatione perficitur, & determinatur Matrimonium: ergo utrāque verba sunt materia, quatenus important traditionem; & sunt forma, quatenus acceptationem important, & sic se inuicem determinant, Sanch. l. 2. d. 5. n. 6. Suan. tom. 3. d. 2. sest. 1. Coninch d. 24. num. 3. i. Rodrig. cap. 2. 1. Filliū tract. 10. cap. 1. m. 7. & 8. Diana part. 3. de Sacram. resol. 251.

Minister huius Sacramenti nunquam fuit Sacerdos, nec ante, nec post Tridentinū: sed ipsi Minister contrahentes sunt Ministri contraentes & sacramentum. Quia Matrimonium Clandestinum, nō mutuū quod sine Sacerdote celebrabatur antē Tridē, fuit Sacramentum, erat verum Sacramentum. Post Concilium autem verba Parochi, vel alterius Sacerdotis non sunt de essentia Matrimonij, sed in res. profructu omisso, Matrimonium constat. Suan. d. 16. sest. 1. Reginald. l. 31. num. 5. Coninch d. 24. num. 3. Sanch. lib. 2. d. 6.

Potest tamen dici Sacerdos Minister accidentarius, quāvis essentia non sit. Quia ex officio iungit, & benedicit contrahentes; & per hoc assistendo Matrimonio, & sponsos bene accedito in peccato mortali, mortaliter non derelinquit. Quia ipse non ministrat, nec conficit. Sacramentum: sed quasi unus ex testibus, praeterea Minister quidem reputatur. Coniuges verò conseruantur in mortali, licet grauiter peccent, quatenus Sacramentum recipiunt, quia obiciem apponunt ad gratiam: non tamen delinquent, quatenus administrant. Quia ipsi nō sūt Ministri ad id munus consecrati, sed solum illis quadam est necessitate concessum. Suan. d. 16. sest. 4. Henr. lib. 1. cap. 2. Mercer. in supplem. 3. part. qu. 42. dub. 3.

Potest Matrimonium inter absentes procuratorem celebrari. Quatuor tamen conditio. Potest Minister requiruntur, ut procurator absentes nominetur, non validum ineat Matrimonium. Prima, ut habeat speciale mandatum ad Matrimonium, nec sufficit generale ad omnia negotia. Secunda, ut sit mandatum ad contrahendum cum celebrari. Tertia, ut procurator per se ipsum exequatur, nec enim sublietur potest, nisi expresse hoc in mandato contrahatur. Quarta, ut tempore quo procurator contrahit, non sit reuocata potest; si enim sit reuocata,

Sect. I. De Matri. Essentia. Recep. Sent. 41

reuocata, quamvis reuocatio lateat procurato-
rem, & alterum coniugem, est Matrimonium
irritum, licet iuramentum de potestate procu-
ratoi non reuocanda fuerit praemissum. *Cap.*
fin. de procurat. in 6. Molina de contract. d. 5. 1.
Filliuc. tr. 10. c. 1. 9. 10. Sanch. l. 2. d. 11. & 12.
*Henriq. l. 11. c. 1. n. 2. Coninch. d. 24. n. 6. 7. Pre-
terea, post Tridentinum, requiritur, ut procura-
tor celebret Matrimonium coram Parocho, &
taliis alioquin inualide celebrat. Sicut item
inalidum est Matrimonium contractum per
literas, quando illud Parocho, ac testibus non
innoscit. Quandō vero illis innoscit per
literas tradito, & acceptatio utriusque con-
trahentis, est validum. *Sanch. d. 12. n. 3. Gutier.*
de Matri. c. 45. Henriq. l. 11. c. 2. n. 6. An autem
Matrimonium contractum per procuratorem,
eius literas sit Sacramentum, *section. 2. expo-
nam.**

*Etas iure requisita ad Matrimonium validē
secundum, est: pobertas, nempē annus duode-
cimus in feminā, in virō autem decimus quar-
tu. Hęc vero etas in virōque debet esse com-
pleta, quamvis latē sit ultima dies anni duo-
decimi in feminā, & decimi quarti in virō.
Idē autem hęc etas à Canonibus definitur,
quod tunc ad copulam habiles præsumantur,
& ad coniugalem consensum. *Cap. Contineba-
bitur. Cap. Attērātōnē. D. Thom. in supplem.*
*9. 38. a. 5. Sylvi. ibi. Diana p. 3. tr. 4. resol. 277. &
parts. tr. 5. resol. 1. 6.**

*Posto autē assignatam pubertatis etatem in
dubio, nec mas, nec feminā præsumuntur apti
generationi. Vnde autē etiam etatem afferenti
hanc aptitudinem incumbit onus probandi.
Quia præsumptionem contrā se habet. *Nauar.*
*6. 12. n. 2. 9. Courar. 4. Decretal. p. 2. c. 5. num. 3. Fa-
tor, aliquando malitiam posse etatem supple-
re ad Matrimonij validitatem autē etatem iu-
te precipitum initio, si tunc ad sit potestia ge-
nerandi, & sufficiens ad se obligandum discre-
tio. *Expresē definitur Cap. De illis. Cap. Pub-
eres. Cap. fin. de depon. impub.***

*Quidem, quanto tempore autē assignata
etatem malitia suppleat. Exstimo Iudicis ar-
bitrio relinquendum. Quia nihil videtur iure
annūm. præcipitum. *Sanch. d. 10. 4. Scio tamen à Gal-
la. postea. parte Hurto de matri. d. 22. d. 12. vnius in-
tegrī anni spatiū a signari. Quia exptimi id,
inquit in Cap. Continebitur, de depon. impub. ac
proinde puer habens undecim completos an-
nos, & puer tredecim annumerans, sunt proximi
mi pubertati, ut malitia etatem supplete,
posse valē Matrimonium inire.**

*Demum contrahere Matrimonium autē etat-
tem legitimam, est peccatum mortale. Quia
textus *Cap. 2. de depon. impub.* continet præ-
ceptum obligans ad lethale. Dicit enim Pon-
tificis: *Distitius inhibemus*, quibus in verbis
prohibitio est continens præceptum. Interue-
niente autem iusta causa, ex licentia Episcopi,
mortale non esset, autē etatem legitimam con-
iugium contrahere, ut præfato in Cap. habetur.
Sanch. d. 11. d. 17. n. 5. Gutier. de matri. c. 2. n. 16.
Bonac. de matri. q. 1. pun. 4. n. 6. Filliuc. tr. 10. p. 1.
n. 219. Ponti. l. 7. c. 6. 5. n. 3. Henriq. l. 11. cap. 13.
*num. 1. 3.**

Esco. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

C A P V T III.

De Matrimonij indissolubilitate.

Matrimonium ratum significat vniōem
dissolubilem Christi cū anima in gratia
existendi: consummatum vero indissolubilem
eandē Christi cū anima repreäsentat. *Quia so-*
*lūm per Matrimonium consummatum sunt
coniuges vna caro: quare solum coniugii con-*19*
summatum eam significat coniunctionem, per
quam Christus factus est vna caro cū Ecclesia
per incarnationis mysterium. Vnde secundum
omnem sententiam Matrimonium consumma-
tum faltē iure diuino indissolubile est. *Mat. 19.*
Qros Deus coniunxit, homo non separat. Quod
etiam habet locum in Matrimonio infideliū
consummatu. *Quia lex Christi omnes obligat,*
licet ex eius dispensatione explicata per Paulū
*1. Cor. 7. dissoluatur, si alter tantum convertatur
ad fidem. Cap. 2. de conuers. coniug. Filliuc. tr. 10. c.*
*2. Sanch. l. 2. d. 1. 3. num. 1. Bonac. q. 2. pun. 11. n. 1.**

*Quamvis Matrimonium ratum per se, & ex
sua natura dicatur perpetuum vinculum, & in-*20*
dissolubile ex priuilegio diuino dirimuntur Ma-
trrimonij, rati vinculum per triū votorum so-
lemnium in approbata Religione professo*Matrimonij*
nem. *Vnde coniugat, qui ante consummatum
Matrimonium huiusmodi professionem gerit, probata.*
remaneat liber à coniugij obligatione; & licitu
est vxori in seculo manenti cum alio Matri-
monium inire. *Trident. eff. 4. can. 6. L. eff. 1. 2.*
de Iesu. c. 4. 1. Sanch. lib. 2. d. 18. Sylvi. in supplem.
*3. p. qu. 6. 1. art. 2.**

*Non autem dirimuntur Matrimonium ratum
per vota simplicia, qua emituntur à quibū dā
Tertiarii Diuerum Dominici, Francisci, & Au-*21*
gustini, qui collegialiter non viuūt, sed in pro-
priis domibus degunt. Per vota autem Tertia-
riorum vtrūque sexus, qui collegialiter viuūt
sub Prælati regimine ex vi sua Regulæ appro-
gionue, sub qua vota illa emituntur, dissoluitur
Matrimonium non consummatum. Quia eorū
vota absoluta, & absque restrictione sunt
professio solemnis, ut respondeat Paulus III. cō-
sultus à Patribus Dominicanis. Idem afferit P̄tius
1. 9. c. 8. de votis de gentiū propriis in do-
mibus sub arbitrio ac regimine Prælati. *Quia*
eo ipso vota eorum sunt professio solemnis. Per
vota Equitum S. Ioannis dissoluitur Matri-
monium ratum. *Quia eorum professio est solem-
nis, & in ea absolute castitatis voto illigantur
absque restrictione. Secus dixerim de votis, &*
professione Equitū D. Iacobi, Calatravae, & Al-
cātarie, quamvis sint Religiosi. *Quia Matrimo-*
nium anteā factū est cōpatible cū eorū votis,
voult nāque solummodo castitatem coniugalem.
*Preterea per vota Clericorū, & Monialū Ordi-
nis Militaris in claustrō viuentium, dissoluitur
Matrimonium nō consummatū. Quia sunt sole-
nie, & absoluta. *Sanch. l. 1. d. 18. Azor. 10. 1. 1. 3.*
*c. 6. q. 4. Ponti. l. 9. c. 8. Non deniq. dirimuntur per
vota Scolariū, & Coadiutorum etiā formataū
nostrā Societatis Iesu. Quia sūt simplicia, licet
publicē emituntur. Nec per consecrationē alte-
rius cōiugis in Episcopū, aut per suscepīōnē Or-
dinū Sacrorū. Quia ius de sola solēni professoione***

D 3. statuit.

statuit. Sanch. d. 18. num. 7. Valent. tom. 4. d. 10. qu. 3. punt. 2.

22
vt Matrimoniū dicitur
indissolubile, debet esse
consummatum.

Igitur ut Matrimonium dicatur indissolubile, debet est consummatum: & tale censetur quacumque arte semen recipiat intra vas naturale, siue penetratio vasis fiat, siue non. Et hoc verum, quamvis aenomis ministerio semper viri in vase debito recipiat. Quia ea copula sufficiens est generationi, per eamque sponsi una caro efficiuntur. Non verò consummatur per copulam praecedentem. Quia matrimonialis non est, sed fornicaria.

23
Bimester
conceditur à
iure sponsis
ad deliberan-
dum circa
Religionem in-
gressum.

Porro bimester à iure praescriptum antea consummationem Matrimonij est sponsis, non ad profidendum in Religione, quam possunt inire, sed ad deliberandum de Religionis ingressuad profidendum enim datur integer annus, qui quidem à Iudice coarctari nequit, siue caula virginis. Quia Tridentinum generanter, & per verba negativa statuens, nè antea annum fiat professio, est generaliter, & in omni calu intelligendum. Illud autem bimester concessum sponsis ad deliberandum de Religionis ingressu non est ita praeclsum, quia Iudex possit, causa cognita, illud restringere, aut protorogare. Quia licet quando datur terminus à lega absque Iudicis ministerio, nequeat Iudex restringere, vel protorogare, cum non sit supra legem: ecce tamen est, vbi datur ministerio Iudicis: vt contingit in Capit. ex publico, vbi non signatur bimester, sed mandatur Iudici, vt designet: licet Iudex ab eo bimestri facile difcere non debeat, cum iurius sit terminus. Navar. cap. 16. num. 24. Armil. verb. Diuini. n. 5. Sors. in 4. dif. 27. qu. 3. art. 4. Henr. lib. 12. c. 5. n. 8. Rodri. c. 238. n. 2. Sanch. l. 2. d. 24. num. 12.

24
Transacto bimestri, potest quilibet coniux Religionem credi, si Matrimonium nondum bimestri, potest consummatum, quamvis plures anni elapsi sint ab inito Matrimonio, quamvis alter nolit, coniux Religionem inire. Quia, in praefato Cap. ex publico, de coniux. si Matrimoniū non est coniug. absolutè conceditur facultas ingredie- di Religionem antea consummatum Matrimoniū: & duo menses tantum assignantur, vt intrà eos nequeant coniuges cogi ad consummandum: & vt eis transactis, possint cogi, vel ad Religionem incedam, vel ad consummandum.

CAPVT III.

De Causa efficiente Matrimonij, quæ est consensus mutuus.

25
Ad Matrimoniū effi-
ciuntur corporum traditio: sed quod est viuis, non
sunt pertinet. mutuum con-
sensus con-
trahentium.

Necessarius est ad Matrimonium mutuus consensus. Quia in Matrimonio est mutua corporum traditio: sed quod est viuis, non sunt pertinet. traditur alteri, absque proprio consensu. Imò mutuum consensus contrahentium per nullam potentiam potest Matrimonium constare absque proprio consensu. Quia consensus est de essentia Matrimonij; res autem per nullam potentiam potest absque sua essentia constare. Quod si vinculum hoc de potentia Dei absoluta constare nequit absque contrahentium consen-

su: multo minus humanae potestati hoc erit cō-
cessum. Poterit quidem Princeps, quando bo-
no communi expedierit, aliquem compellere,
vt alicui nubati, ipso tamen inquit, Matrimo-
nium constare nequit. Sanch. l. 2. d. 26. Filluci.
truct. 10. cap. 3. qu. 1. Viator. de Matrim. num. 75.
Henr. lib. 1. cap. 1. num. 3.

Cum carnalis copula non sit de Matrimo-
nij essentia, sed eius effectus, & operatio: per. Consensu
factio autem essentialis consistit in mutua cor. Matrimo-
niorum traditione ad copulam: hinc consensus nūm con-
Matrimonium constituens, non est explicite in situens non
carnalem copulam: sed in ius ac potestatem ad eis explici-
eā: implicitè autem, & virtute ad copulam rē. tē in car-
dit. D. Tho. in 4. dif. 18. qu. 1. art. 1. Suan. 1. p. q. 29. a. 2. nālē co-
fēt. 1. Viuald. de Matrim. n. 50. Henr. lib. 11. pulam, sed
cap. 1. num. 1. implicite.

Propterea Doctores tria bona constituere,
que necessarii debent à contrahentibus in-
Tria Ma-
tendi, vt Matrimonium sine placulo inetur.
Primum est bonum Sacramenti, quod inueni-
trinonyb.
na rece-
tur in Matrimonio, quo cōviges se diligunt, si. Seniur.
cut Christus dixit Ecclesiam, gratiamque re-
cipiant, quia facilis vinculum perpetuum po-
sunt tollere. Secundum est, bonum prolixi, que
geratur, & educatur ad diuinum obsequium: &
licet non semper ea sequatur, salutari rāmen
semper in ipso fine intrinsecos, ad quem Ma-
trimonium dirigitur. Tertium bonum est fidei,
sua fidelitatis, quo coniuges sibi mutuo obli-
gantr ad reddendum debitum, cuique
aliij corpus negandam. Filluci. tr. 10. c. 3. q. 3. Bo-
nac. hic. qu. 1. p. n. 10. num. 4. Sanch. libr. 2. d. 29.
num. 4. Tolet. lib. 7. cap. 2.

Profecto contrahens. Matrimonium debet
saltum implicitè intendere bonum Sacra-
menti, quod præstat, quando non habet contra-
rium intentionem. Quare si haberet animum
eiam corde retentum ad alterum bono. Sacra-
menti, intendens non contrahere. Matrimo-
nium nisi ad tempus: non est verum Matri-
monium. Non est tamen opos, vt implicitè in-
tendat alia duo Matrimonij bona: nō quan-
vis haberet intentionem aduersam aliis du-
bus Matrimonij proximè assignatis bonis cor-
de solo retentam, nec in pacūm dedoctam;
Matrimonium valeret. Ratio prioris est, quia
de ratione Matrimonij est vinculum esse per-
petuum: intendens autem Matrimonium inire
dissolubile ad tempus: verè non intendit Ma-
trimonium. Posterioris verò, quia ea intentio
nihil attingens ad contractus substantiam au-
fert, nam postro, quod velit quis contrahere,
obligatur ex vi contractus ad non agendum
aliquid contrà prædicta bona, non obstante
sua intentione. D. Tho. in 4. dif. 31. q. 1. art. 3. Fil-
liuci. tr. 10. c. 3. n. 74. Tabie. v. Matrimonium. 2. q.
3. Sanch. l. 2. d. 19. n. 1. D. Antoni. 3. p. n. 1. 6. 19.

Cum Matrimonium ad copulam ordinatur,
& non principaliter ad sobolem, vel ad concu-
piscentia remedium, sed ad alios fines indif-
ferentes, Matrimonio tamen extraneos, vt pul-
chritudinem, diuitias, &c. est peccatum veniale:
Quia Matrimonium primario institutum fuit à
Deo in natura officium ad sobolis propagati-
onem; secundario autem in concupiscentia
remedium. Rodri. tom. 1. c. 240. n. 2. Henr. l. 1.
c. 4. n. 2. Caiet. tract. 12. de matri. qu. 3. Valdii.
part. 1. de matri. numer. 68. Si tamen fines in-
differentes Matrimonio extranei, sunt solūm
causa

Sect. I. De Matrim. Essentia Recep. Sent. 43

causa secundaria, & applicationis ad contrahendum, nulla erit culpa. Quia nulla est debiti finis inordinatio. Nauar. c. 2. n. 79. Angel. v. Matrimonium 2. m. 25. & 26. Conar. 4. c. Decreto. p. 2. c. 1. n. 7.

Quando vero Matrimonium non contrahitur ratione copule coniugalis, tunc licet contrahitur, scilicet, quamvis non intendatur soboles, nec concupiscentia remedium, ut coniugit Matrimonio Deipare. Sanch. l. 2. d. 19. m. 20. At si contrahentes ex propria conditione excludant Matrimonij fines, lethaliter peccant. Quia Sacilegium est gravis injuria Sacramentis illarum, expresse exclude finem, ad quem sunt instituta. Henr. l. 11. cap. 4. num. 2. Tabe. v. Matrimonium 2. quod. 4. num. 2.

Ad Matrimonium celebrandum non sufficit si verbis, aut signis exprimatur. Quia de ratione Sacramenti est, esse signum externum sensibile. Non est tamen necesse, ut consensus exprimatur per verba determinata; sed sufficere si nunc & signa sufficiunt; illum manifestent. Quia nullum est praeceptum obligans sub mortali, ad contrahendum verbis Matrimonium. Fatoe tamen, aliquid piaculum esse, non exprimere verbis consensum, quando in causa non libet contrahendi sine verbis. Quia non recedendum a communis uero, & regula certa, & ordinaria absque causa iusta Sanchez lib. 1. d. 30. & 31. Coninch. d. 24. m. 6. Filliuc. m. 1. o. 3. q. 4. Gutier. c. 6. n. 23. Rodriguez. o. 1. 216. n. 5.

Necessarium non est, consensus utriusque coniugis simul tempore praestari. sed satis est si temporis more intercedente modo consensus prioris coniugis non sit reuocatus. Quia in omnibus contractu fatus est consensus diversi tempore adhiberi. Exigitur autem moralis similitas: ita ut non magnum interuallum inter vius & alterius consensum apponatur. Quia in aliis etiam contractibus per longi temporis lapsum haec voluntas non manet virtute, sed reuocatur. Sanch. lib. 2. d. 32. num. 3. Henr. l. 11. cap. 3. num. 6. Rodriguez. o. 1. cap. 216. num. 8. Nauar. c. 1. num. 80. Filliuc. tr. 10. c. 3. q. 6. Vega lib. 2. sum. casu 7.

Quod autem interuallum, inter utriusque coniugis consensum ostet huius contractus ratione valori, non conuenient Doctores. Sotus in 4. d. 27. q. 1. art. 3. putat, distantiam septuaginta annos obstat. Henrquez l. 11. c. 3. bienni distans, tam Barthol. Ledesma hic dub. 17. existimat, vius anni interstitium obstat. Ego vero cu Sanchez l. 1. d. 31. n. 3. opinor, taxationem distanzie obstantem remittendam esse prudentis arbitrio, perspectis peculiaribus circumstantiis. Qui aliquando longum tempus censendum est a qualibet fuisse prescriptum, ut quando quis per pistolam consentit in procul absentem; & aliquando breve, aut breuissimum, ut quando quis consentit in praesentem, a qua citio, vel statim cōfensum expectat. Quoties vero quis consentit & non expressè in perpetuum, nec tempus aliquod determinatum suo consensui prescribit: censetur implicitè tempus aliquod limitatum suo consensui prescribere. Quia nullus est, qui velit per consensum alterius expectare, & quo ad hoc solum nullus manere. Hurtad. de matr. d. 3. diff. 2.

8. Diana part. 1. tract. 4. resol. 292.

Quando consensus alterius coniugis fuit minus legitimus, eo quod fuerit fictus, vel metu extortus: fatus est, ut ille, qui minus legitime consentit, denuo consentiat, dum alter non consensum non reuocauerit. Quia cum consensio alterius validus de se fuerit, iam ex parte huius consensus nihil desideratur, solus autem deest consensus illius, qui ficte aut metu exterrite consenti. Nauar. c. 2. m. 80. Henr. l. 11. o. 3. m. 6. Filliuc. tr. 10. m. 84. Diana p. 3. tr. 4. resol. 191.

Profecto in hoc casu necessarium non est, eum, qui iterum est consensurus, consciuum fieri nullitatis Matrimonij; sed sufficit, ut qui est consensus inducat ignorari, ut maioris amoris iterum, ut causa renouent consensum, id est dicendo multo. Ego te in coniungem accipio; aut in signum consensus se amplexando. Quia huic consensui nil videtur deficere, ut sufficiens sit, cum sit consensus personæ habilis, quo consentit in traditionem corporis. Imo consentire putarim esse, habere copulam affectu maritali, quamvis alter nullitatem ignoret. Quia copula huiusmodi videtur esse sufficiens signum coniugalis consensus. Et. 2. quæstio recurret. Caet. tom. 1. Opus. tract. 1. 2. quæstion. 2. Sotus in 4. d. 27. q. 1. art. 3. Sanchez lib. 2. d. 32. num. 10.

Quando Matrimonium fuit invalidum defecit consensus contrahentis utriusque, vel ab metu utriusque incaustum: tunc ad validum defecit consensus utriusque, ut consensus interius ab utriusque praestetur, sed requiritur, ut aliquo externo manifestetur signo. Quia Matrimonium invalidum defecit consensus utriusque contrahentis, de novo ita est celebrandum, aspici ante celebratum non fuisset. Non est tamen necessarium, ut de novo coram Parocho & testibus contrahatur. Et quia Parochus testes praesentes iam externo contractui fuere. Et quia in Tridentino fes. 24. c. 1. defecit, ut irritantur Matrimonia facta absque praesentia Parochi & testium aliorum, clandestina solimmodo irritantur, que antiquo iure prohibita erant, & ex quibus oriri poterant incommoda, & gravius peccata, maxime eorum, qui clam cum una contrahebant, eaque relicta, aliud publicum matrimonium inibant, cuimodo non poterat Ecclesia mederi, cum ipsi de priori coniugio minimè constaret. At hæc ratio non extenditur ad hunc casum, cum prius Matrimonium invalidum, in foro Ecclesiæ validum ac publicum, fuerit: (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt) & subinde si aliud coniugium vellent inire, impedientiae ab Ecclesia credenti Matrimonium illud publicum validum fuisse: Ergo Tridentini decretum hunc casum, minime vnguam comprehendit. Henr. lib. 1. cap. 3. num. 6. Bonac. de matr. quæstion. 2. pun. 9. num. 3. Nauar. cap. 22. num. 80. Coninch. d. 24. dub. 10. Hurtad. d. 3. diff. 11.

Certum tamen est, ad revalidandum Matrimonium publice & plene probable nullum, ad validandum Matrimonium publice & plene probable nullum, quamvis coram Parocho & aliis testibus celebratum, necessarium esse illud iterum coram Parocho & testibus aliis celebrari. Quia prior gerendus est contractus fuit publice nullus, & posterior, ut possit factus absque praesentia dictorum, non

D 4 posse

44 Theologiae Moralis Lib. XXV.

posset ab Ecclesia validus judicari ex defectu probatoris requisita a Tridentino, facienda testimonio Parochi & testium aliorum. Omnes communiter.

38 *Validum est Matrimonium, si subest aliquis errori facti, vel juris, & eterque consentiat, quantum in ipsis est, si vero contra dictum aliquo est, aliquis error facti, quod validum ex errore existimet, denuo in illud consentiat, non ideo conualidatur, sed tantum ratificatur contractus, qui nullus est. Aragon. 2. 2. quas. 33. a. 6. c. & eterque consentiat, quantum in ipsis est.*

3. Nauar. cap. 22. num. 47. Cum vero impetrata dispensatione, vel cessante impedimento, de novo consentiendum est in Matrimonium ante scienter nullum, utriusque consensus requiritur ut externi renouetur. Quando vero ratificandum est Matrimonium inusitatum ob occultum impedimentum, coniux inscius de priori nullitate, certior fieri debet, cetera nullitatis causa, & renouandus consensus. At si scandalum timeretur, vel recessus Matrimonij cum infamia, satis esset cautus inscius consensum de novo exquirere, dissimilata nullitate. Coram Parochio autem, tunc renouandus est consensus, quando ante coram ipso Matrimonium contractum est, vel impedimentum ab aliquo ex assistentibus cognitum fuerit; quamvis in hoc casu dispensationis beneficio posset etiam secreto inter contrahentes tantum renouari. Sanchez 1. 2. d. 33. & 34. Henr. lib. 11. cap. 1. 1. num. 5. Filiuc. tract. 10. cap. 3. quas. 7. Aragon. 2. 2. quas. 33. art. 6. capit. 3. Nauar. cap. 22. numer. 47. Coninch d. 24. dub. 10. num. 90.

39 *Non sufficit taciturnitas ad exprimendum regulariter matrimoniale consensum. Quia taciturnitas non habetur pro expressione consensus. Ius parentum aliquando accipit taciturnitatem pro consensu expressione, ut accidit, quando quis promittit feminam quae tacet coram patre, vel matre, vel alio curam ipsius gerente: & pater vel mater, vel curam illius gerens pro ea reprobuit; cum enim validum Matrimonium contrahitur, si cetera interius consentiat de presenti. Quando tamen puella tacet, & nullus pro ea respondeat, quamvis ipsa interius consentiat, non est validum: neque quando aliquis promittit de presenti puellam tacentem, & extraneus pro ipsa respondeat, & reprobuit. Quia quae parentes, vel tutor agit, censetur agere in gratiam, & fauorem puellae, cuius curam gerit: & tunc valet regula Iuris, Qui tacet consentire videtur: Quando autem extraneus pro tacente respondeat, puella non tenetur loqui, nec promissio alterius est illi simpliciter grata: unde taciturnitas pro expressione Consensus non accipitur. Couar. p. 2. cap. 4. num. 4. Nauar. cap. 22. num. 5. 8. Sanchez lib. 2. d. 23. Coninch d. 21. dub. 3. Gutier. cap. 13. n. 1. Laym. libr. 5. tract. 10. part. 1. cap. 2. numer. 13. Diana part. 3. tract. 4. resol. 270. 271. & 272.*

40 *Quamvis regulariter loquendo Indicis articulo coram bistro committatur decernere, quanam concula sepius iecuta sufficiant, ut certitudinem moralem cientes esse faciant facti consensus in Matrimonio: sufficiunt cientes tamen ha debent censi: Primus, si facti continentur, cum vir protulit verba consensus in continentiens.*

proculisse. Secundus, si vir statim se facte consenserit, aperiat, aliudque Matrimonium inventat, vel transeat ad Religionem, aut ad Sacros Ordines promovetur. Tertius, si vir, afferens, se facte consenserit, sit longe diu parata ut prudens arbitrio vix credi possit, cum illam duxisse. Tamen hoc in casu, vir non promoto ad Religionis statum, non est tutum formine ad alias transire nuptias, cum passim suppetant exempla virorum, qui ex eo amore capti, nuptias valde impares celebrarunt. Quartus, eti: ea disparitas non inueniatur, factus tamen consensus datur a viro, si id iuramento confirmet, & probabile sit, eum non peirare, & simul aliam ducat uxorem, vel Religionem profiteatur, vel Ordinem Sacrum assumat. Quintus, si puella neget, verum consensum se praestitisse, verisimilibus conjecturis metum patris comprobans, estque honeste vita, & alii nubent. Sanchez 1. 2. d. 5. n. 5. & 6. Nauar. c. 2. numer. 7. 6. Sylvest. verb. Matrimonium 4. 9. 9. dicto 3. Victor. numer. 249. Sotus in 4. dict. 2. quas. 1. art. 3.

CAPUT IV.

De Matrimonio Clandestino.

Matrimonium *Clandestinum* dicitur, ⁴¹ quo clavis sit: quod duobus modis potest *Quid Ma.* contingere. Primo, quando sit sine Parochio & iuramento testibus. Secundo, quando celebratur denuntiatio *Clandestinum* omisssis. Quando autem reliqua non solemnitates prætereuntur, non *Clandestinum* sed minus solemniter appellatur. *Filiuc. tra. 10. cap. 5. quas. 1. Henr. lib. 1. cap. 5. nu. 1. Rodriguez. tom. 1. cap. 17. num. 1.*

Matrimonium sine Parochio, & duobus vel ⁴² tribus testibus, est in validum, quamvis ante *Marit.* Tridentinum validum fuerit: unde copula *inimicorum.* animo maritali habita, absente Parochio & *definitione* testibus, modo non sufficit ad Matrimonium, est in validum, licet alia fuerit sufficiens. *Trident. s. 24. cap. dum.*

1. Et id cocontrahentes sine Parochio & testibus, peccant mortaliter. *Quia faciunt iritatum Matrimonium, & Sacramentum, & contra Ecclesiæ prohibitionem in re graui. Ex Declaratione autem Cardinalium Matrimonium non est *Clandestinum*, & in validum, quod domi celebratur, modo præsentes sint Parochus, & testes. *Rebellus part. 1. 1. quas. 7. n. 11. Coninch. d. 27. dub. 1.**

Matrimonium *Clandestinum* semper fuit ⁴³ illicitum. Patet ex Tridentino *s. 24. vbi ha. Semper* beetur, Ecclesiæ semper illud fuisse detesta: fuit illicitum ac prohibuisse. *Idem constat ex Cap. Nullum. lus 30. 9. & Cap. Cum inhibito, de clandest. desp. Vnde Matrimonium sine Parochio & testibus alii inuenientes, delinquent contra Matrimonij bona & contra Ecclesiæ præceptum: quod cum esset de materia graui, eius transgressio mortaliter erat ob grauissima incommoda ex illo prevenientia. Tamen concurrentibus grauissimis causis, poterat licet fieri de quibus lege Nauarum *capit. 16. numer. 37. Sotus in 4. dict. 2. quas. 1. art. 3.**

Sect. I. De Matrim. Essentia, Recep. Sent. 45

in a. d. 28. question. 1. art. 2.

44 Specie
genus
et si val-
dum Quia inimicibiliter ignorat legem irritantem
Concilij, non ideo valide contrahit. Quia
ignorantia quamvis inimicibilis non supplet
solemnitatem ex lege requisitam ad actus va-
loreum. Sotus, Medin. Nauar. Rodrig. & alij
apud Sanchez libr. 3. d. 17. numer. 9. 10.
Op. 11.

45 Moralis
mentare
in premis-
ta denun-
ciatione
m. 11. Quamvis illud clandestinum Matrimonium
good abque præmissis Denunciationibus con-
stitutum validum sit, quia iure antiquo vali-
dam erat, & ab eo recedendum non est ab-
que manifesto decreto irritanti: peccatum ta-
men mortale est, sic contrahere, quando de-
nunciationes omittuntur sine facultate, aut
legitima causa. Quia in re grauissima grau-
bus obnoxia incommode præceptum Eccle-
sia violatur. Nauar. cap. 22. num. 70. Reginal.
lib. 3. num. 22. Sanchez lib. 3. d. 5. n. 6.

46 Justa dis-
pensatio
nem de-
nunciatio-
ne in Ordi-
nario
m. 11. Facultas vero dispensandi in denunciationis
mibus ante & post Matrimonium consumma-
tum, in Tridentino Ordinario conceditur. No-
mine Ordinarij intelligendus est Episcopus,
aut alter, Pælatus habens iurisdictionem
quasi Episcopalem, qui non sit subditus Epis-
copos, aut etiam Vicario generali: non autem
Parochus, aut alius Sacerdos inferior. Bonac.
question. 2. punct. 6. num. 7. Filliac. tract. 10.
capit. 5. question. 6. Diana part. 3. tract. 4.
rebol. 237.

47 In Concilio Lateranensi generali II. præ-
cepimus erat, vt denunciations Matrimonio
præmitterentur, quod decretum Tridentinum
innovavit, iustique, vt Matrimonio præmit-
tantur tres denunciations à proprio contra-
hentium Parochio tribus in Ecclesia inter Mis-
fatum solemnia publice facienda. Lateran. 2.
cap. 1. Trident. 1. 23. cap. 1.

48 Quia non
poterat
mortale si
Parochus
vnam de-
nunciationem
omitteret, si
mortaliter certus
est, nullum
subesse impeditum. Luxia multorum sententiam, non esset
mortale si Parochus vnam denunciationem
omitteret, si mortaliter certus est, nullum
subesse impeditum. Sylvest. ver. Matrimo-
num 6. que. 7. Sanchez lib. 3. d. 5. num. 7. Imo ali-
quando Matrimonium potest sine denuncia-
tionibus celebrari: etiam si non adit Ordinarij
facultas, quando scilicet periculum est in mo-
ta, ita vt Episcopus non possit adiri, & alio-
quin Episcopus teneretur dispensare, si adiri
posset. Reginal. lib. 3. num. 2. 4. & 22. Tene-
tur vero Episcopus dispensare, vt Matrimo-
nium sine denunciationibus celebretur, quan-
do alioquin publicum aliquod sequeretur in-
commodum, aut priuatum notabile malum.
Coninch d. 27. dub. 6. Sanchez lib. 3. d. 10.
num. 6.

49 Prædicta al-
terius al-
terius
dicitur
in suis
ratione
connexione
copulare
denunciations
Matr. q. 1. punct. 6. n. 7. Et hoc maxime verum
de Pælato, in cuius Diœcesi celebrandum est
Matrimonium. Et hanc dispensandi in denun-
ciationibus facultatem potest Episcopus al-
teri delegate, cum illi iure Ordinario compe-
tat. Reginal. lib. 3. num. 235. Præterea qui pos-
sunt in denunciationibus dispensare, possunt
similiter ex iusta causa breuiare vel produc-
re denunciationum tempus: & ne festiuis
diebus, sed ferialibus gerantur. Sanchez

lib. 3. d. 7. num. 5. & 6. Diana part. 3. tract. 4.
rebol. 237. & 239.

50 Justa causa
ad dispensan-
dum in de-
nunciatione. Ut Episcopus valeat in denunciationibus
dilicare, iusta debet subesse causa. Porro ex
Doctoribus hæc iusta causas collegi. Quan-
do creditur Matrimonium iustè impedi-
dum, vt per maleficia, aut parentum seu alio-
rum fraudes. Quando contrahentes sunt adeo
ætate dispare, vt rubore ex publicatione sint
afficiendi. Quando denunciations fieri non
possunt abque detimento, aut notabili in-
commode in fama, in corpore, vel in bonis
fortunæ, aut sine scandalo. Quando vicinum
est tempus, quo prohibitum sit nuptiis bene-
dici, vt tempus Aduenius, vel Quadragesimæ.
Quando notabilis sponsi subest commoditas
Quando magnates sunt contracturi. Quando
in mortis constitutus articulo, vult concubi-
nam ducere. Verum cum hisce septem in casi-
bus Ordinariis dispensat, debet informari,
num aliqua impedimenta subiungunt inter contra-
hentes. Henr. lib. 3. cap. 5. Nauar. cap. 22.
num. 7. Filliac. tract. 10. cap. 5. que. 7. Reginal.
lib. 3. num. 235. Coninch d. 27. num. 57. Sanchez
lib. 3. d. 9.

51 Morale is-
trumentum
contrahere ita
peccatum
mortale erit illud, il-
lis non præmissis, consummari.
ante præmis-
tas denun-
cias. Quemadmodum lethale piaculum est, Ma-
trimonium ante præmissas denunciations
contrahere ita peccatum mortale erit illud, il-
lis non præmissis, consummari. Quia contra-
hentes se periculo exponunt fornicatione,
non adhibendo diligentiam ab Ecclesia praes-
criptam. Et hoc non tantum prima vice, sed
etiam quoties dant operam copulae. Quia ea-
dem procula militat præcepti ratio, cum forni-
cationis periculum immineat, haud adhibita
diligentia necessaria, vt facilius impedimenta
detergantur. Nauar. cap. 22. num. 83. Reginal. I.
3. num. 237 Sanchez lib. 3. d. 11. Coninch d.
27. num. 52. & 58. Scio tamen problemati-
ce posse hanc sententiam sustineri, de quo
Sect. 2.

52 Quid tria-
tinum eis a
denuncia-
tio-
nes inserit.
explicatur. Concilium itaque Tridentinum præscriptit
1. cap. 1. de reform. in primis, denunciations
facienda esse in propria Parochia: &
quando sponsi sunt diuersarum Parochiarum,
in utraque gerendas, si vero contrahentes ha-
beant plura domicilia, seu Parochias, agendas
esse in illa, in qua diutius habitant, & princi-
paliorem habent larem: vel potius in ea Paro-
chia sponorum, in qua verosimilius est sciri
impedimenta, verbi gratia: in Parochia, vbi
fuit antiqua parentum habitatio. Deinde iu-
bet, denunciations à proprio contrahentium
Parocho geri, vel ab alio ex ipsis Parochi li-
cencia, Parochos autem denunciations ab-
sque legitima causa omittens per triennium
ab officio suspendens. Item præscribit, de-
nunciations tribus diebus festis continuis pu-
blicari. Non peccat vero Parochus mortaliter
si vno vel altero die festo omittat, ratione
paruitatis materiæ: Secus si multis dies festos
inter vinam & alteram denunciationem inter-
ponat. Demum præcipit, gerendas esse in Ec-
clesia inter Misfatum solemnia. Dixerim ex
Doctoribus, possunt fieri extra Ecclesiam in lo-
co, ad quem magna populi copia confluunt, vt
in prædicationibus: imo possit die non festo
profiri, quando ingens populi multitudo ad
Ecclesiam accedit. Quia legis ratio salvatur.
Sic ex Cardidalium declaratione Reginal. 1. 3. 1.

46 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

num. 225. Henr. lib. 11. cap. 7. num. 1. Coninch d. 27. num. 46. Rod. cap. 217. num. 6. Sanchez libr. 3. d. 6. m. 8. Bonac. de Mair. question... punt. 6. num. 17. & 18. Diana part. 3. tract. 4. resol. 236.

53 Sub letali piaculo quisque tenetur manu- festare impedimentum, licet occultum, quod non videt adesse inter eos, qui contrahent volunt, quisque, impedi- mentum, quod pente- peccatum inferens tertio damnum detegere. Non tenetur autem denunciare cōsciu- adesse non videt impedimenti cum graui suo incommodo; et si in contra- hore moliē- timeat probabiliter, magnum scandalum ex de- nunciatione eveneturum: quamvis mandatum tibus mani- denunciandi sub excommunicationis pena sit festare. latum. Rod. cap. 216. num. 9. Sanchez libr. 3. d. 13. Nauar. cap. 22. numer. 81. Reginal. libr. 41. num. 28.

54 Qui autem non videt impedimentum ex solo Qui audi, auditu, ut si audierit à persona fide digna, te- uit ab alio notetur, ea non denunciante, manifestare. Qui adesse im- dicitum homini fide digni facit fidem & veram pedimentum, notitiam. Secus si audiatur à persona non certo ut debet id scientie: vel si non meminit à qua persona manifesta. audierit. Demum si impedimentum ortum ha- beat ex peccato occulto, non statim est denun- ciandum, sed laborante impedimento monen- datus fraterne, ut à coniugio ineundo desistat, si ex monitione speratus utilitas. Quod si moni- tis non acquiescat, erit denunciandum. Bonac. de Mair. q. 8. pum. 6. n. 20. Sanchez. 1. d. 13. num. 7. Coninch d. 27. n. 61.

CAPVT V.

De Ministro solemnitatis Matrimonij.

55 Minister solemnitatis Matrimonij Minister est Parochus & duo testes. Hi semper adesse debent, etiam in mortis articulo contrahendum est Matrimonium; neque in eo dispensare quacumque ex necessitate poterit Episcopus. Fillius. tract. 10. cap. 6. ex Tridentino. cap. 24. cap. 1. In loco tamen, vbi non est promulgatum, apt. receptum Concilium saltem quo ad hoc particolare decretum, validum est Matrimoniū sine Parocho, & testibus. Quia lex non obligat, nisi sit promulgata, & acceptata. Vnde si incola vnius loci, in quo promulgatum, & acceptatum fuit Tridentinum, transferat se ad locū, vbi promulgatum non fuit, aut acceptatum: si- ne praesentia Parochi, ac testium, poterit Matrimoniū valide contrahere. Quia hoc est speciale in contractu, ut iuxta solemnitates recep- tas in loco, vbi gerendus est, celebretur; Sanchez. libr. 3. d. 18. num. 28. Reginal. libr. 31. n. 176. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 8. Ponti. 1s. cap. 9. E contra si incola illius loci, in quo non est acceptatum Tridentinum, ad eum locum diuertat, vbi est acceptatum, non potest contrahere sine Parocho, & testibus. Quia licet extraneus non te- neatur legibus loci, ad quem diuertit absque intentione ibi manendi maiore anni parte: in contrahitibus tamen debet sequi leges, ac con-

ditiones prescriptas in eo loco, in quo illi celebantur: sed Matrimonium est verus contra-etus: Ergo. &c. Coninch. d. 27. dub. 1. Leg. si fundas, ff. de eius. & alij communiter.

Valida tamen sunt duobus in casibus Matrimoniū contra formam Tridentinū contracta. ⁵⁶ Duobus in Primis est, cum Parochialis Ecclesia proprio casibū va- Parochio caret vacans utique: & simul Cath. lidum est éalis caret. Episcopus atque Capitulū haben- cōsūgūm tibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem sine affectu ad id delegandū nullusque alius ibi est, qui vi. tia Paro- ces Parochi, vel Episcopi suppletat: Matrimoniū valet absque præsencia Parochi, servata tamen in eo, in quo potest, forma Concilij, nempe adhibitus saltem duobus testibus. Secun- dus est, si extitit quidem Parochus & Episco- pus, sed nullo constituto Vicario uterque ha- reticorum menti lateat, ita ut vere ignoretur, vbi sit; vel si eodē metu à Diocesib⁹ absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est Matrimonium contractum ab eo. Concilij for- ma, adhibitus tamen duobus testibus. Sic decla- ratio Cardinalis edita 16. Ianuar. anno 1603, apud Sylvium in Supplēm. q. 43. art. 5. quæsi. 4.

Vt valeat igitur Matrimonium in locis vbi Tridentini constitutio viget, exiguit necesse. ⁵⁷ Vbi Tridentini constitutio, exiguit necesse. ⁵⁷ Sacramenta afflentia proprii Parochi, vel alterius Sacerdotis de eius, vel Ordinarii licen- tiatione. Sufficit autem Parochus alterius contra- necessitate hentium, verbi gratiā, si coniugium in Parochia Sacra- men- tū, spōsū cōebrerit, suffici spōsū Parochus: & si in Parochia spōsū p̄fici Parochus. Quia licet præsencia quoad reliqua sacramēta Parochus alterius con- trahētis nō sit verius, Parochus: ut quoad Matrimoniū Parochus alterius est utriusque ratione cōexionis, eo quod Matrimoniū non nisi inter duos potest consti- tui. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 2. Rod. cap. 219. num. 5. Fillius. tract. 10. cap. 6. quæsi. 2. & 3. Coninch. d. 27. dub. 1. num. 18. Sanchez. lib. 3. 19. num. 4. Illos autem, qui du- plicem habent Parochiam habitationis, verbi gratiā, qui hyeme habitant uno in loco, aestate verò in alio; quilibet Parochus ex duabus illis habitationibus potest cōiungere. Quia uterque est eorum Parochus. Gutier. cap. 62. numer. 4. Coninch. citat. num. 19. Sanchez. lib. 3. d. 24. num. 2.

Matrimonio vagorum, qui nullib⁹ habent ⁵⁸ domicilium, potest quilibet Parochus valide ^{Quinam} interesse, sicut quilibet potest eorum confes. Parochus siones andire, & Sacramenta administrare. Ca- vagorum uter tamen Parochus, nē illorum Matrimoniū Maritimo, affluit, prius quam adhibenerit debitam dili- nō debet gentiam in indagandis impedimentis, & ante. ^{contrahētis} interest, quam obtinuerit ab Ordinario licentiam affi- scribit s. 24. cap. 7. Gutier. cap. 65. num. 6. Sanchez. lib. 3. d. 25.

Porrò sufficit proprius alterius contrahentis ⁵⁹ Parochus, etiam in Parochia alterius sibi non Parochu subditum Matrimonium celebraretur. Quia Mat- alterius monio afflere rediretur ad iurū dictionem vor- contrahētis, luntariam, cum non exigit cause cognitionem, nisi potest. Ergo validē extra Parochiam exercetur. Hinc ^{validē aff.} infero, proprium Parochium sine piaculo fūc fere in al- subditos coniungere nō solum extra propriam terius Pa- Parochiam, sed etiam extra propriam Diocesem. Quia ex Tridentini decreto constat, formam ab eo præscriptam, & servandam in eo intrinsecē ac essentialiter sitam esse, ut adsit Parochus,

Sect. I. De Matrim. Essentia. Recep. Sent. 47

Parochus, vel alius de Parochi, aut Ordinarij licentia Sacerdos, ac duo seu tres testes: Ergo reliqua omnia extrinseca sunt, & accidentalia, sicut locus, tempus, &c. Ast quamvis ordinarij in loco Sacro debet fieri; ex causa tamen Parochus posset assistere in loco non Sacro, puta si malitiose Matrimonium esset impediendum, vel accessus, ad locum Sacrum sine periculo non pateret. Non esset mortale assistere domi, etiam si non adeo graues causae intercedant, modo solemnitates postea in Ecclesia peragantur, puta benedictio, & aliae ceremoniae in Rituall prescriptae. Rostig. cap. 219. numer. 5. Henr. lib. 11. cap. 3. numer. 1. Reginald. lib. 31. numer. 177. Diana. part. 3. tract. 4. resol. 221. Sanch. l. 3. d. 19. numer. 11.

Episcopalem, ut sunt Cardinales in sacerdotum titulorum Ecclesiis, & quidam Abbates in Ecclesia nulli Episcopo subiecta, & Vicarius Parochi habens facultatem administrandi Sacramenta, & assistendi Matrimonio, sive sit permanens, sive amobilis. Licentia tacita ex ratihabitione de futuro, qua alienus Sacerdos probabiliter credit, Parochum ratihabitorum, sufficiens non est, ut sit validum Matrimonium. Quia valor Sacramenti non potest esse in pendent, sed statim aut debet esse validum, aut irritum. Necessarium vero non est, dare licentiam in scriptis. Quia Tridentinum hoc non exigit: & scriptura non est de essentia gratia priuilegi. Henr. lib. 11. cap. 3. numer. 4. Rostig. c. 217. n. 6. Reginald. l. 31. numer. 178. Coninch. d. 17. n. 17.

60 Non est necessarium, Parochum, qui Matrimonio interest, Sacerdotem esse. Quia Parochus non Sacerdos exercere potest omnia, que a potestatis Ordine non dependent, sed interesse Matrimonio, non est actus ordinis: & illius presentia non requiritur in hoc casu ad sumendum Sacerdotalem exercendum. Verum quavis valide possit Parochus non Sacerdos Matrimonio assistere: non tamen licet. Quia cum debet benedictionem impetrare, & ex parte Episcopi Ecclesia dicere: *E vos coniungi: hoc vi deoem perficatur debet a Sacerdote genit. Itaque si continget, Parochum non Sacerdotem assistere, non potest stola vesti, nec impetrare benedictionem. Nauar. lib. 4. consil. rit. de sponsal. conf. 50. Henr. lib. 11. cap. 3. Filliuc. tract. 10. numer. 203. Reginald. lib. 31. numer. 177.*

61 Attamen alter, qui de licentia Parochi assistit, debet esse Sacerdos, vt Tridentinum ait. Vnde minime conferti potest hac licentia non Sacerdoti. Igitur assistente Diacono de licentia Ordinarij vel Parochi Matrimonium est irritum. Sanch. l. 3. d. 20. n. 10. Bonac. de Matr. q. 2. punct. 8. numer. 16. Gutier. cap. 61. numer. 16. & 17. Non requiritur autem ut Sacerdos, cui datur licentia a Parochio assistendi Matrimonio, sit approbatus ab Ordinario: immo validè assistit, quavis sit excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis. Quia haec assistentia non est actus iurisdictionis, exerceisque potest per excommunicatum, & irregularium, vel etiam degradatum. Sayr. de Censur. 1. 5. c. 22. n. 26.

62 Matrimonium contractum coram Parochio excommunicato, suspenso, vel irregulari non tolerato, validum est. Quia excommunicatus, suspensus, vel irregularis, dum Parochia non priuatur, manet in possessione, & verus Parochus est. Quia praesentia Parochi requiritur in Matrimonio, quasi auctoritatem illi praestans: sed auctoritatem praestare actu praesentia aliquis non est actus iurisdictionis: Ergo potest valide fieri ab excommunicato non tolerato. Henr. lib. 11. cap. 3. Reginald. lib. 31. numer. 177. Coninch. l. 2. numer. 24. Gutier. cap. 62. numer. 23. Diana. p. 5. tr. 9. ref. fol. 7. 8.

63 Archiepiscopus non potest coniungere subditos suorum suffraganeorum, vel dare licentiam illos coniungendi. Quia non est illorum

Ordinarius nec Superior nisi in gradu appellationis. Hanc autem licentiam præter Parochum dare potest Episcopus, Vicarius eius generalis, Prælatus habens auctoritatem quasi

Episcopum, vel alius de Parochi, aut Ordinarij

64 Sacerdos, qui delegatam habet auctoritatem assistendi Matrimonio, illam non potest alteri Sacerdoti delegare, nisi delegatus sit ad vniuersitatem caularum. Vnde qui ad tempus Delegatus Sacerdos non vel per Episcopum, vel per Parochum constitutus ad curam Pastoralem administrandam, alium ad hunc effectum subdelegate potest. Quia delegatus est ad omnia Pastoralia negotia. Vicarius autem Pastoris, qui simul cum ipso curam adm. instruit, alium sibi substituere nequit. Quia delegatus ad vniuersitatem caularum non censetur. Multoque minus quilibet alius Sacerdos, quem forte Parochus in aliquo negotio sibi coadiuvatorem adhibuerit, Doctores communiter.

Cum licentia assistendi Matrimonio extorta

65 fuit per metum leuem aut grauem, Matrimonium est validum. Cum autem extorta fuit per dolum & mendacia versantia circa causam finalem, est inuidalium: secus quod licentia fuit extorta per dolum, & mendacia versantia solummodo circa causam impulsuam. Gutier. c. 69. numer. 14. Reginald. lib. 31. numer. 182. Sanch. l. 3. d. 39.

Parochus interdictus seu prohibitus ab

66 Episcopo, assistere, Matrimonio, adhuc valide assistit. Quia posita ea prohibitione Parochus adhuc iurisdictionem retinet. Idem dixerim, quando huiusmodi prohibito facta fuit Vicario, vel adiutori Parochi. Imo Parochus, cui veitum fuit a superiori administrare sacramenta ob inscitiam, validè adhuc Matrimonio assistit. Quia huiusmodi assistentia non est propriè sacramenti administrative, modo Parochus si compos sui, & externo sensu contrahentium consentaneum percipiat sive per se immediate, sive per interpretem; quod verum est, etiam si per vim inibi detineatur. Quia sic salutari finis decreti Concilii, qui est, ut tale Matrimonium constet Ecclesia. A fortiori valebit, quando Parochus dolo vocatus interest coniugio. Idem dixerim, si casu interficit: est enim eadem ratio. Peccabunt autem mortaliter contrahentes, si Parochum vi detineant. Quia & ipsi infertur iniuria, & Ecclesia auctoritas contemnitur. Rostig. part. 1. c. 217. Reginald. l. 31. numer. 179. Sanchez l. 3. d. 39. n. 1. Bonac. de matr. q. 2. punct. 8. n. 19. Filliuc. tr. 10. cap. 6. ques. 3.

Parochus iniustum titulum Beneficij habens

67 eo quod commisit delictum aliquod, ratione cu-

ius priuatus fuit ipso iure Beneficio: vel quia

ben. validè acceptauit Beneficium in communicatione: assistit.

Vel

vel quia habet Beneficium incompatibile validè assistit Matrimonio, modò in indicio nondum fuerit illo legitimè spoliatus. Quia adhuc est Parochus cum titulo, & errore communis Sanchez lib. 3. d. 2. num. 60. 61. &c. Henr. 1. 11. cap. 3. num. 4. Rodrig. cap. 217. num. 8. Filliuc. tract. 10. cap. 6. ques. 4. Reginal. lib. 31. num. 97. Lessi. lib. 2. cap. 29. dub. 8. num. 67. & 68.

68
Vt autem ius
gesta valenti
tria requi-
runtur.

Porro vt ab huiusmodi Parocho iniustum titulum Beneficij habente gesta valent, tria debent concurrere. Primum, vt adsit titulus coloratus, seu putatus: qui adesse censetur, quando superior legitimus confert alicui dignitatem, vel Beneficium, seu collatio est invalida ob occultum aliquem impedimentum recipiens collationem, vt si fiat excommunicato. Titulus coloratus est, quando aliquid recipit dignitatem, vel Beneficium à legitimis superioribus, sed postea perpetrat delictum, ratione cuius est ipso iure priuatus illa dignitate, aut Beneficio: vel quando superior occulte dignitatem, vel facultatem revocat. Secundum, vt adsit error communis, seu probabilis, quo aliquis communiter habeatur pro vero titulani Beneficiario, Parocho &c. non vero sufficeret unius vel alterius error. Tertium, vt nullum adsit impedimentum iuris diuini, vel naturalis. Hisce concurrentibus, gesta per Iudicem, Praetorem, Parochum, & Confessarium valida sunt. Quia ius humanum defectum veri civili supplet, vt habetur leg. Barbar. ff. de offic. Praet. Et huiusmodi defectus eriam ab Ecclesia, quando adest opinio probabilis. Quia tunc censetur adesse error communis, & titulus coloratus: verbi gratia, quando est opinio probabilis aliquem posse à reservatis absoluere, aut à censuris, aut post Matrimonio assistere: tunc enim sequens optionem probabilem, valide absolvitur, valide Matrimonio assistit. Diana p. 4. tr. 4. refol. 4. & tr. 1. mis. cel. refol. 29. Croulers ad cap. 7. regula Minor. leb. 12. fol. 70. Secus dixerim, si cum titulo colorato, & errore communis interueniat impedimentum iuris diuini, vel naturalis: namrum Praetor, vel Ecclesia non potest huiusmodi supplere defectum, cum non habeat potestatem in superiori: sicut potest supplere, & de facto supplet defectum iuris humani, ne alias sequantur multa incommoda, multæ perplexitates, multa dubia, & scrupuli. Bonac. de mar. q. 2. pun. 8. n. 25. Caiet. v. Confessio iteranda. Palud. in 4. dist. 17. question. 6. art. 1.

69
Invalide
sum gesta il-
lic. qui ab-
que legitima
auctoritate
in Parochi
intrusus offi-
cium.

Gesta per illam, qui absque legitima auctoritate se in Iudicis, Parochi, vel Confessarii intrusus officium, foro in vitroque sunt invalida. Quia intrusus non habet titulum verum, vel coloratum. Vnde si aliquis simplex Capelanus vel Sacerdos à laico Parochus constitueretur, invalide Matrimonio, assistet, & invalide absoluere, quamvis communiter pro vero Parocho habereatur. Nanar. cap. 9. num. 9. Gutier. cap. 6. 2. num. 26. Coninch. d. 17. num. 26. Sanch. l. 3. d. 2. 2. num. 29.

70
Nō requiriatur
vt Parochus, vel alius Sacerdos Matrimonio
ad Matrimo-
nij validi-
tem, vt Pa-
rochus ali-
quibus verbi
utatur: tamen ex eiusdem Tridentini praecepto his vi-
tatur: tamen ex eiusdem Tridentini praecepto his vi-

Ad Matrimonij validitatem non requiriatur ut Parochus, vel alius Sacerdos Matrimonio assistens, in eius celebrazione aliquibus verbis vtatur. Quia Tridentinum in clausula irritantem nullam verborum gerit mentionem. Tenetur quibus verbis: Ego vos coniungo in nomine Parris, &c.

vel saltem alii iuxta patrem confundinetur. Reginald. lib. 31. num. 175. Coninch. d. 27. num. 45. Sanch. l. 1. d. 38. num. 47. An vero horum Concilium verborum omissione sit mortale piaculum, sicut 2.

Præter Parochum, ad Matrimonij validitatem necessaria est duorum, vel trium testium præsentia, quæ debet esse moralis, & humano modum: ut scilicet aduertant, & intelligent quod rum est mihi agatur. Item debet esse similitudine, & non sufficit successiva. Hinc dormientes, ebrij, furiosi testes, quæ quandovis carent lucido interallo, non sunt testes idonei. Quia non possunt esse præsentes humano modo. Aliæ autem personæ, quæcumque illæ sine doli capaces possunt esse in coniugio testes, cuiuscumque ætatis, conditionis, & status existant. Vnde impuberes viam rationis habentes, foeminae, consanguinei, pater, vel mater, familiares, infideles admitti possunt in matrimonio quamvis non admittantur tanquam testes idonei alii in negotiis. Quia Tridentinum nullus excipit testes Nec requiritur, vt testes sint rogati. Quia nullo iure talis solemnitas in coniugio præscribitur. Imo validum Matrimonium est, quamvis testes per violentiam cogantur assistere modo aduertant, quod agitur. Nil etiam obstat, quod tanquam alia de causa vocati sint & Parochus, & testes, atque inter coniugandum (verbi gratia) coram illis res geratur, etiam non monitis, modo tunc appareat, contrahentes corum præsentiam requiri: possintque ea quæ geruntur, cognoscere. Quod si Parochio affectante, de facto non intellecerit, indicat Sacra Congregatio valorum Matrimonij minimè obstat. Vnde non est necessarium, vt Parochus Matrimonio adsit tanquam ex intentione exhibendi suam præsentiam authoritativum in persona Ecclesie: sed sufficit, quod præsens sit, & possit testari, appareratque ad illum actum esse adhibutum. Idem de testibus dixerim. Quia hic dicuntur præsentes, cum sufficienter aduertant ad id quod agitur, possintque de hoc testimonium ferre. Nec villa alia præsentes in Tridentino requiriuntur. Sanchez lib. 1. d. 39. Gutier. cap. 55. num. 9. Reginald. lib. 31. num. 181. Filliuc. tract. 10. cap. 6. ques. 10. Sylvi. in suppl. question. 45. art. 5. quæs. 9.

In Clementina Religiosi, de privileg. excommunicatione reservata Pontifici vulnerantur sub examen. Religiosi solemnizantes Matrimonia, hanc munitionem habita super his speciali Parochi licentia. Monuerimus tamen, quod solemnizare Matrimonia, Religiosi præsentes non sit idem, quod ministrare. Quia sicut hoc beatus, Matrimonium non tamen est illa, de qua Canon præf. habens contra hentibus competit, ita per Religiosos fieri non potest. Neque solemnizare idem est, quod, instar Parochi, contra hentibus adesse. Quia licet præsenta Parochi iuxta Tridentinum dici possit quedam solemnitas Matrimonij: non tamen est illa, de qua Canon præf. qui quidem de sola illa solemnitate loquitur, quæ consistit in Sacerdotali benedictione, quam sponsi post Matrimonium rite contrahent solumniter in Ecclesia recipiunt. Praeterea assistens Matrimonio sine licentia afficitur ius pensione lata in Tridentino ref. 24. cap. 1. vbi sub pena suspensionis ipso facto interdictum est Parocho, aliusque Sacerdotibus tam Regularibus, quam secularibus, nè alterius Parochi (ponens sine proprii Parochi licentia in Matrimonium)

Sect. I. De Matrim. Essentia, Recep. Sent. 49

Matrimonium coniungere, aut benedicere audeant, si quin suspensi maneant, donec ab Ordinario illius, qui Matrimonio interesset, vel benedictionem conferre debebat, absolvantur. Quae si res, num Religiosus solemnizans Matrimonia, hoc tempore sine speciali facultate, utrampque Censuram excommunicationem scilicet & suspensionem incurrat? Receptio ex sententia soli Tridentini suspensione afficitur, in quam excommunicatio Clementinæ in hac parte commutata videtur. Quia ita Sacra Congregatio declarauit: & ne duplex pena ob idem delictum incuratur. Say. de Censur. l. a. c. 15. n. 2. Suar. de Cenfur. d. 2. sect. 4. Bonac. de Matr. q. 4. pun. 6. n. 3.

Contra hentes absque Parocho, & aliis testibus vbi Tridentinum viget, puniendi sunt gravi poena Ordinarij arbitrio, vti idem Tridentinum statuit. At vbi Tridentinum non viget, cōtrahentes clandestine absque testibus, & forsitan etiam absque proprio Sacerdote, sunt etiam arbitrijs poena plectendi, vt praescribitur Cap. fin. de Clandest. desp. Et ob eiusdem Cap. decretū sic contra hentes etiam puniuntur in eo, quod eorū proles sit illegitima, quād contra hentes in gradu prohibito, quāvis ignorāre. In aliquibus Diocesibus excommunicatur ipso fact Synodali excommunicatione. In Castella Regnis illis imponitur pena priuationis omnium bonorum, & exilij ab his Regnis, & quod possint à parentibus priuari hæreditate. Sanch. l. 3. d. 47.

CAPUT VI.

De contractu Matrimoniali sub conditione.

74 **E**x conditionibus, quæ Matrimonij contractu apponi possunt, alia sunt necessaria, alia turpes, alia impingentes, alia impossibilis, alia honesta, alia de præterito, & alia de futuro. Porro ex turpibus quedam sunt contra substantiam & bona Matrimonij, & haec repugnant præcipuis Matrimonij bonis, id est fidelitati, & Sacramento, id est, indissolubilitati Matrimonij v. gr. Contra hunc, si generationem proli exutes, vel donec pulchriorem inueniā. Aliae sunt turpes non contra substantiam, & bona Matrimonij, v. gr. Cōtrahere tecū, si meū concubue-ris. Sanch. l. 5. d. 1. n. 3. Bonac. hic. q. 2. pu. io. n. 3. & 4. *Filli. tr. io. c. 4. q. 11. singula expendo.*

Matrimonium initum sub necessaria conditione est absolutum, & validum ante expectationem eventus conditionis non solum in foro externo, sed etiam in interno, modo contra hentes non habarent intentionem suspendendi consensum usque ad conditionis eventum: tunc enim Matrimonium sub necessaria conditione celebratum, non est validum de præfenti. Quia non adest mutuus consensus de præfenti. Sicut nec est validus, si contrahens opponat conditionem necessariam, credens illam esse contingentem. Quia non habet consensum de præsenti cum intendat tantummodo contrahere dependenter ab eventu illius conditionis. Condition autem necessaria est. Dux te in uxorem, si cras Sol orietur. *Escr. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.*

Nauar. cap. 22. n. 67. Coninch d. 29. n. 8. Henr. l. 11. c. 2. n. 4. Viator. de Matr. n. 260. Sanch. l. 5. d. 2. num. 2. Sylvi. in supplem. q. 43. a. 1. quæsito 1. concl. 5.

Matrimonium sub aliqua conditione turpi celebratum, quæ sit contra Matrimonij substantiam, seu que tribus præcipuis bonis adtra Matrimonij, subversetur, irrum est, si conditio adiungatur, ut nij substantiam de futuro præstanda. Quia conditio contra substantiam contractus destruit contractum. Si tamen huiusmodi conditio adhibetur post contractum Matrimonij, non efficit illud invalidum. Quia iam valide contractum esse supponitur. Idem dixerim, quando huiusmodi conditio non adiicitur ut de futuro præstanda, sed apponitur de præterito, vel de presenti. Vnde si quis dicat pueræ: Contra hunc, si fornicationem commisisti, tui anxius remedij: valide statim Matrimonium contrahit, si puella fornicata sit; secus si fornicationem non commiserit. Gutier. capit. 28. numer. 4. Coninch d. 29. num. 9. Sanch. l. 5. d. 9. Conar. part. 2. Epit. c. 3. 5. 1. n. 4.

Condition autem turpis, quæ non est contra Matrimonij substantiam, sicut & impossibilis adiecta Matrimonio, habent pro non apposita, Matrimoniumque validum manet, modo adit absolutus contrahentium consensus. Secus dicendum, si consensus absolutus non adit, & contra hentes non consentiant nisi sub conditione turpi, vel impossibili: tunc enim non est validum Matrimonium eo quod non adit consensus de presenti, qui ad Matrimonij validitatem est necessarius. Less. libr. 2. cap. 18. numer. 122. Sanchez libr. 5. d. 15. Henr. libr. 21. cap. 12. num. 5. 6. Valent. tom. 4. d. 10. quæs. 3. pun. 3.

Condition honesta & possibilis de præsenti, vel præterito adiecta Matrimonio, illud non vitat, sed si conditio tunc est vera, possit de præverbi gratia. si parter tunc vult, vel voluit, est statim validum Matrimonium. Si vero est falsa, est statim irrum. Validum, inquam statim est. Quia tunc nihil deest ad Matrimonium cum adit consensus mutuus de præsenti, si est tunc vera conditio. Coninch d. 29. num. 8. Sanch. l. 5. d. 6. n. 1. & 2. Diana p. 1. tr. 4. resol. 191. Matrimonium vero celebratum sub conditione honesta & possibili de futuro, non est validum ante conditionis eventum. Quia ea est natura conditionis de futuro, vt suspendat valorum contractus sub ea initi in eventum conditionis. Nauar. cap. 22. num. 65. Bonac. hic qu. 2. pun. 10. numer. 20. Coninch d. 29. n. 11.

Matrimonium contractum inter consanguineos, vel affines, vel inter alios habentes alii. De conditione quod impedimentum, sub conditione, si Papa inter consanguineos & dispensaverit, validum est conditione impleta, affines, seu aduenientis dispensatione. Quia contra hentes sub illa conditione non contrahunt pro tunc sed pro futuro tempore, nempe pro tempore conditionis adiplete, quia tempore sunt habiles, & nihil obstat, quominus Matrimonium perficiatur: Ergo vere perficitur tempore illius conditionis impleta per dispensationem. *Sponsalia* Sanch. l. 5. d. 8. n. 10. Coninch d. 29. n. 18. Conar. inter eos, qui habent im-

Seio quos dā Doctores apud Sanch. cōtrarium pedimentum afferuntur de sponsalibus: alē nēpē promissione dīrim's apesse nullā. Quia ea cōditio tanquam impossibilis postea con-

E. cōci

ditione si reiicitur: in modo huiusmodi consanguineos incurere excommunicationem latam, in Clementina unica de confusione, sed crediderim, sponsalia inter eos, qui habent aliquid impedimentum dirimuntur, sunt.

re ieiuniorum: in modo huiusmodi consanguineos incurere excommunicationem latam, in Clementina unica de confusione, sed crediderim, sponsalia inter eos, qui habent aliquid impedimentum dirimuntur, sunt. 81

Si Papa dispensari. Quia huiusmodi sponsalia respiciunt Matrimonium licitum, nam licet de se sit prohibutum, sit licitum ex dispensatione: & sponsalia non ordinantur quomodo cumque ad ipsum, sed ut sit sub dispensatione, atque adeo ut licitum. Et ratione conditionis suspenditur obligatio, quam inducent, velque ad tempus, quo impletur conditionis, unde sponsalia prout inducunt obligacionis, habent tractum veluti successuum, quo durant, quoque aponitur conditio, atque adeo quoque sit licitum Matrimonium. Ponti. l. 3, c. 15, n. 4. Præposit. de Mari. q. 9, dub. 3, num. 25. Mereir. in Suppl. 3, p. q. 43, a. 3.

Porrò Sotus in 4, d. 29, q. 2, a. 3, censuit conditiones impertinentes haberi pro non adiectis in Matrimonio, sed nullo iure probat. Quare censurum, Matrimonium contractum sub conditione impertinenti de futuro non esse validum, antequam verificetur conditio: validum vero esse, ea verificata, & ad impleta. Quia omnis conditio iure non improbata potest Matrimonio apponi: sed haec conditiones impertinentes nullo iure reprobantur: Ergo possunt validè apponi. Conditio autem impertinens est si quis dicat: Dux te in uxorem, si agnovero te bene morigeratam, vel Pulechram ab aliis existimari. Sanch. l. 5, d. 18. Gutier. c. 82, n. 31. Bonac. de matrim. q. 2, pun. 10, n. 24.

82 In conscientia foro standum est intentioni contrahentis Matrimonii sub conditione qualcumque illa sit, id est, quamvis Ecclesia indicet verum esse Matrimonium, quando conditio est necessaria, turpis, aut impossibilis: presumit enim minimè desuife consensum, huiusmodi sub conditionibus adiectis. Vnde si contrahens notavit inire Matrimonium, nisi eveniente conditio, non erit Matrimonium antea illius evenitum; & si nunquam evenire possit, quia impossibilis est, nunquam erit Matrimonium. Quia Matrimonium nullatenus esse potest absque consensu. Quando autem dubius est animus apponens conditionem, standum est presumptioni fori externi, & reiecta conditione, iudicandum erit Matrimonium esse quando Ecclesia sic iudicat. In dubio autem pro ytreco foro, pro Matrimonio est iudicandum. Filliue. tr. 10, n. 136. Sylvest. v. Matrimonium 3, q. 2. Sanch. l. 5, d. 18, 4. Conar. p. 2, c. 3, §. 2. Plura de conditionibus apud Sanchez toto l. 5.

CAPVT VII.

De petitione, ac redditione coningulis Debiti.

83
Actus coningulis licetus & me-

Actus coningulis ex se est licitus, Fide edocente potestque absque omni culpa exerceri. Quia est actus virtutis iustitiae, cum reddatur coninguli debitum ex pacto matrimoniali contractum. Vnde ipse matrimonialis actus in gratia exercitus debitique vestitus circumstan-

tis, est meritum: si sicut in ceteris bonis actibus iusti contingit. D. Tho. 2, 2, 9, 15, s. a. 2. Sylvi. ibi. Sanch. l. 9, d. 1, n. 3. & 3. Ponti. l. 10, c. 1.

Tenentur sibi in vicem debitum reddere, 74
equali iure. Cor. 7, 1. vir debitum reddat. Tenentur similiter & vxor viro. Ideo equaliter peccati coninguli vir & feminam negantes debitum alteri coninguli impetranti, siue expressi per verba, sive interpretati, sibi in vicem alicuius signi id invenientis expressione. Ne debitum gatius autem debiti peccatum est mortale regale reddere, lariter. Quia lege iustitia redditum est in vicem, quod suum est: corpus vero uxoris est viri, & è contra. D. Tho. in 4, d. 1, s. 2, q. 1, a. 2. & 3. Sylvest. v. Debitum. Ponti. l. 10, c. 2.

Dantur aliqui casus, quibus coniux debitum obnegando, mortaliter non delinquit. Primum, si petatur benevolè & amicè non tanquam sibi debitum ex iustitia, sed tanquam amicitia quodam conjugale Symbolum. Secundum, quando alter renitit, ac fratre petit: aut rogavit factè acquiescit. Tertiù, si tardè coniux abneget debitum, vel si petitur non statim reddatur, sed per breve aliquod differtur spatium. Similiter si coniux frequentius petat, quam par sit; hac tamen intelligo, modo non sit incontinentia periculum, vel gratis morbi in petente. Nauar. c. 16, n. 24. Henr. l. 1, c. 15, n. 7. Rodri. in 1, f. 14. Reginal. l. 3, n. 2, 82. Filliue. tr. 10, c. 9. Diana p. 5, tr. 5, resol. 14 & tr. 14, resol. 36.

Pactum non petendi, nec reddendi debitum 85
mutuo coniugio, assensu initium validum est. Pactum Quia nulli irrogatur iniuria: & sicut possunt est possunt coniuges se mutuo voto ad id ligare, ita possunt non petere mutuo pacto. At potest coniux uterque licet è di debito pactu remittere. Quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur: cum igit ergo mutuo consensu id conuentum sit, nec sensu. Deo sit obligata ea continentia: poterit mutua voluntate id pactum dissolvi. Nauar. c. 12, n. 5, 9. Henr. l. 1, c. 15, n. 8. Rodri. 10, 1, f. 14, n. 14. At si alter coniux nolit pactum remittere, sed illi stare, non tenetur alter reddere: quia non debitum, nam per pactum ins acquisivit, ut liber sit ab ea obligatione. Si tamen coniux videtur alterum pacti initi poniere, adeoque ad venerem propensum esse, ut negata sibi copula, probabiliter existimet incontinentia maculandæ teneat remittere non ex iustitia, sed ex charitate, ad subveniendum periculo ruina coniugii Elig. Basile. v. Debitum coning. 1, n. 3.

Præterea excusat à redditione debiti animæ periculum, v. gr. si aliqua circumstantia vsu Matrimonij illicetum redderet. Item excusat vice præterea à periculio, vel notabilis infirmitatis, quamvis in coniuge petente incontinentia aduersetur periculum. Quia obligatio reddendi debitum, intelligit. me perire, salua sanitate & ordine naturæ, seu salua lmn. & subiecti consistentia. Vnde ob hanc causam ex gravis causa, coniux febri laborans, vel statim post pores inf. prandiū, vel si petens laprosus sit, aut morbo gal. mitatu. lico laboreter alterque sit sanus, & Medicorum iudicio gravis infestatio adit periculum; & hoc intellige, modo ante Matrimonium sanus nesciuerit, alterum huiusmodi morbis infestatum: si sciuerit, tenetur reddere. Quia per Matrimonij contractum ad hoc se obligavit. Itē excusat, si coniuga à reddendo, quia iudicium Medicorum non potest prolem vitam edere, & ex hoc imminet sibi periculum vita ex partu, diffiditate. Posset tamen haec coniuga reddere debitum,

Sect. I. De Matrim. Essentia. Recep. Sent. 51

bitum, iudicetur & petere ad vitandum in se, vel in coniuge incontinentia periculum polpotito graui mortis periculo: quod certum omnino non est. Sanch. l. 9. d. 6. m. 8. Sa. v. Debitum, n. 15. Reginal. l. 11. n. 283. Sotus in 4. dist. 3. 2. q. 1. 2. 1. Bonac. de Mari. q. 4. p. 2. 1. n. 4. Graf. p. 1. l. 1. c. 83. Rodrig. to. i. sum. c. 242.

88 Per le loquendo non tenetur coniux debitorum reddere alteri coniugi petenti tempore furoris vel ebrietatis. Quia furiosus vel ebrius humano modo non petet. Per accidens autem fieri potest, ut coniux ei reddere teneatur, verbi gratia, si ebrius aliquoquin expleturus sit libidinem modo illicito. At vir mentis compos peccabit reddendo debitum vxori amenti, cum ad sit periculum abortus, & enecandi factum in utero, si ipsa concepit. Si autem vxor sit sui compos, vir autem amens, libicebit reddere viro amenti. Quia periculum prolixi potest a foemina praecaveri. Reginal. l. 11. n. 347. Sa. v. Debitum, n. 16. Henr. lib. 11. c. 10. Sanch. l. 9. d. 2.

19 A reddendo debito excusat coniux ex coenitudo di impotentia. Quia impossibilium non est obligatio. Peccatum vero est mortale, de industria huiusmodi procurare impotentiam. Quia notabilem proximo coniunctum habentiniuria. Hoc autem verum, non tantum cum quis sciret se reddit impotentem modo illico, ut per crebras pollutiones, aut ad alias accessum; sed etiam cum scient modo licito, ut per notabilem in vigiliis, vel ieiunii sexagesim. At culpa vacat coniux se bona fide extenuans honestis studiis, & servans Ecclesiae ieiunia, si aliae ex deuotione moderata. Quia per hec efficietur minus potens, non tamen impotens ad reddendum. Vnde maritus iure iustitiae non tenetur calidus vir, ut potens ad copulam efficiatur sed sufficit ut se impotentem non reddat. Aliquando enim lege charitatis ad id tenebitur, dum sine gravi corpore salutis detrimento id potest efficere, & vxor graue incontinentia periculum patitur, nisi frequentius sibi coniugali copula subveniat, similiter non licet vxori, ita se abstinentis & vigilis dedere, ut deformati, viroque reddatur exola. Sylvest. verb. Debitum 2. Sanchez lib. 9. d. 3. numer. 2. Reginal. lib. 21. numer. 283. Rosella verb. Debitum, n. 2. Filium iudic. 10. numer. 305. Ponti. lib. 10. cap. 2. num. 7. & 8.

90 Scio, coniuges communi ex consensu posse a copula abstineri, secluso incontinentia periculo, ne prolem multiplicent, quam alendo non sunt, ut docent Nauar. c. 16. n. 25. Sanch. l. 9. d. 5. n. 1. Reginal. l. 31. n. 289. Nō tamen eximit coniux a redditione debiti alteri coniugi petenti, gratia nō multiplicandi prolem. Quia ageret contra finem Matrimonij primarium quod est prole procreatio. At mortale piaculum non est ob eam causam debitum abnegare, quando non est incontinentia periculum in altero coniuge. Quia ab aliis iustitiae debitis per solvendis excusat incommoditas magna, & difficultas in filiis alédis videtur esse cedula sufficiens ad illum excludendum. Diana p. 3. de Sacram. ref. 21. Sa. v. Debitum, n. 18.

91 Coniux debitum potest, immo tenetur reddere alteri coniugi illicite petenti, quod in exigente culpa lethalis est non ob aliquam circumstantiam tenentem se ex parte actus sed ob fornicationem perfonem exigentis, v. gr. si ma-

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

lo fine petat, vel ratione voti castitatis, quo est illigatus. Quia petens cum huiusmodi circumstantia, non amicit ius petendi, quoniam petat illicite. Tamen quando vitum personale priuat coniugem iure debitum exigendi, tunc alter reddere non tenetur, sed iuste potest denerare: v. gr. si coniuge affinitatem contrahat cum tuo coniuge ob copulam cum eius consanguinea habitat: vel cognitionem cum eo spirituali. Quia ex quo actor perdit ius petendi, reus habet ius non debendi, negandi, & excipiendi: si vero sit incontinentia periculum in coniuge priuato iure petendi ob affinitatem, aut cognitionem spirituali: lege charitatis tenetur alter coniux innocens ei incommodo subvenire sue reddendo exigenti, siue petendo. Monachus tamen, coniugem, qui affinitatem, aut spirituali cognitionem contraxit, aut voto castitatis illigatur, non posse reddere debitum alteri, nisi quando ex lege iustitiae reddere alias adstringitur. Henr. lib. 11. c. 15. n. 8. Sylvest. v. Matrimonium 8. q. 15. dist. 7. Couar. 4. Decretal. p. 2. c. 7. §. 2. n. 5. Sanch. l. 9. d. 6. numer. 8. 13. & 14. Coninch. d. 4. n. 8.

92 Mortale est debitus reddere, quoties petens lethali ter delinquit ob aliquam ipsius actus coniugalium circumstantiam: & non solum ob solam circumstantiam personæ: v. gr. si petatur debitus in loco Sacro, vel publico, aut cum linguis ob abortus periculo. Quia siue petatio afficitur illa prava circumstantia, ita & redditio: vitaque enim polluit locum Sacrum, adueratur honestati, estque in tertij damnum. Petrus. Soto de tiam. Matr. lebt. 16. Sanch. l. 9. d. 6. n. 16.

Debitum abnegandum non est petenti solum cum veniali piaculo sive ob circumstantiam personæ, sive ob circumstantiam actus, illicite petatur. Quia adest semper ista causa solam cum excusas redditionem, videlicet, ne displiceat veniali piaculo petenti, ne orientur lites, ac discordia inter coniuges, & ne priuatum absque culpa iure reddendi. Henr. lib. 11. cap. 16. numer. 6. Sanchez lib. 9. d. 16. numer. 8. Diana part. 3. de Sacram. ref. 296.

93 Negare licet coniugale debitum ad vitandum magnum in bonis pecuniaris aut in fama detrimentum vel ad magnam in illis committitatem acquirendam. Vnde quoties ad familiam gubernationem, ac rei familiaris necessitatem exigitur coniugis absentia copula impenititia etiam per longum tempus, non debet censeri impedimentum irrationabile, & illicitum. Nauar. c. 16. n. 3. 2. Sotus in 4. dist. 32. q. 1. a. 3. Sanch. l. 9. d. 4. n. 13.

94 Qui communem prolem in necessitate baptizauit, vel è Sacro lenauit fonte, quando sci- Qui siuum in necessitate baptizauit, non ob
ficet non aderat aliis qui eam dilueret: potest petere, ac reddere debitum, non obstante spi- re patitur in necessitate non obstante spiritu
rituali cognitione contracta cum coniuge. primum. Quia ex quo non est, ut aliquis subeat pena priuationis debiti reddendi ac petendi absque culpa, immo ex eo quod satisfecit obligationi filium diluens ne aeternum deperiret. Cap. Ad 96
limina 30. q. 1. Sylvi. in suppl. q. 5. 6. art. 2. Prigatur in- re paginis qui ex malitia diluit, non re-
Coninch. d. 34. n. 6. 9. Henr. lib. 11. c. 28. Valent. malitia autem communem
to. 4. d. 4. q. 2. p. 2. n. 3. filium autem proprium cō-
ingui alterius, aut proprium alterius coniugis, pri-

E 2 natus

52 Theologie Moralis Lib. XXV.

uatur exigendi debiti porestate tenetur tamen illud reddere. Sanch. lib. 2. d. 26. num. 7. Sa. verb. *Matrimonij impedimenta*, num. 5. Reginal. 1. 31. num. 191.

97 *Quicunq; coniugis co- sanguineo rem habet petere non potest, red- dere tene- sur.* Coniux, qui contraxit affinitatem cum suo coniuge, adulterando cum eius consanguineo, vel consanguinea, non potest debitum petere, reddere autem tenetur. Hac autem priuatio debiti locum habet quantumuis copula sit oculata ante omnem Iudicis sententiam. Coniux vero, cui debiti petitio interdicta est ratione affinitatis peccat mortaliter petendo, non obtenta dispensatione. Quia in re graui Ecclesie praecepto contravenit. Henr. lib. 11. cap. 15. num. 11. Candelabrum aureum de *Matrimonio*. 1. part. m. 97. Diana part. 3. tract. de *Sacram. resol.* 296. Sylvi. in *suppl. question.* 5. art. 4. concl. 2. & 3.

98 *Impedimenta.* Non impeditur a petitione debiti, qui habuit rem cum feminâ in tertio, ac quarto gradenit, ad duum sua vxore coniunctâ, sibique eodem gradum pri- mum & se- cundum, non ultra. Coniux, qui contraritam iure præscribi probari non potest. Itaque affinitas incestu cōtracta vñque ad secundum foliummodo gradum impedit debiti petitionem. Quod etiam fertur Sacram Congregationem declarasse, & merito. Quia affinitas non impedit, nec dirimit Matrimonium, nisi ob copulam ad quam ordinatur, nā est indecens inter affines: Ergo eo ipso quod eiusmodi affinitas restringita est per Tridentinū, vt non impedit, neque dirimit Matrimonium nisi in primo, & secundo gradu: etiam censeatur restringita vt non impedit petitionem copulae nisi in eisdem gradibus. Vnde quamvis petere debitum, si distinctum a contractu Matrimonij: eo tamen ipso quod affinitas non obstat contractui, neque obstat debiti petitioni. Pontiū. l. 7. c. 33. citans multos. Sanchez lib. 9. d. 27. num. 14.

99 *Vxor non priuatur iure debiti coniugale petendi, quando per vim absolutam, & metum grauem cogit ad copulam cum consanguineo, viri in primo, vel secundo gradu. Quia æquum non est, vt que caret culpa subeat pre- nam priuationis debitum petendi. Navar. c. 27. n. 63, & alij.*

100 *Coniux, qui post Matrimonium initum contrahit affinitatem, aut spirituali cognationem cum suo coniuge ex ignorantia iuris vel facti invincibili, non priuatur iure petendi debiti. Quia iura prohibent debiti petitionem, quando, affinitas, aut spiritualis cognatio scienter est contracta. Imo quamvis quis habeat scientiam legis, & facti, nescit tamen, ex huiusmodi copula, cum consanguinea vxoris in primo & secundo gradu coniurgere priuationem iuris petendi debiti ab vxore: iure petendi non priuatur. Quia ignorantia pene sicut ab incurrenda excommunicatione, irregularitate ex delicto, & alii. Censuris excusat: ita ab incurrenda priuatione iuris debiti petendi. Sa. v. *Debitum*, n. 13. Henr. lib. 11. c. 15. Sust. 3. p. d. 67. Navar. c. 16. n. 33. & c. 23. n. 47. Sanch. l. 9. d. 32. Diana p. 3. tr. 16. resol. 12.*

101 *Qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante*

Qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

qui subi- tar de sui coniugij va- lore non po- test debitum petere ante

cum à principio coniuges Matrimonium inie-
tint propter illos fines. Verum honestum est,
delectationem capere in re, quia in quis licet
potest operari operans namque propter dele-
ctionem, operatur simul ob honestum si-
nem ex parte operis: licet ex parte sua, id est,
operatis propter finē delectabile operetur. Hac
sententia coniuges à multis venialibus excuso
piaculis. Scio probabilem contrariam esse sen-
tentiam, de qua proprium Problema instituā.
Ponti. l. 2. c. 21. n. 6. & 7. & l. 10. c. 10. Diana p. 3.

tr. 4. ref. 216. Sancius in select. d. 23. n. 15.

115 *Requiu*it *ut actū coniugalis sine
coniugali*damno geratur, id est, ut dammum vitetur, cu-
m *actū sine fine
damno.*****

Tertius requiritur ut actū coniugalis sine
damno geratur, id est, ut dammum vitetur, cu-
m *actū conditionis defectū peccatum mortale
quis potest contrahere, verbi gratiā, quando
inde abofus periculum probabiliter timetur,
ut accidit aliquando tempore coagulationis
& formationis fetus: tunc enim matrix ob de-
lectationem aperitur, & materia nondūm per-
fecte coagulata protunditur. Adest etiam per-
iculum fetus, quando coniuges congredu-
ntur proxime ante partum, nam ex tempore
potest fetus haud difficile suffocari ob seminis
abundantiam. Tale tamē periculum raro est
ita certum hic & nunc, ut coniuges illud sub
mortali vitare teneantur. Reginal. l. 1. n. 341.
Sylvest. v. 1. ebib. n. 8. Sanch. l. 9. d. 22. num. 1.*

Valent. 4. 10. d. 10. q. 6. p. 1. 2.

116 *Accedere ad
vxorem men-
struū tempore
menstruū non
est sed in in-
tervalle aliquan-
do non vix-
nale est.*

Menstrui tempore accedere ad vxorem,
mortale non est, sed ut plurimum veniale ob
iphonchastem, & turpitudinem que illo repe-
ritur in actu. Quando autem fluxus menstruus
est continuus nullum peccatum erit in viro ad
vxorem accedere. Quia raro posset iure suo
vti, si à menstruata abstineret vxore, si autem
vit fluxum seminis patiatur, non delinquit pe-
tendo. Quia semen illud generationi est inep-
tum, & sic proles nullū inde dānum patiatur.
Henriq. l. n. c. 15. n. 7. Tolet. l. 7. c. 24. n. 1. Rodrig.
p. 1. sum. c. 142. n. 17. Sanch. l. 9. d. 21. Diana p. 3.
tr. 4. ref. 204.

117 *Requiu*it *re *debitis
coniugali*so-
luto.*****

Quartū requiritur ad rectum Matrimonij
vsum, ut coniugale debitum coniugi petenti
reddatur, quo in iuuitur verbo illo. *solve.* Et per
hoc indicatur potestas, quam vterque habet
coniux super alterius corpus: ita vt alter ex
iustitia teneatur potenti reddere sub pena
mortalis piaculi, nisi causa rationabilis excu-
set. In prafatis fatis liquide constat. Reginal.
l. 31. n. 344. Tolet. l. 7. c. 24. n. 2.

118 *Debet pro-
curari simili-
tudinea semini-
i effusio*ē* quā-
do ad id licet
estibus vti.*

At cum propriè potestas, quam habet cōiux
in sui coniugis corpus, sit in eius feme: ideo
conari debet, vt simul seminat. Quia quam-
vis semen feminæ nec actiū nec passiū ad
generationem concurrat iuxta probabilissi-
mam sententiam, iuuat tamē ad factum for-
mosiorem efformandum. Vnde coniugi tar-
diiori ad seminandum licet se tactibus prepa-
rare ad copulam, vt possit simul cum viro se-
minare. At si vir postquam seminavit, se retrahat
ante vxoris generationem, vxor potest se
tactibus excitare, donec seminet. Quia illi tar-
dius ad complementum coniugalis actus ordinan-
tur. Scio quodam hoc vxori negare, de
quo see. 2. Henriq. l. 11. c. 16. Sa. v. Debitum, n. 17.
Sanch. l. 9. d. 19. Bonac. hic. q. 4. pun. 6. n. 14. & 15.
Caiet. 2. 2. q. 15. 4. a. 11. dub. 5. Diana p. 2. tr. 3. ref. 38. Filliae. tr. 10. n. 330.

Aliquando licet viro ipsa in copula non se-

minate, scilicet si vxor non seminavit, nec in alijs
vno, & altero s. minādi extra vas periculu ad-
mit. Quia copula abfē seminatio est solū, quando
do quidā tactus qui licitus est obiugibus, cels. 3. L. 1.
pollutionis periculo. Sicut enim possit con-
iuges comuni consensu nō vacare copula ac
generatione: oīdē consensu licet a copula in-
cepta desistere, vbi neutrius seminis sit dispen-
diū. Iusta itē causa non seminādi esset, ne se-
minatio salutē noceat, vel si coniuges sint pau-
peres, & prole abundant, quā alendo nō sūt vel
ad sedandā concupiscentiā. Si autem feminādi
seminavit, vel ad id excitata sit, ita vt probabile
periculu seminandi adit: lethaler delinquit
maritus data opera à copula desistēt anē pro-
prij feminis effusione. Quia est peccatum con-
trā naturā, cum sit consummatus coitus ex parte
femina ex quo se qui nequit generatio: vero
ē cōtrā accidat, nēpē si viro feminādi, femina
antē proprij seminis effusione à copula desis-
tat, vel data opera nitatur nō seminare, morta-
tale non esset, sed solū veniale. Quia eius semis
ad generationē non desideratur. Laym. l. 3. feb.
4. n. 19. Lessi. l. 4. 6. 3. n. 55. Ponti. l. 10. c. 1. Diana
p. 3. tr. 4. ref. 204. & 217. & p. 5. tr. 1. 4. ref. 57.

Mulier suæ satisfacit obligationi, si viro exi-
gēti dedit quidē corporis vñi anūm tamē ad
alia conuertat, ita vt natura nō excitetur. Quia
eo ipso cōgreslus est aptius ad generationē, ste-
rilis enim, quæ certo nonit, le non seminatur, ad alia diu-
nitatis, potest actū coniugaliē exercere, tā petēdo quā
reddēdo: quod tamē minimē licet, si viro fe-
minādi requiretur, vt mulier se ad semina-
tionē excitaret, atq; adē in illū finē teneretur
cū excitatione præfata cōiugi subseruit. Vnde
versimile est coniugatam feminam, cui veneri
nō placet actus, posse in reddendo debito ani-
mū ad alia conuertare, & sic frigidā remanere.
Quia semē feminē nō omnīdū requiriāt ad
generationē, conciatio naturæ solū requiriāt
ad seminationē videtur. Attamē nō potest mu-
lier ita se gerere, ex intēione generationis im-
pediēt. Preposit. in 3. p. 9. 6. de bonis Mar. d. 4.

Amorali exclarūm virum, qui in actu con-
iugali non seminat, quamvis feminādi semi-
natur, & post feminē seminationē aduertetur
periculum sibi inimincare, si seminet, quod ante-
cōiūm non aduertit. Idē alſo, si fera aut ho-
stis superueniret, vel si aduertaretur naturali
honestati aliquo superueniente, tunc enim po-
test vir, e retrahere etiam si alīt extras
effusionis periculum. Quia licet natura nullam
seminis administrationem homini concesseret
vt extra legitimū Matrimonij congressū effu-
dere possit: at vt illud nō effuderet intra cōgrē-
sū illū, concessit administrationē in calu vrg-
tissimo, scilicet, ad vitam tuendam, ac naturali
consulendū honestati. Sāch. l. 9. d. 19. n. 6. & c. 1.

Quando autem Matrimonio consummato,
superuenit cōiugibus importunit intrā vas se-
minādi ob morbū aliquā, ob seniū viri, vel ar-
titudinē feminē: nullatenus licita est eis cō-
iugalis copula sed amplexus, oscula, & tactus,
modo periculu pollutionis nō adit, illistranqu-
vere cōiugibus permituntur. Si vēdō cōsideret
omnibus circumstantiis, probabilis spes ad-
fuerit intra vas seminandi, licitum est his con-
iugibus id ipsum per copulam attentare, cōtā
per accidens, ac præter eorum intentionem
extra vas semen profundatur. Quando vēdō

Sect. I. De Matrim. Essentia, Recep. Sent. 55

vxor semen intrâ vas receptum retinere non valet, licetum est nihiloninus copula vti. Quia talis effusio præter intentionem evenit & matris feminæ sibi necessarii semen attrahit ad generationem, expulso superfluo. Bonac. hic. qu. 4. p. 6. numer. 17. Henr. lib. 11. cap. 16. num. 7. Sanch. lib. 9. d. 17. num. 20. 21. & 22. Rebel. lib. 3. qu. 16. Reginald. libr. 31. num. 334. Nauar. cap. 2. num. 60. Mortaliter autem peccare feminæ statim post coitum min- gens, vel quidquam aliud gerens ea intentio- ne, vt receptum semen effundat. Quia faceret contra finem, ad quem semen est à natura in- strutum. Sanch. d. 20. num. 3. Quod si ex Bello- chij de casib. referu. part. 2. qu. 4. num. 363; sen- tencia mulier mortaliter non delinquat, quia ex hoc non possit generatio impediiri: posset tamen contra conscientiam delinquere. Dia- na part. 5. art. 5. ref. 15.

133 Quinto requiriunt coniugum cohabitatio in eodem thoro, ac domo, quod innuitur verbo illo, Cohab. Vnde qui dimittit vxorem, & per alienas prouincias sine eius licentia, vel casu iurisdictio- lii vngenti diuagatur, in status mortalis culpa est, nec absoluendus, donec proponat, ad vxorem redire. Quia subtrahit ei vius Matrimoniij commoditatem, cui ex iustitia obicem aponere non debet. In aliquibus tamen ca- fibus non tenetur vxor viro cohabitare, & è contra verbi gratia, per alterutrius fornicationem: & cum alter trahit alterum ad peccan- dam, ut alter non possit se ab ipsis, libera- re, quin peccet: & cum alter sit infidelis, vel hereticus, & cum vius coniugum timet sibi infestationem lepre, vel alterius contagiosi morbi, si cum infecto coniuge cohabit. Porro vxor tenetur sequi virum vltro mutantem do- micilium, quando nullum extat pactum in contrarium. Tolet. lib. 7. cap. 25. Nauar. cap. 16. num. 25; Valent. tom. 4. d. 10. q. 4. p. 16. 2. Sanch. lib. 9. d. 24. num. 19.

114 Profecto cum vxor debeat sequi viri infor- mationem, non per modum pœnae, sed tanquam onis Matrimoniio annexum: hinc si maritus in exilium pelatur, aut excommunicetur, vel ex causa necessaria aliud transferat domicilium, tenetur vxor illum sequi, quamvis ante pa- dum fecerit, domicilium aliud non transference- dum. Quando verò tempore contra t. Matrimoniij vir solebat diuagari, & vxori hoc notum erat, modo vir non vagetur ex turpialiqua cau- fa, tenetur sequi virum. Quia censetur, se ad hoc obligari voluisse. Secùs dixerim, si feminæ ignoravit, virum solitum esse vagari, tunc enim non tenetur, eum cum suo notabili in- commode sequi. Rodrig. tom. 1. sum. cap. 15. n. 2. Nauar. cap. 14. num. 10. Reginald. lib. 3. n. 509. Sanch. lib. 1. d. 4. num. 12.

115 Demum in Carmínibus illis num. 107, præ- dicti missis alie particula continentur, nempè Lo- cùs, Lo- cùs, Tempus, Táctus, Votum. De loco sacro, vbi us. Temp. non licet coniugalem copulam geri, supradis- pos. Táctus. De tempore, quo congregi cum vxori. Votum. non est, diximus, cum de Sacra Commu- nione sermo procerbit. De tactibus, & osculis inter coniuges ad sextum Decalogi præcep- tum sermo redibit. Quando verò adstricti castitatis yoto coniuges petere, vel reddere possint, aut non possint, in materia de Voto diuicidabimur.

CAPVT IX.

De Diuortio ex adulterio.

Diuortium est Legitima viri ab uxore, vel 126 Diuortium viris à viro separatio. Et iuxta Iuriscon- sultum Diuortium dicitur, vel à mentum di- ueritate, vel quia in diuersas partes eunt, qui Matrimonium contrahunt. Tripliciter autem potest accipi. Primo, pro Matrimonij dissolutione quo ad thorum, seu quo ad carnalem copulam. Secundo, pro dissolutione Matrimoniij quo ad thorum, & habitationem. Tertio, pro repudio, & pro dissolutione Matrimoniij quo ad vinculum. Differunt verò diuortium, & repudium, quod diuortium de sola uxore, atque adeo Matrimonio consummato dicitur: repu- dium autem de uxore, & de sponsa de prælen- ti nondum cognita. Sanch. libr. 10. d. 1. numer. 1. Bonac. hic. qu. 4. p. 6. 5. num. 1. Sylvi. in suppl. qu. 62.

Diuortium quo ad vinculum sive repudium apud Hebreos ante Euangelium, vel licet ex 127 Licitum iudicium Dei dispensatione, vel quidem permisum fuit tanquam minus malum ad maiora vita. Apud Gentiles permisum fuit iporum legibus, non tamen fuit licitum. Quia pro iis Deus non legitur inquam dispensasse. Post legem autem Euangelicam, nec ipsis Iudæis, nec aliis infidelibus permisum est repudium, nec per illud dicimur Matrimonium. Quia Christus Dominus Mat. 19. id reprobauit. Ideoque Iudaici, & Gentiles repudiantes uxores mortaliter peccant, & cum ad Christianismum conuer- tuntur, si tempore infidelitatis legitimas repudiariunt uxores, cogendi sunt ad illas redire, nisi casus accidat, in quo per conversionem alterius dirimant coniugium infidelitatis tempo- re contractum. Henr. lib. 11. capite 8. numer. 13. Sotus in 4. d. 3. question. 2. art. 2. filiuc. tral. 10. num. 363. Sanch. libr. 10. d. 1. numer. 9. & 10.

128 Profecto quatuor sunt diuortij causæ, Adul- terium: Heres. & Apostasia: Induictio ad pecca- tum: & Sæuitia. Sylvi. in suppl. question. 62. art. 1.

In primis differo de Adulterio. Certa fide 129 De diuortio tenendum, per adulterium Matrimoniij vincu- lum non dissolui, sed quo ad thorum, & habi- tationem. Certa adulterium alterius coniugis est causa sufficiens, vt innocens possit à no- cente diuertire, vt constat ex verbis Domini Mat. 5. & 17. idque ex Matrimoniij natura. Quia fidem frangenti fides seruanda quo ad thorum, & habitationem non est.

130 Matrimoniū dissoluitur per omnes eas species luxurie, in quibus coniux diuidit carnem suam cum nium quæd alio: & huiusmodi carnis diuinitio reperitur pri- thorum dif- f. sligur per mò in omni concubitu naturali cum alio. Quia omnes luxuria talis concubitus est adulterium, sive simplex s. species in quie coniux sit solutus: sive duplex, si cum alio con- bus coni- jugato accidat. Deinde sit carnis diuinitio in co- diuinitas car- nem suam cum alio.

completa. Tertiò sit carnis diuisiō per copulam
feminitatē cum feminā, modò semen vnius in
vas alterius medio instrumento, vel sine illo
immittatur. Denique copula bestialis satis est
ad diuorū. Quia caro coniugis cum bestiae
carne diuiditur. Bonac. hīc, q̄est. 4. p̄nt. 5.
num. 1. Sanch. libr. 10. d. 4. num. 1. & 14. Filliuc.
trat. 10. num. 367. Syluest. verb. Diuorū. q̄est. 7.
Santi. in select. d. 11. num. 12.

131 At dissolui non potest Matrimonium quo
Minimè ad thorū per eas luxuriæ species, in quibus
autem quā- caro cum alio non diuiditur. Quia tunc non
do caro non violatur perfectè Matrimonij fides. Vnde per
diuiditur. mollietatem non dissoluitur, siue fiat administratio
proprio, siue alieno extrā vas naturale, vel
præposterum. Item nec per oscula, ample-
xus, & tactus libidinoso, quamvis ad-
fuerit animus perueniendi ad adulterium.
Neque per immisionem virilis membra in vas
femineum absque seminatio. Neque per re-
ceptionem feminis in vase absque viri admini-
stratio: verbi gratiā, si in balneo matrix
attraheret semen à viro profusum. Neque per
concupitum cum feminā, aut bestia, mortuis,
vel cum mulieris statua. Quia hæc non est pro-
pria diuisiō carnis cum alio. Copula autem So-
domitica cum propria vxore inuita non est fa-
tis ad dissolutionem. Quia per eam non diuidit
vir carnem suam cum alio. Si tamen vir admo-
nitus ab vxore deflere nollet, tunc haberet
vxor iustam causam diuertendi ob inductio-
nem ad peccatum, de quo inferius. Nauar. con-
fl. 1. de diuor. Syluest. Tabie. Rosel. Caiet. apud
Sanch. 10. d. 1. n. 8. Henrīq. 1. 11. c. 8. num. 13. &
10. num. 12.

132 Quamvis adulterium per se sit causa suffi-
ciens ad diuortium, in aliis tamen casibus
bus casibus verè non licet illud facere. Primiò quando vter-
adulterium que adulterium patravit, vel crimen aequiuia-
ad diuortiū lens. Quia paria delicta mutua compensatio-
non sufficit. ne absoluntur. Secundò, quando vir exp̄s̄e,
vel tacitè vxorem prostituit, siue inuitam, siue
volentem: aut conscius adulterij vxoris non
vult prohibere, cum absque suo graui incom-
modo possit. Non sic de vxore conscius adul-
terij viri, si positivè consentiat, tunc com-
pensabitur: si verò tantum conscius sit, & non
prohibeat, non est latus. Quando autem vir fuit
tantummodo causa remota, & occasio adul-
terij vxoris, verbi gratiā, si illam iniustè domo
expellit, aut necessaria abnegat alimenta: pos-
sunt ab ea diuortium agere. Tertiò, quando vxor
fuit violenter oppres̄a, etiam si ipse per acci-
dens violentia caudam dedisset. Si autem non
per vim præcisam, sed per metum grauem co-
gnita fuerit, posse virum ab ea diuertere, alios
affirmare, alios negare scio, de quo section. 2.
Quartò, si coniugi copuletur alter sub viri
proprii specie latenter, & bone ex parte con-
iugis fide. Quia sicut ignorantia inuincibilis
excusat à culpa, ita & à pena. Idem afferuerim
quando vxor probabilitate credit, virū obiisse,
alij nubit: Quintò denique, quando coniux in-
nocens condonauit alteri adulterium exp̄s̄e
per verba, aut tacitè per signa. Quod si post
reconciliationem relabatur, non relevatur
condonatione facta. Quia præcedens venia ad
futura delicta non trahit. Coninch. d. 35.
num. 7. Filliuc. trat. 10. num. 371. & 372. Hen-
rīq. lib. 11. cap. 17. Reginald. lib. 31. numer. 321. &

322. Sanch. 1. o. iota d. 5. v. b. 1. Diana p. 3.
trat. 4. resol. 157.

133 Vt autem coniux in foro conscientiæ sui
coniugis adulterio diuortium gerere valeat, i.e. Quid suffi-
cuitur, ac sufficiet notitia moraliter certa, vel ciat, ut con-
suspicio violenta talis, qualis in foro externo in foro
sufficeret, ad conuincendam de adulterio vxori conscientia
rem, vt accidat, quando ipse adulterium profici diuortium
tetur, vel quando inuenta est nuda cum nudo, gerere pos-
vel sola cum solo in lecto, in locis secretis, la-
tebris commodis, & horis electis. Ex lolis au-
tem oculis, amplexibus, &c. si alia adminicula
non concurrent, non sit violenta suspicio. Mul-
to minus sufficiunt xenia, aut verba amatoria.
Sanchez libro 10. d. 12. à numero 59. Sa. verb.
Diuorū, numero terio, Filliuc. trat. 10.
numer. 388.

134 Vt verò fiat diuortium in foro externo, re-
quiritur, vt adulterium probetur, & sit nota. In foro ex-
terni: quamvis probatio hæc pro conscientia terio pro-
foro sibi vir ius dicere potest, sublatu scandalu, batio re-
cum defectus probationis non sit ex culpa sua, quiritur.
Diana post alios part. 3. trat. 4. resol.
157.

135 Coniux innocens conscius adulterij sui con-
iugis potest, secluso scandalu, propria authori-
tate facere diuortium ab adulterio, siue deli-
noscit, et publicum. siue occultum. Quia in teſt ſcandalo
natura frangenti fidem, fides non est feruanda scandalu
citra delictum. In foro tamen externo cog-
nitum ab redire, donec adulterium probetur. Ipsi thorite
autem innocens coniux, quamvis per excom-
municationem, vel præceptum à Iudice coga-
tare cohabitare, ex natura rei, & secluso scandalu
adulterio, non tenetur obidere. Quia præceptum Su-
perioris non obligat in conscientia, quando ex
falsa præſumptione procedit. Nauar. cap. 2. nu-
mer. 21. Coninch. d. 35. num. 2. Reginald. libr. 21.
287. Diana part. 3. tr. 4. resol. 257. Sylui. in suppl.
9. 6. art. 3.

136 Dupli in caſu tenetur maritus sub mortali
facere cum vxore adulteria diuortium. Primiò, Dupli in
quando per diuortium emendationis fructum caſu ten-
tisperat, si verò non sperat, sed potius maiora ti-
tur marini met incommoda obuentura diuortij occasione, diuortium
puta rixas, & cædes inter ipsum, & parentes facere adul-
terio, diuortium gerere non tenetur. Quia mi-
teria tenetur cum tanto suo incommodo ge-
linguentem corriger in extrema salutis ne-
cessitate non existentem. Secundò tenetur,
quando imminet scandalum, vt si ipse exi-
met conscius, ac fautor delicti, nec alia ra-
tione valeat scandalum occurrere. Vxor autem
regulariter non tenetur dimittere virum in
adulterio perfidem. Quia est subditu viro,
& ex hoc nullum assolit scandalum obuenire:
communiter enim creditur vxori viri adul-
terium displicere. D. Thom. in suppl. quæſ. 6. 2.
art. 2. Sylui. ibidem. Sanchez lib. 10. d. 1. num. 5.
6. & 10. Tolet. lib. 12. cap. 20. Nauar. cap. 16. num.
18. Coninch. d. 35. dub. 3. Filliuc. trat. 10.
numer. 390.

137 Quando autem coniux vterque adulterium
commisit, led alter iam emendatus, potest hic Quia com-
petere diuortium ab altero non emendato, vterque
quando eum adnonuit, vt se corrigeret, & re-
adulterium
nuit, in denuo fuit in adulterium lapsus. Quia commisit,
quando coniux emendatus monet adulterium, sed alter ab
offert illi reconciliationem: Ergo si post mo-
emendationem nō vult emendari, potest emendatus ab

Sect. I. De Matrim. Essentia, Recep. Sent. 57

ab eo diuertere. Nauar. lib. 4. consil. consil. 1. de diuort. Reginald. lib. 3. numero 321. Henr. lib. 11. capite 17. Sanchez libr. 10. d. 7. numer. 4.

¹⁴⁸ Innocens coniux antequam status alterius mutetur, potest factio diuortio, adulterum in falso dicere, ut ad le redat. Quia sententia diuortij facta est in peccatum adulteri, & in fauorem innocentis, unde iuri suo renuncians, potest illum in amicitiam reuocare. Ponti. lib. 9. cap. 19. num. 3. & Diana part. i. tralat. 4. resolut. 257. Azot. tom. 1. libr. 13. capite 14. Coninch. d. 35. dub. 1.

¹³⁹ Nulla actio requiritur coniugi adulterio, vt sibi adi. repeatat innocentem lapsum in adulterium post amittit. lacam diuortij sententiam. Quia retrostantum sententia, & non est, quod semel recte fuit definitum: & non est sententia diuortij non fertur sub conditione in fauorem rei, sed absolutè fertur in illius non pro laodicon. Integrum tamen est Iudici, vt eos ex adulterio officio conciliet, illos cogens, quando adest scandalum, vel manifestum innocentia periculum. Hinc fornicationi dans operam post diuortij sententiam, non tenetur admittere adulterum a se dimisum, donec per Ecclesiæ compellatur. Imò rite tenetur fateri crimen coram Iudice ex officio procedente, nisi iuridice interrogatus. Reginald. lib. 31. numero 330. Henr. lib. 11. capite 17. numero 3. Filliuc. tralat. 10. numero 378. Sanchez libr. 10. d. 9. numer. 10.

¹⁴⁰ Vetus quando coniux innocens mutavit statum, vel quid in Religione professionem emisit, vel quia Ordine Sacro est initiatus, & postea fornicatur, non potest redditio adulterio relatio, neque officio Iudicis. Quia iam Monasterio, vel Ecclesiæ ius est acquisitum, quod non debet ob delictum amitti. Idem dixerim, si innocens sit fornicatus post sententiam, sed ante statu mutationem. Nam si postea mutat statum, non potest compelli ad reditum cum vxore. Quia vxor priuata est omni iure, & Iudex ex officio non deberet perfectio rem statu impeditre. Filliuc. tr. 10. num. 379. Sanch. lib. 10. d. 9. num. 35.

¹⁴¹ Quando adulterium est notorium, vel post sententiam diuortij, coniux innocens potest emittere votum simplex castitatis adulterio in uto, vel ad Religionem transire, vel Sacris Ordinibus initiari. Quia coniux adulteri priuata est omni coniugali iure. Nec propterea necesse est adulterum etiam profiteri, sed potest manere in seculo etiam absque castitatis voto. Sanch. lib. 10. d. 11. num. 16. Coninch. d. 35. dub. 5. Reginald. lib. 11. num. 326. Bonac. h. c. qu. 4. Punct. 5. num. 23. Cauet tamen innocens, ne Ordines Sacros suscipiat, (adit Bonac.) aut Religionem ingrediatur, quando delictum adulterii coniugis est occultum. Quia fieri potest, vt non probato delicto, vxori adulteri reflectur, aut sequatur scandalum.

¹⁴² Innocens coniux copulam sponte habens cum adulterio coniuge etiam occulto, siue pendo, siue reddendo, modò adulterij sit confessus, censetur adulterij iniuriam condonare: ac proinde deinceps, non erit sibi integrum factio diuortio. Quia copula illa amicitia est actus, & caro ante per adulterium divisa ad vniuersum restituitur, & sit una cum innocentem caro; & hoc verum siue copula fiat ante, vel

post diuortium celebratum. Retentio autem a adulteri apud innocentem censetur etiam condonari, modo innocens sit certus de adulterio, & ipsum sit ita publicum, vt nulla possit tergueratione celari. Idem afferetur, si innocens sponte, & scienter familiarem sele exhibeat adultero, colludendo, ridendo, ac comedendo cum eo: & a fortiori si oscula, & amplexus intercedant. Porro hac tacita condonatio solummodo presumptione nititur, non veritate, quare si sit animus non condonandi, non erit in conscientia foro. In foro tamen externo presumitur. Quia nullum ius decernit, esse condonationem. Graf. 2. part. lib. 1. cap. 12. num. 84. Lopez part. 1. Instrukt. cap. 295. Angles flor. 1. pari. de Marim. quæst. 9. de diuor. artic. 1. Sotus in 4. d. 36. quæst. art. 1. Sylvest. verb. Diuorum. quæ. 9. Filliuc. tralat. 10. num. 293. Henr. lib. 11. cap. 17.

C A P V T X.

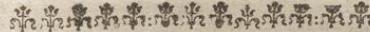
De Diuortio ob hæresim, vel apostasiam.

¹⁴³ **A**ltera causa diuortij iure diuino natura- vel apostasias à fide, in qua alter coniux labi- hæresis aut apostasias à fidem in qua alter coniux diuortij. Est de fide in Tridentino fess. 28. can. 8. defi- nita veritas, contraria quodam hæreticos admit- tentes solam fornicationis cauam ad diuor- tum gerendum. Est tamen inter has causas dif- fabitur. crimen, qui ob fornicationem concedit diuortium perpetuum ob alias autem causas nempe hæresim, inductionem ad crimina, & scismaticam, solum est ad tempus, quo durat. Quia causa in fornicatione est ex ipso coniugij natura, eo quod fides promissa violata fuit, cum autem hæc sit perpetua, ita & dimissio. Cætera autem causa cum non sint ex coniugij natura, perpetue non sunt, ac proinde tantummodo dum ipsa permanent, diuortium permittitur. Bellarm. lib. 1. de Marrimon. cap. 14. Nauar. cap. 12. num. 21. Sanchez libr. 10. d. 15. numer. 2.

¹⁴⁴ Coniux Catholicus potest auctoritate pro- pria, imò tenetur à coniuge hæretico non ex- liscenti recedere. Quia ius naturæ obligat Coniux Ca- tholicus po- test ipso te- psonum animæ periculum cauere. Verum ne- tur propria postquam accessit Ecclesiæ sententia damnans auctoritate à hæreticum, in peccatum admissi hære- eos cri- tico receder. minis Ecclesiæ facit ius coniugi Catholicæ in perpetuum diuertendi ab hæretico etiam resi- plicenti. Ante sententiam vero, & condemnationem hæretici tenetur Catholicus resi- plicentem admittere ad coniugale confortium. Hinc coniuge hæretico iam Ecclesiæ senten- tia damnato, integrum est Catholicæ, ad Sa- crum Ordinem transire, sicut & ad Religio- nem, votive castitatis se adstringere in seculo. Ipse vero hæreticus iam damnatus posset etiam ad Religionem transire, obtenta prius Catholicæ licentia; vel sine illa si iam ipse Catholicus sit professus, vel Ordines Sacros suscep- perit. Filliuc. tralat. 10. num. 396. Sanch. 1. 10. d. 15. num. 9. Rodrig. tom. 1. sum. cap. 230. num. 2. con. 1. 2.

concl. 2. Porti. lib. 9. cap. 22. num. 3. Diana part. 6.
tract. 7. resolut. 25.

145 *Ante sententiam de hæresi non potest compensare adulterum suum delictum cum hæresi. Quia antè sententiam, non est sufficiens causa diuortij nisi ad tempus, dum scilicet non resipicit: postquam autem est emendatus, tenetur adulterum illum recipere: vnde hæreticus antè sententiam condemnatorum potest ab adulterio diuertere: non hic ab illo, nisi ad tempus. Post sententiam autem, quamvis probabile sit, utramque fornicationem, carnalem scilicet, & spiritualem posse compensari: receptioni ex sententia non potest hæreticus vir adulterio pro compensatione. Quia ipsi diuortium est in poenam hæresis, & adulterij alterius hæretici poenam non tollit. Inde compensatio minime datur si uterque coniux sit in hæresim lapsus. Atque qui hæresis non est damnatus potest diuertere a damnato, & reconciliato: hic autem minime ab illo nisi ad tempus, dum non resipicit, & tenetur ad resipiscendum redire, donec condemnatur. Quia in condemnato invenitur causa sufficiens perpetui diuortij, in non condemnato autem sollemodum ad tempus. Sanchez lib. 10. d. 16. num. 3. & 4. Sylvest. verb. Diuortium, question. 11. §. 14. Henr. lib. 11. cap. 17. num. 6. & 7. Filliuc. tractat. 10. numero 399. Valent. tom. 4. d. 10. question. 4. punct. 2.*

CAPVT XI.

De duobus aliis Diuortij causis, scilicet inductione ad peccatum, ac Sævitia.

146 *Inductio ad peccandum* **O** Aliud crimen à fornicatione carnali, causa diuortij non licet coniugibus diuorti, non; non pertrahat alterum ad autem gravissima peccandum. Vnde quantumvis coniux, aliis præter adulterium quendam non inducat, minime ei licet diuortium gerere. Propterea tertium diuortij causa scelerum aliquam Cap. 9. quando coniux à coniuge iugum, si ad peccandum inducitur, & est timor spiritu alter alterius ruinae. Quia iure naturali, & diuino cuique rum non licet tam corporis, quam animæ periculum ducat. D. Thom. in 4. dist. 39. question. 1. articul. 6.

147 *Speciatim suæ vxoris, vel domi admittat viros parum pudicos, qui absente marito illam sollicitent: & ad delinquentiam vir non corrigatur. Item si alter habitare nolit, nisi alter latrocinium exerceat, coniugis inductiones. vel si ad posteram venerem inducere satagat, vel si alimenter administraret ex rebus furto ablatis, sciente scemina. Henr. lib. 11. cap. 17. num. 7. Nauar. cap. 22. num. 22. Filliuc. tractat. 10. num. 400.*

Hoc diuortium ob inductionem ad peccandum, non conceditur perpetuum, sed ad tempus, quo indictione illa ad peccandum durat: & per perpetuum proinde resipiciente coniuge ad peccatum in huiusmodi docente, ac tertio conuerso, tenetur alter eum diuortium, admittere. Vnde ratione periculi lapsus in peccatum ad hoc diuortium celebrandum, non est necessaria Iudicis sententia. Quia non est perpetuum. Henr. lib. 11. cap. 77. num. 7. Filliuc. tractat. 10. num. 400. Nauar. cap. 22. numer. 22. Sylvest. verb. Diuortium, quæst. ultim. Sanch. lib. 10. d. 17.

Quarta causa sufficiens ad faciendum diuortium non perpetuum est sævitia coniugis, quando est tanta, ut absque gravis danni per coniugis ridiculo non possit alter cum illo habitare, donec coniux sævitia sufficienter præstet securi-¹⁴⁹ *veri* causatis cautionem. Non solum autem sævitia plerumque præterita iustam exhibet causam diuertendi, non perpetua sed etiam timor futurae sævitiae. Porro huiusmodi, sed ad modi sævitia potest præsumi quandiu vir retinet tempus, nec concubinam domi, vel etiam extræ domum. Propterea vir potest à viro recedere, donec vir dederit sufficiendum cautionem prægnoratitudinem, & fidei floriam, vel saltem iuratorum expellendi concubinam, illamque in posterum non recipiendi. Item furor alterius coniugis, quando ita est vehemens, ut alter periculum subeat cohabitando. Vel quando virus coniugum tentauit alterum occidere. Vel quando delictum viri potest esse alteri gravis danni causa, verbi gratiæ, quando vir est venefica, liberorum interfectrix: vel quando timetur, ut enecet virum, est causa sufficiens. Nauar. cap. 22. num. 22. Filliuc. tractat. 10. numer. 402. Sanchez lib. 10. d. 18. Couar. 4. Decretal. part. 2. cap. 7. §. 5. Sylvi. in suppl. q. 62. artic. 1.

Quando diuortium est absolutum, ac perpetuum ratione incorrigibilis sævitia, aut furor alterius coniugis, licet ad Religionem transitus vel ad Sacrum Ordinem ei qui sanus est, est perpetuum & innocens. Quia est eadæ ratio, que in diuortium. Si vero non est perpetuum, sed temporale, quale communiter esse solet, non licet. Quia cum diuortium perpetuum non sit, ius coniugale non est amisum, sed eius exercitio est temporaliter suspenfa. Vnde si sanus possit habitare cum altero, non poterit transire ad Religionem. Sanchez lib. 10. d. 18. n. 47. & 48. Nauar. conf. 5. de diuor. Henr. lib. 12. cap. 5. n. 10.

Apud innocentem est educanda proles, quando culpa alterius coniugum diuortium. Apud quæ est factum. Ab hac autem regula aliqui casus coniugem, excipiuntur. Si parentes innocens esset infidelis, factio diuortij apud fidem, quamvis in culpa fuerit, est mortis, si educanda. Si mulier ad secundas transit non-educanda prias, tunc apud patrem, etiam si in culpa fuerit, proles, est educanda. Si mater causam diuortij edidit, & ipsa est locuples, vir autem pauper, apud matrem suboles est alenda. Denique debet proles educari apud parentem innocentem, rei quidem expensis.

SECTIO

SECTIO SECUNDA

De Matrimonij Essentia, Dubia.

C A P V T   X I.

Circa Matrimonij Essentiam.

D V B I V M . I.

An Matrimonium ut est contractus naturalis solo naturæ iure institutum sit.

Bst institutum solo natura
iure ab Adamo illis verbis,
que, Deo inspirante, protulit:
Hoc nunc os ex offbris meis.
Gen. 2. Quia Mat. 19. pro-
bat Christus matrimonium
ehe indissoluble ex verbis institutionis, di-
cens: *Quis Deus coniunxit, homo non separat.* Et
ad E. 6. 3. ait Paulus: *Proprietate hanc relinquet
homo & subdit: Sacramentum hoc magnum est.*
Vbi clara significat, ea verba ab Adamo pro-
plicata fuisse institutionis verba. Et in Trident:
sess. 2. 4. in iurio dicitur, matrimonium multo an-
te fuisse ab Adamo signatum. Sic Magist. in 4.
diss. 16. qu. 2. memb. 1. artic. 1. D. Bonavent. ibi,
articul. 1. question. 2. Duran. in expos. lit. Richar.
articul. 1. question. 3. Hugo 1. 1. de Sacrament.
cap. 131. Cathar. contra Celet. question. 1. de
matrimonio. Ledez. 2. part. 4. question. 44. articul. 2.
& alijs.

153 Non est solum naturæ iure institutum, sed si-
Non est nullum institutum, & præcepimus à Deo illis ver-
bis Gen. i. Crescite, & multiplicamini. Quia tunc
Deus fecit copiam illis, ut iungerentur, &
mutuam corporum concessit traditionem, in
quo matrimonium constituit. Et quia illis ver-
bis intinatur potissimum matrimonij finis, qui
est homini multiplicatio: Ergo per illud institu-
tum est matrimonium, quo finis illi compa-
tatur. Ita Sancti lib. 2. d. 4. m. mor. 3. ex D. Thom.
in 4. diff. 6. que. 2. articul. 2. ad 4. Paludan.
qu. 1. Altfidior. Abul. Vigner. Verac. & calij apud
Sanctum citatum.

Santum citatum.
Ego quidem vtrāmque approbans senten-
tiam probabilis adhuc putarim, matrimon-
ium, (v. contractus quidam naturalis est,)
solam esse iure naturae institutum, ac celebra-
tum in paradiso illis Adami verbis: *Hoc mun-
us ex obfus mei. Quia illis consensum expres-
si, finē quo matrimonium constare non po-
test: & idēo verissimū iudico, aliis verbis simi-
libus Eum respondisse, quibus etiam suum
consensum Adam indicaret. Mecum Basil. 1. 1.
cap. 2. mīm. 4. & penes ipsum. Vafq. Petrus Le-
d. Valentia, &c. ali.*

D V B I V M II.

*An exiterit preceptum de matrimonio
contrahendo.*

Non extitit praeceptum de matrimonio 155
contrahendo. Quia nulla verba in sacris Non extitit
huiusmodi praeceptum videntur exprimere. Et praeceptum
quia naturalis inclinatio hominum satis erat, ut
eos ad coniugia incunda initituta ex ipso iure
natura incunda excitaret. Sic Medina l. 4. de
sacror. homin. contin. controu. 2.

Præceptum exitit diuinum postuum obligans ad matrimonium in etiudum dum genus humanum paucis continebatur. Quia sicut ad vitam sustentandam est necessarius cibus in diuiduo, ita generatio ad speciei conseruationem: at teneatur homo se ipsum conseruare cibum sumendo ergo & speciem generatione. Ne autem homo ab hac obligatione resiliat, operæ pretium fuit præcepto diuinum illigari. Ita s'inch. libr. 2. d. 3. muner. 1. ex D. Thom. in 4. dis. 2. 6. question. 1. articul. 2. in corp. quem omnes sequuntur.

Certissimum est extitisse de matrimonio 157
contrahendo præceptum , vel diuinum pos. *Hoc certi-
tum, illis verbis contentum: Crescite, & mul-
tiplicamini, Gen. l.vt Valentia d.10. question.1. primam s-
punct. 4. & Coninch d.15. dub.1. testantur. Vel tentiam
solum naturale ab ipsamet ratione naturæ or improbabili-
tum, vt docere Basil. 1.1. cap.4. num.2. & Valsq. lem reor.
d.1. de marimon. cap. 3. Vel diuinum 1. & natu-
rale simili , vt Betani. capite 44. question. 3. &
Rebel.lib. 2. question. 2. num. 3. putauerunt. Vnde
primam sententiam omnino improbabilem ef-
fe reor.*

D V B I V M I I I.

An nunc existat, de contrahendo matrimoniio p̄ceptum.

Non extat. Quia revocatum fuit an*te* diluvium, vel in lege Evangelica a Christo Domino, cum non possit cum Virginitate, quam consulit ipse consistere. Sic *Cato cont.* *cepitum illud.* *heres. verb. Virginitas. D. Bonatian. in 4. dist. 158* *arricul. 1. question. 3. Richard. ibi, articul. 3. question. 3. Alex. de Neu robr. de sponsal. muner. 20.*

Extat nunc præceptum. Quia præcepta naturalia non extinguntur, necessitate ablati, licet ¹⁵⁹ *Nunc ex* pro tunc non obligent. Cessavit igitur obligatio præcepti de contrahendo matrimonio, cum hoc solum obliget, si adsit genus humanum propagandi necessitas, qualis initio mundi, & *post*

60 Theologiæ Moralis Lib XXV.

post diluvium fuit: quæ cum cœssauerit, cessa-
vit etiam præcepti obligatio. Ita Basilius l. 1.
cap. 4. num. 8. Cornejo d. 1. de matrimon. dub. 9.
Petr. Ledel. de matrimon. question. 41. articul. 1.
dub. 1. Palau d. 1. punit. 1. numer. 5. Trull. libr. 7.
capit. 3. à numero 1. Leand. tractat. 9. d. 3.
question. 5.

160 Existimmo nunc extare, extitumque mari-
monij præceptum usque ad mundi finem.
Etflare, &
suum
reor.

Quia hoc est præceptum naturale: huiusmodi
autem præcepta non extinguuntur cessante
necessitate, licet pro tunc minimè obligent, vt
constar in eleemosynæ præcepto. Et quia Christus
Dominus nulla præcepta naturalia abro-
gavit, sed tantum ceremonialia per legem no-
num: præcepit autem matrimonij naturale
est. Quare olim cum exigua erat hominum
grex, singulos obligavit: nunc autem, hominibus
multiplicatis, tantum obligat. Rempublicam
in communis, vt necessitate occurrent subdi-
tos compellat, vt ex D. Thoma in 4. dist. 26.
qu. 1. didici.

D V B I V M V.

An Matrimonium in lege naturæ
ac lege veteri fuerit Sa-
cramentum.

Sacramentum fuit. Quia erat rei sacrae si-
gnum. Sie Petr. de Soto de matrimon. leit. 2. Fuit Sacra-
m. de institutione. Castro lib. 11. verb. Autie, menu-
ber. 3. Alens. part. 4. question. 1. num. 2. Phigi.
contr. 10.

Nec fuit Sacramentum, nec gratiæ con-
sultit, sed nudus naturalis contractus. Quia
Florenceum decreto de Sacra. numerat matri-
monium inter Sacraenta nouæ legis, & haec
à Sacramentis veteris legis distinguit, quod
gratiæ conferant, quam illa minimè confe-
rabant. Et Tridentinum sess. 24. can. 1. dicit, ma-
trimonium esse Sacramentum nouæ legis à
Christo Domino institutum. Ita Sotus in 4.
dist. 16. question. 1. articul. 1. & 2. Ledel. 1. part. 4.
question. 44. articul. 2. Bellarm. lib. 1. de marri-
cap. 5. Henr. lib. 1. cap. 2. num. 1. lit. V. Petr. Le-
del. cum aliis qu. 32. de marri. art. 1. Sanch. l. 2.
d. 7. num. 2.

165 Hanc sententiam veram omnino, primam-
que falsam, in d. parum tutam esse crediderim.
Potest tamen dici fuisse Sacramentum large-
& improprie; quia aliquo modo coniunctio-
nem Christi Domini cum Ecclesia figurabat, falso pre-
& licet gratiam facientem non con-
siderabat, potest asserti consilite aliquod gratia
genus; siquidem hoc præstabat, vt actus ille
coniugalis licitus existeret.

CAPVT XII.

Circum quidam atem, & institu-
tionem Matrimonij, vt Sa-
cramentum est.

D V B I V M VI.

An Matrimonium fuerit, institutum
à Christo Domino Sacramentum illis
verbis: Quos Deus con-
iunxit, homo non se-
paret. Mat. 19.

167 Constat de fide, in lege Euangelica ma-
trimonium eleutum esse à Christo Do-
minino, vt sit Sacramentum: quondam verd, non fuit.
dissent Doctores. Igneum institutum non fuit, Math. 19.
aut eleutum Sacramentum. Mat. 19. illis ver-
bis: Quos Deus coniunxit, homo non separat. Quia
eleutum iam fuerat 104. 2. dum Christus Do-
minus Nostris interfuit. Sic Viguer. l. institut.
cap. 16. §. 7. ver. 1. Ledel. 1. part. 4. qu. 44. artic. 7.
Vel in primo fux incarnationis instanti. Sic
Guido

Sect. II. Dubia De Matrimonio. Essentia. 61

Guido in Enchirid. tr. 1. c. 1. Vel quia prorsus est ceterum, quo tempore fuerit a Christo Domino elevatum. Sic Basil. lib. 1. cap. 6. num. 1.

168 ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁸¹⁰ ⁸⁸¹¹ ⁸⁸¹² ⁸⁸¹³ ⁸⁸¹⁴ ⁸⁸¹⁵ ⁸⁸¹⁶ ⁸⁸¹⁷ ⁸⁸¹⁸ ⁸⁸¹⁹ ⁸⁸²⁰ ⁸⁸²¹ ⁸⁸²² ⁸⁸²³ ⁸⁸²⁴ ⁸⁸²⁵ ⁸⁸²⁶ ⁸⁸²⁷ ⁸⁸²⁸ ⁸⁸²⁹ ⁸⁸³⁰ ⁸⁸³¹ ⁸⁸³² ⁸⁸³³ ⁸⁸³⁴ ⁸⁸³⁵ ⁸⁸³⁶ ⁸⁸³⁷ ⁸⁸³⁸ ⁸⁸³⁹ ⁸⁸⁴⁰ ⁸⁸⁴¹ ⁸⁸⁴² ⁸⁸⁴³ ⁸⁸⁴⁴ ⁸⁸⁴⁵ ⁸⁸⁴⁶ ⁸⁸⁴⁷ ⁸⁸⁴⁸ ⁸⁸⁴⁹ ⁸⁸⁵⁰ ⁸⁸⁵¹ ⁸⁸⁵² ⁸⁸⁵³ ⁸⁸⁵⁴ ⁸⁸⁵⁵ ⁸⁸⁵⁶ ⁸⁸⁵⁷ ⁸⁸⁵⁸ ⁸⁸⁵⁹ ⁸⁸⁶⁰ ⁸⁸⁶¹ ⁸⁸⁶² ⁸⁸⁶³ ⁸⁸⁶⁴ ⁸⁸⁶⁵ ⁸⁸⁶⁶ ⁸⁸⁶⁷ ⁸⁸⁶⁸ ⁸⁸⁶⁹ ⁸⁸⁷⁰ ⁸⁸⁷¹ ⁸⁸⁷² ⁸⁸⁷³ ⁸⁸⁷⁴ ⁸⁸⁷⁵ ⁸⁸⁷⁶ ⁸⁸⁷⁷ ⁸⁸⁷⁸ ⁸⁸⁷⁹ ⁸⁸⁸⁰ ⁸⁸⁸¹ ⁸⁸⁸² ⁸⁸⁸³ ⁸⁸⁸⁴ ⁸⁸⁸⁵ ⁸⁸⁸⁶ ⁸⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸⁸ ⁸⁸⁸⁹ ⁸⁸⁸¹⁰ ⁸⁸⁸¹¹ ⁸⁸⁸¹² ⁸⁸⁸¹³ ⁸⁸⁸¹⁴ ⁸⁸⁸¹⁵ ⁸⁸⁸¹⁶ ⁸⁸⁸¹⁷ ⁸⁸⁸¹⁸ ⁸⁸⁸¹⁹ ⁸⁸⁸²⁰ ⁸⁸⁸²¹ ⁸⁸⁸²² ⁸⁸⁸²³ ⁸⁸⁸²⁴ ⁸⁸⁸²⁵ ⁸⁸⁸²⁶ ⁸⁸⁸²⁷ ⁸⁸⁸²⁸ ⁸⁸⁸²⁹ ⁸⁸⁸³⁰ ⁸⁸⁸³¹ ⁸⁸⁸³² ⁸⁸⁸³³ ⁸⁸⁸³⁴ ⁸⁸⁸³⁵ ⁸⁸⁸³⁶ ⁸⁸⁸³⁷ ⁸⁸⁸³⁸ ⁸⁸⁸³⁹ ⁸⁸⁸⁴⁰ ⁸⁸⁸⁴¹ ⁸⁸⁸⁴² ⁸⁸⁸⁴³ ⁸⁸⁸⁴⁴ ⁸⁸⁸⁴⁵ ⁸⁸⁸⁴⁶ ⁸⁸⁸⁴⁷ ⁸⁸⁸⁴⁸ ⁸⁸⁸⁴⁹ ⁸⁸⁸⁵⁰ ⁸⁸⁸⁵¹ ⁸⁸⁸⁵² ⁸⁸⁸⁵³ ⁸⁸⁸⁵⁴ ⁸⁸⁸⁵⁵ ⁸⁸⁸⁵⁶ ⁸⁸⁸⁵⁷ ⁸⁸⁸⁵⁸ ⁸⁸⁸⁵⁹ ⁸⁸⁸⁶⁰ ⁸⁸⁸⁶¹ ⁸⁸⁸⁶² ⁸⁸⁸⁶³ ⁸⁸⁸⁶⁴ ⁸⁸⁸⁶⁵ ⁸⁸⁸⁶⁶ ⁸⁸⁸⁶⁷ ⁸⁸⁸⁶⁸ ⁸⁸⁸⁶⁹ ⁸⁸⁸⁷⁰ ⁸⁸⁸⁷¹ ⁸⁸⁸⁷² ⁸⁸⁸⁷³ ⁸⁸⁸⁷⁴ ⁸⁸⁸⁷⁵ ⁸⁸⁸⁷⁶ ⁸⁸⁸⁷⁷ ⁸⁸⁸⁷⁸ ⁸⁸⁸⁷⁹ ⁸⁸⁸⁸⁰ ⁸⁸⁸⁸¹ ⁸⁸⁸⁸² ⁸⁸⁸⁸³ ⁸⁸⁸⁸⁴ ⁸⁸⁸⁸⁵ ⁸⁸⁸⁸⁶ ⁸⁸⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸⁸⁸ ⁸⁸⁸⁸⁹ ⁸⁸⁸⁹⁰ ⁸⁸⁸⁹¹ ⁸⁸⁸⁹² ⁸⁸⁸⁹³ ⁸⁸⁸⁹⁴ ⁸⁸⁸⁹⁵ ⁸⁸⁸⁹⁶ ⁸⁸⁸⁹⁷ ⁸⁸⁸⁹⁸ ⁸⁸⁸⁹⁹ ⁸⁸⁸¹⁰⁰ ⁸⁸⁸¹⁰¹ ⁸⁸⁸¹⁰² ⁸⁸⁸¹⁰³ ⁸⁸⁸¹⁰⁴ ⁸⁸⁸¹⁰⁵ ⁸⁸⁸¹⁰⁶ ⁸⁸⁸¹⁰⁷ ⁸⁸⁸¹⁰⁸ ⁸⁸⁸¹⁰⁹ ⁸⁸⁸¹¹⁰ ⁸⁸⁸¹¹¹ ⁸⁸⁸¹¹² ⁸⁸⁸¹¹³ ⁸⁸⁸¹¹⁴ ⁸⁸⁸¹¹⁵ ⁸⁸⁸¹¹⁶ ⁸⁸⁸¹¹⁷ ⁸⁸⁸¹¹⁸ ⁸⁸⁸¹¹⁹ ⁸⁸⁸¹²⁰ ⁸⁸⁸¹²¹ ⁸⁸⁸¹²² ⁸⁸⁸¹²³ ⁸⁸⁸¹²⁴ ⁸⁸⁸¹²⁵ ⁸⁸⁸¹²⁶ ⁸⁸⁸¹²⁷ ⁸⁸⁸¹²⁸ ⁸⁸⁸¹²⁹ ⁸⁸⁸¹³⁰ ⁸⁸⁸¹³¹ ⁸⁸⁸¹³² ⁸⁸⁸¹³³ ⁸⁸⁸¹³⁴ ⁸⁸⁸¹³⁵ ⁸⁸⁸¹³⁶ ⁸⁸⁸¹³⁷ ⁸⁸⁸¹³⁸ ⁸⁸⁸¹³⁹ ⁸⁸⁸¹⁴⁰ ⁸⁸⁸¹⁴¹ ⁸⁸⁸¹⁴² ⁸⁸⁸¹⁴³ ⁸⁸⁸¹⁴⁴ ⁸⁸⁸¹⁴⁵ ⁸⁸⁸¹⁴⁶ ⁸⁸⁸¹⁴⁷ ⁸⁸⁸¹⁴⁸ ⁸⁸⁸¹⁴⁹ ⁸⁸⁸¹⁵⁰ ⁸⁸⁸¹⁵¹ ⁸⁸⁸¹⁵² ⁸⁸⁸¹⁵³ ⁸⁸⁸¹⁵⁴ ⁸⁸⁸¹⁵⁵ ⁸⁸⁸¹⁵⁶ ⁸⁸⁸¹⁵⁷ ⁸⁸⁸¹⁵⁸ ⁸⁸⁸¹⁵⁹ ⁸⁸⁸¹⁶⁰ ⁸⁸⁸¹⁶¹ ⁸⁸⁸¹⁶² ⁸⁸⁸¹⁶³ ⁸⁸⁸¹⁶⁴ ⁸⁸⁸¹⁶⁵ ⁸⁸⁸¹⁶⁶ ⁸⁸⁸¹⁶⁷ ⁸⁸⁸¹⁶⁸ ⁸⁸⁸¹⁶⁹ ⁸⁸⁸¹⁷⁰ ⁸⁸⁸¹⁷¹ ⁸⁸⁸¹⁷² ⁸⁸⁸¹⁷³ ⁸⁸⁸¹⁷⁴ ⁸⁸⁸¹⁷⁵ ⁸⁸⁸¹⁷⁶ ⁸⁸⁸¹⁷⁷ ⁸⁸⁸¹⁷⁸ ⁸⁸⁸¹⁷⁹ ⁸⁸⁸¹⁸⁰ ⁸⁸⁸¹⁸¹ ⁸⁸⁸¹⁸² ⁸⁸⁸¹⁸³ ⁸⁸⁸¹⁸⁴ ⁸⁸⁸¹⁸⁵ ⁸⁸⁸¹⁸⁶ ⁸⁸⁸¹⁸⁷ ⁸⁸⁸¹⁸⁸ ⁸⁸⁸¹⁸⁹ ⁸⁸⁸¹⁹⁰ ⁸⁸⁸¹⁹¹ ⁸⁸⁸¹⁹² ⁸⁸⁸¹⁹³ ⁸⁸⁸¹⁹⁴ ⁸⁸⁸¹⁹⁵ ⁸⁸⁸¹⁹⁶ ⁸⁸⁸¹⁹⁷ ⁸⁸⁸¹⁹⁸ ⁸⁸⁸¹⁹⁹ ⁸⁸⁸²⁰⁰ ⁸⁸⁸²⁰¹ ⁸⁸⁸²⁰² ⁸⁸⁸²⁰³ ⁸⁸⁸²⁰⁴ ⁸⁸⁸²⁰⁵ ⁸⁸⁸²⁰⁶ ⁸⁸⁸²⁰⁷ ⁸⁸⁸²⁰⁸ ⁸⁸⁸²⁰⁹ ⁸⁸⁸²¹⁰ ⁸⁸⁸²¹¹ ⁸⁸⁸²¹² ⁸⁸⁸²¹³ ⁸⁸⁸²¹⁴ ⁸⁸⁸²¹⁵ ⁸⁸⁸²¹⁶ ⁸⁸⁸²¹⁷ ⁸⁸⁸²¹⁸ ⁸⁸⁸²¹⁹ ⁸⁸⁸²²⁰ ⁸⁸⁸²²¹ ⁸⁸⁸²²² ⁸⁸⁸²²³ ⁸⁸⁸²²⁴ ⁸⁸⁸²²⁵ ⁸⁸⁸²²⁶ ⁸⁸⁸²²⁷ ⁸⁸⁸²²⁸ ⁸⁸⁸²²⁹ ⁸⁸⁸²³⁰ ⁸⁸⁸²³¹ ⁸⁸⁸²³² ⁸⁸⁸²³³ ⁸⁸⁸²³⁴ ⁸⁸⁸²³⁵ ⁸⁸⁸²³⁶ ⁸⁸⁸²³⁷ ⁸⁸⁸²³⁸ ⁸⁸⁸²³⁹ ⁸⁸⁸²⁴⁰ ⁸⁸⁸²⁴¹ ⁸⁸⁸²⁴² ⁸⁸⁸²⁴³ ⁸⁸⁸²⁴⁴ ⁸⁸⁸²⁴⁵ ⁸⁸⁸²⁴⁶ ⁸⁸⁸²⁴⁷ ⁸⁸⁸²⁴⁸ ⁸⁸⁸²⁴⁹ ⁸⁸⁸²⁵⁰ ⁸⁸⁸²⁵¹ ⁸⁸⁸²⁵² ⁸⁸⁸²⁵³ ⁸⁸⁸²⁵⁴ ⁸⁸⁸²⁵⁵ ⁸⁸⁸²⁵⁶ ⁸⁸⁸²⁵⁷ ⁸⁸⁸²⁵⁸ ⁸⁸⁸²⁵⁹ ⁸⁸⁸²⁶⁰ ⁸⁸⁸²⁶¹ ⁸⁸⁸²⁶² ⁸⁸⁸²⁶³ ⁸⁸⁸²⁶⁴ ⁸⁸⁸²⁶⁵ ⁸⁸⁸²⁶⁶ ⁸⁸⁸²⁶⁷ ⁸⁸⁸²⁶⁸ ⁸⁸⁸²⁶⁹ ⁸⁸⁸²⁷⁰ ⁸⁸⁸²⁷¹ ⁸⁸⁸²⁷² ⁸⁸⁸²⁷³ ⁸⁸⁸²⁷⁴ ⁸⁸⁸²⁷⁵ ⁸⁸⁸²⁷⁶ ⁸⁸⁸²⁷⁷ ⁸⁸⁸²⁷⁸ ⁸⁸⁸²⁷⁹ ⁸⁸⁸²⁸⁰ ⁸⁸⁸²⁸¹ ⁸⁸⁸²⁸² ⁸⁸⁸²⁸³ ⁸⁸⁸²⁸⁴ ⁸⁸⁸²⁸⁵ ⁸⁸⁸²⁸⁶ ⁸⁸⁸²⁸⁷ ⁸⁸⁸²⁸⁸ ⁸⁸⁸²⁸⁹ ⁸⁸⁸²⁹⁰ ⁸⁸⁸²⁹¹ ⁸⁸⁸²⁹² ⁸⁸⁸²⁹³ ⁸⁸⁸²⁹⁴ ⁸⁸⁸²⁹⁵ ⁸⁸⁸²⁹⁶ ⁸⁸⁸²⁹⁷ ⁸⁸⁸²⁹⁸ ⁸⁸⁸²⁹⁹ ⁸⁸⁸³⁰⁰ ⁸⁸⁸³⁰¹ ⁸⁸⁸³⁰² ⁸⁸⁸³⁰³ ⁸⁸⁸³⁰⁴ ⁸⁸⁸³⁰⁵ ⁸⁸⁸³⁰⁶ ⁸⁸⁸³⁰⁷ ⁸⁸⁸³⁰⁸ ⁸⁸⁸³⁰⁹ ⁸⁸⁸³¹⁰ ⁸⁸⁸³¹¹ ⁸⁸⁸³¹² ⁸⁸⁸³¹³ ⁸⁸⁸³¹⁴ ⁸⁸⁸³¹⁵ ⁸⁸⁸³¹⁶ ⁸⁸⁸³¹⁷ ⁸⁸⁸³¹⁸ ⁸⁸⁸³¹⁹ ⁸⁸⁸³²⁰ ⁸⁸⁸³²¹ ⁸⁸⁸³²² ⁸⁸⁸³²³ ⁸⁸⁸³²⁴ ⁸⁸⁸³²⁵ ⁸⁸⁸³²⁶ ⁸⁸⁸

Vega. lib. 4. sum. causa 113. Sanch. libr. 2. d. 9.
m. 5.

178 *Hec mihi sententia magis aridet. In cuius confirmationem alterius esse nouum matrimonium, nouisque vinculum non omnino, sed in quantum prius matrimonium, quod erat contractus naturalis prophanus, & solubilis, efficitur insolubilis, sacer, ac representans unionem Christi cum Ecclesia: sicut in Tridentino sef. 24. can. 1. dicitur, Christum Dominum instituisse in lege nouum matrimonium, cum tamen iam institutum esset; quia illud ut esset Sacramentum indissolubile, euexit.*

D V B I V M . X.

An inter fideles possit celebrari matrimonium, quod non sit Sacramentum.

178 *Post quidem.* Potest quidem. Quia potest quis (quamvis non licet) contrahere matrimonium sine formalis, vel virtuali intentione faciendo, quod agit Ecclesia, quo in caso, licet illud matrimonium non sit Sacramentum defectu intentionis; est tamen validum in ratione contractus, ita ut contrahens nequeat alteri nubere. Sic ut is, qui velle assumere Ordinem Sacrum, non autem obligari castitatis voto, maneret Ordine insignitus, non autem voto illigatus. Sic Val. tom. 3. in 3. part. d. 1. 8. Rebel. libr. 2. qu. 5. concl. 1. Basil. libr. 1. cap. 9. num. 3. citans Scotum, Bessoliss. & Almain. Hurrad. d. 3. diff. 19. Villalob. tract. 13. diff. 6. Diana part. 3. tractat. 4. resol. 25.

180 *Non potest.* Minime potest. Quia Christus Dominus fundatum matrimonium instituit in Sacramentum. Ergo ex Christi institutione hæc duo sunt inseparabilia: Impossibile ergo erit inueniri inter fideles ratio matrimonii sine ratione Sacramenti. Ita Sanch. libr. 2. d. 10. num. 6. Suar. tom. 1. de Sacrament. qu. 64. art. 10. d. 13. section. 1. Petr. de Ledel. qu. 42. art. 1. dab. 7. Coninch. d. 24. num. 22. Layman. tract. 10. part. 2. cap. 2. n. 2. Cornejo d. 1. dub. 10. Lufi. Turri. in sum. part. 2. cap. 9. 4. dub. 2.

181 *Autoris dictum.* Quid sentiam expono. Si ea intentio non in-suscipiendo Sacramentum procedat ex errore, quo credit quis, matrimonium Sacramentum non esse, intendat tamen facere, quod fideles per matrimonium efficiant, verum erit matrimonii Sacramentum; quia hic error non excludit debitam intentionem. Si autem ea voluntas sit vera intentio separandi quantum in ipsis est rationem Sacramenti à matrimonio, & celebrandi merum contractum naturale: non erit Sacramentum intentionis defectu: attamen nec validum matrimonium erit in ratione contractus; quia ex Christi institutione inseparabile est à contractu matrimonii esse Sacramenti: vnde intentio non conficiendi Sacramentum repugnat intentioni legitima faciendo matrimonium, vt est contractus: sicut è contraria interderet facere Sacramentum matrimonii, non autem contractum, nihil efficeret; quia ex Christi Domini institutione hæc duo sunt inseparabiliter coniuncta, & ita se mutuo ponunt, ac destruunt. Vnde

non est simile quod de ordine immutatur. Nam id votum non est iure divino annexum ordinis inseparabiliter, vt est matrimonii contractus esse Sacramenta: sed tantum ex statuto Ecclesiæ, que circa Sacramentorum substantiam nil potest immutare.

D V B I V M . X I.

An Matrimonium sit unicum Sacramentum.

Est unicus contractus, sed duo Sacramenta. *Sunt duo, multiplicantur. Sic aliqui Neoterci* ¹⁸² *apud Petrum de Ledel. question. 42. art. 1. dub. 3.* ¹⁸³ *ad 3. Vel sunt duo Sacramenta partialia, & unum totale, sicut contingit in duplice Eucharistia specie: Et hoc dicit ex aliorum sententiæ Ledelma non esse omnino improbabile.*

Est unicum Sacramentum. Quia licet ibi ¹⁸⁴ *sint plura materialiter, & in genere entis: est* ¹⁸⁵ *unum signum representans unicum Christi Domini unionem cum Ecclesia, & unica materia, & forma: ac neutra per se hoc representat. Ita Petr. de Ledel. citatur, & alij, quos refert. Henr. lib. 11. cap. 2. num. 1. Sanch. l. 2. d. 10. numer. 5.*

Hoc mihi certum. Quia cum in matrimonio unica adsit materia, & forma, longe alter ¹⁸⁶ *contingit in Eucharistia speciebus, quae quis* ¹⁸⁷ *enim per se ha ex materia, ac forma constat, habetque veram significationem, gratiamque confert.*

D V B I V M . X I I.

Ad verba, seu signa, quibus consensus exprimitur, sunt sibi inveniuntur materia, & forma Sacramenti Matrimonii.

Non sunt. Quia consensus necessariò debet hic formæ munus gerere, vt verba determinent ac perficiant, qua quidem eo scelulo nihil efficerent. Ergo verba non sunt sibi inveniuntur materia, & materia Sacramenti Matrimonii. Si Maior. in 4. dist. 26. q. 1. Vel si malis, verba esse materiam, necessariò contrahentium consensus debet forma minus obire. Quia consensus per verba informantur. Sic Gloss. ad Cap. Tua, de sponsal. Abbas ibi, n. 10. Præpos. fine. Neu. n. 15. Sylvest. v. Matrimonium, 1. q. 1. Natan. c. 22. n. 10. Capreol. in 4. dist. 16. qu. vni. art. 2. ad 7. Deza ibi, qu. 1. art. 3. notab. 2.

Sunt equidem verba, aut signa, quibus consensus exprimitur sibi inveniuntur materia, & forma secundum diuersas rationes; in verbis enim contrahentium est expressio multæ traditionis, qua quilibet tradit alteri sui corporis pœnitentiam: & secundum hoc dicuntur materia, & expressio mutua acceptationis, qua quilibet acceptat traditionem sibi per alterum factam: & secundum hoc dicuntur forma. Quia traditio illa imperfecta est inefficax, donec acceptetur, & accedente acceptatione perficietur, ac determinatur matrimonii: *Ergo*

Sect. II. De Matrimonio. Essentia, Dubia. 63

Engd utraqne verba sunt materia, quatenus important traditionem, & sic per sequentia determinantur: & sunt forma in quantum important acceptationem: & sic inuicem determinant. Ita Sanchez. l. 2. d. 5. num. 6. Sotus in 4. diff. 1. qu. 1. art. 6. Bellarmin. lib. 1. de matr. cap. 6. Suar. tom. 1. de Sacram. q. 6. art. 8. d. 2. sect. 1. Lud. Lop. part. 2. instruci. cap. 35. Petr. de Ledel. de maritim. qu. 42. art. 1. dub. 4. concl. 7. Manuel to. 1. fum. cap. 21. 6. num. 3.

Idem afferuerim, missis quinque aliis sententiis. Quia hoc pacto salvatur, hoc Sacramentum, sicut alia, constare rebus tanquam materia: rebus inquam, vel propriè, vel proportione quadam: & verbis tanquam forma. Quia ea mutua traditio verbi facta, prout est quid informe, nec suum fortitur effectum, donec mutua acceptatio accedit, nec perficitur nisi per illam: dicitur res. At acceptatio quia complectit, & perficit, dicitur verba. Mecum videatur eis D. Thom. in 4. diff. 26. qu. 2. art. 1. Nam in solutione ad 1. dicit, verba coniugum esse formam: & ad 2. actus coniugum esse materiam. Vbi clare per actus intelligit eadem verba que paulo ante dixerat, esse formam: nulli enim alijs actus coniugum prater verba requiriunt ad hoc Sacramentum perficiendum.

D V B I V M X I V.

An qui contrahunt in mortali coniugium, perpetrent, duo lethalia criminis, unum suscipiendo, alterum administrando Sacramentum.

Coniuges peccato lethali affecti celebrantes matrimonium duplex piaculum lethale committunt, unum, quia Sacramentum indigne suscipiunt: alterum, quatenus ministrant Sacramentum. Quia ministrantes in mortali Sacramentum, ex officio, & tanquam Ministri ad id deputati lethaliter delinquunt: sed huiusmodi sunt coniuges: ergo. Sic Nauar. Cap. 1. §. Sacerdos, num. 1. de parv. d. 6. in solut. ad 5. Petr. de Ledel. de matrimon. question. 42. articul. 3. Suar. tom. 1. de Sacrament. 6. 16. section. 4. probabilem hanc partem esse docet.

193
Duplex piaculum per
statu.

Non perpetrant duplex lethale piaculum. **192**
Quia non sunt coniuges Ministri consecrati ad id munus: sed solum illis concessum est necessitate quadam, quia oportuit materiam, & formam in ipso contractu constitui: contractus autem fieri non poterat nisi per contractum consensu: vnde solum Ministri consecrati lethaliter delinquunt, si culpa lethali affecti ministrant. Ita Paludan. in 2. diff. 5. qu. 2. num. 22. Sanchez. lib. 2. d. 6. numer. 4. Filluc. tractat. 10. part. 2. num. 8. Ioann. de la Cruz. Layman. Sot. Villalob. Gutier. Hered. quos citat, & sequitur Diana 3. part. tractat. 4. resolut. 199. Bonacini. qu. 1. p. 2. 4. Henr. lib. 11. capite 2. numer. 7.

Idem affirmo. Quia licet contrahentes sint instrumenta Christi Domini ad gratiam contrahendam: & instrumentum debet esse causa mortis, principali conforme; at quatenus ministrant, nonum piaculum non perpetrant eo quod ad id manus non sunt ministri consecrati: vnde solummodo quatenus suscipiunt in mortali Sacramentum mortali crimine defundantur.

193
Non perpetrant duplex lethale piaculum.

D V B I V M X V.

An peccat lethaliter Sacerdos. matrimonio in mortali assistens.

Peccat lethaliter. Quia est Minister consecratus, ac deputatus ad conficiendum matrimonij Sacramentum. At certum est, ministrantem scienter Sacramentum in mortali, mortaliter delinquere: Ergo Sacerdos assistens matrimonio lethaliter peccat. Sic Canus, Eustius, Sylvius, quos memorat. Leand. tractat. 9. diff. 4. qua. 12. **194**
Lethaliter delinquit.

Lethaliter non peccat. Quia non est Minister, **195**
Non delin-
qui lethali-

F 2 nister

64 Theologie Moralis Lib XXV.

nister conficiens Sacramentum, quo quidem munere solummodo contrahent, & funguntur, de quo supra Ita Henr. Suar. Ludovic. Lop. quos referit, & sequitur Sanch. lib. 2. d. 6. n. 5. Bonac. Ledef. apud Leandrum citatum, quos ipse sequitur Trul. lib. 7. cap. 3. dub. 6. numer. 4. Vega. lib. 6. sum. casu 117.

196 Cum his opinor colligens, non delinquere Sacerdotem benedictionem impetrando coniugibus; quia non est Sacramentum, sed Sacramentale quoddam.

D V B I V M X VI.

An Matrimonium posse validè inter absentes per procuratorem celebrari post Tridentinum.

197 Non potest valide celebrari. **M**atrimonium contractum per procuratorem coram Parocho, & testibus post Tridentinum, validum non est. Quia ideo olim matrimonium per procuratorem valebat, nam sufficiebat ad illud mutuus consensus nudus, ut patet ex 1. sufficit, ff. de sponsal. vbi Iurisconsultus cum præmisisset, sufficere nudum consensus ad Sponsalia, hinc intulit: Denique constat, absente absenti desponderi posse. Vbi Glossa verb. Constat, idem intulit in matrimonio: sed hodie satis non est nudus consensus, sed debet esse coram Parocho, & testibus per Tridentinum *ff. 24. cap. 1.* Ergo cessat matrimonium inter absentes. Et quia Tridentinum pro forma petit, ut Parochus præsens sit consensui contrahentium, & alter matrimonium irritat: quoties autem requiritur præfentia pro forma, non impletur per procuratorem, *l. Obligari. §. Tutor statim. ff. de author. & consen. tutor.* Sic Barthol. de Ledef. de matrimon. dub. 18. afferens ideo huiusmodi matrimonium correctum esse *Cap. finali. de procurato. in 6.*

198 Potest celebrari. **M**atrimonium contractum per procuratorem coram Parocho, & testibus etiam post Tridentinum valet, nec correctum *Cap. finali.* est. Quia sic fert praxis totius Ecclesiae, passim enim post Tridentinum matrimonia per procuratorem celebrantur: essetque intolerabilis error in Ecclesia, tot matrimonia irrita consentire. Et quia finis Tridentini irritantis coniugia clandestina est, (ut constat ex *Cap. 1. in proam.*) ut notum sit Ecclesiae matrimonium, probaturique possit, ne aliud publicè, aliud occultè celebretur: sed quando celebratur per procuratorem coram Parocho, & testibus, factis huius fini: id enim constat Ecclesiae, ac probari potest, sicut quilibet alias contractus gestus per procuratorem sufficenter probatur, ita ut contrahens in foro externo cogatur illi stare. Ita Sanchez lib. 2. d. 11. num. 20. Henr. lib. 1. 1. cap. 2. num. 2. & lit. B, vbi oppositum dicit errorem. Pet. Ledef. qu. 42. art. 1. diff. 7. Basili. lib. 1. cap. 10. num. 1. afferens, id esse notum, nec vlla probatione egere. Palau. d. 2. punt. 9. num. 8. & 9. Bauni. trattat. 12. question. 4. de matrimon. dicto 1. Trul. lib. 7. capite 3. dubio 7. numero 2. Leand. tratt. 9. d. 4. question. 13.

199 Hoc certum omnino. **H**oc certum omnino reor, oppositamque

sententiam minimè (Barthol. de Ledesma viti doctissimi venia) haud posse sustineri. Legendas Sanchez citatus nostram sententiam mirabiliter roborans erit.

D V B I V M X V I I.

An Matrimonium inter absentes posse per Epistolas celebrari.

200 Non potest valide contrahari per Epistolas. **M**inime celebrari potest. Quia cum post Tridentinum necessarium sit consensum coram Parocho, ac testibus præstari, & quando alter recipit literas, licet coram Parocho, ac testibus consentiat, non sit sufficiens ad matrimonium, donec alter consensu acceptet: non videtur, quo patet utriusque consensus possit coram Parocho, & testibus media Epistola præstari; procurator enim potestatem habet acceptandi, Epistola autem minimè. Sic Pet. de Ledef. question. 4. art. 3. dub. ultim. ad 1. Manuel tom. 1. sum. capite 21. numero 1. & capite 22. numero 3. Inclina. Verac. append. ad specim. dub. 3.

Potest per Epistolas validè contrahari. Quia etiam per Epistolam, sicut per procuratorem potest quis proprium consensum coram Parocho, & testibus exponere, ipsèque consensus est sufficiens absentiis coniugis acceptatio. Ita Sanch. lib. d. 11. num. 2. citatis Nauar. Matien. Henr. Perez. Molin. & Vegan. Coninch. d. 24. num. 9. Bonac. question. 1. punt. 5. num. 1. Villalob. trattat. 13. diff. 9. Diana part. 3. trattat. 4. ref. 150. Palau. d. 2. punt. 9. num. 11. *Idem omni. & modis.*

201 Potest omni. **I**dem affirmo nitens rationibus, quibus exp. proximo Problemate probavi, matrimonium per procuratorem initum validum esse; non enim iuris correctio absque necessitate inducenda est: & iure antiquo constat, matrimonium per Epistolam celebratum validum fuisse. *l. Mulierem. ff. de ritu nuptiar. l. Sufficit. ff. de sponsal.* Amplius autem id exponam, explicans quoniammodo, celebrato per Epistolam matrimonio, possit utriusque consensus coram Parocho, & testibus præstari si Epistolam immittens, scribat se non solum facere sui corporis traditionem: sed ex tunc traditionem per alterum sibi faciendam acceptare; tunc enim si Epistola lecta coram Parocho, & testibus, alter consentiat, iam utriusque traditio, & acceptatio sit coram eodem Parocho, & testibus. Vel si recipiens Epistolam, rescribat mittenti se accepisse literas, in quibus ipsum in coniugem eam velle certior facta est, & similiter se eum in coniugem velle profiterit. Tunc quidem si huiusmodi Epistola rescripta lecta coram Parocho, & testibus recipiens coram illis consentiat, iam mutua acceptatio, & traditio constat Parocho, ac testibus quia illa Epistola continet traditionem rescriptis, & acceptationem traditionis facta à priori mittente: & prior mittens se tradit, & acceptat coram Parocho, & testibus.

DVBIVM

Sect. II. De Matrimonio. Essentia, Dubia. 65

D V B I V M XVIII.

An Matrimonium inter absentes celebratum per procuratorem, vel per Episcopos validum etiam in ratione sacramenti.

Valeat in ratione contractus, sed non valet in ratione Sacramenti. Quia nullum Sacramentum inter absentes conferri potest, eo quod verba requirantur pro forma. Sic Caiet. Opus de matr. qu. 1. Bassol. in 4. dist. 27. qu. 1. V. 7. Art. de matr. n. 22. Viguier. in 4. dist. 16. §. 7. ver. 4. Canis de locis. lib. 8. c. 5. Esti. in 4. dist. 19. §. 5. Sylv. in 3. p. 9. 42. art. 2. exigitur, verba Sacerdotis tanquam Ministri esse necessaria ad matrimonij essentiam.

Valeat in ratione Sacramenti. Quia huiusmodi matrimonium verum est, ratiū, & indissolubile: ergo est Sacramentum. Consequentiam probo ex Cap. Quarto, de diuini. vbi habetur, id est matrimonium Christianorum esse indissolubile, quia est Sacramentum. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. num. 27. citans viginti Doctores. Valent. rom. 4. d. 10. qu. 1. punct. 6. Basil. lib. 1. cap. 10. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 25. Bonac. qu. 1. punct. 5. num. 3. Trul. lib. 7. c. 3. dub. 7. num. 9. & alij.

Hoc longe verius puto. Quia matrimonium huiusmodi est validum, & legitimum in ratione contractus naturalis, vt oppositae sententiae Auctores fatentur: Ergo etiam erit validum in ratione Sacramenti; quia Christus Dominus in nullo mutavit contractus matrimonij naturalis, sed solum euexit illam ad rationem Sacramenti. Porro in huiusmodi contractu datur vera materia, vera forma, & intentio Ministri, nempe contrahentium intendentium Sacramentum gerere, & recipere: ergo datur verum Sacramentum.

D V B I V M XIX.

An ut matrimonium contractum per procuratorem sit validum, necessarium sit, dative potestatem, vel commissionem coram Parochio, & testibus.

Necessarium est. Quia solemnitas requisita ad aliquem actum est necessaria ad dannam commissionem agendi illum actum. Vnde prohibente statuto donationem fieri absque quinque testibus, censetur prohibitus mandatum donandi absque illis. *l. Oratio ff. de sponsal.* ex qua Barthol. & alij colligunt, prohibito aliquo, censetur prohibitus omne id, per quod ad illud pertinetur: Ergo cum Tridentinum *24. cap. 1.* exigit praefatam Parochi, & testium ad matrimonij valorem, eadem solemnitas deferatur ad valorem mandati illud contrahendi. Sic Riminald. *conf. 467. num. 78. vol. 4.* & probabile est hanc doctrinam innuit *Sanch. citandus.*

Non est necessarium, sed satis est, vt procurator nomine absensis matrimonium coram *Eccles. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.*

Parochio, & testibus ineat. Quia Tridentinum illa *sess. 24. cap. 1.* Solùm irritat matrimonium, quando p̄met contractus non celebratur coram Parochio, ac testibus: sed mandatum contrahendi non est ipse matrimonij contractus: Ergo non requirit eandem solemnitatem, alias decretum maxime correctorum valde extendum est. Et quia praxis totius Ecclesie habet, vt post Tridentinum contrahatur matrimonium per procuratorem: & nunquam audiuit: huiusmodi solemnitatem in mandato dando procuratori assueri. Ita Sanch. *l. 2. d. 11. n. 23.* Palau. *d. 2. pan. 9. n. 3.* Diana *p. 3. tr. 4. resol. 250.* Machad. *lib. 1. part. 1. tract. 8. decum. 4. numer. 3.* Leand. *tr. 1. 9. d. 4. qu. 17.*

Eiusdem sum mentis. Quia si voluisset Tridentinum illud mandatum absque ea solemnitate annulare expressisset quidem, *l. It. 1. apud mentem.* *Eiusdem sum* Labecen. *§. Ait pr. 1. ff. de iure iur. & Cap. Ad audientiam, de renuntia. Vnde omnino improbo Riminaldi doctrinam, eamque approbat ex *l. Oratio ff. de sponsalibus*, mordicus abnegarim.*

D V B I V M XX.

An in matrimonio inter absentes initio sint, Ministri ipsi contrahentes, & eorum verba forma.

Non sunt contrahentes, sed ipse procurator Minister est, eiūsque verba forma existunt. Quia procurator omnino vices gerit abtrahentes, præstans consensum, & acceptationem. Sic Bassol. *in 4. dist. 26. q. viii. a. 2.* Scot. *ibid. q. viii. §. de Ministro. Suppl. Gabri. dist. 9. qu. viii. artic. 1. in 2. notab.* Bonac. *question. 2. punct. 5. num. 12.*

Non procurator, sed contrahentes ipsi sunt *210* Minister, & recipiunt in se Sacramentum: & *Non est Mi- expressions consensum ipsorum, quatenus noster procurator.* innotescunt per procuratorem, sunt materia, & forma: procurator autem est conditio, sine qua non. Quia hoc est viuocè matrimonium cum eo, quod per propriam personam contrahitur: non enim est duplex matrimonij Sacramentum: Ergo eandem materiam, formam, ac Ministerum habet. Ita Sanch. *l. 2. d. 11. num. 28.* Basil. *lib. 1. cap. 10. num. 6.* Henrig. *lib. 11. cap. 2. n. 7.* Petr. Lede. *qu. 42. art. 1. diff. 7.* Trul. *lib. 7. cap. 3. dub. 7. num. 11.*

Hoc milio longè probabilius. Quia vbi sunt materia, & forma Sacramentum recipiatur: cum ergo matrimonium non recipiatur in procuratore, sed in principalibus contrahentibus, in ipsis erunt materia, & forma, & ipsi gerent se Sacramenti Ministros. Annotarim vel, quiesnam prolatis verbis debeat procurator suum munus obire: *Recipio te in uxorem nomine Antonij: vel Antonius te, mediante me, recipio in uxorem.* Cui sponfa respondebit: *Ego, te mediante, duco Antonium.*

D V B I V M X X I.

An Procurator in mortali existens, peccet, lethaler matrimonium alterius nomine contrahendo.

Mortaliter delinquit. Quia Minister est Sacramenti perficiendi. Sic Basil. in 4. dift. 26. q. vni. a. 2. Scot. ibi. q. vni. Suppl. Gabriel. dift. 9. q. vni. a. 1. Innuit Basil. l. 1. c. 8. num. 11. & c. 10. n. 6. & Bonac. q. 2. pun. 5. nu. 2. cum solū abneget, procuratorem esse Ministrum conferatur ad id munus, seu ad ipsum pertinere ex officio hoc ministrare Sacramentum.

Non delinquit mortaliter. Quia, ut vidi-
mus, probabilius longe est, procuratorem haud
esse huius Sacramenti Ministru. Imò dato
quod Minister esset, minimè piaculum per-
petratur, quia non est ad hoc munus conferatus.
Ita Cornijo d. 1. dub. 5. Sanch. lib. 2. d. 11. n. 39.
Henriq. l. 1. c. 2. Petr. Led. c. qu. 42. art. 1. dub. 7.
ad 4.

Cum his asserto, procuratorem peccato le-
thaliter in factum minimè delinquare. Sic con-
trahens alterius nomine; quia nec recipit in
fe Sacramentum, nec ministrat.

D V B I V M X X I I.

*An qui procuratori mandatum dedit ad
contrahendum, debat in grazia existere
eo tempore, quo credit matrimonium à
procuratore celebrandum.*

Non tenetur sub lethali piaculo in gratia
esse. Quia mittens ferè proflus ignorat,
quoniam tempore procurator illud munus obi-
bit. Sic Sotus. & Ludou. Lopez, apud Sanchez
lib. 2. d. 11. num. 30.

Tenetur esse
in gratia.
Cum huius sententia.
Mittens procuratorem tenetur sub lethali
esse in gratia eo tempore, quo verisimile est,
fore, ut procurator ipsius nomine contrahat.
Quia tunc Sacramentum recipit, quod nefas
est in peccato recipere. Ita Medina l. 1. sum. c.
19. §. 13. Petr. de Ledef. a. 1. ante solut. ad 7. Cor-
nejo d. 1. de matr. dub. 5. n. 3. & 4. Sanch. citatu.
Basil. l. 1. c. 10. n. 6. Henriq. Rebel. Gutier. & alij,
apud Bonac. q. 2. pun. 5. n. 13.

Hac communis sententia est. Et quamvis
primæ sententia Doctores excusat ab hac
culpamittentem, quando proflus ignorat, quo
tempore matrimonium celebrandum sit, quod
difficile absens potest agnoscere ob causis di-
lationis, qui contingere assolent: verum nec
tunc excipiari reorū quia Sacramenti suscepit
obligat ad debitam dispositionem sub culpa
lethali. Vnde vel tenetur procuratorem non
immittere, vel toto eo tempore dispositus es-
se, quo ille probabiliter est contracturus.

D V B I V M X X I I I.

*An contrahentes per procuratorem debant
postmodum inter se matrimonium intrare,
seu irritum ratificare, ut fiat tunc Sacra-
mentum, quod ante non fuerat.*

Debet quidem. Quia matrimonium per
procuratorem initum esto verum, & ra-
tum sit, at non est Sacramentum. Nam quavis
Sacramento peccantia quatenus est quoddam
iudicium, non repugnet geri in absentia, repu-
gnat tamen eo quod est sacramentum. Ergo si
milititer repugnat matrimonio, ut Sacramen-
tum est. Vnde ut Sacramentum fiat necessariū
est, prorsum ratificari. Si Caiet. & Petr. de Le-
def. apud Sanchez lib. 2. d. 11. num. 26. & 31.

Non debent necessariè iterare, vel ratifica-
re inter se coniugium. Quia matrimonium per
procuratorem contractum verè est Sacramen-
tum. Matrimonium enim ut contractus, & ut
Sacramentum est idem numero, & realiter. &
tantu' differt penes diuersos respectus; ut enim
repicit vinculum contrahentium, dicitur con-
tractus; ut autem elevarūt à Deo ad repre-
sentandam visionem Christi Domini cum Ec-
clesia dicitur Sacramentum. Ergo utrumque mo-
do debet habere eadem materiam, & formam,
& causas agentes. Vnde si potest, ut contractus
per procuratorem celebrari, poterit etiam ut
Sacramentum. Igitur hoc ex capite non debet
necessariò ratificari. Ita Henriq. l. 1. c. 2. num. 2.
Manuel tom. 1. sum. c. 16. n. 1. & c. 220. num. 3.
Vega l. 4. sum. c. 264. Cordu. l. 1. qu. 5. Sanc. citat.
q. 2. Sanc. citat.

Verum hoc si necessitas spectetur, quo ex
capite falsam primam sententiam prorsus ex-
stimo. At optimè faciunt contrahentes per pro-
curatorem, si postmodum ipsi metu iterum ma-
trimonium ineant, ad tollendos solūmodò
scrupulos, qui possunt circā persistentiam con-
sensus oboriri. Certe quamvis certa Sacra-
menta repeti nequeant, eadem materia mané-
t: hoc tamen est in matrimonio speciale: nam
cum sit contractus, eiūque naturam, & con-
ditiones retinat, potest eo ex capite, quo con-
tractus est, ceterorum more sepius iterari: pru-
denter autem hoc in casu iterabitur, ne forte
prior consensus fuerit reuocatus.

CAPVT XIII.

Circū Matrimonij Indissolubilitatem.

D V B I V M X X I V.

*An Matrimonium tam ratum, quam
consummatum ex iure naturali in-
dissolubile existat.*

Matrimonium non solū iure divino, sed et iure
naturali est indissolubile. Quia
matr.

Sect. II. Dubia De Matrimonio. Essentia. 67

matrimonium ex se, & ex intentione, naturae ordinatum ad prolis educationem non solum ad breve tempus, sed per totam prolis vitam: Ergo matrimonium ex natura sua debet usque ad vitæ terminum indissolubile perdurare. Sic D. Thom. cont. gent. cap. 12. 2. Scot. dist. 26. ques. viii. Valg. d. 2. de matr. cap. 7. Bellarm. lib. 1. de matr. cap. 12. Hurtad. d. 8. diffic. 2. Basil. lib. 1. c. 12. & 13. Filliæ. tract. 12. num. 33. Diana p. 8. tract. 1. ref. 16.

Matrimonio indissolubilitas competit ex iure divino, minimè autem ex iure natura. Quia ius naturæ semper manet immotu, & id est apud omnes, & omni tempore: sed ante legem Euangelicam poterat per repudium dissolui etiam consummatum: & post legem Euangelicam potest etiam dissolui, quando est contractum in infidelitate, & alter coniux ad fidem conuertitur: Ergo signum est eius indissolubilitatem naturaliter non esse. Ita Sanchez lib. 2. d. 13. num. 7. Medina lib. 5. de calib. cap. 7. 88. & 89. Coninch d. 26. aub. 1. Quibus addendi virginis sex Doctores a Sancio citati.

Huic sententiae pronus adhæreo. Quia si considerare libeat matrimonium, ut est in natura officium, ad Sobolem propagandam: Agi potest reddi ratio, cur marito ob coniugis sterilitatem non lecat eam dimittere, aut aliam ducere: si ut est in remedium contra fornicationem institutum: cur vxor perpetuo morbo laborans qua huic malo remedium non adhibet, non poterit dimitti? Ergo ad aliam rationem huius omnimodæ indissolubilitatis est recurrentum.

D V B I V M X X V .

An veteri in lege matrimonium dissoluebatur, per repudij libellum.

Non dissoluebatur in lege veteri matrimonium per libellum repudij. Quia constat, solum impune geri permisum illis fuisse, ad gratius malam vitandum, ut libellum repudij darent vxori. Tuxta quam sententiam peccabant iudei vxores dimittendo, & matrimonium non dissoluebatur. Sic Magister in 4. diff. 33. quem sequitur Bonavent. & alii.

Licitum fuit Iudeis, vxores dimittere, & dato repudij libello verè matrimonium dissoluebatur, poterantque aliam ducere vxorem. Quia id innumeris constat experimentis: nec legimus ob iustum iuxta eorum morem repudij datum libellum, aut fuisse punitione, aut correptione gravi quidem affectos. Ita D. Thom. Scot. Durand. & Palud. in 4. diff. 33. Beccan. c. 47. q. 2. Sanchez. lib. 10. d. 1. Basil. lib. 7. c. 50. Hurtad. d. 8. diffic. 15. Bauni. q. 14. diff. 4.

Hoc longe probabilius. Addiderim non solum propter adulterium licuisse Iudeis vxores dimittere, ut putat Tertul. lib. 4. cont. Mar. 2. sed & ob quacumque rem turpem, ut ob morbum contagiosum, vel ob simile aliud, quod matrimonio præcessisset; & forte etiam ob alias causas matrimonio contrarias etiam si coniugio superuererint, ut si mulier venefica esset, aut liberorum interfactrix, ut Beccanus an-

notat. Porro in lege Euangelica matrimonium consummatum minimè dissolui potest, nec per heresim, nec ob aliam causam, superstitiæque alio coniuge, potest quis nuptias transire ad alias, Tridentino assertente sef. 24. can. 5. & 7. Quia matrimonium Christianorum est signum coniunctionis Christi Domini cum Ecclesia. Ephes. at hac est indissolubilis. Ergo & matrimonium. Unde expungenda prorsus Caietani ad cap. 19. Mat. & Catherine lib. 5. annot. 1. in comment. Caiet. & Græcorum sententia assertum potest aliqua ex causa nostra coniugia dissolui, coniugisque ad alia matrimonia transire.

D V B I V M X X V I .

An Pontifex possit in matrimonio rato dispensare, ut soluto eius vinculo, valeant libere coniuges, aliud inire coniugium.

Non potest. Quia matrimonium ratum est vinculum perpetuum, & indissolubile: Non potest. Ergo nequit per Pontificem dissolui. Pontifex dispensare, enim nequit auferre id, quod est de aliquius definitione, cum sit de eius essentia. Et quia si potest dispensare in rato, potest etiam in consummato, cum tantum accidentaliter differant, sicut res operans, & non operans. Et quia Pontifex nequit dispensare contra ius naturale & diuinum: nec in Sacramentis; hoc enim pertinet ad potestatem excellentiæ Christi. Sic Bonavent. Sotus vterque, & alij viginti noueni Doctores, quos pro hac parte citat Sanchez. 1. d. 14. num. 1. Basil. lib. 9. cap. 3. a num. 3. Valent. d. 10. quest. 1. punct. 7. Beccan. cap. 47. q. 4. n. 3. Palauus d. 3. punct. 2. §. 1. num. 3. Merat. de matrimon. d. 6.

Potest matrimonium ratum non consummatum Pontificia autoritate dissolui. Quia in dubiis sententiae Superiorum standum est. Cap. 1. dist. 2. aures, & temp. Ordin. & Cap. Quid cul- patur, 2. q. 2. & maxim Pontificis, cui totius Ecclesiæ regimini incumbit, cui ideo magis Spiritus sanctus assistit: sed varijs Pontifices dispensarunt, nam D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 21. §. 3. affirmat se vidisse Bullas Martini V. & Eugenij IV. qui dispensarunt: & Nauar. in sum. c. 2. num. 2. 1. refert ter, vel quater ad petitionem suam Paulum III. & Pium IV. dispensasse: & Caiet. in opus. tom. 1. tract. 2. 8. ques. vii. assertit, suo tempore sapienter Pontifices dispensasse: & Henr. lib. 1. cap. 8. num. 11. & liter. F. affirmit, Gregorium XIII. vniuersitate die cum undecim dispensasse: & negari non potest quin saltem res sit dubia cum pro hac sententia ad sint multi, ac graues Doctores, ac aptæ rationes. Ergo hoc in dubio standum est Pontificum sententiam, qui sapienter dispensarunt. Ita Sanchez ubi supra quinquaginta referens. Valg. lib. 1. d. 16. 5. cap. 7. Bonac. q. 2. punct. 11. num. 4. Rebek. lib. 1. qua. 15. n. 4. Coninch. d. 26. num. 34. Reginal. lib. 31. num. 38. Villalob. tract. 1. 3. diffic. 1. numer. 2. Laym. tract. 10. part. 3. cap. 5. numer. 2. Filliæ. tract. 11. num. 5. Hurtad. d. 8. diffic. 3. Cornejo tract. 6. d. 6. aub. 4.

68 Theologiae Moralis Lib. XXV.

228
Hoc mihi
probabilis
in præci il-
lud in seca-
latione.

Ego quidem primam sententiam speculatiuē probabiliorē, secundam verō in præci existimari. Hanc teneo afferens Pontificis potestatem quantum licet, esse extendendam, in iis præfertim casibus, qui Ecclesiæ sunt viles. Creedo enim firmiter Christum Dominum, qui in necessariis non deficit, suo Vicario contulisse plenam potestatem ad ea, quæ bono Ecclesiæ regimini sunt necessaria; sed potestas dispensandi in matrimonio rato erat valde necessaria in Ecclesiæ: sapientia enim eveniet, ut matrimonio rato dissoluto multa scandalia cesserent: quod frequenter contingebat ante Tridentinum, cum multi clani cum una, & ante consummationem publicè cum alia contrahebant, & Ecclesiæ cum non iudicet de occulū compellebat ad posterius matrimonium inualidum, vnde hi absque remedio manebant. Ergo credendum est, Christum Dominum huiusmodi potestatem suo Vicario contulisse.

D V B I V M XXVII.

An desideretur causa, ut valeat Pon-
tificis rato in matrimonio dis-
pensatio.

229
Non deside-
ratur causa.

Non desideratur causa, sed Pontifex potest ad libitum dispensare. Quia indissolubilitas matrimonij rati est de solo iure humano. Sic Glos. Cap. Ex publico, de conuers. coniugator. vbi Alan. Goffred. & Vincent. docent habere Pontificem plenissimam potestatem circa matrimonium ratum, quia naturam fortius ex constitutione Ecclesiæ. Imò Henriquez lib. ii. cap. 8. num. 11. dier. 6, quamvis fateatur, hanc indissolubilitatem esse de iure divino, & naturali, ait, videri, esse validam dispensationem concessam absque causa; quia Sic expediebat, ut Christus Dominus Pontifici concederet, ne res per plebitate laborarent.

230
Causa des-
ideratur.

Causa quidem desideratur, nec sine hac dispensatio tenet. Quia matrimonij indissolubilitas est de iure naturali, & divino: in quo dispensatio Pontificis absque causa iusta concessa, est profusus irrita, ut Theologi communiter, ac Iuris utriusque Doctores sentent. Ita afferunt Pontificiam dispensationem in voto simplici sine iusta causa esse irritam: quia voti vinculum est de iure naturali, & divino. Ita Sanchez. libr. 2. d. 1. num. 6. citans Anchar. Deci. Cour. Antonijum Gabriel. Ludou. Lop. Abbat. Curti. Hugon Menoch. Barbo.

231
Hoc nihil
ruius expo-
nitus ad dis-
pensandum
causa.

Existimatis probabilem primam sententiam esse, sed veriorem secundam iudicarim. Adiicio verò existente causa iusta, non desiderari mutuum coniugum consensum, sed altero eorum iusto, posse Pontificem dispensare. Quia si causa iusta lusit, alterius repugnancia nequit. Pontificis potestatem impedit, ne alteri habenti iustam causam dissolusionis, petentique dispensationem consulat, ut Medina. libr. 5. de Sacror. homi. contin. afferuit. Quod si requiras, quanam sint iusta causa, ut Pontifex valeat dispensare? Has exposuerim. Notabilem in qualitate dissimilitudine, quando cœca affectione ac levitate ducti ineunt matrimonium: Grauem ti-

morem scandalum magni futuri, vnde rixæ graues absolente exoriri: Lepram alteri superuenientem: Assertionem alterius, quod animu[m] contrahendi non habuisset: Virum effici Episcopum: Mutuum coniugum consensum.

D V B I V M XXVIII.

An Pontifex possit dispensare in matri-
monio consummato infidelium, dum
ambo Sacra vnde diluntur.

M Inimic potest. Quia iam suscepto Bap-
tismo, matrimonium illud est ratum & co-
sumatum & coniuges re vera facti sunt una ca-
ro: Ergo est indissolubile ex lege naturæ, nec
potest a Pontifice dissolui. Sic Vatq. d. de mar-
cap. 6. num. 58. Basili. libr. 9. cap. 2. à num. 8. &
ali apud Dianam part. 8. tr. refol. 66. Perez de
matr. d. 20. sct. 10. numer. 8. Leand. tratt. 9.
d. 5. ques. 6.

Potest omnino. Quia firmius est matrimo-
nium ratum fidelium, quam consummatum in-
fidelium: maiorem enim firmitatem fortior matrimonium ex ratione Sacramenti quam habet fidelium matrimonium: quam ex ratione con-
tractus naturalis quam solum habet matrimonium consummatum infidelium; vnde illud dicatur ratum, hoc autem non Cap. Quarto, de diuor. & Cap. finali, 8. ques. 1. Cum igitur possit Pontifex dispensare in matrimonio rato fidelium vnde vidimus: poterit a fortiori in consummato infidelium. Ita Sanchez. libr. 2. d. 17. numer. 2. Nauar. libr. 3. cons. 6. de conuers. infidelit. conf. 1. à num. 12.

Scio Patrem Vazq. vbi supr. hanc sententiam falsissimam esse dixisse: quam ego tanti viri ve-
nia probabilissimam, primæque preferendam reor. Cui facit Abbas Cap. Ex publico, num. 14, de conuers. coniugat. vbi ait, ex statuto Ecclesiæ per conuersationem solam alterius coniugis dissolui coniugium. Nec fundamentum apposi-
ta partis virget. Quia cum post factum Sacra-
mentum nondum matrimonium illud sit con-
sumatum, minime representabit indissolubilem
Christi Domini cum Ecclesiæ vniōnem per
carneum: vnde putabitur matrimonium aptum fidelium, quod Pontificis dispensatione dissol-
ui potest.

D V B I V M XXIX.

An dissoluatur, matrimonium ratum per
religionis professionem.

N On dirimitur matrimonij vinculum pro-
fessione Religionis: vnde alter coniux in Non di-
scul manens minime potest aliud inire con-
iugium. Quia matrimonium indissolubile est ex
iure divino naturali à sua primæa institutione,
vt constat ex Cap. vni. de voto in 6. vbi dic-
tum est Deo institutum esse, & accepisse indi-
solubilitatem in statu innocentie. Si quidā vt
refert Glossa Cap. de conuers. coniugat. v. Remar-
nere.

Sect. II. Dubia De Matrimonio. Essentia. 69

vere. Henric. de Ganda. quodlib. 5. qu. 39. Erasim. in cap. 7. ad Cor. Franc. Toren. de sexta Synodo. Claud. Espenecus l. 6. de contin. c. 1.

Vinculum matrimonij rati omnino dirimitur. Solemni alterius professione coniugis; & coniux manens in faculo est omnino solitus a vinculo, potestque libere ad alias procedere nuptias. Conclusio est de fide definita ab Eusebio Papa, & habetur Cap. Decreta legalia, 27. quas. 2. & à Ioanne XXII. & habetur in eius extrinsecus. antiqua, de voto & ab Alexander III. Cap. ex publico de conuers. coniugat. & ab Innocentio III. Cap. Ex parte tua, cedem isti. n. & nouissime in Tridentino. ses. 24. can. 6 ibi. quis dixerit, matrimonium ratum non consummatum per solemnem Religionis professionem alterius coniugis, non dirimi: anathema sit. Constat ex voto Ecclesie, & Apostolorum traditione, quod D. Teclae exemplo probat Sanchez l. 1. d. 18. n. 2.

Omnino Problema dissoluitur, nec enim prima pars potest sustineri. Vnde minor est in 10. d. 27. §. 4. hanc sententiam veriorum votis. citate, innuens alteram veram esse: cum ipse futuratur, à Tridentino vti vnicè veram fuisse definitam. Infero, matrimonium ratum non dirimi per vota emissa à quibusdam viris tertij Ordinis D. Francisci. Non enim solemniter proficitur: sed votis simplicibus se illigant. Profecto quamvis olim dirimeretur vita Heremitica in manu Episcopi, vel alterius Prelati professione eo quod solemnis est: iam non est, sed Heremitæ aut nulla, aut simplicia solimmodo vota emittant. Et quamvis dirimatur per solemnem trium, aut quatuor votorum professionem in Societate Iesu: non tamen dirimitur per vota Scholarium, vel coadiutorum formatorum in ea emissa, sunt enim simplicia quamvis publice emittantur. Dirimitur autem per Clericorum, ac Monialium Ordinum Militarium sub clausura degentium professionem, quia solemnis est. Denique non dirimitur per alcensem ad Ordinem Sacrum, vel ad Episcopatum, de Ordine Sacro definitum est à Ioanne XXII. extrinsecus antiqua de voto: & de Episcopatu constat ex Ecclesie voto, fatenturque omnes; quia ius de sola solemnis professione hoc statuit: votum autem Ordine Sacro annexum est per accedens solemnem: nec status Episcopatus quamvis perfectior sit, cum mors spiritualis non sit, repugnat ex natura rei coniugio, sed solo Ecclesia statuto: vita autem Monastica repugnat matrimonium postea contractum.

D V B I V M   X X X .

An dirimatur, matrimonium per vota emissa à quicdam feminis Religiosis quas Beatas vocant.

²³⁷ **Q**uestio procedit de nonnullis feminis Religiosis D. Augustini¹, D. Dominici, ac D. Francisci, quæ collegialiter non viuant, sed in propriis domibus, & Beatas assolent votari. An per harum feminarum vota ratum coniugium dissoluitur? Non dissoluitur. Quia

solemni non profitentur, sed voto simplicibus se illigant. Sic Victor. in sum. de matr. numer. 256. Sotus in 4. dist. 27. question. 1. art. 4. Lede. 1. part. 4. quas. 63. art. 3. Sanchez l. 1. d. 18. n. 4.

Dissoluitur quidem. Quia feminæ solemnem professionem emitunt, subiuncte ²³⁸ quævis in propriis domibus Prelati regimi- ni. Ita Hortad. d. 8. dist. 6. numer. 28. Basil. libr. 9. capit. 8. numer. 6. Leand. tract. 9. d. 11. quas. 17.

Scio, Basilium probare ex Bonifacio VIII. Leone X. & ex earum feminarum Ordinum constitutionibus esse Religiosas substantialiter. At credidicim, probabilis, esse contrarium. Vnde existimo per harum vota (simplicia quidem) minimè dissolui coniugium, sunt tamen aliquæ Beatae tertij Ordinis D. Francisci, ac D. Dominici, quæ in communione viuant, profitenturque a vera Religiose sunt, quarum professione ratum matrimonium proculdubio dirimitur.

D V B I V M   X X X I .

An Equitum Militarium Ordinum: v.

gr. D. Ioannis votum, diri-
mat matrimo-
nium.

Professione Equitum D. Ioannis, qui non viuant in communione, nec uxores ducere possunt, matrimonium non dirimitur. Quia non verè, ac propriè Religiosi sunt cum proprium retineant, moreque secularium Extræ Claustræ viuant. Sic Sotus in 4. dist. 2. q. 1. a. 4. & l. 6. de iust. q. 5. a. 3. ad 3.

Dirimitur profecto. Quia & solemnis eorum professio, alias non dirimeret matrimonium contrahendum, iuxta Cap. unicum de voto in 6. & hi Equites verè ac propriè Religiosi sunt. Ita Nauar. l. 3. consil. iii. de conuers. coniugat. cons. 2. Cordu. in sum. q. 178. Henr. lib. 11. cap. 8. numer. 6. Vega lib. 6. sum. casu 17. Sanchez lib. 2. d. 18. numer. 8. Basil. libr. 19. capit. 7. numer. 3. afferens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarat. Azor. tom. 1. lib. 13. capit. 6. quas. 4. Sancius in select. d. 42. numer. 10. & alij.

Non dubito, quin matrimonium ratum dissoluitur professione Monialium & Equitum Militarium sub clausura degentium; quia certum est, Nec iudico esse dubitandi locum circa Equites D. Ioannis, licet sub clausura non viuant; quia eorum professio solemnis est, & hi verè Religiosi, ut multi assertere Doctores (præter affi-

gnatos) quos referit, ac sequi-

tur Bobadil. Polit. lib.

2. capit. 19. numer.

mer. 1. f.

D V B I V M

D V B I V M XXXII.

An quando post matrimonium ratum uterque coniux communis consensu profiteretur Religionem, dissoluntur matrimonium ratum.

²⁴³ Non dissoluitur. **N**on dissoluitur. Quia quando vnius tantum profitetur, quantum in se est vinculo coniugij renuntiat, & ideo alter a vinculo illo absolvitur: dum autem uterque profitetur, neuter renuntiat. Sic D.Tho.in 4.diss.27.q.i.art.3, quæsiunc.3.ad 1.Palud.ques.; art.1.concl.2.num.11.Palac.eadem diss. d.2.Ledel.2.part.4.qu.6.3.art.3.censet esse probabile. Idem indicat Sanchez citandus, & Henr. libr. 11. cap. 8.num.6.liter. D,

²⁴⁴ Dissoluitur plane. **D**issoluitur quidem. Quia hæc dissolutio non prouenit ex iuri propriis renuntiatione, neum enim sufficit ad eam utriusque coniugis renuntiatio, nedum vnius: sed orton ex Christi Domini priuilegio, qui hoc professioni concessit, eo quod mors ipsius, & status perfectior sitque ratio aequæ procedit, sine uterque, sine alter profitetur. Ita Sanchez l. 2. d. 20.num.3. Ledel. & Henr. obi supra. Hurtad.d.8.dissic.3. num.15. Leand. tract. 9.d. 11.ques.10.Ochaga. tr. 2.q.6.num.6.

²⁴⁵ Idem afferro. **I**dem afferro, & moneo, haud esse audiendum Paludanum citatum docentem, non dirimi matrimonium, quando communis consensu alter profitetur, alter autem in sacculo continet, vovet: quia ambo sunt in proposito conformati. Hæc enim sententia tuta est minimè; quia Trident. s. 24. can. 6. & alij textus absolute decidunt, vinculum matrimonij rati, per alterius professionem dirimi.

D V B I V M XXXIII.

An professio habeat vim dissoluendi matrimonium ex iure diuino positiuo.

²⁴⁶ Non habet vim dissolue. **P**rofessio non habet præstatam vim dissolueendi matrimonium ratum & iure diuino: sed vel ex iure Pontificio, vel quia ex natura vnius positiuo, rei id professioni conuenit. Verum iure Pontificio dissolui docent Medi. l. 5. de contin. Sacerd. cap. 87. Valsq. 1.2. d. 16.5. cap. 7. Lessi. cap. 41. dub. 8. Coninch. d. 26. num. 37. Hurtad. d. 8. dissic. 4. num. 17. Ochagan. ques. 5. num. 8. Ducuntur a sufficienti diuisione; quia non dissoluitur iure naturali diuino positiuo: Ergo solo Pontificio humano. Minor sequenti numero patebit. Dissolui verò iure naturali diuino, sine ex natura rei afferunt Conar. part. 2. cap. 7. §. 4. Ledel. 2. part. 4. ques. 55. art. 2. Durand. Bellarm. & alij usque ad duodecim, seu tredecim Doctores, quos citat Sanchez libr. 2. d. 19. num. 1. Ducuntur, quia professio mors civilis est: Ergo ex natura sua est sufficientis ad dissoluendum matrimonium ratum, non consummatum.

²⁴⁷ Professio habet vim dissoluendi matrimonium.

num ratum ex iure diuino positiuo conceden. ²⁴⁷ Hoc vnde Christo Domino id illi priuilegium. Quia dissolueendi ex iure diuino positiuo.

Primum probo, quia si competet, ex natura rei, vel ex iure diuino naturali, non posset dici matrimonio ratu ex natura sua indissolubile: id enim tale dici nequit, quod per causas naturales solvi potest: ut carceri contractus sunt dissolubiles, quia in eorum natura dantur causæ sufficiens dissolusionis. Certe si matrimonium ratum dissolueretur per superuenientem formationem, non diceretur ex natura sua indissolubile. Secundum ostendo, nempe id non prouenire ex solo iure Pontificio: quia cum dissolucio matrimonij rati sit certissima, reduci debet in causam certam: incertissimum autem est, posse generali lege statui matrimonij rati dissolusionem: Porro initium huius consuetudinis non inuenitur in iure Ecclesiastico; sed à principio nascentis Ecclesia extat. Ergo credendum est, hoc Christi Domini priuilegium per traditionem haberi, si igitur hoc non prouenit professioni ex natura rei, nec ex iure pontificio, restat, ut ei renuntiat ex iure diuino positiuo. Ita Scot. Victor, uterque Sotus, Bartholom. & Pet. de Ledel. & alij, quos affer, & sequitur Sanchez citat. num. 3. Rebel. part. 2. lib. 3. ques. 4. s. 2. numer. 12. Cornejo, & Machado, quos sequitur Leand. tr. 9. d. 11. q. 11.

²⁴⁷ Primam sententiam, & secundam satis esse probabilem teor, probabilioram autem tertiam exigitur. Hoc itaque priuilegium Christus Dominus professionem donavit reipetu matrimonij rati: quod noluit ei concedere respectu matrimonij consummati. Quia id significat indissolubilem vniuersum Christi cum Ecclesia, per carnem, & ratione iuris prolixi & feminis in seculo relixi: & quia per commixtionem fiant coniuges vna caro, esset acerbum, eos diuidere.

D V B I V M XXXIV.

An Bimestrè sit concessum sponsis ad profertum in Religionem, an ad liberandum de ingressu.

²⁴⁸ Remitto textum Cap. Ex publico conuers. con. ²⁴⁹ Texum p. ingat. ex cuius intelligētia pēdet huiusque quæmatis. ²⁵⁰ fitionis resolutio: Mandamus quatenus si predictus vir eam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficiens cautione, quod vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire intrâ duorum mensum spatiuam debet ipsam absoluas. Quæsiem itaque, nūm bimestrè præscriptū sit ad liberdū de religionis ingressu, vel ad profertū?

Bimestrè id præscribitur ad profitendum in Religionem, non ad liberdū de ingressu, ita vt teneatur sponsus Religionem ingrediens intrâ illud bimestrè profiteri, vel matrimonium consummare. Quia illo Cap. Ex p. bimestrè præscribitur, vt debeat sponsa intra bimestrè ad Religionem transire, vel ad virum redire. Transire autem, vel ingredi Religionem, est ad professionem admitti, vt confiat ex eodem Cap. Ex publico, ybi dicitur, alterius ingressu

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 71

Si dissolvi matrimonium, quod de sola profel-
sione verificatur. Sic Innocent ad Cap hoc, nu-
m. 11. Præposit. Cap. finali 55.
Tabie verb. Matrimonium 3. quas. 3. n. 4. Nauar.
sum. cap. 16. num. 27. Richard. in 4. dicit. 27. art.
2. quod est ad 3. & Glossa Cap. statuimus, verb.
statuimus de Regularib. vbi dicunt, posse ludi-
cium compellere sponsam ingredientem intra
certum tempus profiteri.

151 Bimestre id datur ad deliberandum de Re-
ligionis ingressu, non ad profitendum: ad quod
datur integer annus, qui a Iudice coarctari
nequit. Quia hic annus non tantum datur in
nouitij favore, vt Monastice vita experia-
tur auctoritate etiam in favorem Monas-
tici, vt experiat nouitij mores. Cap. Ad
Apostolicam, de regulari. Ergo quamvis Nouitius
ob proprium factum iure suo spoliari va-
leat, non tamen poterit Monasterium. Ita Basili.
lib. 9. cap. 9. num. 2. Sotus, Paludan. Hostiens. Barthol.
de Ledel. Capua. D. Antoni. Arnil. quos
refert ac lequit Sanch. libr. 2. d. 24. numer. 4.
Hortad. d. 8. difficile. 8. num. 3. Conioch. d. 26. dub.
4. Diana. p. 4. tr. 4. refol. 23. Palau d. 3. pu. 2. §. 5.
num. 2.

151 Probabiliorum hanc partem iudico. Quia à
iure antiquo non licet recedere ab iure textu
expresso, & ne iuris correccio inducatur, debent
verba in propriari vt doctissime probat Sanchez
libr. 1. d. 17. num. 6. Ergo cum iure antiquo
concederetur annus probationis. Cap. Ad Apo-
stolicam, nec Cap. Ex publico, expresse contra-
rium definit, led tantum dicat, debere intra
bimestre transire ad Religionem, quod potest
intelligi de transitu per professionem, vel per
assumptionem habitus nouitiorum: non debet
intelligi de professione, vt ius antiquum ser-
vatur illasum.

D V B I V M XXXVI.

An retenta opinione probabilit num. 250.
allegata dari sponsis bimestre ad profi-
tendum, non ad deliberandum: Prae-
scriptio hac sit correcta per Tridenti-
num.

151 Duxi Dubio proximo probabilem esse pri-
ma partē afferente, bimestre illud dari ad
profitendum, non ad liberandum circa ingrel-
lum ad Religionem. Supposita autem hac pro-
babili opinione, qua fierim, num Tridentinum
s. 25. de Regular. c. 1. 5. statuens, nullum ad
professionem admittendum esse, nisi transacto
integro nouitiatu anno, corixerit illam senti-
entiam, adeo vt post illud decretum nequeat
sustinetur. Non corredit, ideo cogendum est spō-
sus intra bimestre præscriptum profiteri, quam-
vis etiam sextdecim annorum à Concilio re-
quiritur non expluerit. Quia lex posterior
generaliter & indistincte loquens, limitanda est
per specialem antiquorem, & iuxta illam in-
telligenda, nisi expresse verbis illi contradicat,
1. sed & posteriores ff. de legib. ibi. Posteriorēs le-
ges ad priores pertinent, nisi contraria sint. Sic
Nauar. sum. cap. 16. num. 27. Vera Maia, folis
primarij Doctores Salmanticenses Iuris Pon-

ificij & Cæsatij cathedralium apud Henr. lib. 1. cap. 5. num. 8. liter. T. & probabile satis
Sanch. 1. 2. d. 24 existimat.

Correxit planè, idēque non potest proba-
tionis annus coarctari. Quia Tridentinum ge-
neraliter, & per verba, n. statuens, & ne n. 254
ante annum professo fiat, est generaliter, & in
omni casu intelligendum, lex enim vniuersa-
lis negatua est intelligenda vniuer aliter: Cap.
Solit. §. finali de maiorit. & obed. & 1. de pretio,
ff. de publ. in rem actio, quod procedit etiams
quando maior ratio inveniatur, quare non de-
beat includere magis vñā speciem, quam alia,
vt docet Nauar. lib. 4. consil. sit. de sponsal. consil.
40. & 1. 3. tit. de conserf. coniugat. consil. 1. cuius ra-
tio est, quia iuxta regulam Logicam negatio
quidquid post se innenit destruit, & eius op-
positum ponit. Ita Henr. citat. liter. F. affe-
rens, sic tenuisse & multos Iurisperitos, ac
Theologos. Birth. de Ledel. de matr. dub. 6. 4.
Palaci. in 4. dicit. 27. Manu. tom. 1. sum. cap. 259.
num. 2. Vega lib. 2. sum. cap. 500. Sanchez ubi
supra. & in hanc magis videtur Nauarius in-
clinare, licet neutrā definit.

Hoc probabilius puto, quia oppositæ partis
fundamentum tolummodo verum esse iudico. Hoc elig.
quando non constat ex lege generali specia-
lem corrigeat: ex eius decreti ratione (scilicet,
vt nouitius agnoscat, quam vita rationem
suscepit eiusque difficultates experiat) col-
ligitur, vñoluisse corrigit.

D V B I V M XXXVI.

An si sponsa duodenis ad Religionem
trājeat, & enatur sponsus expectare
usque ad Decimum sextum eius annum,
quo professionem emittat.

151 Non tenetur expectare, sed cogenda est
sponsa intra bimestre præscriptum a Cap. Non im-
Explico, profiteri. Quia decretum huic expellare.
Capitulū non est correctum per Tridentinum
s. 25. cap. 15. de Regulari. Sic Doct. Vera
Maia, folis primarij Salmanticensis Academie
Moderatores, apud Henr. lib. 12. cap. 5. nu-
mer. 8. liter. T. Nauar. sum. cap. 26. numer.
27. Sanchez libr. 2. d. 24. numer. 4. proba-
bile esse docet.

Tenetur expectare quadriennio, nec cogenda
est sponsa intra bimestre profiteri. Quia
iuxta Tridentini decretum corrigit Capitulū
Ex publico, præscriptionem, nequit sponsa vi-
que ad decimum sextum annum expletum
profiteri. Ita Sanchez. citat. num. 7. Basili. libr.
9. cap. 9. num. 2. & 3. Palau d. 3. p. 1. 2. §. 5.
num. 1. Henr. citat. liter. F. afferens, sic fuisse
confirmatum à Regia vallisoleti Cancellaria.
Barthol. de Ledel. Vega. Palac. Rodrig. & alij,
quos refert Sanch. vbi s.

Hanc sententiam longè probabiliorē esse
puto, imo certam omnino ob Cardinaliū de-
clarationem, quæ extat apud Farinac. ad s. 25. tia probabi-
lē. Trident. s. 15. quæ sic se habet: Mulier si duode-
cim annis maiori intra duos menses ingredia-
tur Monasterium, & habitum suscepit, & de-
inde expleto decimo sexto anno, & elapsō anno
proba

COBAR
de Mon.
III. IV.
ET IV.

72 Theologie Moralis Lib XXV.

probationis professionem emittat, iuxta hoc decre-
tum interea vir expeler, donec a*rebus* probationis
habeatur, & professio si emissa. Addiderim ex
eadem declaratione Sacrae Congregationis,
idem dicendum est, si sponsa Religionem D.
Francisci de Paula ingrediatur, in qua professio
non emititur ante annum decimum octauum.
Non enim potest compelli, ut decimo sexto an-
no completo profiteatur.

ligionis ingressum. Computantur autem dies hi-
de momento ad momentum. Quia tempus in-
cipiens ab aliqua die determinata, regulariter
de momento ad momentum computatur, ut
expressè habetur lib. 3. §. Minorem, ff. de
minorib.

DVBIVM XXXVIII.

*An si bimestre sponsis concessum, ad de-
liberandum circa Religionis ingressum
includat mensis Februario: dies
bissexus sit pro unica die compu-
tandus.*

Non est computandus pro unica die, sed
pro uno, & altero: nec enim eo quod ille
dies creverit in Februario, accipiendi sunt (iux-
ta exemplum adductum Dubio proximo) sex
à Martio dies, sed septem ad compendum bi-
mestre. Quia dies Februario accrescens est ip-
sus Februario. Sic Cardin. ad Cap. Licer de sup-
pl. neglig. Trat. fine. Lambertin. de inep-
tro. l. 1. p. 2. q. 1. a. 14.

Computandus est pro unico die. Quia sic de-
cuditur Cap. Quaest. de verbis signis. & leg. tando-
rum. Cum bissexus, si. eodem riu. o. & l. 3. §. Minorem,
ff. de minor. Ita Doctores ad praefata inra.

Evidem distingendum generatim reor. In
favorabilibus in mense bissextili duo dies pro
vno cedunt secus in odiosis. Vnde suspensi v.
dicitur.) per mensis si incipiat mensis Februario
bissextilis poterit celebrazione ultima Februario
die. Hoc tamen intellige, quando computantur
mensis. vel annimam si computentur dies. ut si
dicatur: his suspensi quadraginta diebus, com-
putabitur bissexus; quia est verius dies: & sic
erunt illi duo dies. At in casu nostro nihil pro-
dest, vel officiis dies bissexus; quia bimestris
illius vnius, & alter mensis accipitri propter occur-
rit in Kalendario, ut praefatio Problemate
vidimus.

DVBIVM XXXIX.

*An index possit proregare, aut coactare
bimestre concessum sponsis ad deliberan-
dum de Religionis ingressu.*

Quasi enim, num bimestre concessum spon-
sis Cap. Ex publico, de coruens corrigat. ad
deliberandum de Religionis ingressu, sit adeo
praeclaram, ut neque illud prorogare, aut coa-
ctare vel sit arbitratum; Nec coactare, nec
prorogare potest. Quia quamvis ex causa valeat
Index regulariter terminum à lege praescriptū
restringere, vel prorogare, ut docet Barthol. l. 2.
num. 4. ff. de sententi. & re indic. at id non proce-
cedit, quando lapsu termino, apponitur pena
puniacionis, vel alia similis, ut afferit Molina l.
2. de primog. c. 14. nn. 19. cum Faldo, Felino, ac
Decio, sed hoc bimestre ponitur à iure & eo
transacto, punitur sponsus iure amplius deli-
berantur.

ES
THE
TO

259
*Coninere nō
debet dies
mensis occur-
rentia.*
Non debent necessariò continere omnes &
solum illos dies, quos menses tunc occur-
rentes continent iuxta Kalendarij ordinem:
sed suffici singulos menses vnguenti super octo
dies continere, ex quibus quatuor hebdoma-
dæ consurgunt: vel ad summum triginta dies.
Quia huiusmodi dierum numerus sufficit præ-
cipuè in moralibus ut integri menses valeant
vocitari. Sic nonnulli Doctores, quos presso
nomine memorat Sanchez lib. 2. d. 24. num. 14.
citas Menochium lib. 2. de arbitrat. centur. 1.
casu 50, qui docet horum dierum numerum
ut duos integros menses constituant, pruden-
tum arbitrio relinquentum.

260
*Debet istud ad deliberandum de Religio-
nis ingressu præscriptum continet omnes ac so-
lum illos dies, quos menses, qui tunc occur-
rent continent iuxta temporis occasionem, verbi
gratia si configat matrimonium initi prima
Januarii die; mensis ille constabat trigesima & vno
diebus, & alter bimestri s mensis viginti & duo
solummodo constabat: vnde tponita habebit ad
deliberandum solummodo quinquaginta no-
num dies: nam vnu mensis longior, alter bre-
uior occurrit. Quia Januarius non potest dici in-
teger mensis constans solum trigesima diebus,
nam vna dies deficit. Nec Februario indiget
duorum dierum additione, ut integer mensis
iuxta ritum Kalendarij possit vocitari. Ita San-
chez citat. num. 15. Basil. lib. 9. cap. 9. num. 5.
Palaus d. 3. punct. 2. §. 5. nn. 4. Leand. tract. 9. d. ii.
op. 23.*

261
*Hoc tenuo, &
expongo.*
Quando lex vel statutum concedens men-
sem, disponit, à quo tempore mensis incipiat, ut
à die electionis, vel à die per Iudicem designan-
da: tunc accipit mensis secundum quod oc-
currerit in Kalendario, & quod ex illo men-
se deficit, de sequenti accipitur: & ita habe-
bit mensis ille trigesima dies, vel triginta vnum,
ut in Kalendario occurrit. Ex. gr. electio fieri
debet intra tres menses à die vocationis & talis
dies fuit vigesima quarta Januarij, deficit vñ
que ad numerum trigesima vnius dierum, quibus
constat Januarius, septem dies: vigesima igitur
quarta dies Aprilis erit ultima trimestris; quia
Januarius accipit à Februario dies septem, &
totidem Februario à Martio, & totidem Mar-
tius ab Aprili. Sic ergo computandum bimestre
sponsis præscriptum ad deliberandum circa Re-

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 73

berandi, & excommunicandus est, si abneget debitum: Ergo. Sic Glos. Cap. ante penult. v. Nec acquiescerit. dift. 6. & Cap. Coninges v. Prima, 27. q. 2.

166 Coardari, vel prorogari potest Iudicis ad arbitrium. Quia licet quando datur terminus a legge absque Iudicis ministerio, nequeat Index restringere, vel prorogare cum non sit supradicata gemitus tamen est, vbi datur ministerio Iudicis, ut contingit. Cap. Ex publico, vbi non signatur bimestre, sed mandat Iudicis, vt designet.

Ita Nauar. sum cap. 16. num. 27. Richar. in 4. dift. 7. art. 2. quæs. 2. ad 1. Barthol. à Ledel. de matr. dub. 7. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 242. Sylvest. verb. D'ebitum, quæs. 1. can. 4. Ros. 2. num. 1. Armil. num. 5. Sanchez lib. 2. d. 24. num. 11. Hurtad. d. 8. difficult. 8. initio. Villalob. tract. 13. difficult. 2. num. 3. Palau d. 3. punct. 2. §. 5.

167 Hoc certum esse reor. Attamen non debet facile Iudex a bimestri discedere, sed exigentia grani confitum iuris sit terminus. Prima autem sententia doctrina vera est, quando terminus legi prescribitur absque Iudicis ministerio, ut contingit in termino ad appellandum concessio.

D V B I V M X L.

An coniux, qui non innedit Religionem inire, teneatur, intra bimestre debitum petenti coniugi reddere.

168 T'oeur planè. Quia bimestre id solum conceditur à Iure coniugatis, qui gerunt animos Religionis in eundæ: vt colligitur ex Cap. Ex publico, de coniug. coningat. Sic Nauar. cap. 16. num. 27. Angles, Medi. apud Sanchez ciudam. Hurtad. d. 8. difficult. 8. Palau d. 2. punct. 2. §. 5. num. 7. Coninch. d. 26. dub. 4.

169 Non tenetur, donec bimestre transeat. Quia id tempus conceditur Cap. Ex publico, ad deliberandum circa Religionis ingressum: quavis autem hodie neuter coniux ingreditur, potest tamen postmodum propositum in melius commutare. Ita D. Tho. in 4. dift. 27. qu. 2. art. 4. quæsiunc. 2. ad 2. Bonau. ibi art. 3. quæs. 2. Palau. dift. 22. quæs. 1. art. 1. num. 4. Sotus quæs. 1. art. 3. Henr. lib. 11. cap. 15. num. 7. Basili. l. 9. c. 9. num. 7. Sanch. l. 2. d. 24. n. 25. Diana p. 10. tract. 14. refol. 22. Leand. tract. 9. d. 5. q. 25.

Hanc partem probabiliore reor ab fundamento illud, & quia exstimo cùd. Thoma citato, id bimestre non tantum concedi ad deliberandum de Religionis ingressu, sed etiā, vt sponsi necessaria folemnitati nuptiarū præparent: & ne sponsus cito sibi traditam sponsam parui pendas: plus enim eam faciet, si traditio differatur.

D V B I V M X L I.

An qui ante matrimonii consummationem Religionem ingreditur. Et intra annum nonius annus in coniugem fraudem, varios Ordines mutuant: posse compelli a Iudice, ut eligat Religionem, in qua vel transacto probationis anno profiteatur, vel ad coniugem redeat.

170 Compelli non potest. Quia ita Sacra congregatio præscripti hisce verbis, que est: & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

170
170
170

Leand. tr. 9. d. 5. q. 27. ex Farinacio transcriptis Quia Canones permitunt, ut quis post ratum matrimonii, Religionem ingredi posse; quid fiat, si unam Religionem ingressus, de una transeat ad aliam, aut plures, & ita tempus profissionis differatur: an talis compelli posse ad tempus hoc breviandum: maximè cum iste transitus ex una Religione ad aliam fieri videatur in fraudem eius, qui in sæculo remansit? Congregatio anno 1588. respondit, non posse compelli. Sic Cardin. Congregatio.

Compelli potest. Quia alias haec fraudulenta mutatio Religionum alterius sponsi remanet. Compelli potest, & expectantis in seculo cederet. Ita Sanch. 1. 2. d. 24. num. 9. Palau. in 4. dift. 27. qu. 3. art. 2. concl. 1. num. 4. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 2. §. 1. Henr. lib. 11. cap. 14. num. 3. Coninch. d. 28. num. 45. Gutier. cap. 54. num. 3. Palau d. 3. pu. 2. §. 5. num. 2.

Certe si alter sponsus nimis differat matrimonium consummare vagando de una Religione in aliam intrà nonius annum: potest Iudex, dato termino peremptorio, eum compellere vt in una Religione maneat, in qua completo nonius annu, profiteatur, vel ad alterum redeat sponsum, ut matrimonium consummare valeat. Magnum enim alias sponso in seculo manenti ferre ut incommode, qui diu in toto vita spatio posset primo ligatus manere coniugio nec aliud inire. Porro Sacra Congregatio solum intendit, non posse compelli coniugem ad hoc, vt antequam expletat probationis annum, profiteatur.

D V B I V M X L I I.

An ad consummandum matrimonium ita ut non licet iam ad Religionem transire, sufficiat penetratio vasis, abque feminis receptione.

Sufficit quidem. Quia vna ex causis ob quas Christus noluit id priuilegium matrimonio consummatu concidere, fuit, vt evitaretur damnum secutum sponsæ, quæ minus apta alij matrimonio maneret. At non minus inepta manet in hoc casti, quam si vir seminasset: Ergo. Sic Medina l. 5. de contin. c. 79. Petr. Ledel. de matr. 9. 61. Rödriq. to. i. sum. c. 239. n. 1. & alij apud Sanch. l. 2. d. 21. n. 4.

Minime sufficit, sed necessariò requiriatur, vt semen virile vas sponsæ subintret. Quia copula carnalis, per quam consummatur matrimonium est ea, per quam coniuges vna caro efficiuntur, vt constat tunc ex significatione, signat enim matrimonij consummatio per eam carnis unitate. Incarnationis mysterium, per quod Christus Dominus per carnis unitate est Ecclesiae coniunctus: tunc etiā quia Alexand. III. Cap. 1. de coniug. coningat. vbi dixit, posse coniugem ante copulam ad Religionem transire, subdit ratione. Quia cum non sufficiat vna caro simul effecti, unde aperte sentit, talem eberi esse copulam, per quam vna caro efficiantur: sed dum semen non recipitur intra foemineum claustrum non efficiuntur vna caro, vt clare colligo ex Cap. Lex, quod est Benedicti Pape, 27. q. 2. ibi: Propinquitas enim

G sanguis

sanguinis juncti verbis precedentibus: dixerat enim non aliter fieri vnam carnem, quam si carnali copula sibi cohererant: & iudit hæc: Neque oculum parit propinquitatem, quod nullam facit sanguinis commixtione, id est feminis. Ita D.Tho.in 4. diff. 4. art. 1. q. 2. ad 2. D.Bonau. q. 1. Sotus diff. 27. q. 1. art. 1. Henr. lib. 11. cap. 8. num. 8. & cap. 11. num. 13. Sanch. citat. vnu. 5. Basil. lib. 9. cap. 10. num. 1. Villalob. tral. 13. diffic. 13. num. 1. Bauni. quas. 15. de marr. Ochaga. tral. 2. ques. 6. num. 1. Hurtad. d. 8. diffic. 9. num. 35. Valer. v. *Marrimonium*, diffic. 11.

275
Probabilior
sunt
hac sen-
tencia.

Hæc sententia mihi admodum est probabilior. Quia ea copula requiritur ad consummationem matrimonij, quæ apta est ad generandum, alias copula sodomitica consummaret matrimonium, quod est absurdissimum: ex penetratione autem vasis absque feminis effusione non potest sequi generatio. Et quia ultra significationem potissimum indissolubilitatis matrimonij consummati ratio est iniuria prolis: quæ esse non potest absque feminis receptione.

DVBIVM XLIV.

An ut matrimonium dicatur consummatum, nec possit sponsus Religione inueni sufficiat, quod virile semen sue arte aliqua, sive de demonis ope in vas recipiatur sponsa, absque copula, aut vasis penetracione.

Sufficit. Quia ea feminis profusio sufficiens 279
est generationi, per eamque ponit vna caro. & sufficit plan-
to efficiuntur. Sic D. Antonin. 3. p. 1. i. c. 11. ante
re §. 1. Cordu. in sum. q. 17. Sotus in 4. diff. 17. q.
1. a. 4. Henr. lib. 11. c. 15. num. 3. Neuo, Rofel. Syl-
ue. Tabie. Greg. Lop. quo citat, & sequitur
Sanch. lib. 2. d. 21. n. 2. Hurtad. d. 8. diffic. 9. & d.
10. diffic. 1. Filluc. & Villalob. penes Leand. n.
9. d. 5. q. 30.

Non sufficit. Quia per huiusmodi feminis 280
in foemineum vterum immixtionem illi non
sunt facti vna caro, nec sibi adhaerunt. Ita
Martin. de Albiz. in manu. d. 17. de marr. dub.
1. Basil. lib. 7. c. 12. num. 2. Leand. citat.

Et ceterum Thomas Sanchez primam senten- 281
tiam ut certam supponat, tanti viri venia ego Camku op-
valde dubiam existimo, & mulier corporis non sufficiat
agnatam, qui vix humano iudicio valeant de-
finiti. Vt romque ego requierim, & coni-
ctionem, & intra vas seminationem, ut ma-
trimonialis copula vocitetur.

DVBIVM XLV.

An copula ante initum matrimonium habita sit sufficiens, ut matrimonium subsecutum con-
summatum dicatur.

Sufficiens est. Quia matrimonium sequens 282
ad copulam retrotrahitur præcedente, & sufficiens est
illam ita confirmat, ut prolem ex ea habitam, legitimam efficiat. Cap. Tanta, qui filii sint legit. Ergo similiter confirmabit, ut censeatur habita post matrimonium, illudque consummat. Sic Hypolit. singul. 100. citans Claudium, & Syluam nuptial. & in hac parte Baldus inclinat ad Cap. Licer. de translat. Episc. quamvis nihil definiat.

Non est sufficiens. Quia matrimonium so- 283
lummodo consummatur per matrimoniale co-
pulam, illa vero est fornicaria. Ita Sanch. lib. 12. d.
21. n. 3. Henr. lib. 11. c. 8. n. 8. Sotus, Vega, & Scalij
duodecim Doctores, quos Sanchez citat Basil.
lib. 9. c. 10. n. 1. Gutier. de marr. c. 52. n. 22. Villalob.
tr. 13. diffic. 13. n. 1.

Hanc partem certam puto, primamque par- 284
rum aut nihil probabilitatis habere. Quia Hanc partem
quamvis illa fictio admittatur in fauorem Pro-
prios, quæ non deliquerit, & quam non est, eam fa-
vore parentum delinquentium admitti, contra
Regul. 1. fine hereditaria. ff. de nego. 6. f.

DVBIVM

76 Theologiae Moralis Lib. XXV.

adhuc sponsa. Quæ si rem verò, virum intra illud bimestre sponsus cogens lethaliter delinquit?

295 Non delinquit sponsus. Non delinquit. Quia non infert iniuriam sponsæ, quæ adhuc potest Religionem inire: sed sibi potius, qui ante sponsa Regularis obitum non potest aliam ducere. Sic *Manu. t. m. i. sum. c. 39. n. 2.*

296 Sponsus delinquit. Delinquit lethaliter. Quia afferit corporis integratam, dum non habeat ius donec bimestre transeat. Et quia fortè ex ea copula sequetur proles, ob quam sponsa ab ingrediū impeditur. Ita *Sanch. l. 2. d. 22. n. 15.* *Sotus in 4. dīs. 29. q. 1. a. 4.* *Petr. Ledel. q. 61. a. 1.* *Leand. tr. 9. d. 59. 34. & alij.*

297 Non mihi certum. Quia potest sponsus id gerens, in foro externo puniri ut docet Bald. & Salic-quos refert Anto. Gomez l. 8o. *Tauri, n. 39.* Pro culpa autem veniali plecti in foro externo, est iniquum. Verum Sotus hanc temperat sententiam, quando sponsa affirmaret, velle se Religionem ingredi: in hoc enim casu ait, peccare lethaliter sponsum cogentem. At tam apius Ledel, citatus absque ea limitatione locutus est. Vnde hoc eriam in casu existimo esse culpam lethalem; quia licet sponsa tunc non præmeditaretur Religionem inire, forte eo bimestri per ius sibi concessu, meditabitur, cui quidem resolutioni sponsus obstat, extorquens copulam hanc sibi debitam.

D V B I V M . L.

An sponsa per vim oppressa ante expilem bimestre, possit receptum semen mox expellere.

298 Non nihil sappono. *V*astio procedit de sponsa vi oppressa inter bimestre non ab sposo, sed ab alio. Suppono enim eam ab sposo vi cognitam, id minime posse gerere, quia iniuria est multo leuior, nec infamiam patitur, & damnum non est adeo graue. Nec de feminâ per metum à quo cumque cognita loquor, quia copula fuit voluntaria, & cum peccato admissa; vnde piaculum graue esset feminis pulsionem procurare, igitur.

299 Non potest sponsa, qui intra bimestre vim patitur, in continentia conari ad semen iam receptum emitendum. Quia est intrinsece malum ordinatum semen ab sibolis propagatione expellere, neque id vlo sine potest honestari. Sic *Basil. l. 9. c. 10. n. 4.* *Leand. tr. 9. d. 59. 35.*

300 Id gerere potest. In continentia potest, postea minimè. Quia (vt docet *Sotus in 4. dīs. 27. q. 1. a. 8.* *Bannes 2. 2. q. 64. a. 7. dub. 3.* ad 2. *Manu. t. m. i. sum. c. 36. n. 15.*) licet privata auctoritate furem in continentia vbi furtu arrupit, donec in loco tuto sit constitutus, percutere, & ea defensa reputatur. Ergo similiter reputabitur defensa, cum statim ac semel receptum est, feminâ vim passa, expellit: secus quando iā semen haber possessionem, & est quasi in loco tuto constitutū: tunc enim nō erit defensa, sed intrinsece malum. An non posset feminâ vim passa quocūque tempore membrum virile extrahere, si posset, quamvis semen effundendum esset? Ita plāne, quia non tenetur id pati. Ergo mox ac effulsum est potest similiiter expellere; quia cum nondum semen habeat passificam vasis possessionem, adhuc quasi in

fieri, & in ipsa effusione esse reputatur. Ita *Sanch. l. 2. d. 22. n. 17.*

Ego quidem, si dum feminâ reluctatur, semper extra vas effunderetur, à piaculo liberam *primariam* *sanctitatem* *cu* indicarem. At femel effusum, atque receptum, cuicunq; nullus alius est vlus nisi in ordine ad generationem, emittere turpissimum esse reor. Neque verò quia feminâ posset, dum vim patitur, virile membrum extrahere, ideo potest & semen iam receptum emittere. Nam aliud est impedimenta apponere, dum quasi in via est ad cōsummationem violentus aggressor: aliud verò semen eicere, cum iam ad finem peruenit est. Hoc teneo, nec idem tamen mei Thomæ Santij sententiam improbabilem esse putarim. Quia quidem non benè à Basilio ac Leandro est, (corum venia) perfecta. Non enim ille hoc asserit de sponsa vi oppressa à proprio sposo intra bimestre, sed ab alieno quocumque, ut propriis, distinguit in terminis.

C A P V T X I.

circum causam efficiēti matrimonij, quæ est Consensus.

D V B I V M . L I.

An vinculum matrimonij de potentia Dei absoluta possit constitere sine mutuo coniugio consensu.

*D*uo certa absque controversia suppono. *V*nū est, si loquamur de matrimonio causa saliter, id est, in quantum est contractus humanus à propria voluntate tanquam à causa consurgens per nullam potentiam posse ab aliquo mutuo consensu constitere: Quia tunc consensus est de intrinseco contractus ratione; & sicut actus intellectus eo quod vitalis sit, per nullā potentiam potest absque intellectu produci, ita contractus humanus, qui oritur à voluntate tanquam à principio vitali etsi nequit absque eius consensu. Alterum est, Deum possidere viro potestatem in corpus feminæ, & contra absque illorum consensu. Quia Deus habet manus dominium in coniugum corpus, quam ipsimet: Cū ergo possint ipsi eo quod sint domini proprij corporis, dominium illius transferre à fortiōne Deus poterit. Est autem difficultas: Cum matrimonium non sit ius vtiendii alterius corporis, nec mutua obligatio, sed vinculum, quo coniuges obligantur, triū vinculum hoc cōsistere potest de potestate Dei absolute absq; illorū consensu?

Potest constitere. Quia Deus potest efficiēti causa vices supplere, & calefacere absq; igne: *Potest consensus autem mutuus solū est causa efficiēti huius vinculi.* Sic *Sotus in 4. dīs. 27. q. 1. a. 2. concl. 1.* *Victor. select. de matr. p. 1. n. 4.* *Leand. p. 4. q. 47. a. 1.* *Henriq. l. 11. c. 1. n. 3.* *Vega l. 4. sum. c. 67. 3.* *Barthol. Ledel. dub. 16.* *Petr. Ledel. q. 45. art. 1. dub. 1. concl. 4.* *Valent. 10. 4. d. 10. q. 3. pu. 1.* *Coninch. d. 24. n. 49.* *Hurtad. d. 3. diffic. n. 17.* *Diana par. 8.*

Sect. II. 'Dubia De Consensu recto. 77

tr. ref. 82. citans Meratiū, Auerlam, Tannerum & Calpensem Imò addunt Marti. de Ledes. & Victoria. Deum de facto hoc fecisse in Adæ & Eva matrimonio, *Quos Deus corinxit*. Matt. 19. & etiam in coniugio Oseæ, ac fœminæ fornicarie.

Consistere non potest. **Quia** consensus est de matrimonij essentia in matrimonium enim essentia-
liter est coniunctio animorum coniugum,
qua coniunctio nequit aliter intelligi nisi per
consensum vniuersum. Ita aliqui D. Thomas
discipuli, teste Petro de Ledes, citato, *concl. 3.*
Sanchez lib. 1. d. 26. num. 5. supplem. Gabr. in
4. d. 17. 9. 29. Adria. q. 2. de mar. dicens, id est
indubitatum. Cornejo d. 3. de matr. dub. 1. Bal. 1.
l. 2. c. 3. n. 4. Ochagav. 1r. 2. de Sacram. qu. 8. n. 2.
Leand. 1. q. 6. a. 3.

Hoc verius existimo. Quia nequit Deus constitue relationem in aliquod cum vero actu formali illius ab^h que eius fundamento, vt paternitatem in aliquo, per quam veri patre dicatur, ab^h que generandi actu: sed matrimonium est relatio inter coniuges, consensu autem est fundamentum: Ergo implicat matrimonium esse ab^h proprio consensu. Certè primam sententiam probabilem satis esse reor. Quod autem additum à Petro de Ledef & Victoria minimè verum indico. Quia ad suauem Dei prouidentiam spectabat, nè matrimonium primum, quod aliorum norma & exemplar erat, ab^h proprio coniugum consensu consisteret.

D V B I V M LII.

An consensus ad essentiam veri matrimonii requisitus debeat, explicitè in copulam ferri.

¹⁰⁶ **D**EBER EXPLICITE FERRI IN CARNALEM COPULAM.
Quia copula est pars integralis; Sacra-
menti matrimonij; vnde nullatenus perficitur,
donec consumatur. **Sic Medina l.5. de contin. Sa-**
cro. hom. 64. C. 70. Bellarm. l.1. de matr. c. 5. in
solnt ad 6. **Fauer Augustinus l.19. com. Marich.**
c. 26. **vt ait, matrimonium ex hoc appellatum**
esse, quod non aliud mater nubat, quam ut ma-
ter fiat.

copulam, nam votum virginitatis emiserat ut
late Suar. ibi. Ergo ad effientiam veri matri-
monij non debet consensus explicitus in copu-
lam defteri. Itaque copula non est de effientia
matrimonij, neque de eius integritate: sed fo-
lum eius effectus, & operatio. Ita Sanchez l. 2.
d. 2.8. Baſil. l. 1. c. 16. Leand. tr. 9. d. 9. queſ. 10.
38 & omnes.

Certum omnino, non deberi consensum explicitè ferri in carnalem copulam; quia hæc nō
Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

est de essentia matrimonij, neque de ius integratitate, eius effectu, & operatio. Ergo consensu efficiens matrimonium non fertur explicite in copulam. Locus vero Augustini nihil aduersum nos probat; quia tatum dicit id quod communiter accidit, non tamen id necessarium esse intendit.

DVBIVM LIII.

An ad essentiam veri matrimonij requiriatur consensus implicitus ac virtualis in copulam ex parte contrahentium.

Requiritur. Quia cōtractus matrimonij celebratus sub expressa conditione, ne teneantur contrahentes sibi dubitum reddere, est nullus ergo requiritur saltem cōfensus implicitus ac virtualis in copulam. Sic Capreol. in 4. dist. 28 q. vni. a. 3. ad 5. Couar. p. . Decretal. cap. 3. 9. 1. Scot. in 4. dist. 20. quas. Sotus Richard. & alii ibi.

Non requiritur. Quia certissimum fere est, 310
inter Deiparam & Iolephum vere fuisse ma-
trimonium, & celebratum post emolum à Vir-
gine castitatis votum: Ergo non potuit esse cum
consensu nec implicito in copulam ex parte
contrahebentium. Ita Sanch. l. 1. d. 28. n. 3. Basil. l.
1. c. 16. Leand. tr. 9. d. 6. q. 1. & alij.

Profecto dupliciter intelligi potest, ut consensus implicitus in copulam desideretur ad verum matrimonium. Primo, loquendo de consensus implicito quantum ex parte contractus; & hoc modo verissimum est eum desiderari; enim contractus matrimonii in tripli se ordinatur ad copulam: qui explicite consenserit in il-

cur ad copulam: qui explicite consentit in illum consequitur in hanc implicitè ex vi huiusmodi contractus consentit. Secundo paret intelligi consensus in copulam ex parte contrahentis, & hoc pacto nō est necessarius: consensus implicitus in copulam: inquit licet contrahens gerat intentionem non consentiendi in copulam, eft verum matrimonium. Hinc D. Thomas in 4. dif. 30. q. 2. a. 1. quæsiunc. 2. de Diparæ conſenſu profatur: *Virgo implicitè conſenſit in copulam: at copula nūquā fuit in proposito: erat enim à Deo certificata, nūquā subseq̄i debet.* En quilater ex parte contractus ponit consensus implicitum in copulam, non verò ex parte contrahentis, sed oppositum animum. In radice igitur & in causa habuit consensus ad copulam consentiendo in matrimonio quod de se eam ordinatur; attamen nec abfolutè, nec sub conditione, si Ioseph petiſſet, consensus actu expressè in copulam, quia supermacaneus erat actus ille conditionalis, cum esset certa ex diuina revelatione Iosephum minimè petiſſum.

D V B I V M L I V.

*An necessarium sit, aliqua constituere bona,
quibus matrimonium excusetur.*

Necessariū non est excusare matrimonī ex triplici bono népe ex bono fidei, Sacra-
Necessariū non est

78 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

menti. Quia res ex se bona excusatione non indiget, sed ea sola, quae indifferens est; cum enim ex se nec bona, nec mala sit, indiget aliquibus circumstantiis vestiri, ut determinetur; matrimonium autem ex se est bonum. Sic Scot. in 4. diff. 3. q. 1.

³¹³
Necessarium
est.

³¹⁴
Hoc teneo
expono.

Necessarium est, matrimonium excusari aliquo seu aliquibus eius bonis. Quia matrimonialis actus de se est indifferens, & ideo eget aliquo bono excusari. Ita Durandin 4. diff. 31. q. 1. a. 1.

Ceterè quamvis status matrimonij de se sit licitus, afferit tamen secum aliqua detrimenta, nempe perpetuam seruitutem, iuxta illud A postoli 1. Cor. 7. *Alligatus es uxori, noli querere solitatem: & in ipso matrimoniali actu tantam voluptatem, ut mentem omnino absorbeat: & nimiam placidi alteri coniugi solitudinem habendi liberos, illos educandi, illisque diuina acquirendi, quam Apostolus ibi mentis diuisionem appellat. At seruitutis detrimentum compensatur bono Sacramenti, quod inuenitur in matrimonio, quo coniuges diligunt se, sicut Christus Dominus Ecclesiam dixit gratiamque recipiunt, qua facilis vinculum perpetuum valeant tolerare. Obturatio illa mentis compensatur bono Proli, quae generatur, ac educatur ad divinum: obsequium: & licet non semper ea sequatur, salutem autem semper in ipso fine intrinseco, ad quem matrimonium diriguntur. Nimirum vero sollicitudo placendi coniugi &c. compensatur bono fidei, seu fidelitatis, quo coniuges sibi mutuo obligantur, ad reddendum debitum corpusque cuiuscumque alij negandum. Verum haec bona non adueniuntur matrimonio ab extrinseco, sed sunt de matrimoniatione; quare non indiger eis, quasi quibusdam extrinsecis, ad illud honestandum adminiculis: sed quasi causantibus in ipso extrinsecis honestatem; nam bonum Proli, & fidei, id est, ut ordinetur ad problem, ac mutuam fidem seruandam, sitque vinculum indissolubile, ex sua habet naturam; & ut sit Sacramentum habet in quantum est Christo Domino ad hoc eleutum.*

D V B I V M L V.

An quando intentio contra triplex præfatum matrimonij bonum non deducitur in pactum, sed mente retinetur, illud irritat.

³¹⁵
Quæstionis
præsumptio
expli-
co.

Non disputo, quando huiusmodi intentio in pactu deducitur, sed mente solummodo retinetur (de illa enim quæstione alibi) præfens vero quæstio est, quando coniuges intendunt contraherentur in perpetuum, sed ad tempus, quod est excludere bonum Sacramenti, id est, vitam individuam vel intendunt non generare, nec educare prolem, sed sterilitatis venena procurare, vel negare sibi inuicem corpus, aliquis concedere, quod bono fidei aduersatur. An huiusmodi intentione matrimonium irritetur?

³¹⁶
Irritat planè. Quia ad matrimonium nec-
essarium fariis est consensus saltem implicitus in ea,

quæ sunt de eis essentia sed tria prefata bona sunt essentia matrimonio saltem in suis principiis, teste D. Tho. in 4. diff. 31. q. 1. a. 3. ergo excludens consensus illa per intentionem contraria annulat matrimonium. Sic Richard. in 4. diff. 31. a. 2. q. 1. Vualdens, de Sacram. cap. 1. 31. Petr. de Soto l. 26. de mar. Henr. 1. 11. c. 1. 2. n. 7. Angel. v. Matrimonium 2. m. 2.

Matrimonium non irritat. Quia ad matrimonium constituendum consensus inctenus & illud non ³¹⁷ signa externa desiderantur, & neque consensus sine signis neque signa sine consensu aliqui operantur: Ergo cumque conditio nullo signo expressa sed sola mente retenta, nihil ad irritandum operatur. Ita Rosel. v. Matrimonium 3. num. 11. Sylvest. ibi, 4. qua. 5. & 6. Abbas Cap. Commisum, num. 2. de sponsal. Alexan. de Nevo ibi num. 5. Praeposit. n. 4. & aliqui Theologi penes Petr. de Ledel. de mar. 9. 4. a. 2. sub. i.

Ego existimo, contrahentem matrimonium debere saltem implicitè intendere bonum Sacramenti: quod quidem etenit, quando contrariam non gerit intentionem: non tamen esse opus, ut implicitè intendat alia matrimonij bona. Vnde si haberet animam etiam corde retentum aduersum Sacramenti bono, verbi gratia, si intenderet non contrahere matrimonium nisi ad tempus, non esset verum matrimonium. Quia de ratione matrimonij est, vinculum esse perpetuum. At si haberet intentionem aduersam alij duobus matrimonij bonis corde soli retentam nec in pactu deducatur, valeret vitque, v. gr. si intenderet vitare prolem, & habitu non educere, negare debitū & adulterat. Quia ea intentio nil attinet ad contractam substantiam auctoritatem: nam si ille velit absolute contrahere, obligatur ex vi contractus, ad non agendum aliquid contra huiusmodi bona, non obstante sua prava intentione. Mecum Sanchez l. 2. d. 29. n. 11.

D V B I V M L VI.

*An Peccatum sit matrimonium contra-
here ex fine vitandi fornicati-
onem principali.*

³¹⁹
Pecatum veniale. Quia peruersio est, non ordinare rem ad eum finem, ad quem pri-
mario est instituta: at quia leuis est abuso cul-
pam veniale non excedit. Sic Petr. de Soto
l. 27. 16. de mar. Mag. in 4. diff. 4. c. 4. Scot. diff.
25. q. 2. n. 1. Mayron. diff. 16. qua. 1. Sylvi. in 3.
part. qua. 4. 9. a. 6. Sanch. l. 2. d. 29. n. 21.

Nec peccatum veniale est. Quia nullo ex-
cepere constare potest esse malum, matrimo-
nium contrahere ob fornicationem vitandam,
cum Palau i. Cor. 1. profertur: Propter fornicationem
vniq[ue] qui uxorem suam habeat, & una
queque suum virum. Ita Bafil. l. 1. cap. 21. n. 4. Flu-
tad. d. 4. diff. 1. 9. Diana p. 3. tr. 4. ref. 219. Pa-
laus d. 2. p. 10. n. 1. Coninch. d. 15. dub. 2. concl. 1.

Ego quidem, reor, peccatum esse veniale,
matrimonium inire in ordine copulam principi-
cipaliter fornicationem vitandam, si contrahentes
sunt tales, ut secundum communem spem possint
habere

Sect. II. Dubia, De Consensu recto. 79

habere prolem, & in hoc casu vera est sententia prima; quia contra rationis ordinem praesupponitur secundarius matrimonij finis primario. Si vero non possint iuxta communem ipsam prolem generare, nulla est culpa: & in hoc casu veram secundam partem iudicorum quia quando finis primarius est impossibilis, licet secundarium eligere; non enim intendi potest id quod est impossibile. Et quia alias senes generationi incepti, semper, contrahendo, delinquent.

DVBIVM LVII.

An sit veniale piaculum, matrimonium inire ob pulchritudinem vel diuitias.

³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ⁹⁹⁹⁹

ad veras transire nuptias. Quia coniugium sicut nulium ex consensu defecit. Si Martin. de Ledel. part. 4. quest. 47. artic. 4. Hostien. D. Antonino. & Tabien. relati à Thoma Sanchez lib. 1. d. 11. num. 5. fauens quidem huic sententie dum ait, non teneri denuo contrahere, nisi calu, quo foemina graue aliquod damnum sequatur. Layman. lib. 9. tractat. 10. part. 2. cap. 6. Villalob. tractat. 13. diff. 8. num. 2. Hurtad. d. 3. diff. 9. Probabilem esse hanc sententiam tentent. Victor. num. 25. 2. & Diana par. 3. tract. 4. refol. 2. 47.

Tenetur quidem denuo cum eadem contra-
hene vero consensu. Quia ex opposita senten-
tia latissima viris sceleratis via ad decipiendas
foeminas aperitur. Ita Petr. de Ledel. question.
45. art. 4. dub. 1. Basil. lib. 2. cap. 5. Petr. Soto lest.
3. de matrim. Sotus in 4. diff. 27. q. 1. Leand. in 9.
d. 6. qu. 18.

Existimo ad id teneri ex fidelitate, iudic &
ex iustitia, ac ratione damni, etiam si sponsam
non cognoveris, sicutne disparis conditionis:
nec posse absolu donec vere contrahat. Quod
verum esse reor, etiam si decepta non sit virgo,
cummodi ipsa non se Virginem esse finxerit.
Vnde oportat sententiam parum habere
probabilitatis iudicio.

DVBIVM LIX.

*An signa externa consensus interni ex-
pressina sint, de essentia ipsius con-
tractus matrimonij.*

Quidam Vnicleph (quem late impugnat
Vbalden. de Sacrament. cap. 132) dicat,
certum est inter Catholicos, non satis esse
consensum internum, sed oportere verbis, vel
signis exponi. Quia si consideretur matrimonium,
ut est contractus, cum celebretur inter
homines interiora cordis ignorantes, petit si-
gno externo internum aperiri consensum; si
autem ut est Sacramentum, de ratione Sacra-
menti est, esse signum sensibile. Quod si ita
an externa signa solum se habeant ad con-
stituendum matrimonium tanquam conditio,
sine qua non, quasi per illa innotescant mutui
consensus, & ita si eos Deus contrahentibus
reuelaret, esset matrimonium sine aliquo sig-
no externo.

Esset matrimonium. Quia quando contra-
hatur inter absentes per procuratorem expre-
sio consensuum absentium facta per ipsum, est
tantum conditio sine qua non; per eam enim
innotescit voluntas abentium: Ergo similiter
quando contrahitur inter presentes, expressio
consensuum erit conditio, sine qua non, ut
utriusque constet mutua voluntas, & subinde
constante per Dei revelationem, erit matrimo-
nium. Sic Maioris in 4. diff. 26. question. 1. ad 3.
& Verac. part. 1. spec. artic. 3. probabile esse
affirmat.

Matrimonium non erit, vel Deo reuelante
utriusque mutuos consensus. Quia in matrimo-
nio est exterior corporum traditio: sed hæc sie-
ri non potest per actus internos. Ergo. Minorem
probabo, quia votum internum non est traditio
nec professio, non ob aliud, nisi quia ad perfe-
ctam

³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ^{702</sup}

80 Theologiae Moralis Lib. XXV.

Etiam traditionem requiritur perfectus actus humanus constans interno, ac externo consensu. Ita Sanchez lib. 2. d. 30. num. 3. citans Almain. Victor. Sotum. Ledel. & alios. Basil. lib. 2. cap. 6. num. 3. Coninch d. 24. dub. 8. Hurtad. d. 3. diffic. 12. numer. 46. Basilea. verb. Matrimonium 3. num. 5. Palens d. 1. punct. 7. num. 1.

331
Eiusdem
mentis sum.

Cum his opinor; quia matrimonium ut est Sacramentum, necessariò, & intrinsecè est sensibile signum, ea enim est Sacramenti definitio: ergo, & ut est contractus; nam Christus Dominus non mutauit Sacramenti matrimonij, ut est contractus naturam, sed ad Sacramenti esse eleuauit.

D V B I V M L X.

An ad consensum matrimoniale exprimendum sint necessaria verba: & sufficientia signa in potentibus loqui.

332
Non sufficiunt
signa, et ne-
cessaria sunt
verba.

Non sufficiunt signa, sed necessaria sunt verba. Quia nullum Sacramentum conferri absque verbis potest. Sic absoluè Canus. Esti. Caicet. & alij. quos refert Leand. tract. 9. d. 2. quæst. 1. In potentibus autem loqui necessaria esse verba, probatur. Quia licet stando iuri naturali, validum esset matrimonium hoc, sicut est validum in mutis: at iure Ecclesiastico est irritum. Cap. Tua, de sponsal. ibi: Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum consensum: sed necessaria sunt quantum ad Ecclesiam verba consensum experientia: nam surdi, & muti possunt contrahere sine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba non contrahunt, cum intelligantur, minime consentire. Vbi pondero, verba esse necessaria, quoad Ecclesiam, id est, iure Ecclesiastico. At quod necessarium est, formam importat: si ergo textus requirit verba pro forma, quamvis signa verbi aequipollant, non sufficient, quia forma per aequipollens impleri non potest. Sic Richard. in 4. dist. 27. art. 1. q. 7. & plusquam viginti Doctores, quos refert Sanch. lib. 2. d. 31. num. 2.

333
Signa suffi-
cient.

In quolibet contrahente signa sufficient, nec necessaria sunt verba. Quia Christus Dominus noluit materiam, & formam huius Sacramenti magis determinare, quam ad rationem contractus esset necessarium: id enim factis erat ad huius Sacramenti significacionem: sed ad rationem contractus satis est, ut mutua contrahentium voluntas signis manifestetur: ergo. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. quæst. 1. artic. 2. Sanch. lib. 2. d. 31. citans viginti quinque Doctores Theologos, & plusquam quadraginta Iurisprudentes. Vsq. d. 3. de matrimon. cap. 7. Gutier. cap. 46. num. 10. Coninch d. 24. dub. 8. Pontius libr. 2. capit. 7. numer. 5. Hurtad. d. 3. dist. 9.

334
Non esse ne-
cessaria ver-
ba, existimo.

Existimo, haud esse necessaria verba in matrimonio, vel iure naturali, ant ex ipsis contractus natura, cum hic non repugnet per nutus, signa, vel Epistolam fieri; nec ex Christi institutione; cum nihil circa contractus naturam non auerit; nec ex iure Ecclesiastico: cum nullum extet, quod verba praescribat. Nam textus pro prima sententia allatus potius secundam

confirmare videtur: consultus enim ibi Pontifex, an verba sint necessaria ad matrimonium? Responderet, solum legitimum requiri consensum: & non intelligit de consensu interno, (vt vidimus praecedenti) Dubio. Sed de consensu explicito, vel signis. Quod manifeste probatur ex particula, *Nam & mutus*, affigans enim ibi rationem ad comprobandum solum consensum satis esse, sic ait: *Nam & mutus sine verbis potest contrahere*. Si enim non intellexisset, solum consensum verbis, vel signis explicitum sufficere, illa particula non bene praecedentibus correlative, nulliusque rei rationem redderet. Nec obstat, Pontificem addidisse, verba esse necessaria quoad Ecclesiam; quia non credendum est, statim Pontificem se correxisse, iuxta l. *Nam ad ea fidei de condit. & demontrat. eo vel maxime, quia non dixit ab solutè, esse necessaria verba; sed quoad Ecclesiam, hoc est, quoad faciliorem probationem in externo Ecclesiae foro.*

D V B I V M L XI.

An Matrimonium solis nutibus contractum sit Sacramentum?

Sacramentum non est. Quia Florentinum 335
in decreto de Sacrament. docet, omnia Sa- Non est Sacra-
cramenta constare rebus, & verbis. Et quia alias cramenta
absolutio, & Baptismus possent solis signis celeb-
brari. Sic D. Thom. in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 3.
argum. 5. iuncta solutione. Scot. in 4. dist. 26. q. vni-
litter. L, Cano. lib. 8. de locis capite 5.
ad 3.

Est Sacramentum. Quia omne matrimonium fidelium si verum est, Sacramentum esse debet. *Sacramentum*
Ita Sanch. lib. 2. d. 11. num. 27. num. 8. Henr. lib. 1. cap. 1. num. 6. lit. IV. dicens esse commune omnium Theologorum, & Iurisperitorum. Ma-
nuel tom. 1. cap. 21. num. 5.

Hoc proflus tenendum, & adducta in con- 337
trarium virgine non iudico; quia Florentinum Hoc profl.
intelligit constare omnia Sacra-
menta verbis, vel aliquo gerenti vicem verborum, ut sunt si-
gnia in matrimonio; ipsum Concilium
loquens de matrimonio, dixit, regulariter ver-
bis constare, ad innundum, non semper verba
requiri. Nec est simile de aliis Sacramentis,
quia matrimonium est contractus, de cuius
natura est, ut valeat etiam nutibus celebri-
trari.

D V B I V M L XII.

An verba in matrimonio sint de praecepti necessitate.

Sunt quidem. Quia hoc praecipuum statuitur 338
Cap. Si inter, de sponsal. & Cap. Licet. de spon- Sunt de ne-
sa duorum, ibi: Si inter virum, & vxorem legitimi- cessitate pra-
mus consensu interfuerit, ita quod unus alterum
verbis consuetu- recipiat. Sic Petr. de Ledel. de
matrim. q. 45. art. 2. concl. 1. Manu. tom. 1. sum. cap.
216. num. 5. Henr. lib. 1. cap. 1. num. 6. docens
aliquomodo esse de Ecclesiae praecipio, fatetur
de Ledel. idem fatetur, (quia res est leuis) concl. 3. De

Sect. II. Dubia De Consensu recto. 81

339 De precepto non sunt. Quia testes citati id non probant; solum enim narrant factum, & ex implicatiunc loquuntur. Ita Præposit. *Cap. Tercium. num. 6. Sotus in 4. dist. 27. question. 1. art. 3. concl. 2.* Verac. Palati. Barthol. de Ledes. quos sequitur Sanch. *libr. 2. d. 31. numer. 10. Basili. libr. 2. cap. 7. numer. 14. Palauus d. 2. punct. 7. numer. 5.*

340 Mibi quidem multo certius est, nullum esse circa hoc Ecclesiæ præceptum. Fateor tamen culpam esse veniale, non exprimere verbis, sed foli signis consensum, nisi iusta causa ex iustitia non cularet. Quia à recta ratione alienum est, in hoc grauissimo contractu non exprimere consensum commodiori modo possibili: verba autem melius, & clarius, quam signa consensus exponunt. Profecto si consensus redderetur dubius eo quod externa signa sufficienter eum non exprimenter, vnde scandalum, litigis oculi possent, mortale esset, verba non adhibe- re, qui loqui potest.

D V B I V M L X I I I .

An necessarium sit utriusque coniugis consensum simul absque temporis interualllo praestari.

341 **N**ecessarium est. Quia in aliis Sacramentis similitus materia, ac forma requiruntur: cōsensus autem verbis explicitis sunt materia & forma huius Sacramenti: ergo. Sic Speculator. titul. de sponsal. §. 1. num. 5. Ioan. Andre. Anton. Nevo, & alij, quos refert Sanch. *libr. 2. d. 31. numer. 2.*

342 Non est necessarium, sed satis est, temporis intercedente mora, consensus ab utroque præstari, modo consensus prioris coniugis reuocatus non sit. Quia in omni contractu satis est consensus diuerlo tempore adhiberi, *L. 1. §. 1. ff. de verbis obligation.* & constat in omnibus contractibus per nuncium, literas vel procuratorem initis. Deus autem matrimonium instituens in Sacramenti esse, contractus naturam minime immutauit. Ita D. Thom. in 4. dist. 29. qu. 2. art. 3. question. 1. ad 2. Richar. art. 1. q. 3. Maior. dist. 27. qu. 1. Sotus qu. 1. art. 3. Henric. lib. 1. cap. 3. num. 6. Petri de Ledes. qu. 4. 5. art. 3. dub. 2. Sanchez. citat. numer. 3. multos ex Iurisperitis memorans. Ochagau. tractat. 12. qu. 9. num. 6.

343 Hoc multo probabilius existimo videns, matrimonium per literas, vel procuratorem validè contrahi, & tamen consensus simul non præstari. Quod quidem etiam in Sacramento Penitentie reperio, vbi auditia confessione, potest multo tempore absolutio differri.

D V B I V M L X I V .

An satis sit alterum coniugem præstare consensum, quocumque temporis spatio intercedente.

344 **E**s satis. Quia tāndū dicitur prior in consensu persistere, quādū non reuocat. Sic

Maior. in 4. dist. 27. qu. 1. Nauar. *sum. cap. 22. num. 80.*

Satis non est, sed requiritur similitus mora- 345 lis itavt magnum interuallum inter vnius & alterius consensum non distet. Quia in aliis etiam contractibus per longi temporis lapsum hæc voluntas non manet virtute, sed reuocatur, *lib. 1. §. 1. ff. de verbis obligation.* ibi: *Inter- uallum medij temporis modicum, non viciavit obli- gationem.* viciaret autem, (ac si diceret) si immo- dicum esse. Ita Sanchez *lib. 2. d. 1. num. 6.* Sotus in 4. dist. 27. question. 1. art. 3. Henric. *lib. 1. capite 3. numero 6.* Ludouic Lopez part. 2. instr. de matrimon. *cap. 29.* Vega *lib. 3. sum. causa 75.* & alij com. nuntier.

Idem censeo. At si requiras, quandonam defecu huicmodi moralis similitatis matrimoniū non valeat: Respondeo, Sotum, & Ludouic. Lopez docuiss non esse tutum, si se- ptemnū intercedat. Heniquez quando intercedit biennium, asserit, non esse matrimonium, Barthol. à Ledes, quando intercedit annus, idem affirmat *dub. 17.* A prius id cum Petro de Ledes. prudentis arbitrio, attentis particula- ribus circumstantiis, reliquerim. Certè priorē sententiam veram esse iudicō, dum matrimonium contrahitur per procuratorem; quia in eo quod procurator non reuocatus facit, quantumcumque tempus medium intercedat, manet virtute consensus illius, qui procurato- rem constituit.

D V B I V M L X V .

An quando consensus alterius fuit minus legitimus, quia fuit fictus, vel metu extortus: satis sit, (ut matrimonium valere incipiat) hunc denāo con- sentire.

346 **N**on est satis, sed requiritur, vt uterque 347 denāo consentiat. Quia cum matrimoniū claudicare non possit, deficiente vnius consensu, est prorsus iritum, & quasi prorsus contractum minime esset quo calu manifestum est, utriusque consensum requiri. Sic Bar- thol. à Ledes de matrimon. *dub. 19.* Felin. refe- rens Antonium, & Ancharanum *Cap. Ex parte Decani, de re scrip. num. 1. ampliat. 4.* Palaci. in 4. dist. 27. d. 1.

348 Est satis, vt ille, qui minus legitimè consenserat, denāo consensum exhibeat, *Eft satis.* dum alter suum non reuocat. Quia cum consensus alterius validus de se fuerit, ac sufficiens ad matrimonium, nec reuocatus ex parte huius consensus nihil desideratur, solus autem deest consensus illius, qui fi- ete vel ex metu consentit: Ergo hoc acceden- te, coniugium conualescit. Ita D. Thom. in 4. dist. 29. qu. 2. art. 3. question. 2. ad 2. D. Bonavent. ibi. question. 2. numer. 1. 3. Paludan. question. 1. art. 4. numer. 2. 3. Richar. art. 2. question. 1. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 7. Hen- ric. lib. 1. cap. 10. num. 5. Palaci. in 4. dist. 29. d. 1. Nauar. *sum. cap. 22. numer. 5.* Manu. tom. 1. sum. cap. 208. num. 7. Sylueft. verb. *Matrimonium 8. question. 2. d. 6.* Sanchez *libr. 2. d. 31. n. 9.* *Hic*

82 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

349
Idem affero.

Huius sum mentis; quia si ficeret, vel metu consentiens nullum omnino tunc praestitisset consensum, sed spatio temporis intericto, manente in virtute priori contentiu valeret matrimonium, sed qui ficeret, aut metu consensit perinde se habet, ac si non consensisset, cum is consensus nullus fuerit: ergo satis est, ut manente in virtute prioris consensu ipse folius consentiat.

D V B I V M L V I I.

An satis sit ad matrimonium consensus; quo alii qui ex errore putantes aliquod matrimonium per ipsos contractum esse validum, denuo in illud consentiant.

D V B I V M L V I.

An ad matrimonium sufficiat consensus, quo coniux vierque annuit, false existimans, impedimentum dirimens subesse.

350
Questionis statum expono.

V ersatur quæstio, quando adest error facti, iurisque scientia, quia coniuges falso credebant adeste impedimentum, & existimabant, eo stante, non posse consistere matrimonium; si enim errare etiam in iure, omnes fatentur verum matrimonium esse, quia non deficit consensus. Verum ratio dubitandi est, quia non appetat qualiter veram intentionem incundi matrimonium habeant, qui illud sibi impossibile esse putant.

351
Non sufficit
hic consen-
sus,

Certo hic consensus minimè sufficit. Quia voluntas non potest in impossibile ferri, ut iuris consensu qui Sacerdos non est, nequit intendere consecrare. Sic Sylvest. verb. *Matrimonium 8. question. 13. dicto 5. Angel. verb. Matrimonium 3. impedimentum 13. num. 5. Armil. ibi. num. 44. Nauar. sum. cap. 22. num. 56.* Sotus in 4. dist. 37. qu. vni. art. 5. concl. 4. Vega lib. 2. sum. cap. 282. Ludou. Lopez. part. 2. *infr. de matrimonio. capite 49. & 55.*

352
Sufficit plane.

Sufficit plane, si contrahentes intendant, quantum in ipsis est, consentire. Quia haec personæ sunt re vera habiles ad contrahendum, & intendunt, quatenus possunt, contrahere: Ergo verè contrahunt. Et quia stante hoc errore, est possibilis consensus, ut constat ex Cap. 1. de sponsal. in 6. vbi dicitur, ex sponsalibus ratione coniuginitatis, vel alterius impedimenti nullis, oriri publicam honestatem, modo adit consensus: Ergo supponit textus, possibilem esse consensum cum impedimento dirimenti. Ita Rosel. verb. *Impedimentum, imped. 12. Tabie. imped. 10. Conar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. §. 7. num. 2. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Barthol. à Ledes. de matrimonio. dub. 52. concl. 3. Petr. de Ledes. question. 55. art. 9. Dub. 2. Sanch. libr. 2. d. 33. num. 2. Henr. lib. 1. cap. 11. num. 5. Manu. tom. 1. sum. cap. 23. num. 3. quamvis hic & Henr. loquuntur, quando dubitant contrahentes de morte prioris viri.*

353
Hanc partem
probabiliori
reto.

Hanc partem probabiliori reto; quia si haereticus (exempli gratia,) credat Baptismum esse rem irridioriam, nihilque valere, verè baptizat, si verè gerere intendat, quod potest, & intendit Ecclesia: vñc cum errore valoris Baptismi est compossibilis consensus: Ergo similiter in nostro casu, quamvis hi errant, credendo non valere matrimonium, posse habere legitimum consensum, eumque habent, si intendant agere quod possunt, & intendit Ecclesia.

Satis quidem est, & novo illo consensu consensit in matrimonium, ut si quis ficeret confessio in matrimonium, & audiens à Confessario, vel viris doctis valuisse, idque credens denud consentiat. Quia hic error, nec est persona, nec conditionis, qui solùm matrimonium annullat, sed est error juris, quo hic putat se cum illa vxore esse illigatum. Sic Tabie. verb. *Matrimonium 2. question. 7. numer. 8. Suppl. Gabrie. in 4. dist. 29. qu. 1. art. 3. dub. 3. Victor. relect. de matrimonio. part. 1. numer. 10. & Ledes. 2. part. 4. question. 4. articul. 1. affirunt, posse probabiliiter disputari.*

Satis non est, nec novo illo consensu ex errore profecto convalescit matrimonium. Quia nil tam contrarium consensui, quam error, l*355* per errorum, *ff. de iuri. dist. omni. iudic.* errore que ad personam errorem reducitur, ut probat Sanch. lib. 2. d. 36. num. 3. Ita ipse d. 34. num. 2. Rosel. verb. *Matrimon. 4. num. 4. & 5. Angel. ibi. 2. num. 17. Sylvestri. ibi. 5. question. 10. Victor. relect. de matrimonio. part. 1. num. 10. Nauar. sum. cap. 22. num. 76. Verac. part. 1. Specu. articul. 29. Palaci. in 4. dist. 2. 8. d. 1. Henr. lib. 11. cap. 9. numer. 7.*

Idem affirmo; qui huiusmodi error ad personam errorem proculdubio reducitur: putat enim coniux consentire in suam, cum re vera sua non sit. Certo (vt dixi) nihil magis contrarium consensui, quam error.

D V B I V M L V I I I.

An ad ratificandum matrimonium invalidum ob impedimentum dirimens impetratae impedi- menti dispensatione, vel eo cessante, exigitur, viriisque coniugis consensum re- nonari.

Non exigitur, ut viriisque coniugis innouari consensum, sed sufficit ut sciens impedimentum coniux innouet. Quia antiquus con- gitar. *Non ex* sensus censetur durare, dum tecum non est, qua ratione Sanchez d. 32. num. 9. afferunt, fidei consentientem posse solo suo consensu matrimonium ratificare. Sic Lignado apud Preposit. *Cap. Cum in Apostolica de sponsal. & aliqui Do- ctores, quos refert Sanchez libr. 2. d. 36. num. 1.* profantes contrahentem ignoranter cum serua, si post manumissionem illius in seum eam cognoscat aff. eti. uxorio, prius matrimonium perficere, eo quod prior consensus in serua per- dure; vnde consent. sublatu impedimento non oportere, ut viri que renouari consensum.

Exigitur, ut viriisque coniugis consensum innouari. Quia cum prior consensus fuerit omnino ex parte viri que innouandus, eo quod super plane illegitimum, & inhabilem deciderit materiam, denuo utriusque renouandus est: nec durare posse cōsensus, qui nullus omnino fuit. Ita Sanchez. *d. 35.*

35. num. 1. cum D. Thom. in 4. diff. 40. qu. vni.
art. 4. ad 6. Scot. diff. 35. qu. vni. Richard. diff. 40.
art. 1. qu. 6. Caet. Opusc. tom. 1. tract. 12. qu. 2.
Sous in 4. diff. 17. qu. 1. art. 3. Palat. diff. 30. qu. 1.
Henriq. lib. 1. cap. 1. num. 7. Aragon. 2. 2. q. 33.
art. 6. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 220. nu-
mer. 2.

359 Hoc tenendum omnino reor; quia cum per-
manentia existentia supponat, consensus qui
nonquam exitit, neque permanet.

D V B I V M L I X.

An ad matrimonium inualidum ob oc-
culum impedimentum, ratificandum
(cessante impedimento) necessum sit
a re:um coniugem de nullitate prioris
matrimonij certiorera facere.

360 **T**ota difficultas est, quandū impedimen-
tum non est error conditionis, vel perfo-
racionis, aut si fuit conditionis, cessavit iam serui-
tus. Certe coniux impedimenti conscientia, im-
pedimento cessante, vel dispensatione obten-
ta, necessarij non debet alteri aperire, iuritum
fuisse matrimonium, sed fuit, si caute euret,
utrumque consensu renouari, verbi gratia,
dissimilanter petendo ab altero, ut pro sua
consolatione ipsum habeat in coniugem: &
ipso similiter dicente: ego quoque te in coniugem
recipere gestio. Probatur, quia prius
matrimonium licet inualidum, habet tamen
quandam matrimonij effigiem, & ita faciliter
conualecit. Et quia, impedimento ablatu sunt
hi habiles ad contrahendum: ergo cum con-
sentiantur matrimonium, illud erit legitimum.
Sie Angel. verb. Matrimonium 3. impedim. 4.
num. 10. Caet. Opusc. tom. 1. tract. 12. qu. 2. & in
sum. verb. Matrimonium. titul. Contratus mari-
monij posse reddi ex septem capitibus virtutibus.
Sous in 4. diff. 28. qu. 1. articul. 2. concl. 1. casu 1.
Verac. part. spec. articul. 44. concl. 3. Ludovic.
Lopez part. 1. Instrut. cap. 39. Henriq. lib. 1.
cap. 3. numer. 6. Manu. tom. 1. sum. cap. 220.
num. 1.

361 Necessarium est, vt id matrimonium con-
sensu ualeat, coniugem impedimenti ignarum cer-
tiori fieri de prioris matrimonij nullitate.
Quia nihil magis contrarium consensui, quam
error. Si per errorum f. de iuris diff. 1. omni. iudic.
& 1. Nihil consensu f. de regulis iuris. Sed hic ex
errore, quo patet, hanc esse suam, in illam con-
sentit. Ergo vere non consentit. Et quia igno-
rancia causa est inuoluntarij, etiam si non sit
error persona, vt si credam me dare decem,
vel pauperi, cum tamen dem viginti, & diuini:
& ita in his casibus dominij translatio impe-
dierit. Ergo similiter in nostro cum hic nouus
consensus ex ignorantia procedat. Ita Richar.
in 4. diff. 40. art. 1. question. 6. Suppl. Gabriel.
diff. 35. question. 1. articul. 1. concl. 3. Sylvest. verb.
Matrimonium 8. question. 1. diff. 1. Tabie. verb.
Impedimentum. impedim. 1. question. 12. num. 1. 3.
Sanch. lib. 2. d. 36. num. 3. plures ex Iurisperitis;
Hoc longe ac Theologis afferens.

Ego quidem multo probabiliorem hanc
sententiam esse reor, quam adhuc confirmo;

Quia inualidū professus, vel voto inualido illi-
gatus, nihil agit, si ex errore putans, professio-
ne, ac votum valere, denud profiteatur, aut
vocatōne sponsali inualida ratificantur mu-
tua habitatione, nisi adhuc scientia eorum nulli-
tatis, (vi docē Sanchez lib. 1. d. 16. numer. 7.)
Quorum ea est ratio quid error, quo ille pu-
rat, priorem actum valuisse, posteriorem con-
sensum inuoluntariū reddit ex eo manan-
tem: Ergo à fortiori idem error annullabit ma-
trimonium, quid summan expedit liberatem
Cap. Cum locum de sponsal.

D V B I V M L X.

An Matrimonium coram Parocho, ac
testibus initum inualidum fuit ob oc-
culum impedimentum, impedimento
ablatu, iterum sit coram Parocho, ac
testibus celebrandū mutui consensus
expressione.

362 **I**terum coram Parocho, & testibus cele-
brandum est. Quia prius fuit nullum: Ergo
perinde celebrandum est coram Parocho, ac
testibus ac si nunquam fuisse initum. Tridenti-
num enim exigit pro forma presentiam Paro-
cho, & testium: Igitur ea requiritur, quid
denud coniugium celebratur, cum tunc vere
contractus fiat. Sie Nauar. lib. 4. confil. titul. 1. de
sponsal. confil. 1. Gutier. 1. 1. q. 9. Canon. cap. 18.
num. 7. & 8. Palac. in 4. diff. 17. question. 1. Barth.
à Ledes. dub. 17. de matrimonio & alijs.

363 Non est necessarium coram Parocho, ac te-
stibus iterum celebrari sed satis est, si contra-
hentes inter se ipsos solos exprimant, seu in-
nouent consensu. Quia ex procēdio colligitur
legislatorum intentio, & totius decreti ratio, celebrari re-
vit docet Tiraquel. tract. cefame causa, limitat. 1. sum.
num. 5. Sed id Tridentini decretum in pro-
mio loquitur de clandestinis matrimonii, que
semper Ecclesia prohibuit: matrimonium au-
tem semel publicē contraēum inualidē pro-
pter occultum impedimentum, & eo sublato
clam celebratum, nunquam fuit clandestinum,
nec ab Ecclesia prohibutum: ad id enim prae-
cesserat publicitas, quam Ecclesia poscit: Ergo
huiusmodi matrimonium minimē à Tridenti-
no irritatur. Ita Sanch. lib. 2. d. 37. numer. 3.
Nauar. lib. 4. confil. titul. 1. de sponsal. confil. 14. &
in sum. cap. 22. num. 70. Henriq. lib. 1. cap. 3. nu-
mer. 6. & lit. L. docet id tenuisse consultos Epis-
copos Couar. Guerre. & Blanco, qui Concilio
interfuerit: Palac. in 4. diff. 30. d. i. Petr. de Ledes.
de matrimonio question. 45. articul. 5. dub. penultim.
asserens sic Cardinales declarasse.

364 His hære Doctoribus, ratus rationem si-
nalem Tridentini (eff. 24. cap. 1. statutis), vt
matrimonium coram Parocho, ac testibus cele-
bratur, eam fuisse, (vt constat ex eius pro-
cēdio,) vt vitentur graviā peccata ex clandesti-
ni nuptiis consurgentia, maximē eorum, qui
clam cum vna contrahunt, cāque relata, aliud
publicum matrimonium inueniunt, cui incommo-
do nequibat Ecclesia mederi, cum ipsi de priori
coniugio minimē constaret: sed hæc ratio
non se extēndit ad casum nostrum, cum prius
matrimoniū

84 Theologiæ Moralis Lib. XXV.

matrimonium invalidum in foro Ecclesiæ validum, & publicum fuerit, (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt,) & subinde si aliud matrimonium inire vellent, impedirentur ab Ecclesiæ credenti, matrimonium illud publicum fuisse validum: Ergo Tridentini decretum nunquam hunc casum comprehendit. Igitur necessarium non est, rursus coram Parrocho, & testibus mutuum consensum explicari.

mam sententiam non solum falsissimam esse, verum & in fide valde periculosam.

D V B I V M LXII.

An coniux impedimenti conscius si ab Ecclesiæ excommunicetur, quia debitum negat sit verè excommunicatus.

Verè excommunicatus est. Quia Cap. Litera 369
ras, de refut. spoliato, id affectur; cum enim ^{Verè est ex}
dixisset textus, per censuras compellendum est. ^{commissari}
se, dum probat impedimentum, ait: *Donec præ-
parationes offerat preparatas, & tunc absolutione
petita, secundum formam Ecclesiæ absolvetur.*
Ergo verè excommunicationem incurrit, alia fru-
strâ petenda esset absolutione. Sic Abul. ad Cap.
19. Matth. question. 72. Paludan. in 4. dist. 27. q. 2.
num. 37.

Non est verè excommunicatus. Quia ex- 370
communicatio minime incurrit nisi ob ino- ^{Non est in}
dientiam lethalem, que profus abest in hoc ^{ram Date}
casu. Ita Victor. in sum. de matrimon. num. 26. 4. ^{communia-}
Lefed. 2. part. 4. question. 4. 8. articul. 2. Sanch. l. 2. ^{100.}
d. 39. num. 9.

Hoc certum reor, sciens Caput Literas, non 381
obstare; exigit enim absolutionem pro ^{Heu mili}
parte externo, in quo ea excommunicatio vali- ^{curum.}
da erat.

D V B I V M LXIII.

An Matrimonio bona fide utriusque coniugis initio, alter postea dubitat de eius valore: posse petere, ac reddere.

Qvando scrupulus est ex leui, ac temeraria 372
credulitate ortus, poterit depositus scrupu- ^{Novissim}
lo consilio sui Pastoris petere, & reddere: Ha- ^{præmissi}
betur exprelse Cap. Inquisitione, de sent. excomm. ^{verb.}
vbi Glos. *Leui inquit: Ut quia audinit à le-
nibus, quibus credere non tenetur.* ^{ram Date}
Fiscalis ergo est, an licitum sit deponere dubium specu-
latum non leui ex temeritate ortum, nec
prædictum dubitare ratione possessionis, quæ est
pro matrimonio, & ita petere, & reddere
debitum?

Certe nec petere, nec reddere licet. Quia id 373
agere contra conscientiam dubium, illicium ^{Non posse}
bet. Sic Scot. in 4. dist. 30. question. 1. Altissimod. ^{credere}
part. 3. sum. tralat. ultim. cap. 2. Adrian. 4. de re- ^{litter.}
fusum qu. de prescript. §. Instab. Petr. de Soto
l. 2. de matrimon. Brunel. de sponsal. concl. 34. ^{litter.}
num. 8.

Licet quidem reddere, & petere. Quia id 374
videtur definire Pius V. in quodam motu proprio ^{Litter. præmis}
relato à Veracruz part. 3. speci. argum. 18. Fuit
enim Pontifici propositum incolos Indos fidem
fusciplentes mansiles adhuc cum vxore ultima
nondum certos de prioris obitu, nec eam inne-
nire potuisse. & definit Pontifex, eos in matri-
monio cum ultima, quæ fidem suscepit, mansu-
tos esse. & posse petere, & reddere. Ergo cum ^{litter.}
dubius

366 **C**oniuix impedimenti occulti conscius pos-
test ne debitum reddere, dum ab Ecclesiæ
culpæ reddere compellitur per excommunicationem, vel mor-
tem sibi timet, ni reddat? Certe ei coniugi red-
dere licet, à culpâ ob Ecclesiæ præceptum
excusat. Quia licet re vera matrimonium
non sit, ex parte tamen alterius matrimonium
est, & copula licita, excusante eum ignorantia
inuincibili, & ius perendi habet; ergo alter red-
dens debitum, non consentit in opus peccati,
sed iniurit. Sic Magist. in 4. dist. 38. Hugo
Victor. de Sacrament. part. 11. cap. 6. & aliqui
recentiores apud Medinam C. de refut. qu. 19.
Gregor. Lopez libr. 2. titul. 3. part. 4.
& alij.

367 **M**inimè à culpa excusat reddendo debi-
tum. Quia in Cap. Inquisitioni, de sent. excomm.
excausatur id aperte præscribitur. *Credimus respondendum,*
*virum alterum pro certo sciat impedimen-
tum conjugi, propter quod sine mortali non valet
carnale coniunctum exercere, quamvis illud apud
Ecclesiastam probare non possit.* *An non sciat pro
certo, sed credit.* In primo casu debet potius ex-
communicationis sententiam humiliiter sustinere,
quam per carnale coniunctum peccatum operari
mortale. Et quia implicat dicere, licere minus
peccatum admitti ad canendum maius; pecca-
tum enim nihil aliud est, quam id, quod non licet.
Nec valer dicere, definire esse peccatum in
tali eventu; quia licet hoc verum sit de pecca-
tis, que talia sunt quia prohibita: at de pecca-
tis, que suapte natura talia sunt, & intrinsecè
mala, ut fornicatio hoc dici nequit. Ita D.
Thom. in 4. dist. 27. question. 1. articul. 2. questione.
4. D. Bonanent. dist. 38. Durand. in exposi-
lit. Paludan. dist. 36. question. 2. articul. 2. num. 15.
Coud. Cordu. Nauar. Ioan. Andr. Rosel. &
& plures alii, quos referunt, & sequitur Sanch. l. 2.
d. 39. num. 5.

368 **H**anc firmiter tenet sententiam, primam ra-
tione falsissimam. Inde námque sequeretur forni-
cationem aliquando esse licitam, scilicet præ-
cipiente Superiore, vel ad vitandum vitæ, vel
famae periculum: quod sane videtur erroneum,
cum sit intrinsecè mala. Sequelam probo, quia
fornicatio est accessus ad non suam: sed coniux
impedimenti conscius certo scit, se fornicari. Si
ergo accedit licet reddendo debitum, licet
subinde eo in casu fornicari. Hinc moneo, pri-
mam sententiam non solum falsissimam esse,
verum & in fide valde periculosam.

Sect. II. Dubia De Consensu Recto. 85

dubius est matrimonij valor, utrumque licet. Ita
Ledef. i. part. 4. qu. 8. art. 4. dub. 6. Angles Flori-
bus, part. 1. de maritim. qu. 1. de impedim. Ordin.
art. 1. dub. 5. & 6. Vega. libr. 4. sum. casu 74.
& alii.

Ego quidem utrumque sententiam parum,
175 improbus amibil probabilitatis continere reor. Vnde
dixi, antea diligentiam adhibitam ad asse-
quendam veritatem teneri coniungem dubi-
tatem reddere, non tamen posse petere :
ea tamen sufficientem adhibita posse reddere
re, ac petere. Prior pars probatur, quia
dubitans, an res sit sua, quamvis retine-
re posse, non tamen posse ea vti, do-
nece inuestigare veritatem : Ergo non posse
petere debitum coniux dubitans, quod est
matrimonio vti, donec diligentiam adhibeat.
Partem altam offendo, quia possessor bona fide
dei si dubitat rem esse alienam, & facto suffi-
cienti examine, nequit dubium vincere: posse
non tantum rem detinere, sed illa etiam vti.
Ergo coniux dubitans, si praemiserit sufficiens
examen, poterit vti matrimonij iure petendo,
reddendo.

D V B I V M L X I V .

An cum utrumque coniux de valore mat-
rimonij bona fide inire dubitat, utrumque li-
cere reddere posse.

376 Constat, ne utrum posse petere ante pra-
missum debitum examen, postea autem,
manente eodem dubio, posse. Quia si autem
etiam an casu, quo alterius illicite petat, tene-
atur alter, vel posse ei reddere: Potest quidem, &
teneatur. Quia in dubio melior est possidentis
conditio: utrumque vero in hoc dubio possidet.
Sic Cordu. in sum. qu. 45. punc. 3. Henr. lib. 1. i.
cap. 6. num. 5. lit. T, referens Victoriā, & Ca-
num huius frustis sententia. Barthol. à Ledef. de
matrimon. dub. 20. concl. 1. Ludovic. Lopez part. i.
Institut. cap. 197. Petri de Ledef. de matrimon. q. 45.
art. 1.

377 Cum utrumque coniux de valore matrimonij
bona fide contracti dubitat illicite alteri peten-
ti, nec teneatur, nec potest alter reddere, dum ad
dubium vincendum, sufficiens non est adhibita
diligentia. Quia possessor in dubio non conferit
ius, et tamen ergo coniux tunc petens, petit id, ad
quod nullum ius habet, & ad quod possessor
non suffragatur: Ergo alter nequit reddere. Ita
Sanch. lib. 2. d. 4. num. 5. & alii.

378 Idem sentio, quia tota ratio ob quam coniux
teneatur reddere debitum petenti coniugi est,
quia alter petat debitum sibi ratione pos-
sessoris, ne periculo iniustitia debitum abne-
gando exponatur. Cum ergo in hoc casu non
petat sibi debitum, nec fauere possit, & ne-
gando nulla iniustitia fiat, & ex altera parte,
reddendo sit periculum incontinentiae: teneatur
non reddere ante diligentiam adhibitam. Ve-
rum diligentia praemissa, potest utrumque petere,
ac reddere: quia iam possessor ius ad omnem
volum infert.

Euseb. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

D V B I V M L X V .

An cum alter coniux mala fide contra-
xit dubius (verbē gratia), de proprie-
tate coniugis obitū, licere petere, ac
reddere posse.

379 Non potest petere, nec reddere. Quia pos-
sessor mala fide incepta non suffragatur.
Vnde claudicat matrimonium ex parte habentis
malam fidem: Ergo nec ipse, nec alter bona fide
dei possessor potest petere: & ita si possidens
bona fide petat, cum non postulet sibi debi-
tum, nequirit alter reddere. Sic Sotus in 4. dif. 27. qu. 1. art. 3. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de
matrimon. cap. 36. Vega lib. 3. sum. casu 155. Barthol. à Ledef. de maritim. dub. 20. Qui adiiciunt
eas nuptias esse irritandas.

Petere fateor non posse, sed potest quidem,
& tenetur reddere. Quia cum alter bona fide
possidet, non debet ire suo spoliari ob malam
alterius fidem, dum non confitit matrimonium
fuisse nullum. Sicut in prescriptione mala fides
prioris possidentis non nocet ei, qui bona fide
possidet. Ita Rosel verb. Impedimentum, imped.
12. num. 1. Sylvestr. verb. Matrimonium 4. qu. 9.
Natan. sum. cap. 2. num. 77. Verac. part. 3. specu.
art. 18. concl. 6. Corda. lib. 3. questionari. que. 8. S.
fol. mihi 183. Henr. lib. 1. 2. cap. 6. num. 5. lit. S.
Palac. in 4. dif. 27. d. 3. Sanchez libr. 2. d. 42.
numer. 2.

Petere non posse, sed reddere teneri affirmo.
380 Vtrumque partem probo ex Cap. Dominus, de posse. sed red-
secundum nuptias, ubi expressè fit sermo de coni-
uge, qui nondum de prioris obitu certus, con-
traxit: & de finitur non posse petere, at teneri
reddere, ibi: Sane super matrimonii, quia qui-
dam ex vobis contraxerunt, nondum habita
obeyuntis coniugis certitudine: respondemus,
ut nullus à modo ad secundas nuptias migrare
presumat, donec ei certet, quod ab hac via mi-
grauerit coniux. Si vero aliquis hoc non serua-
uit, & de morte prioris coniugis adhuc exi-
stimat sibi dubitandum, ei, quia sibi mu-
pfit, debitum non denegat polulanti, quod
a se tamen non erit multatenus exigendum.

D V B I V M L X VI .

An si contrahens mala fide, petat: alter
teneatur reddere.

381 Teneatur quidem. Quia sicut teneatur con-
iux reddere alteri contraria votum petenti,
ex communi sententia; ita & ei, qui ma-
la fide contractit. Sic Henr. lib. 12. cap.
6. numero 5. & litter. T, referens Victo-
riam, & Canum, Barthol. à Ledef. dub. 20.
concl. 1.

Non teneatur. Quia teneari reddere alterum
dubitanti de valore matrimonij, oritur
ex possessione petentis, & iure iniustitia ad
exigendum: sed hic utrumque deest, pos-
sessor enim dubia fide incepta nil proficit
suffragatur.

86 Theologiae Moralis Lib. XXV.

suffragatur: & ita nullum ius exigendi concedit. Quod haud obsecurè innuitur illis verbis Cap. Dominus. Debitum à se nouerit. Nullatenus exigendum. Ita Sanch. lib. 2. d. 4. num. 3.

384 Idem afero, nec simile iudico de coniuge contraria votum petenti, habet enim possessionem, ac ius iustitiae ad exigendum: & tantum reus est Religionis voti petendo, ut qui petit rem suam ad ea abutendum.

D V B I V M L X V I I .

An cum coniux uterque mala fide contraxit, dubius (verbigratiā,) de prioris coniugis obita; uterque teneatur, reddere postulanti.

385 *Vtérque teneatur.* **V**terque tenetur. Quia contrahens dubia fide tenetur reddere, maximè si alter coniux ignoret: Ergo etiā ambo habeant dubiam fidem, tenebuntur. Sic Sylvest. verb. Marrimonium 4. qu. 9. dicto 3. Barthol. de Ledes. demar. dub. 20. concl. 1. asserens, neutrum posse petere, teneri autem reddere.

386 *Neuter tenetur.* **N**euter potest petere, nec reddere. Quia neutri possesso mala fide incepta suffragatur. Ita Veracr. p. 3. specu. art. 13. Angles p. 1. de matrim. qu. 11. de impedim. Ord. art. 3. dub. 4. Henr. lib. 1. c. 11. n. 5. & c. 15. n. 13. & l. 12. c. 6. n. 5. Sanch. l. 2. d. 42. num. 3. & 8.

387 *Idem fideliter.* **S**cio, addidicē Henr. cap. 11. num. 5. hos non posse reddere nisi causa subfit, ut id dubium prætè deponant, & probabilius reputent, matrimonium valere. Egò autem crediderim, satis esse, si arbitrio prudentis rationes ita probabiles sint ad persuadendum, matrimonium valere, ut probabilem opinionem efficiant, quamvis probabilius sit, n. matrimonium non valere; quia satis est in moralibus sententiam probabilem amplecti, iuxta veriorem opinionem: quare, sententia probabili valoris matrimonij existente, uterque coniux petere, ac reddere potest.

D V B I V M L X V I I I .

An quando impedimentum proprio consensu amoueri potest, ut est seruitus ignorata, dubitans de valore matrimoniū à se bona fide contracti (nam dubitat de alterius seruitute) teneatur.

388 *Nonnulla suppono.* **I**acet quidem huius dubitanti petere, & redere animo ratificandi præcedens matrimonium invalidum; quia potest denō contrahere, & ratum habere, si impedimentum seruitus sit occultum: si verò impedimentum est publicum, vel lis mota esset, ita ut in foro externo probari posset: nihil conferret accedere ad coniugem animo ratificandi: cum oporteat, ut validum efficiatur matrimonium, post Tidentinum coram Parocho, & testibus celebrari. Confisit ergo difficultas, quando def. animus ratificandi matrimonium accessu illo, aut non potest ratificari.

Non tenetur hic reddere. Quia nullum est medium inter accessum animo fornicario, aut maritali: & ita si potest accedere, debet maritali animo, ne alias fornicetur. Ad hōc autem non tenetur, pararet enim sibi maximum præiudicium, cum haberet ratum matrimonium cum ancilla initium, atque in eo perseverare cogetur; quod damnum subire non tenetur, ut in dubio tueatur alterius coniugis possessionem; quia in materia iustitiae, cum est par utrūque causa, non tenetur aliquis cum proprio danno alterius damnum vitare: Sic D. Thom. in 4. diff. 36. in expof. lit. D. Bonavent. ibid. Richard. art. 2. qu. 1. Paludan. qu. 1. art. 1. concl. 3. num. 9. Suppl. Gabr. q. 1. art. 1. dub. 1. Henr. lib. 1. cap. 10. n. 5. & cap. 15. num. 14. & l. 12. cap. 6. num. 7. Vega. lib. 2. sum. causa 401.

390 **T**enetur reddere. Quia si potest licet, & absque suo danno reddere, omnes asserent tenetur iuxta Cap. Dominus. de secundis impiis, cum alter coniux in possessione sit, & in hoc dubio eius sit melior conditio: sed potest licet, & absque ullo danno reddere: ergo tenetur. Probo minorem, quod possit licet, quia potest reddere, nec animo fornicario, nec maritali, ut de nō velit realitudine illud matrimonium: sed animo maritali, ut conferuet alterum coniugem in sua possessione, & reddat ei debitum, cum exigitur debet, alterum in hoc dubio bona fide possidere, & sic non esse priuatum iure petendi. Quod autem sibi non præiudicet, ostendo: quia cum detur accessus animo non ratificandi prius matrimonium, sique licitus, non potest præsumi eo accessu matrimonium esse ratificatum. Ita D. Atron. part. 3. trah. 1. c. 1. §. 1. Adrian. 4. de sponsal. dub. 1. Ledes. 2. part. 4. question. 5. articul. 4. Cordub. lib. 3. question. qu. 8. Palac. in 4. diff. 30. d. 1. Perr. de Ledes. de matrimon. question. 45. art. 1. dub. 1. Sanchez. lib. 2. d. 4. numer. 8.

391 **S**cio dissidium esse inter huius sententiae *Adam* Autores, an teneatur hic reddere debitum, quoniam Ecclesia praecopo non constringatur: At quamvis ne gans sententia probabilis sit, affutantem probabiliorem reor, nempe coniugem in hoc dubio teneri reddere debitum, etiam Indice non præcipiente, nec sibi præiudicium inferre. Addiderim, si adhibita diligentia sufficiens, nequeat vincere dubium, posse vtendo sua possessione etiam petere: nec in hoc sibi præiudicium parare, quin possit, seruitute detrecta, ab illo matrimonio redere, cum fuerit inualidum, nec illa copula ratificatum. Posset tamen coniux tristissime amplecti priorem sententiam probabilem, & nolle reddere, etiam mandante Indice quia forte Index erit prima sententia, & cogit postea cum ea manere.

D V B I V M L X I X .

An si coniux, qui bona fide contracti, postea non dubiter, sed opinetur, matrimonium esse nullum: teneatur redere debitum.

392 **N**on teneatur, imo non potest reddere. Quia huic non suffragatur possesso, nam solum in *Nonnulla*, causa

Sectio II. Dubia, De Consensu recto. 87

caula pari praevaler possidentis conditio, Reg. In pari, de regulis iuris in 6. Hic autem non est par causa, cum habeat assensum opinatiuum, non esse matrimonium. Profecto dum aliquis opinatur, etem, quam bona fide crepit posside re illam non potest: Ergo dum opinatur non esse matrimonium, non potest uti possessione. Sic D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Sylvest. v. Matrimonium 4. qu. 9. dicto 3. Manuel. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6. Sotus in 4. dict. 27. quest. 1. articul. 3.

153 Non solidū potest, sed tenet reddere, non obstante ea nullitatis matrimonij opinione. Quia ut possit alium sua possessione (poliare, oportet, me certum esse, rem non esse suam. Certe licet huic opinanti non suffragatur, sua possessio, ut ea petendo vtratur, cum tamen alter bona fide possideat; iuabatur utique possessione illa, ut exigere possit, & teneatur alter ei reddere. Ita D. Thom. in 4. dict. 41. quest. vii. art. 5. quæst. in 1. ad 3. Paludan. dict. 36. qu. 2. art. 2. num. 14. Angel. verb. Matrimonium 3. impedimenta. num. 8. Rosel. verb. Impedimentum, imped. 1. num. 17. & imped. 12. num. 1. Sotus libr. 5. dict. cap. 5. artic. vltim. Ledesma 2. Nauar. Petr. de Ledes. Corduba, & alij plures, quos refert, & sequitur Sanchez libr. 2. d. 44. numer. 3.

154 Petere non posse reor, quia dubitanti suffragatur possessio, non autem fauet habent alienum opinatiuum: tenetur tamen reddere, non obstante opinione nullitatis matrimonij donec ita certus sit, ut parum dubij remaneat. Vnde D. August. 1. de fide, & operib. & refertur in Cap. si virgo 34. quæst. 2. ibi: Si virgo nupserit, nescienti viro alieno, si semper nesciat, nunquam ex hoc adultera erit: si autem sciat, iam ex hoc adultera esse incipit. Vbi pondero, non dixisse, si opinatur, sed si sciat. Quem textum explicans. Sylvest. prescript. 1. qu. 3. dicto 3. ait, sum illuc scientiam pro certitudine.

D V B I V M LXX.

An si ante matrimonium alter coniux protestetur, se nolle per quæcumque verba posse à se dicta matrimonium inire. Huiusmodi protestatio sit sufficiens disensus indicium.

155 ⁱⁿ Sufficiens indicium est. Quia huiusmodi protestatio planè indicat, sequentem in contratu consensum, fictum existere: sed sine vero consensu matrimonium constare nequit: Ergo est sufficiens disensus indicium. Sic Joan. Andre. Calderin. Anton. Gabriel. quos citat Sanch. libr. 2. d. 45. numer. 17. Petr. de Ledes. de matrimonio. quæst. 45. articul. 4. Manu. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6.

156 Non sufficit ea protestatio. Quia præsumitur, ut ab ea recessum esse, initio postmodum matrimonio. Ita Tabie. verb. Matrimonium 2. qu. 7. num. 8. Nauar. sum. cap. 22. num. 78. Gloss. Cap. Tia, de sponsal. verb. Aliud. Guillerm. quem refert, ac sequitur D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 19. §. 1.

157 Sub distinctione questioni respondeo. Si ea protestatio fiat altero coniuge sciente, ac consensu. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

sentiente, valet, & per eam recessum vñatur à consensu sequenti, nec præsumetur matrimonium. Quia cum alter consensit, videtur cedere iuri suo, & in illo matrimonium contrahere. At si fiat, altero ignorantie, aut fiscivit, disensit protestationi nihil prodest, sed per sequentem consensum videtur ab ea recessum. Quia matrimonium est contractus ex duorum voluntate pendens, id autem generale est in omni contractu huiusmodi, ut protestatio alterius nihil iugat, nisi altero sciente, ac consentiente facta sit, i. finali, §. item si predixit, cum Glossa finalia.

D V B I V M LXXI.

An vñus testis affirmans coniugis mortem, sufficiat, ut liceat alteri, ad secundas nuptias transire.

V Nus sufficit testis. Quia Cap. In presentia ³⁹⁸ de sponsal. dicitur: Non permittas eos contrahere, donec certum nuncium de morte recipias. Si ergo satis est certus nuncius, vñus testis sufficiet. Sic Holtiens. sum. titul. de sponsal. duorum, num. 6. & Cap. In presentia, ad finem. Vbi Abbas num. 6. adeò mordicus tuetur hoc, ut censeat, Bartholom. qui afferuit oppositum, illius textus immemorem fuisse. Angel. verb. Matrimonium 3. impedimenta. num. 4. Veracr. part. 1. spec. art. 43. concl. 1. Monet tamen hi Doctores, attendendam nuncij, seu testis personam, & qualitatem, & an per verba verisimilia deponat.

Vñus testis non sufficit. Quia Cap. In presentia, oppositum non declarat: in illis enim ³⁹⁹ vñus testis non sufficit. sumi nuncium neutriss generis, ita ut significet La nuenia: At non potest dici nuncium certum, quod voce vñus habetur, cum iura clament, vocem vñus esse vocem nullius. *In rifiuvandi, vers. simili modo. Cod. de testibus, & Cap. Veniens, fine, de testibus.* Esto Nuncium masculinè sumeretur: certè nuncius certus est, qui nuncium certum afferit: non autem potest dici afferre nuncium certum, quando ipse solus id testatur. Ita Manuel. tom. 1. sum. cap. 233. numer. 2. Gregor. Lopez lib. 8. titul. 9. part. 4. ver. *Algunos. Barth. lib. 2. §. si dubitetur, num. 1. ff. quemadmodum testam. aper. Sanchez lib. 2. d. 46. num. 12.*

Hæc sententia mihi magis arridet, quia si dictum vñus in causa pecuniaris insufficiens est, à fortiori minime sufficiet in causa secundi matrimonij contrahendi, in qua vertitur animal periculum, Sacramenti irritandi, maximè infamiae, & dedecoris scemnae secundò nubentis, si fortè adhuc prior esset superestes. At primam admitterem sententiam casu quo coniux obierit in loco adeò distanti, ut facile nequeant alia probations haberi: tunc enim satis erit nuncius, & vñus testis considerata qualitate personæ, & ut verisimilia proferatur, quod iudicis arbitrio commitendum.

DV BIV M LXXII.

Ut possit coniux superstes aliud matrimoniū inire, sufficiat probabilitas moralis, id est, ut si probabilis causa ad credendum, sapientum iudicio.

401
Satis est.

Satis quidem est. Quia Cap. Quoniam, §. Porro, dicitur: Si autem de carnali coniugio sit agendum, tandem alterius coniugium expellatur, donec de ipsius obitu verisimiliter presumatur. Ergo sufficiunt verisimiles mortis presumptions. Sie Armil. verb. Matrimonium, num. 45. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Phil. 1. ch. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 9. Barthol. à Ledes. de matrimon. dub. 55. concl. 9. Ludovic. Lopez part. 2. Infruct. de matrimon. cap. 55. & alij.

402

Non satis est moralis probabilitas, sed requiritur certitudo tanta, vel per certum nuncium, vel per testes, ut prudentis iudicio non tantum probabilis, sed certus obitus alterius coniugis iudicetur. Quia Cap. In presentia, de sponsal. dicitur: Non suffit tales ad aliorum consortium conuolare, nec permittas, eos auctoritate Ecclesia contrahere, donec certum nuncium recipient de morte virorum. En qualiter coniunguntur ea duo, ut illi nequeant contrahere, & Ecclesia concedere facultatem, donec certum nuncium recipient. Ita Sanch. 1. 2. d. 46. num. 6. Sotus in 4. dist. 37. qu. vii. art. 5. Angles part. 1. de matr. q. 1. de imped. Ord. art. 3. dub. 1. Manu. tom. 1. sum. 2. 33. num. 2. & 4. Barth. à Ledes. de matrimon. dub. 5. §. 2. Ludou. Lop. p. 1. Infr. c. 83.

403
Hoc mihi
probabilis.

Satis probabilem primam sententiam reor, sed probabiliorum secundam. Quia in contrahendo secundo matrimonio, periculum eius nullitatis, & adulterii imminet: in abstinentia autem, nullum: Ergo quādū non adest omnimoda certitudo obitus viri abstinentiū est, vt peccati periculum vitetur.

DV BIV M LXXIII.

An mors coniugij possit sufficienter fama probari.

404
Non potest.

Minimè quidem. Quia requiritur certa, & integra mortis probatio, ut vidimus Dubio proximo: fama autem nec certa, nec integrè probat. Sic Abbas Cap. In presentia, num. 6. Gutier. 2. Prædicar. qu. 8. a num. 4. Veracr. p. 1. spec. art. 42. concl. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 233. num. 2.

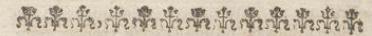
405
Post p. 3. 1. 2.

Mors coniugis sufficienter potest fama probari. Quia fama in re obiter raro inaniter euulgatur. Ita Anchæt. ad Cap. In presentia, numer. 5. Iuli. Clari. lib. 3. receptar. §. Fornicatio. Ant. Gomez lib. 80. Tam. sum. 31. Perez lib. 5. Ordin. titul. 1. lib. 3. ad finem.

406
Autoris re
olusio.

Ego autem putarim, solam famam non sufficiente, nisi alius adminiculus adiuvetur: tunc enim fatis erit, quia certa moraliter probatio dici potest. Porro adminicula, quibus debet fama iuari sunt longitudo absentiæ, & yni-

versalis vox vbi coniux commorabatur, mortem eius contexit, vel is de cuius obitu agitur, erat validè senex, vel aegrotus in aie erat, & non redij longo tempore expectatus, nempe per annum: vel vxor accepit literas eorum, cu quibus vir militabat: vel vir caput sit ab hostibus, & communis fama, ipsum obiisse testetur, si tamen vxor nihil contrarium audierit, vel literas a fide dignis accepit.

CAPVT XII.

Circum confensum Clandestinum.

DV BIV M LXXIV.

An Matrimonium Clandestinum fuerit irritum aliquando ante Tridentinum.

PRAMISERIM ex section. 1. matrimonium Clandestinum esse illud, quod clavis sit, acique tale, cum presente Parocho, & ac testibus non celebratur: & cum non præmissis denunciationibus, licet coram Parocho, ac testibus, non initur. Multis id matrimonium legibus prohibetur. Primum in Cap. Aliter 30. quæst. 5. In Concil. Arelat. 3. & referatur in Cap. Nullum 30. quæst. 5. In Concil. Lateran. & habetur in Cap. 3. de clandest. dispensat. In Concil. Tolet. cap. Sixto IV. Et nonnulli in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. Verum matrimonium initum sine Parocho, & testibus est omnino nullum post Tridentinum: non verò quod contrahitur, haud præmissis denunciationibus. Potest quidem etiam post Tridentinum validum esse Clandestinum matrimonium in tribus casibus. Primum si contrahatur in locis, in quibus Concilium hoc non fuit promulgatum, aut receptum. Secundum, casu quo adiit Pontificis dispensatio circa Parochi, ac testium afflentiam. Tertium, si celebretur à non baptizatis. Sic omnes.

Quæsierim igitur, nūm matrimonium Clandestinum huiusmodi fuerit aliquando irritum autem Tridentinum? Fuit quidem irritum. Quia antiquitatis observatores legimus, primis Ecclesiæ temporibus per nonnullas annorum centurias clandestina coniugia nullatenus valuisse: postea verò eas leges abiisse in defuetudinem, valuisseque clandestina matrimonia viseque ad Tridentinum, quod rursum ea inutilida reddit. Sic Callanus, Corallus, Gentianus, & alij, quos referit, ac sequitur Basil. Legion. libro quinto, capite tertio, numero secund. Probatur, quia Euasit. Epist. 1. ad Episcop. Afric. cap. 1. & habetur Cap. 1. 30. qu. 5. afferit, hæc non legitima connubia esse, sed adulterina, & conubernia. Et quia Cap. Videatur, 35. qu. 6. Celestinus Papa sic sit. Videatur nobis, quod secunda, quam contra prohibitionem Ecclesiæ duxit, non sit vxor: nam quod contra Ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi tam humana, quam diuine legis proclamat.

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 89

proclamat authoritas. Sed matrimonia clandestina semper fuere ab Ecclesia interdicta, vt confat ex Decreto Homicidæ Papæ; & habetur Cap. 1. 30. qu. 5.

409 Minime irritum fuit. Quia quoties concurredit essentialia contractus validus est, licet defiderent solemnitate extrinseca, & accidentales: in matrimonio autem clandestino concurredit tota matrimonij essentia, deficiente sola extrinseca publicitas solemnitate: ergo antea Tridentini prohibitionem validum erat; nec enim alia aderat prohibitio. Ita Sanchez lib. 3. d. 3. num. 2. Petr. Ledel. qu. 45. art. 5. dub. 5. Hurtad. d. 5. diff. 2. numer. 5. Luis de Torres in sum. part. 2. cap. 96. dub. 1. Bécan. cap. 44. qu. 4. Bonac. qu. 1. punct. 6. num. 2. Palauz d. 2. punct. 13. §. 2.

410 Scio Leandrum tract. 9. d. 7. qu. 3. primam sententiam probabilem esse afferuisse, sed necessario fundamento, cum ipse legerit, tot viros doctissimos esse secundam de fide profiteri: nempe Sanchez, Palauz, & alios, quos sequi cogor; quia id definit Alexander III. cap. de clandest. desponsat. & Trident. sicc. 24. cap. 1. anathemate damnans oppositum afferentes. Porro textus pro parte prima citati, appellant non legitima matrimonia illa, quæ non sunt iuxta Ecclesiasticas leges celebratae: adulteria, vel figura quoad forum Ecclesia: exterrit, cui minime constant, quamvis in foro interno vera matrimonia extiterint.

D V B I V M LXXV.

411 Apicet, contraria ius naturæ, qui clandestinæ contrahit.

Non peccat contraria ius naturæ, sed solum contraria ius Ecclesiasticum. Quia solum hoc iure est prohibitum clandestinæ contrahere matrimonium. Certe quod intrinsecè, & ex natura sua malum est, nunquam licet: matrimonium autem clandestinum in multis casibus olim licet, vt facerent omnes cum D. Thom. in d. diff. 18. quas. vni. cap. 3. in corpore. Sic Caietan. tom. 1. Opus. tractat. 1. 2. de matrimon. question. 2. Sotus in 4. diff. 28. question. 1. articul. 2. Barthol. de Ledel. dub. 22. Coninch d. 27. numer. 4. Hurtad. d. 5. diff. 2. num. 2. & 3. Luis de Torres sum. p. 2. a. 96. dub. 3. Palauz d. 2. punct. 13. §. 2. num. 1.

412 Peccat non solum contraria ius Ecclesiasticum, sed etiam contraria ius naturæ. Quia ex natura rei continet in se matrimonium clandestinum gravior malacedit enim in prolixi detrimentum, & vitriisque coniugis, cum facile possint ad alias nupicias transire: & est Reipublicæ novicium contrarium quod eius paci, & quieti. Ita Caiet. sibi contrariatis in sum. verb. Matrimonium, titul. contractus matrimonij potest ex septem capitib. reddi vitiosus. Petr. de Soto led. 14. de matrimon. Palac. in 4. diff. 28. d. 3. Verac. part. 1. pec. art. 10. concl. 2. Matienzo 1. 5. Recopil. titul. 1. lib. 1. glossa 1. num. 2. Sanch. lib. 3. d. 3. num. 8.

413 Hæc valde probabilis sententia, prima autem mihi probabilior. Quia si matrimonium clandestinum multis casibus olim licet, mani- Ezech. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

feliciter sequitur non esse contraria ius naturæ illud contrahere. Cessante enim fine legis in particulari non cessat lex; ergo si coniugium clandestinum iure naturæ est malum ex inconvenientibus, quæ ex ipso obtinunt, quamvis in casu aliquo specialiis obvietur, erit illicitum. At si in multis casibus olim licet, vti afferit D. Thom. citat. hanc iuri naturæ contrarium esse ostenditur. Igitur contraria ius Ecclesiasticum reor solum delinqueri lethaler quidem, qui matrimonio clandestinæ inveniunt dat operam.

D V B I V M LXXVI.

An semper necessaria sit presentia Parochi, & testium, ad matrimonium validum contrahendum.

414 Non est semper necessaria, sed in multis casibus valide sine Parochio, ac testibus initur scilicet, quando virgo est sub tutela ini. qui tutoris, & timet, ne ille viro cum tradat indigne: quando concubinarij iter facientes, aut alio modo comprehensum, timent, in graviori pericula ob concubinatum incidere, & in similibus euctibus possunt per mutuum consensum secretè sine presentia Parochi, ac testium matrimonium validè inire. Quia præceptum Ecclesiasticum non obligat eo rigore, vt in magna necessitate contraenire non licet, vt constat in præcepto Missæ, ieiunij, abstinentia à carnis. Præceptum autem hoc contrahendi coram Parochio, & testibus Ecclesiasticum est per Concilium Tridentinum inductum: ergo. Certe idem Tridentinum sicc. 24. cap. 1. simul iubet præmitti denunciations, & contrahi coram Parochio, & testibus: sed denunciations possunt omitti, etiæ inconsulto Episcopo, vbi esset periculum in mora: Ergo, & sine presentia Parochi, ac testium poterit coniugium valide celebrari. Sic Sotus in 4. diff. 22. q. 1. a. 2. Graf. l. 2. decisi. c. 86. nn. 9. Verac. in append. ad specul. dub. 4. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1. n. 9. ait hanc sententiam esse probabilem, & vt probabiliorum eam tueri Bayn. q. 1. de marim. Clandest. afferit. 3. & apud ipsum Layman. tr. 10. part. 2. cap. 4. nn. 7.

415 Semper est necessaria, & Tridentino pro forma contrahens huiculse absque exceptione præscribitur: Ergo aliter contractum coniugium non valerit. Ita Sanch. l. 3. d. 17. per totam. Ochagau. tr. 3. q. 7. n. 3. Cornejo d. 7. dub. 39. Hurtad. d. 5. diff. 2. Henrig. l. 11. c. 3. n. 5. & 8. Diana p. 3. tr. 4. resol. 234. Palauz tom. 5. d. 2. punct. 13. §. 8. num. 9.

416 Hoc longe probabilius reor, & cym huiusmodi rigore Tridentini præscriptionem intelligendam esse iudico. Quod enim pro contraria sententia afferatur, verum esse factum de præcepto Ecclesiastico, quod non inducit solemnitatem substancialiæ, nec materiam in habitat, vt iure Ecclesiastico confanguinei in secundo gradu inhabiles sunt, ad contrahendum matrimonium, quod in nulla necessitate possunt inire. Certe denunciations præcipiuntur, vt solemnitas extrinseca, & accidentalis, vnde dispar omnino est ratio.

D V B I V M LXXXVII.

An qui expertis in mortis articulo cum concubina coniugium invie a legitimandam prolem, nec Parochi copia datur: hoc coniugium possit sine presentia Parochi iniri.

⁴¹⁷
Poterit qui-
dem.

Poterit quidem. Quia leges diuinæ recipiunt interpretationem ex bono, & ex quo, & ex epicheia, ut quæ pro tuenda charitate inducta sunt ipsi non aduerterunt: sed si in hoc casu matrimonium absque Parochio, & testibus esset nullum aduersareetur charitati, proles enim per matrimonium illud legitimanda destituta maneret, & sèpè morti proximi valde affecti erga concubinam solus spiritualis periclitaretur non contracto matrimonio, quo huic praua consular affectio: Ergo decretum Tridentini ex aequitate, & epicheia minimè in hoc euentu adstringere est cenendum. Sic *Venerat append. ad spec. dub. 5. solut. 2. Vega libr. 3. sum. a. 36. 1. Capua libr. 2. decif. cap. 85. num. 8. Azeue. lib. 5. recopil. titul. 1. lib. 1. num. 3. 8. licet dubius hæret.*

⁴¹⁸
Minimè po-
terit.

Minimè poterit. Quia ybi in dispositione dicitur, alter fieri non posse, inducitur forma ut cum aliis tradit Felin. *Cap. Cum dilecta, de rescripti. num. 6. signo. 7. & idem, quando ponitur decretum annullans. num. 6. signo. 5. sed Tridentinum. signo. 24. cap. 1. dicit, alter fieri non posse matrimonium, quam præsente Parochio, & testibus, & alter contractum reddi irritum: Ergo inducitur forma, & proinde in nullo euentu absque ea solemnitate initum esti validum: res enim sine sua forma nunquam potest subsistere. Ita *Nauar. lib. 4. consil. titul. de sponsal. consil. 4. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 6. num. 7. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 5. & 8. Barthol. à Ledef. dub. 2. 1. de matrimon. Ludovic. Lopez part. 1. Instruc. cap. 86. Manu. tom. 1. sum. cap. 23. n. 17. Petr. de Ledef. question. 45. art. 5. circa tertium punct. dub. 3. Sanchez. lib. 3. d. 17. num. 4.**

⁴¹⁹
Idem conser-
vatur.

Idem censetur, quia in illo decreto contrahentes sine Parochio, & testibus redduntur omnino inhabiles. Vbi pôdero particular omnino; quæ significat in omni euentu, sine vila exceptione. Pondero etiam, reddere inhabiles, nam inhabilitatem materiae sacramenti nullus necessitatis casus potest suppleri: vt in nulla necessitate possunt consanguinei matrimonio colligari: eo quod materia est inhabilis.

D V B I V M LXXXVIII.

An in Oppidis in quibus nequit haberi Parochius, nec de proximo speratur: possit sine ipso Matrimonium iniri.

⁴²⁰
Poteat ut de
celebrari.

Potest validè celebrari. Quia verosimiliter creditur eo in casu Pontificem in Concilio decreto dispensare ob Sacerdotum inopiam. Et quia cum in eorum defectu Tridentini sanctio seruati non valeat, aboret à recto credere, matrimonij capellandi libertatem esse impeditam. Sic *Coninch. d. 27. numer. 1. afferens. Ita declarasse Clementem VIII. Tridentini le-*

gem. Bauny. qu. 1. de matrimon. clandes. affer. 3. Layman. tr. 1. o. part. 2. cap. 4. num. 7. Graff. 1. 1. decif. cap. 86. num. 9.

*Non potest validè celebrari. Quia præsen-
tia Parochi, & testium datur à Tridentino pro
forma contractus absque exceptione: Ergo
nunquam alter contractum coniugium vale-
bit. Ita *Hurtad. d. 5. diffic. 3. num. 10. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 1. num. 9. & 10. Amicus quem citat, & sequitur Diana part. 10. tract. 1. 3. ref. 1. 5. Palauz
d. 2. punct. 13. §. 8. num. 8.**

*Ego quidem, si illa Clementis declaratio
constans sit, primam sententiam approbo, &
sequor. At quia doctis viris minus vera videtur
ab solutè iudico secundam sententiam esse am-
plicetandam, & quia de prefata declaratio-
ne non constat, & quia, esto confaret, debebat
more legis publicari, ut legem vniuersaliter
latam restingeret.*

D V B I V M LXXXIX.

*An qui inuincibiliter Tridentini hanc legem
ignorant, validè contrahant, sine Pa-
rocho, & testibus.*

Validè contrahunt. Quia inhabilem red-
dere ad aliquem actum, est pena, vt do-
cet *Deci. cap. 2. de constit. num. 17. sed Tridenti-
num. signo. 24. cap. 1. claram contrahentes reddit in-
habiles ad sic contrahendum: ergo illud decre-
tum penam continet: quæ cum non afficiat in-
uincibiliter ignorantes, eo quod culpa videntur,
dicendum est, hos habiles esse ad contrahen-
dum, ac proinde matrimonium ab eis initum
esse validum. Sic aliqui apud Petr. de Ledef.
question. 45. de matrimon. ar. 5. & apud Coninch
d. 27. num. 12.*

Haud contrahunt validè. Quia quamvis lex
ignorantes non afficiat quod penam extrin-
secam, benè tamen afficit quod intrinsecam
annulationis actus: vt docet *Sotus de iust. 1. 1.
qu. 1. art. 4. Nauar. sum. cap. 23. num. 44. & pro-
batur ex Cap. 1. de concess. probab. in 6. vers. Ad-
iudicibatur. ibi: Sine ignorauerit, sive non, non vale-
bit. Ita Sanchez. lib. 3. d. 17. num. 10. Bafil. lib. 5.
cap. 6. numer. 18. Palauz. d. 1. pmnt. 13. §. 8. num. 7.
Medi. 1. 2. question. 90. articul. 4. concil. 3.
Henriquez. libr. 15. cap. 3. numer. 8. Petr. de Le-
def. de matrimon. qu. 45. art. 5. Leand. tract. 9. d. 7.
question. 9.*

His hæreto sententiam primam iudicans im-
probabilem. Quia quoties constitutio ex-
primit, à quo tempore debet obligare, affi-
cit ignorantes quod nullatum actus, licet probat,
non afficiat quod ad alia penas, vt si dicat: Ex
num, vt docet *Gloss. Clement. 2. de heret. verb.*
Ex mnc. & alij ibi citati à Sanchez vbi suprà.
Sed decretum Tridentini irritans clandes-
tina coniugia affligat tempus, quo incipit obliga-
re, nempe translatis duabus mensibus à publi-
catione in qualibet Parochia: Ergo ab illo
tempore obligat quod annulationem mari-
monij etiam ignorantes.

DVBIVM

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 91

DVBIVM LXXX.

An in loco, in quo vigeret Tridentini lex, possit, sine Parocho, & testibus matrimonium inire in alio, quibus non est recepta, quando solum ad illa confluunt per modum transitus.

⁴¹⁶ *S* I animo ibi constituendi domicilium tenet, certum est, posse ibi, absque Parocho ac testibus contrahere quia sunt illius loci incolae, unde iam legibus prioris domicilij non adstringuntur. Quarto igitur est, quando solum confluunt per modum transitus?

*N*on possunt matrimonium sine Parocho, & testibus inire. Quia aduentantes ex loco, ubi Tridentini lex obligat, iam contraxere seruandis illud decretum obligationem: Ergo quocumque aedant per modum transitus tenentur id feruare. *S*ic Henr. lib. II, cap. 3, num. 8. *M*anu. tom. I, sum. cap. 219, num. 2. *P*etr. de *L*edea, qu. 4, art. 3, punct. 3, dub. ultim. *S*ylvi, in variis *r*eform. *v*erb. *M*atrimonium 8. *D*iana, par. 6, tr. 7, ref. 29, propter quandam *C*ardinalium declarationem.

*P*ossunt sine Parocho & testibus matrimonium contrahere. Quia in egerendis contractibus expectari debent consuetudines loci, in quo celebrantur, ex Cap. ultim. de *f*oro competet, sed illi coniugij contractus initur in loco, ubi Tridentini lex non vigeret: Ergo. *I*ta Sanch. lib. 3, d. 18, num. 2. *B*asil. l. 5, c. 9, n. 2. *R*ebel. p. 2, de obligat. 1, 2, 9, 7, *scil.* 3, n. 15. *C*oninch. d. 27, n. 2. *H*urad. d. 1, diff. 5, n. 24. *B*onac. q. 2, punct. 7, n. 2. *R*eginald. l. 3, n. 170. *F*agund. prec. 1. *E*ccl. l. 1, o. 8, n. 7, 8, & 9.

*V*erius mihi peregrinos à domicilio absentes non teneri legibus illius, si contrarie viuant in locis, ubi reperiuntur. At licet sententiam obligari legibus domicilij, tamen quod solemnitatem adhibendam in contractibus, sole leges loci, in quo contractus celebrantur, respectantur: locus autem, ubi hoc matrimonium initur, non petit eam Parocho, ac testium solemnitatem ad coniugij valorem, cum ibi Tridentini decretum non obliget: Ergo.

DVBIVM LXXXI.

An qui peregit ex loco, ubi Tridentini lex non vigeret ad locum, ubi recipita est: possit ibi, coniugium inire sine Parocho & testibus iuxta proprium domicilij legem.

⁴¹⁹ *D*icit quidem. Quia peregrini & forenses non adstringuntur legibus & consuetudinibus loci, per quem transeunt, vel in quo per modum holpitij reperiuntur: quod dictissime de more probat Sanch. lib. 3, d. 18, n. 6. si ergo non tenerit obseruare leges loci transitus, & iuxta leges proprii domicilij validum est matrimonium sine Parocho & testibus initum:

*poterit inibi sine Parocho ac testibus celebrari. Ad hanc sententiam allicio *P*aludan. in 4. diff. 1, v. quas. 4. art. 3, n. 2. *D*. *A*ntonin. part. 2, sit. 6, cap. 2, §. 1. *V*egam, *M*edin. *P*alac. & alios, qui apud *S*anchez citatum docent forenses non adstringi legibus ac consuetudinibus locorum, per quos transeunt.*

*M*inime potest. *Q*uia ad contractus solemnitatem ille modus & stylus est adhibendus, ⁴³² *M*inime potest quem pertinet leges loci, ubi celebratur. *C*um test. ergo locus ubi initur coniugium ab hisce peregrinis & forensibus exigat Tridentini solemnitatem in eo videntis, aliter contractum matrimonium, nullum erit. *I*ta *S*anchez lib. 3, d. 18, num. 26. *P*etr. de *L*edea, q. 45, a. 5, p. 26, 5, dub. v. 2.

*H*oc certissimum est. *S*ententia enim illa de peregrinis & forensibus pro prima sententia re- ⁴³³ *H*oc mihi certata, exceptionem patitur hanc, *N*isi quoad contractus solemnitatem.

DVBIVM LXXXII.

An validum erit matrimonium si quis in fraudem Tridentini profiscatur à loco ubi decretum eius vigeret, ad locum, ubi non tenet, ut ibi sine Parocho ac testibus coniugiat.

*N*uadum erit. *Q*uia fraus nemini debet patrocinari, Cap. *Sedes*, & Cap. *Ex tenore, de inuaditu* ⁴³³ *profer*. At patrocinaretur, si hoc matrimonium validum esset. Ergo non est validum. *S*ic *P*etr. de *L*edea, q. 45, art. 5, punct. 3, dub. ult. *concl.* 1, & 3. *B*arth. *L*edea de *matri*, dub. 2. *M*anu. to. 1, sum. c. 219, n. 2. *R*ebel. p. 2, de obligat. 1, 2, q. 7, *scil.* 3, n. 6, afferens id verosimilius esse quando ambo, vir & *f*emina colligandi coniugio, eam fraudem committerent vel alter alterius huiusmodi fraudem priusquam contraheret, praesciret. *S*ecus si alter cum bona fide cum fraudulentio contraheret.

*E*rit profecto validum. *Q*uia quae iure suo ⁴³⁴ *vituntur*, non potest dici fraudem committere, *Et ratiōne impediatur effectus Reg. Nullus videtur* ⁴³⁴ *s. 5, f. de reg. iur. l. 3, v. 1. Istam enī de libero homi exhib. ibi: Dolo malo non videtur habere, qui iure suo vitur. Quia ratione cum multis Doctoribus defendunt *C*onat. 4, *Decretal.* 2, p. 7, 8, §. 2, n. 10, & *S*armien. lib. 1, *secl. 6*, num. 8, matrimonium contractum in mortis articulo efficere filios legitimos in fraudem substituti: est enim *fraud* licita, cum contrahentes suo iure vitantur: Ergo cum adeuentes locum, ubi Tridentinum non vigeret animo contrahendi absque Parocho, & testibus vitantur iure suo, (habent enim ius sic ibi contrahendi) *tit* *fraud* licita nec ea ratione effectus, ac valor matrimonij impediatur. *I*ta *S*anchez lib. 3, d. 18, num. 29. *B*asil. lib. 5, cap. 9, num. 4. *O*chagau. *B*onac. *C*oninch. *H*urad. *P*alač, & *T*ruil. quos referret, ac sequitur *L*ead. *trab.* 9, d. 7, *que-
stion* 12.*

*R*atum fore matrimonium existimo, licet ⁴³⁵ ambo eo fine adirent, ut coniugium sine Parocho ac testibus celebrarent. *Q*uia bona, vel non mala intentio conferre potest ad patrandum

H 4 aut

92 Theologiae Moralis Lib. XXV.

aut non patrandum peccatum: non tamen ad annulandum actum, cum intentio praebeat in mente, nec intentio in opus externum influat. Ergo si coniugium illud, seclusa prava intentione, validum esset, id minimè ea intentio prava impedit. Quemadmodum de restituendi obligatione docent multi, & inter eos Navar. lib. 3. de restit. cap. 5. num. 7. Si opus seclusa prava intentione non inducat restituendi obligationem, ex ea intentione illam obligationem non configere.

D V B I V M LXXXIV.

An si celebretur matrimonium in Parochia alterius coniugis non subditi illius Parochi sufficiat praesentia Parochi alterius contrahentis.

Quæsierim an validum sit matrimonium, cui proprius Parochus viuis contrahens ⁴³⁹ sufficit in Parochia alterius sibi non subditi: v.

gr. si Parochus Antonij sufficit in Parochia Agnetis cuius non est Parochus? Non sufficit huic praesentia, ut cōtinguit sit validum. Quia

Cardinales sic Tridentini exposuēre decreverunt: *Si quando vir ad dominum uxoris accedit, vro contrahendo matrimonio, is proprius Parochus est, qui uxoris est. Extant & aliae duas declarationes*

præsentes, non sufficere præsentem Parochi viuis contrahentis in Parochia alterius, sed

necessariū requiri in Parochia viri præsentiam Parochi viri in Parochia feminam, præsentiam Parochi feminam. Sic Basili. l. 5. c. 16. n. 4. Navar. l.

4. consil. tit. de clandes. despons. consil. 4. Ludon. Lopez p. t. Infrat. c. 8. 6. & p. 2. de matr. cap. 39. Henr. l. 11. c. 3. n. 2. Inclinat Santius in selec. d.

44. num. 8. Zerola p. 2. praxis Episcop. verb. Parochus. Zeul. quas. 60. 4. num. 6. Quia non est

crederendum Concilium concedere Parochio iurisdictionem extra propriam Parochiam.

Sufficit omnino proprius alterius contrahentis Parochus etiam in Parochia alterius sufficiens sibi non subditi matrimonium celebretur. Quia ⁴⁴⁰

Tridentinum solam exigit Parochi proprii præsentiam, quia iurisdictionem voluntariam, qualem est hæc, non amittit Parochia fines crediens. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 11. Navar. l.

4. consil. tit. de sponsal. cors. 52. Henr. l. n. cap. 3. num. 1. referens declarationem Cardinalium sub

Pio V. in Glos. l. R. Coninch. d. 27. dub. 2. Hurtad. d. 5. diffic. 6. numer. 21. Laym. tract.

10. capit. 5. numer. 3. Trul. libr. 7. cap. 6. dub. 2. numer. 2. Palau d. 2. punct. 13. §. 9. numer. 3.

Certus est legitimus Parochus est, ut matrimonio sufficit, qui est legitimus ad confessiones audiendas (ut bene Sanchez lib. 3. d. 13. num. 10.) sed iuxta ferē omnes Parochus extra Parochiam est legitimus ad audiendas confessiones sui subditi: Ergo ad colligandum matrimonio. Illa vero Cardinalium declarationes pro opposita sententia memoratae, ne posteriore pro nostra sententia relatae aduersentur, intelligenda sunt de consilio: expedit enim, cum Parochum, matrimonio sufficere, in cuius Parochia celebratur.

D V B I V M LXXXV.

An si celebretur matrimonium in Diocesis aliena: sufficiat præsentia Parochi viuis, vel viri que contrahentis.

Non sufficit præsentia Parochi alterius, ⁴⁴¹ viuisque contrahentis, dum in neutrivs ⁴⁴² sufficit

ES.
The
To

⁴³⁶
Non possunt
contrahere.

⁴³⁷
Contrahere
possunt.

⁴³⁸
Hoc virius
possit.

Non possunt contrahere. Quia licet decre-
tum Tridentini *scil. 24. cap. 1.* postulet, pub-
licari in qualibet Parochia, ut obliget: cum tam
enim apud infideles nulla Parochia sit, voluit
Concilium Christianos ibi detentos ligare, licet
publicatum non sit. Certè si captiui prodesset
ibi non esset publicatum aut receptum Tri-
dentini decretum, nullis aliis legibus Ecclesie,
ut ieiunij, abstinentia carnis &c. tenerentur;
cum ibi nec recepta, nec publicata sint. Sic Pe-
trus de Ledes. de marr. quas. 45. art. 5. & punct. 3.
dub. penit. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 8. casu, quo
captiui morentur in prouincia infidelium abs-
que animo inibi permanendi. Veraci. & Vasq.
apud Hurtadum *citandum* casu, quo Tridentinum
sufficerat publicatum in Parochia aut
prouincia captiuiorum Christianorum antequam
in captiuitatem redigerentur. Luis de Torres in
sum. p. 2. c. 96. dub. 7.

Contrahere possunt, licet ad eas regiones du-
cti sint post publicationem decreti in sua Paro-
chia, nec animum ibi permanendi habeant.
Quia id decretum petit tanquam conditionem
requisitam ut obligari incipiat, publicationem
in Parochia: Ergo cum apud infideles hac
conditio deficit, in illis locis hoc decretum
nondum obligandi vires accepit. Vnde qui in
illis contrahunt, licet domicilium ibi non fixe-
rint, non tenentur fernare solemnitatem illam,
nam contra factum celebrandus est iuxta solemnites
loci contratus. Ita Basili. l. 5. c. 19. n. 7. Sanchez
l. 3. d. 8. n. 25. Palaci. in 4. dist. 19. d. 1. Rebel. q. 7.
secl. 3. n. 18. Hurtad. c. 5. diffic. 5. n. 18. Cornejo d.
7. dub. 39. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1.

Certe si id decretum in illis locis obligaret,
quamvis captiui haberent animum permanen-
di, ducebat esse ante publicationem in sua Parochia, non possunt sine Parochio ac testibus
contrahere: sicut contingit in aliis locis fidelium,
vbi id decretum obligat. Si vero defectus publi-
cationis non obligat: Ergo contrahentes ibi si-
nè sint permanenter, sicut per modum transitus,
sine antea esset publicatum in sua Parochia, si-
nè non, poterunt absque Parochio & testibus
contrahere.

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 93

Parochia matrimonium celebratur. Quia mens Concilii postulantis Parochi presentiam fuit, vi sua auctoritate praefaret matrimonio, tanquam persona publica, sed extra territorium est persona iurata, ex 1.3. f. d. offic. Praefid. Ergo extra suam Parochiam non potest assistere matrimonio. Sic Nauar. lib. 2. consil. 7. de sponsal. conf. 5. 2. conf. 47. num. 3. adicentis posse Parochum extra Parochiam existentem dare licentiam. Sacerdoti: ut intra Parochiam matrimonio assistat, minus tamen ipsum extra Parochiam assistere posse.

Sufficit ad matrimonij valorem praesentia Parochi alterius vel vtriusque contrahentis quamvis in neurris Parochia nec Diocesis coiugium celebretur. Qui avel interesse Parochum matrimonio est actus iurisdictionis, & tunc cum iurisdictione haec sit voluntaria (exercetur enim in solos volentes) nea cause cognitionem postulat, potest validè extra territorium exerceri. Vel non est actus iurisdictionis, sed tantum desideratur illa praesentia ad auctoritatem matrimonio praestandum: sed hanc praestare potest extra Parochiam propriam, cum vere persona publica, parochus sit. Ergo potest ibi matrimonio assistere. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 1. Henr. lib. ii. c. mon. 2. Coninch. Filiue. Hurtad. Ochagau. Rebel. Palau. Bany. & alij. quos afferit & sequitur Leand. tr. 9. d. 7. ques. 16. Posseuin. cap. 10. ques. 16. Gutier. de mar. cap. 6. 2. num. 5. & num. 10. docet, non tantum proprium Parochum, sed etiam. Sacerdotem de illius licentia posse matrimonio assistere extra Parochiam.

Hoemilius indubitatum existimanti, potest in Tridentini pententis assistentiam Parochi matrimonio, finem suisse, vt clandellinitas vitaretur. Ecclesiæque constaret matrimonium: qui quidem sufficenter obtinetur Parochio ybicumque coniugio assistente.

DVBIV M LXXXVI.

An peccat, & puniendus sit proprius Parochi assistens matrimonio subditu extra Parochiam vel Diocesum absque licentia Ordinariorum, vel Parochi loci.

Peccat, & puniendus est. Quia Parochus tenet auctoritatem, & approbationem publicam Ecclesiæ nomine matrimonio praestare hanc autem licet praestare nequit in aliena Parochia, quia pertinet ad iurisdictionem quam contentiosam, cum praestari debeat tanquam a publica persona. Sic Henr. lib. 11. cap. 3. num. 1. Salzed. practic. cap. 7. 3. §. 11. Manzon. 1. sum. cap. 219. num. 7. Basil. lib. 5. cap. 16. n. 4. Santiu. in selec. d. 44. num. 13. & 14. culpan indicans esse lethalem merito puniendum.

Nec peccat, nec puniendus est, scandalo per cessante. Quia minus est, auctoritatem praestare matrimonio, quam exercere actum iurisdictionis voluntariae, sed Parochus potest in aliena diocesi exercere iurisdictionem voluntariam erga subditos audiendo ipsorum con-

fessiones iuxta ferè omnes: Ergo poterit à fortiori licet matrimonio assistere, quod est minus. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 18. Spino speculo te. am. Glos. 15. num. 49. Albiz in manusc. d. 4. dub. 6. concl. 4. Coninch. Ochagau. Hurtad. Posseuin. Trul. quos afferit, & sequitur Leand. r. 9. d. 7. 9. 17. Palaus d. 2. pm. 13. §. 9. num. 5. citans Gutierrez. & Seguram.

Hanc partem probabiliorem longè reor, quia nullo iure interdictum inuenio Parochio assistere matrimonio extra propriam Parochiam. Nec Parochus alienus iure potest offendri, cum id a iurisdictionem contentiosam non pertineat. Nec obstat fieri tanquam à persona publica, quia etiam iurisdictione voluntaria licet exerceatur tanquam à persona publica extra proprium territorium.

Hanc partem probabiliorem longè reor, quia nullo iure interdictum inuenio Parochio assistere matrimonio extra propriam Parochiam. Nec Parochus alienus iure potest offendri, cum id a iurisdictionem contentiosam non pertineat. Nec obstat fieri tanquam à persona publica, quia etiam iurisdictione voluntaria licet exerceatur tanquam à persona publica extra proprium territorium.

DVBIV M LXXXVII.

An qui duplicum Parochiam obtinet, habens equaliter (verbis gratia) in una per hyemem, & in altera per estatem: indifferenter possit coram hoc, vel illo Parochio matrimonium inire.

Minime potest. Quia in ordine ad matrimonium duplex Parochia non conceditur, nè ex indifferenti vnius vel alterius Parochia matrimonio competitum fiat. Sic Bonfius apud Menoch. consil. 3. 98. volum. 4. num. 7. Cephal. relat. eodem consil. num. 21. dubitans ait, fortasse possit dici dari duplicum Parochiam quoad matrimonium.

Potest omnino. Quia vtraque est propria istius, vt constat ex Cap. 2. de sepultura, in 6. ibi. Potest omnino. Cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans no. equaliter in viroque. Ergo non maior ratio, cur alter solus Parochus possit matrimonio assistere. Ita Nauar. lib. 4. consil. 11. de clandest. de sponsal. consil. 7. Henr. lib. 6. 6. 7. num. 2. Basil. 1. 5. cap. 13. num. 1. Palud. in 4. diff. 17. ques. 3. art. 2. num. 17. Gabri. ibi. q. 2. art. 3. dub. 1. D. Antonin par. 2. tit. 17. c. 4. cap. 2. Margarita Confel. fol. 9. col. 2. Sanch. lib. 3. d. 2. 4. num. 2.

Hoc verum, quia (vxi alibi non semel dixi) idem est Parochus ad excipiendas confessiones, & ad assistendum matrimonio: sed eterque ex duobus illis Parochis potest excipere confessionem illius, cum non sit maior ratio de uno, quam de altero, vt Glossa Cap. Cum nullus de tempore ordin. in 6. v. Domicilium: Ergo vterque Parochus poterit matrimonio interesse. Quod autem dixi requiri, vt equaliter in vtraque habiteret non intelligo mathematice, sed morali modo ita ut sit equalis omnino, aut fere habitatio-

DVBIV M LXXXVIII.

An quando quis duplum habitationis Parochiam obtinet, possit indifferenter coram uno vel altero matrimonium inire, si alterius tunc temporis Parochiam inhabitet.

Non potest, qui hyeme unam Parochiam inhabitat coram Parochio Parochia assistere.

94 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

ue inire coniugium: sed necessario debet ad Parochum illum accedere, cuius tunc temporis ditionem fortior: Quia ille propriis illius Parochus est, dum apud illam Parochiam commoratur: non alter: Sic Palud. in 4. diff. 27. art. 2. m.m. 17. D. Antonin. part. 3. tit. 17. cap. 4. casu Rosel. verb. Confessio Sacrament. 3. num. 49. Margarita Confel. fol. 9. col. 1. Frater Alexand. lib. 1. sum. cap. 3.

Leand.tra⁷.9 d.7.q.20.Bauny tract. i 2. quæst. 5.
de matr. Clandest. assert. 2. inuit est
probabile.

Ego quidem existimo hanc sententiam satis
esse probabilem, mei amicissimi P. Castro Pa- 456
leo venia, sufficit enim mihi P. Emanuelis Sa- Hac sententia
uthoritas profans *o. Matrimonium*, *num. 2.* probabilis
Qui alicubi habitat non animo permanendi, qui- prima auctor
busdam non videtur posse sub illo. Parochio contra- probabilis
*dicto sententia, etiam in *Constitutio**

452. Potest indifferenter coram vtroque Paro-
cho in se coniugium. Quia ille vtroque tem-
pore hyeme (leicitem & aestate) habet duplicum
Parochiam alias non verificaretur habere duo
domicilia, contra Cap. 2. de sepulchra in 6. sicut
qui certo tempore habitat in vna Parochia,
posteaque ad aliam transfertur, non dicetur
habere duo domicilia: quia non simul vtrum-
que sortitur, sed successiue modo vnum & al-
terum postmodum: Ergo vterque Parochus est
proprius illius Paro, ac proinde poterit eius
coniugio adesse. Ita Nauar. Cap. Placuit, numer.
7. de paenit. dist. 6. Henr. q. lib. 6. cap. 7. numer. 2.
qui bene addit in comment. liter. H. decens esse,
vt recipiat Sacramenta ab eo Parocho cuius
tunc Parochiam inhabitat. Sanchez lib. 3. d.
24. num. 5.

453 Cum his opinor, quia Cap. 2. de sepulchra in
Cum his opinor, quia Cap. 2. de sepulchra in
6. expresse definitur, electa sepulchra in diuer-
so loco a sortienti duplicem Parochiam, inter-
vtramque diuidendam esse Canonicam por-
tionem; & non dicitur largiendam esse Paro-
chiae in habitationis tempore mortis: Ergo si
militer Sacra menta possunt indifferenter vtro-
que tempore recipi ab ambobus Parochiis: cum
ex quo Canonica portio, ac Sacramentorum re-
ceptio sint iura Parochialia.

DUBIVM XC.

Alter contrahentium vagus est, alter vero incola: Hoc in casu requiri-
tur ne praesentia Parochi
incole ad matrimonii
validitatem.

Vagi dicuntur, qui nullibi certam, ac constantem sedem seu domicilium habent, sed hinc inde vagantur. Et qui pristinum domicilium deferentes navigant, vel iter faciunt quærentes, ubi se collocent. Qui igitur, relata Parochia, nondum statuit ad quam sit migraturus, sed quærens dominum interim in aliquo Oppido hospitatur ad breve tempus, vagus dicitur respectu Parochiarum illius Oppidi. Certum est, vagos posse cincumque Oppidi Parochi fati, quia non est maior ratio de uno quam de altero, cum nulli subdantur. At Parochus nullus potest eorum matrimonio interesse, nisi diligenter inquisitione præmissa, & obtenta Ordinarij facultate. Quando vero alter solus ex contrahentibus vagus est, eadem diligens requiritur inquisitio, & Ordinarij licentia. His præmissis, quæserim, an si alter ex contrahentibus si vagus alter vero incola, requiratur præsentia Parochi incola, an sufficiat quilibet alius Parochus?

Requiritur praesentia Parochi incole
contrahentis. Quia cum proprius Parochus eius
sit, decentius est, matrimonio ynius contra
hentis proprium & legitimum praefelle Paro-
chum, qui saltem illam omen agnoscit, quam
alium quemcumque, qui nec vagantis incole
ant gesserit. Sic Petr. de Ledel. de mar. ques.
45. a. s. circa 1. p.m. pos. 4. d.ub.

Non requiritur praesentia Parochi incolae,
sed sufficit, a quolibet Parocco eos coniungi
matrimonio. Quia ad valorem matrimonij
satis est quilibet contrahentium Parochus;
sed quilibet est Parochus vagi: Ergo quilibet sicut
potest eos matrimonio colligare. Ita Sanchez
lib. 3.d. 25. num. 14. Basil. lib. 5. cap. 36. numer. 14.
Gutier. de matr. cap. 65. num. 8. alios citans. Pa-
laus quem sequitur Leand. tract. 6. d. 7. que-
stion. 2. 1. 460

Idem affero, adiiciens sicut quilibet Paro-
chus, cui vagi se subictere velint, possunt eos
matrimonio coniungere, ita posse dare licen-
tiam alij Sacerdoti eos coniungendi. Quia
vitrumque

Minimè potest. *Quia proprius illius est Pater.*
rochus qui domicili proprij Pastor est:
sed perbrevis illa mora nullatenus ei consti-
tuít domicilium: Ergo non potest coniugium
inire coram Parochio loci , vbi exiguam illam
moram agit. *Sic Nauar.lib.4. Confsl. tit. de clan-
des. de posf. conf.7. Barbo de potest. Episc. part.
2. alleg. 5. num.6. Diana part.3. tract.4. ref.1. 231.
Hurtad. d.3. diffc.6. Bonac. ques.1. punt. 8. num.
3. Trul.lib.7. cap.6. dub.2. Palus d.2. punct.13.
9.9. num. 8. adicents oppositum nullam pro-
babilitatis speciem habere.*

455 Potest etiam Parochio loci, vbi breui illo
tempore habitat, matrimonium inire. Quia tunc
vere Parochus contrahentis est. Ergo eius pre-
sentia sufficit. Vnde Sacra Congregatio expo-
suit, sufficere illuc habitare, dum contrahunt.
Ita sa etiam correctus verb. *Matrimonium. n.*
2. & verb. *Parochus. num. 2. ibi. Ad matrimonium*
sufficit vel modica habitat. Basili. lib. 5. cap. 13.
num. 4. vbi duas Cardinalium declarations
adducit, & opponit Decisionibus Rotæ, dicens
illas maioris ponderis, & authoritatis ele-

D V B I V M X C I I .

virumque est proprij Parochi manus, & Parochus qui potest matrimonio afflire, potest etiam alijs Sacerdoti afflenti concedere iuxta Trident. *ses. 24. cap. 1.* Post Parochus, qui vagos non feruato Tridentini decreto *ses. 24. cap. 7.* nempe non prmissa debita diligenter, & licentia Ordinarij, matrimonio coniunxerit, mortaliter delinquaque in re grauissima Tridentini pracepterum violabit, suspendendus quidem triennio, per *Cap. finale de clandest. despons.* Attamen valeret vagori matrimonii hac diligenter nō premissa, nec Ordinarij licetia petitia, quia pro matrimonio efficitur tantum desideratur praesentia Parochi, & duorum testium.

D V B I V M X C I.

An Parochus non Sacerdos intersit validè māmonio.

On interest valide. *Quia Tridentinum s. f.*
24.c.1. ait: *Qui alter quam praesente Pa-*
racho, vel alio Sacerdote: nam dictio alius est
relativa & repetit precedentem qualitatem
enim est persona expressa: & ita significat simi-
larem qualitatem in relato, & confitat ex leg. si fu-
*gitini. ibi. *Alia pona scilicet simili, ut addit**
Glossa. Sic Nauar. lib. 1. confi. tit. 31. de offic.
Ordinar. confi. 10. referens Cardinales in
hanc partem inclinasse. Manu. tom. 1. sum.
capit. 219. numer. 9. Petr. de Ledef. qua-
sition. 45. art. 5. pun. 3. Veract. in append. ad
special. dub. 5. concil. 2.

Validus intercessus Parochus aut Ordinaris non
Sacerdos. Quia Tridentinum non restrinxit, ut
Parochus Sacerdos sit, prout fecit in alio de
licentia Parochi assistente coniugio, idque con
venientissima ratione, nam cum exigat testimo
nium fidei dignitatem, dignitas Parochialis Benefi
cij efficit, ut iure optima sit Parochio fides ad
hibenda: quae dignitas cum non Parochio de
ficiat, eam Concilium suppleri Sacerdotali di
gnitate voluit: Ergo sufficere Parochum, non
Sacerdotem, est dicendum. Ita Sanchez lib. 3. d.
20. num. 3. Bofil lib. 6. cap. 17. n. 1. Henr. l. 11.
cap. 1. num. 5. Suar. de excomid. 11. sett. 1. num. 18.
Sa verba. Marim. num. 1. Hurtad. d. 5. diffic. 7. num.
24. Barbo. in rem s. concil. ad. s. 2. 4. cap. 1. num.
37. Palans d. 2. part. 1. 5. 10. num. 2. Trul. lib. 7.
cap. 6. dub. 2. num. 14. & alij communiter.

Hanc partem multo probabiliorem esse reor,
quia Parochus vel Ordinarius non Sacerdos
exercere potest omnia, quæ à potestate Ordinis
non dependunt, ut colligitur ex Cap. suffraga-
neis, & ex Cap. Transfusione, am. de electio, vbi pro-
batum, Episcopum nondum consecratum posse
omnia munera Episcopalia obire, dempis ab
Ordine dependentibus, sed interesse matrimonio
non est actus Ordinis, sed iurisdictionis.
Ergo. Addiderim, sic Sacram Cardinalium Con-
gregationem declarasse, ut ex Fatinacio assert
Basilius citatus.

*An peccet, Parochus non Sacerdos matrimonio
assistens.*

PEcce quidem. **Q**ui non potest commode

Pecat quidem. Quia non potest commode 464
benedicere spongos verbis illis: *Ego vos con- Pecat quidem*
iungo, que Tridentinum *sel.* 24. *cap.* 1. inbet
Parochum proferre. Sic Petri de Ledel, *qu. 45.*
art. 5. pum. 3. dub. 3. concil. 3. Santi. in selecti. ad. 44.
14. 3. 14. 3. Sylvi. Esti. Canus, & alij apud Leand.
tr. 9. d. 7. q. 3.

Minimo peccat. Quia nulla repugnantia apparet, ut Parochus non Sacerdos illa verba proferat. Ita Sanchez lib. 3. d. 2. num. 4. Bafili lib. 6. cap. 17. num. 4. & alij, quos sequitur Gutier. & matr. cap. 6.2. num. 20. & Palans d. 2. p. 1. 3. §. 9. n. 4. Leand. vbi supra. 465

Posset quidem aliquis existimare, enim lethali-
liter delinquere, quia cum probabilis sit opinio non valere matrimonium. Parochio non Sacer-
dote assistente, exponeret ab aliquo necessitate per-
iculo veritatem Sacramenti. At nechol ex capite credo delinquere, quia viens opinione probabili circa sacramenta non peccat, eo vel maxime quod est multo probabilius opinio al-
serens eis e validum matrimonium. 466
*dein afferre
& confirmare*

DUBIUM XCIII.

An Parochus non Sacerdos possit facultatem Sacerdoti concedere, ut matrimonio non interficit.

Non potest. Quia vt Stephanus, & Imola
docent Clement. de priuilegiis. num. 14. Parochus non Sacerdos minime potest concedere
licentiam Religiosis ministrandi Eucharistiam
eo quod per se ipsum ministrae non valet; &
probatur ex Cap. finali 46. ibi scimus non suo, ita
nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere
famam attinet: Ergo similiter si Parochus non Sa-
cerdos nequit matrimonio affluster, ne quibit
etiam dare alteri, vt affluster facultatem. Sie Do-
ctores Dubio 101. citati pro prima sententia
Nauar. lib. 1. confil. tit. 31. conf. 10. Manti. tom. 10
sum. c. 219. num. 9. Petr. de Ledes. qnas. 4. art. 5.
punct. 3. Verac. in append. ad specul. dub. 5.
concl. 2.

Potest quidem. Quia durissimum esset intel- 468
ligere. Tridentinum velle Parocho, qui omnia
iurisdictionis nondum Sacerdos potest exerce-
re, hoc vnum abnegare. Ita Sanchez lib. 3. d. 20.
num. 7. Gutier. de matr. c. 61. num. 22. Palau d.
2. punct. 13. §. 9. num. 4. 5. Baun. qu. 6. de matr.
etland. dub. 11. & alij.

464

465

466

467

468

469

96 Theologiae Moralis Lib. XXV.

stente matrimonio, ut cōuentius, ac fide dignius sit testimoniū: quod intentum cōmino seruatur, quando aliis Sacerdos de licentia Parochi non Sacerdotis afflisteret, non autem seruabatur, Parochio non Sacerdote afflidente: (iuxta illam sententiam) unde pon mirum, si postularet Sacerdotium in Parochio afflisteret, non autem in ipso afflendi licentiam concedēti. Porro certius eset, (fator) si Ordinaris nondum Sacerdos [hanc] licentiam Sacerdoti concederet, quia respectu ordinarij nihil est in eo Tridentini deo et significans qualitatem Sacerdotij in eo desiderari.

quamvis excommunicatus regulariter expellatur a testimonio ferendo, admittitur tamen in casib[us], in quibus admittuntur infames: at in matrimonio infames admittuntur, ut docet Sanchez l. 1. d. 41. n. 5.

D V B I V M X C V.

*An Parochus excommunicatus, suspensus,
vel irregularis non toleratus possit
faci tatem concedere alteri Sacraeit,
ut matrimonio assistat.*

DVBIVM XCIV.

*An Parochus excommunicatus non tolera-
tus, suspensus, vel irregularis possit
validè matrimonio
assistere.*

469

PRAEmisit, pREest Concilium Constantiense, omnia gesta ab excommunicatis, suspensis vel irregularibus, dum denunciati non sunt, vel notorij clerici percussores, valida esse: securus autem si denunciati sunt, aut percussores. Clerici notorij. Porro hi, qui excommunicati, suspensi, vel irregularis, qui excommunicati non sunt, aut excommunicati ob notoriam Clericorum percussonem, quos vitare non tenemur, tolerati dicuntur: quando vero denunciati sunt, vel notorij Clericorum percussores, dicuntur non tolerati. Quaeferimus igitur utrum Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus possit validè matrimonio assistere?

470

Non potest, valide assistere. Quia ille actus
est iurisdictionis, sive Parochi, ut Parochus est,
& non Ordinis, vii constat: gesta omnia ex-
communicati, suspensi, vel irregularis denuncia-
ti, valida non sunt. Ergo valide non potest ma-
trimonio assistere. Sic Autila de Censur. part. 2.c.
6.d.3. dub. 1. concl. Videtur tenere Sa verb. Ma-
trimonium, mth. 1. fatus sufficit & Parochus to-
leratus, etiam si aliquoquin excommunicatus, aut
suspensus, modo non sit per sententiam priuatus
officio. Vbi expresse solum Parochio tolerato ya-
lide assistere concedit.

Potest validè assistere. Quia praesentia Parochi requiritur in matrimonio quasi auctoritatem praestans illi per potestatem, quam habent in subditos (vt docet Nanar. l.4. confil. tit. de spousal. conf. 47. n.6.) Sed auctoritatè praefare actu sua praesitè hanc est actus iurisdictionis: Ergo potest valide fieri ab excōmunicato, suspēlo, seu irregulari non tolerato. Certe excommunicatus suspensus, vel irregularis dnm Parochia non priuatur, manet in possessione, & verus est Parochus. Ita Sanchez lib. 3. d. 21. num. 4 citans Nanarrem, Salzed. Perr. de Ledes. & Henr. Basili. lib. 5. cap. 17. num. 6. Suan. de excom. d. 11. sct. 2. num. 2. Vafsq. de excom. dub. 4. Hurtad. d. 5. diffic. 8. num. 26. Diana part. 3. tral. 41. resol. 2. 33. Palaus d. 6. pun. 1. 3. §. 10. n. 6. Trul. l. 7. c. 6. dub. 2. n. 1. 2. & alij.

47^a
~~de mihi~~
~~probabilis.~~ Hoc longè probabilius, cum Parochus minime sit sacramenti matrimonij Minister, nec per excommunicationem, suspensionem, aut irregularitatem sit Parochi officio priuatus. Et

Et actus iurisdictionis, & ita nec licentia
Nostro populo
rochi in quantum Parochus est, cum nullus
eiusdem auctoritatis
alias fructu Tridentinum soli Parochio potius
quam alteri Sacerdoti non habent iurisdictionem,
dedicet auctoritatem a filiis stendi, & sub-
stituendi. Sic Petr. de Ledel. de matr. qu. 45. a. 5.
punct. 3. dub. 4. Nayar. libr. 3. consil. tit. de
sponsal. consil. 47. numer. 6. Coninch d. 27. mu-
mer. 25. Laym. tract. 10. part. 2. capit. 4.
num. 9.

Non est actus iurisdictionis, ac proinde tam
licentia sic concessa, quam matrimonium valet.
Quia concessio illius facultatis non est actus
Parochi formaliter, in quantum habet iurisdi-
ctionem, sed in quantum est testis legitimus
matrimonij, & simul habens facultatem substi-
tuendi ad eum actum testificandum: sed si quis
haberet mandatum nomine alterius, potest
tamen substituendi, illa substitutio est quidem actus
potestatis substituendi, non tamen est iurisdictionis
actus, ut collat, valideque ab excōmunicato non
tolerato fieret: Ergo semper conceditur ea li-
centia a Parocco non tolerato. Ita Basili, libr. 5.
c.17. n.14. Sa verb. *Matrimonium* n.1. Henr. q.
l.11. c.1. 2. num.5. & l.13. c.7. num.7. Rebel l.2. q.
8. n.8. Diana part. 3. tra. 4. re. sol. 233. Hurad.
d.5. diffic. 8. n.2.7. Sanch. l.3. d.21. num.7. Machad. l.
4. p.2. tr. 2. docum. 16. n.4.

Hanc partem eligo, quia matrimonio affistere, non est actus iurisdictionis, ut Dubio proximo ostendi: Ergo per concessiones prefata licentia non delegatur aliquid partinens ad iurisdictionem: sed concedetur alteri licentia, ut tanquam testis legitimus matrimonio affistat. Certe multi Doctores afferunt, si posse Episcopum excommunicatum non toleratum concedere facultatem confessiones audiendi, & extremi inungendi, nec hoc esse actum iurisdictionis; sed solam sibi competentis cessionem. Legi Paludanum in 3. dist. 12. 3. q. 2. n. 17. D. Antoniu[m] p. 3. iii. 14. c. 1. §. 5. & Henriquez l. 3. de confirm. c. 13. n. 3.

D V B I V M   X C V I.

An peccat, Parochus excommunicatus non toleratus coniugio assistens.

Nec venialiter delinquit. Quia benedicere sponsos, quo ex capite solum poterat pia-
culi

culi sulphurio ingenerari. haud est iurisdictionis
actus. Ego nullo ex capite postumus afferere,
huiusmodi Parochum vel venialiter delinque-
re. Sic Hurtad. d. 5. diff. c. 8. n. 27. qui quidem citas
pro hac sententia Thomam Sanch. proculdubio
fallitur. Leand. tr. 9. d. 7. q. 27.

477
Delinquit venialiter. Quia est iurisdictionis
actus, benedicere sponsos illis verbis, quae à Tri-
dento scilicet 24. c. 1. prescribuntur: *Ego vos coniun-
go* &c. Ita Posseuin. c. 10. n. 21. Sanch. l. 3. d. 21. n.
8. Bann. de cland. marri. q. 6. dub. 8. Diana p. 3.
tr. 4.7. fol. 23.2.

478
Scio Basiliu. l. 1. c. 17. n. 11. afferuisse huiusmodi
Parochu non solu venialiter, sed lethaliter de-
linquere quia tali in casu cum aliis communica-
cat in Sacris, quod graniter excommunicata est
interdicendum. At ex hoc capite minimè delinquit
assistendo matrimonio, quia cum spectet ad munus suu, comunicat in re necessaria: ex alio vero
capite, peccat, nam videtur actus iurisdictionis
sponsi bene dicere: non tamen excedet veniale
piaculum, quia in nullius id gerit praedictum,
& res est parui momenti, nec ad sacramentum
necessaria, & si omittentur verba illa, tantum
est veniale, de quo inferius.

D V B I V M X C V I I.

An matrimonium contractum coram Parochio ha-
bente Parochia possessionem absque vero titulo
a legitimo superiori collato sit validum.

519
V Alidum est, si errore communis Parochus,
verus habeatur. Quia tunc Ecclesia ob
commune bonum, & publicam utilitatem ei co-
fert potestatem ad validè id officium exercen-
dum inxta l. Barbarius, ff. de offic. prator. Sic Basili.
l. 3. c. 20. à n. 2. plures citas Leand. tr. 9. d. 7. q. 30.

480
Non est validum, si abque titulo collato à
legitimo superiori est intrusus. Quia in neutro
foco valent gesta per illum, licet communis er-
ror facti accedat. Cap. Infamis, vers. Verum ra-
men, 1. q. 1. ibi: erius dum putaretur liber, ex de-
legatione senentiam dedit. & l. Barbarius, ff. de
offic. prator. ibi: Cum populus Romanus e'iam ser-
uo patuisse discernere hanc potestatem, vbi vtrum
que ius non solu communem ponderat er-
rorem, vt gesta valeant: sed etiam intercessisse
sit autoritatem superioris delegantis potesta-
tem & populi Romani potensis Praetoris munus
conferre. Ita Sanch. l. 3. d. 22. nn. 49. & 50. affe-
rens plus quam quadraginta Doctores Iuristas.
Caie. sum. v. Confessio iteratio. Medi. C. de con-
fess. 2. Palaci. in 4. dist. 1. 7. d. 8. Henr. lib. 6.
cap. 7. nn. 2. Hurtad. d. 5. diff. 8. Ochag. q. 9. n.
11. & alij.

481
Exstimo, matrimonium non valere, si ab-
que titulo collato à superiori legitimo fuerit
intrusus, ob rationem à secunda sententia Au-
toribus expressam: si autem titulum habuit à
legitimo superiori, in validum tamen ob vitium
oculatum, matrimonium valere; quia dum adest
communis illa ignorantia veram Parochi in
viro quo foro iurisdictionem habet, vt do-
ctissime probat Sanchez ci-
tatus n. 5. & 13.

**

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

D V B I V M X C V I I I.

An Archipresbyter Cathedralis Ecclesie in
tota Diocesis matrimonio interfesse possit.

481
P Otest plane. Quia est Parochus totius Dioc-
esis, censeturque Episcopi Vicarius in hoc,
vt possit omni illius Diocesis confessiones ex-
cipere ex Cap. officium, de officio Archipresbyteri,
vbi inter eius officia numerantur, eorum, qui fo-
ris adueniunt, confessiones audire: quasi illi cu
Parochia careant, debeat ad communem totius
Diocesis confluere: atque ita Ecclesiam Cath-
edralem esse communem totius Diocesis, ita ut
possit Archipresbyter illus omnibus Diocesis
sacramenta ministrare. Sic Rosel. v. Archipres-
byter numer. 1. Sylvest. ibi, question. 1. Angel. n.
2. Tabe. initio, Aramil. n. 3. & v. Abolutio. s. a. 4.3.
Gutier. l. 1. q. canon. c. 27. n. 2. 4. & alij multi.

482
Minimè potest. Quia fuit vobis, vt Archipres-
byter Ecclesia Cathedralis possit solum mini-
strare sacramenta in sua Parochia: & subinde
nisi esset alibi Archipresbyter deputatus, ad
quem possent omnes de Diocesi gratia reci-
piendi sacramenta confluere non potest assiste-
re matrimonio in tota Diocesi, sed solu in
sua Parochia. Ita Palud. in 4. dist. 17. qu. 4. art. 2.
concl. 4. n. 8. D. Antoni. p. 3. tit. 17. c. 5. Sanch. l.
3. d. 27. n. 2. & alij.

Sic questione respondeo: Quando Archipres-
byterus est quadam praebenda, cui ex officio
est annexum omnium Diocesis illius confes-
siones audire, tunc est proprius Sacerdos, &
ordinarius in tota illa, & possit vbique Diocesi
matrimonio assistere: secus quando hoc non
habet ex officio, sed ex Episcopi commissione:
tunc enim delegatione standum. Crediderim,
forsam olim fuisse Archipresbyteros tam am-
plam habentes potestatem, modo tamen huius
di vobis non video.

D V B I V M X C I X.

An Archiepiscopus possit assistere sub-
ditorum Episcopi suffra-
genei coniugio.

483
P Otest omnino. Quia habet iurisdictionem
ordinariam totius Provincie: sed sat est, vt
affiliat Ordinarius. Ergo potest Archiepiscopus.
Et quia ea affiliatio non est actus iurisdictio-
nis, nec exigit in Parochio actualē iuris-
dictio, sed sat est habitualis iurisdictio,
quamvis vobis sit impeditus: vt contingit in Pa-
rocho excommunicato: (de quo supra) sed Ar-
chiepiscopus habet habitualē iurisdictionem,
quamvis vobis alligatum respectu Diocesis
suffraganei: Ergo potest matrimonio assistere.
Sic Glos. Cap. Per singulas verb. Tertius, qu. 3.
& Cap. Pastorale, suprincipio, v. Exceptis, de of-
ficio Ordinarii.

484
Minimè potest. Quia non est Ordinarius i p-
orum, nec habet iurisdictionem nisi in eau-
Minimè po-
sis per appellationem ad ipsos deuolutis, & in tali.
aliis casibus singularibus, iuxta Cap. Pastorale,

98 Theologiae Moralis Lib. XXV,

in principio, vbi omnes annotant. Ita Henr. lib. ii. cap. 3. numer. 4. Petr. de Ledes. quae. 45. de matrimonio. 4.5. punct. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. numer. 16. Sanchez lib. 3. d. 28. n. 2. citans Spinum, & Segura.

⁴⁸⁹ *Hoc verum
puto, primam
sententiam
improbo.* Hoc verum, primamque sententiam parum, aut nihil probabilitatis habere iudico. Iliae enim Glossa afferentes, Archiepiscopum iurisdictionem in suffraganeos subditos habere, intelligenda sunt, dum ad Archiepiscopum appellant.

D V B I V M C X I I .

*An Vicarius generalis Episcopi, ex proprio
officio absque speciali commissione, con-
tingit interesse, & alii assistendi lici-
tatem concedere possit.*

⁴⁹⁰ **N**on potest. Quia Vicarius ex generali commissione non potest de causis matrimonialibus cognoscere: Ergo nec aliquos matrimonio copulare, vel alii id gerendi licentiam impetrare. Antecedens probo ex Cap. Accedentibus, de excessu Prelator. vbi dicitur, haec cognitionem esse Episcopalis dignitatem: & Tridentinum s. 24. c. 10. dicit ad solos Episcopos hoc pertinere. Sic Anton. Cap. 1. de consanguinitate. Ibi Abbas n. 1. Praef. n. 4. Bertachini, tr. de Episc. 1. a. p. 6. qu. 20. Rebus prax. Benef. n. 157. Cucus l. i. in his. maio. tit. 8. n. 1. & alii.

Potest quidem. Quia Tridentinum s. 24. cap. 1. explesum dicit, posse assistere matrimonio Parochum, vel alium Sacerdotem de licentia Ordinarii: sed vicarius Episcopi est ordinatus, comprehenditurque in decretis mentionem de Ordinariis facientibus (vt probat Sanch. l. 3. d. 19. n. 3. & 5.) Ergo potest assistere, & assistendi licentiam impetrare. Ita Sanch. ibi. n. 18. Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 4. 7. n. 1. & 2. Henr. l. i. c. 3. n. 4. Salzedo praf. a. 75. vers. 24. Manu. ibi. sum. c. 21. n. 1. & 3. Spino specu. testam. Glossa 15. n. 38. & alii.

Multa superiora haec mihi sententia; quia idem est proprius Sacerdos, ad audiendas confessiones, & ad assistendum matrimonium: sed Vicarius generalis ex proprio officio absque speciali commissione est proprius Sacerdos ad confessiones audiendas: Ergo & ad matrimonium, vt assistat, & licentiam assistendi concedat. Abngeo autem non posse Vicarium de causis matrimonialibus cognoscere: potest enim non obstantibus textibus dicentibus, id ad Episcopos spectare: non enim ob id Vicarius excluditur.

D V B I V M C X I I I .

An valeat matrimonium, si priuatus Sacerdos, cui Parochus committit ut assistat ei, exuta Parochiam committentis assistit.

⁴⁹¹ **Q**uamvis interesse matrimonio propriè non sit iurisdictionis actus, reducitur tamen ad iurisdictionem voluntariam: atque ita potest. Parochus proprius extra Parochiam hunc actum exercere. Quaeritur autem de Sacerdote ad id delegato, num extra Parochiam committentis possit matrimonio assistere?

Assistere non potest, nec validum matrimonium erit. Quia quamvis omnes fateantur, posse Ordinarium extra territorium, iurisdictionem voluntariam exercere: ut de delegato, inferioris Princeps negat lex 1. f. de offic. Proconsul. ibi: Omnes Proconsules statim quod Urbe egressi fuerint, habent iurisdictionem, non tamen contentiousam, sed voluntariam, ut ecce manus mittit. Apud legatum vero Proconsul nemo manu-

⁴⁸⁸ *Est ad id Ordinarius.* Est Ordinarius. Quia iurisdictione concessa à Canone, vel lege, est Ordinaria, vt probant textus relati pro prima sententia: At quamvis Episcopus constitutus Vicarius generalis, non tamen ei confert iurisdictionem quam habet, sed à Canone ei impenditur, vt patet ex Cap. 2. de offic. Vicarij in 6. Ergo eius iurisdictione est Ordinaria. Igitur matrimonio potest assistere, & aliis assistendi facultatem concedere. Ita Nauar. lib. 4. consil. 14. numer. 1. Conar. 3. var. capit. 20. numer. 4. Vgolin. de censur. tabu. 1. capit. 2. §. 1. o. D. Antonin. part. 3. tit. 19. capit. 10. §. 2. Henr. lib. 6. cap. 7. num. 3. & liter. M. Manu. tom. 1. sum. c. 219. numer. 15. Ludou. Lopez par. 1. Infruct. c. 284. Sanch. l. 3. d. 29. citans ex Iuris peritis penè innumeris.

⁴⁸⁹ *Cum his sentio, quia eadem est iurisdictionis Episcopi, & Vicarii, idemque tribunal, ut asservit Cap. Romana, & Cap. 2. vbi etiam subiungitur ratio, cur à Vicario ad Episcopum non appelletur, ne scilicet ab eodem ad se ipsum appellari videatur. Ergo Ordinarius est, & ideo potest & matrimonio adesse, & id aliis gerendi licentiam impen- dere.*

ESS
The
TOI

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 99.

libr.ii.capit. 3. numer. 5. vbi dicens requiri licen-
tiam specialem caute addit, nec sat's esse ge-
neralem administrandi sacramenta, qua solet
per Bullam, att Episcopi approbationem con-
cedi: quasi dicat sufficere generalem, qua mani-
festè continere videtur matrimonium.

Hoc verius reor, quia regulariter dispositio, 499
& concessio generalis est generaliter intelli- *Hoc verius*
genda, *Cap. si Romanorum, dist. 29.* Ergo illa li- *puo.*
centia generalis ad exercendum animalium cu-
ram est intelligenda generaliter, ut etiam ma-
trimonium includat.

Quia textus indistincte docent, posse irridicitionem voluntariorum extra territoriorum exerceri, nec faciunt vim in eo, quod iurisdictio exercentis ordinaria sit, sed quia nulla iurisdictio in iuria alieni territorij Iudici, cum absque strepitu aut figura iudicij exerceatur: quia ratio aequi militat in Iudice ordinario, & delegato: Igitur non solum proprii Parochus sed etiam Sacerdos de illius licentia assistens matrimonio valide extra Parochiam assistere, si eni si Parochus ipse intercesseret. Quia iurisdictio voluntaria, ad quam haec assistentia reducitur, potest validè ab ordinario, & a delegato extra territoriorum exerceri. Ita Sanchez lib. 3. d. 34. numer. 2. & 3. Victor. sum. de confes. num. 151. Sotus in 4. dist. 18. ques. 4. a. 3. Henr. q. libr. 6. c. 7. n. 1. & alij afferentes Religiosos expoſito viritate Clemente Dudum, posse audire confessiones extra Diocesim, cum tamen delegati sint.

Multo veriorem hanc partem existimo, quā
confirmarim ex Doctoribus afferentibus, Vica-
riū ex delegatione Episcopi conferent
Beneficia, posse extra Diocesem conferre,
Dominic. Rebif. Boeri. Corset. Pauin. &
aliū apud Sanchez citatum num. 2.

D V B I V M C V.

*An sufficiat licentia tacita: quae ha-
betur ex ratificatione de fu-
turo, ut Sacerdos alienus
matrimonio
assistat.*

Sufficit quidem. Quia nullus potest ministri-
strare Eucharistiam (v. gr.) aut Extremam vn-
ctionem alieno Parochiano sine proprij Paro-
chi licentia, cum hoc sit proprij Parochi manus.
Trident. *sef. 24. a. 12.* sed potest alienis Parochus
ministrare ex ratificatione de futuro, quando
nimisimum attentis circumstantiis persona, tem-
poris, & loci, probabiliter creditur Parochum
ratum id habiturum: Ergo similiter poterit al-
sistere matrimonio ex ratificatione de futuro.
Sic Palud. in 4. *dist. 23. q. 2. n. 14.* D. Antonin. *p.*
3. tr. 14. c. 15. §. 5. Caet. *sum. v. Vnctio extrema. q.*
4. *Tabie. ibi. que. 5.* Armil. *mi. 5.* *Sotus in 4. dist.*
2. 3. q. 2. a. 1. *Nauar. sum. c. 21. n. 2.* *H. Henr. l. 3. c. 6.*
6. *Barth. à Ledel. de Extr. dub. 6.*

Non sufficit licentia tacita ex ratione matrimonij de futuro. Quia cum ea licentia ad matrimonij valorem requiratur, debet adefi, cum celebratur matrimonium: At cu est tatum ratihabito de futuro, non est licentia de praesenti, cum matrimonium celebratur: Ergo non sufficit. Ita Sanchez lib. 3. d. 35. num. 4. Henrica de Ganda, quodlib. i. ques. 30. Capreol. in 4. dist. 19. ques. 3. art. 3. ad 1. Fr. Alexand. sum. p. i. c. 5. m. 55. Stuar. 3. p. 9. 8. 2. ad 3. d. 7. sect. 2.

502
Hoc verum
illud impro-
babile esse
obondo.

Partem hanc veram, primam vero impro-
babilem esse putaram, quorum Doctores non illud
loquuntur de matrimonio, & penitentia, sed
de aliis sacramentis, vbi lata est differentia.
Nam quando licentia & iurisdictio, nec neces-
saria ad valorem rei, vt in penitentia, & ma-
trimonio, non satis est ratihabitio de futuro;
quia licentia debet præcedere: at in ratihabita-
tione de futuro non præcedit licentia, & con-
sensus, sed tantum est probabilis præsumptio
consensu postea præstandi. At vbi non requi-
ritur ad substantiam actus, sed ad alium debitu-
m ordinem licentia, vt in reliquis sacra-
mentis, satis est probabilis spes, ac præsumptio
voluntatis Pastoris. Nam vero licentia tacita, que
habetur ex ratihabitione de presenti, suffi-
cit, vt alienus Sacerdos possit matrimonio
interesse, vt quando vidente, ac tacente Ordinario,
aut Parocho, potentiique con-
tradicte assit; quia scientia, ac patientia
in iis, que sunt modici præiudicij con-
fessum

100 Theologiæ Moralis Lib X X V.

sum operatur, ut docet Bart. I. *Quæ dois numer. 24. ff. Sol. matrim. Abbas Cap. Nonne, numer. 3. & multis citatis, Mascard. de probat. concil. 1158. num. 34. sed hæc assistentia matrimonio, modicum, aut nullum praedictum Parocho infert; Ergo illa Scientia, ac patientia confessum, legitimamque licentiam inducit.*

excommunicatio 8 num. 16. Sylvest. ibi. 5. §. 26, Nauar. sum. cap. 17. num. 39. docent, fatis esse, si excommunicatus sit persona fide digna, & alserat se absolutum esse: Ergo similiter in matrimonio est dicendum.

D V B I V M C V I.

An Sacerdos debet, credere dicentibus, se habere licentiam à Parocho, ut iungat eos matrimonio.

⁵⁰³ *Credere debet.* Redere debet. Quia hic solum agitur de periculo animæ contrahentium, cum nulli alij daunum sequatur: At nemo præsumitur sive salutis immemor I. *Sancimus, C. de Sacros. Eccl. & Cap. penultimo 1. queſ. 7. ibi: Et licet neminem diuini timori contempnendo irreiurando, arbitremur immemorem, ut salutis propria voluntate commodum anteponat.* Et quia sicut matrimonium est irritu abque prælentia Parochi vel alterius Sacerdotis de eius licentia ita confessio est inutila facta alieno Sacerdoti, non habenti legitimam audiendi facultatem: & tam Religiosus debet credere penitentem dicenti, se habere licentiam à proprio Parocho, ut illi sacramenta confessionis ac Eucharistie ministret, ut communiter à Doctotoribus assertur: Ergo similiter debet credere dicens, se habere licentiam à proprio Parocho, ut matrimonio colligetur. Sic colligitur ex doctrina Arnulfi verb. *Absolutione, numer. 20. D. Tho. quodlib. 1. art. 12. & in 4. dist. 18. queſ. 3. art. 3. quæſtione 5. ad 2. Richar. dist. 17. art. 3. queſ. 5. ad 3. Gabriel. dist. 17. art. 3. dub. 1. Turrec. Cap. *Quem paenitet, de paenit. dist. 1. num. 18. Angel. verb. Confessio 3. num. 32. Tabie. verb. Ab oltr. 1. q. 24. num. 45.**

⁵⁰⁴ *Non debet credere.* Non debet credere. Quia licet in foro poenitentiali, ad quem pertinet confessio, Eucharistia, & extrema uincio credatum dicenti, se habere licentiam: at in foro externo, & in spectantibus ad ipsum minime creditur, ut constat ex Cap. *sicut, de sent. excommun. vbi probatur non adhiberi fidem excommunicato dicenti, se absolutum esse ab excommunicante, ibi: Nisi excommunicati literas absolutionis ostendant, aut alio modo legitimè de eorum absolutione constet.* Cuius tationem reddit D. Tho. quodlib. 1. art. 12. quia excommunicatio pertinet ad forum externum: sed matrimonium ad forum externum pertinet, & externam Ecclesiæ gubernationem: Ergo non credendum dicenti, se habere licentiam. Ita Sanchez libr. 3. d. 37. numer. 2. Abbas clem. 1. de priu. num. 5. Bonif. num. 28. assertit non esse credendum dicenti, se facultatem habere, ut alienus Sacerdos benedicat nuptias.

⁵⁰⁵ *Auctor. in remittia.* Ego exulto, regulariter non esse credendum: nullibet dicenti se huiusmodi facultatem habere: si autem persona affirmans est valde fide digna, posse ei fidem adhiberi. Quia licet Cap. *sicut, dicatur, non esse credendum excommunicato dicenti, se esse absolutum nisi id legitimè ostendat: aliqui Doctores ut Paulus. in 4. d. 18. queſ. 6. art. 2. num. 5. Angel. 2.*

D V B I V M C V I I.

An ad valorem matrimonij sint necessaria illa verba que à Parocho proferuntur: Ego vos coniungo, &c.

⁵⁰⁶ *Necessaria sunt.* Quia huius Sacramenti sunt forma: sed sine forma, haud potest consistere Sacramentum: Ergo sunt ad eius valorem necessaria. Sic Canis, Estius, & Syrius quos citat Leand. *tr. 9. d. 4. q. 9.* Et quia verba ea, Ego vos coniungo sunt vera: Ergo efficiunt, quod significant: Ergo verè Sacerdos conficit matrimonium. Sic Zephirus *volum. 4. consil. 540. num. 47.*

⁵⁰⁷ Non sunt necessaria, & licet omittantur, validum erit matrimonium. Quia Sacerdos non *est* huius sacramenti Minister, nec eius verba sunt materia, vel forma: Ergo ea verba non sunt de essentia. Antecedens iam supra probauit. Et quia Tridentinum petit indeterminata verba, cum petat hæc, vel alia iuxta patris constitutinam: Ergo ea non sunt de necessitate sacramenti siquidem necessaria sacramenti necessitate debent esse determinata. Ita Sanchez libr. 3. d. 38. num. 4. Verac. *append. ad specu. dub. 4. concil. 1. & 4. Segura 2. p. director. Iudic. cap. 1. num. 52. Henr. lib. 11. cap. 2. num. 7. Vinald. *Can. delab. p. 1. de matr. n. 22. & 24. Mann. 10. 1. sum. cap. 21. 6. nn. 3. Palaci. in 4. dist. 17. d. 1. Barth. à Ledes. de matr. dub. 21. concil. 3. Pet. Ledes. q. 43. a. 1. dub. 4. concil. ultim. aslerens. si Cardinalium Sacram Congregationem declarasse.**

⁵⁰⁸ Hoc longe probabilis, in mihi certum reor. Quia Tridentinum in clausula irritante tantum expedit, *qui aliter quam praesente Parocho, nec explicit, dicente verba, & est decretum correctorium: Ergo extendendum non est, ut debeat Parochus de necessitate Sacramenti verba proferre.*

D V B I V M C V I I I.

An mortale sit, à Parocho, vel à Sacerdote, assistente matrimonio, prefata verba Ego vos coniungo, omitti.

⁵⁰⁹ *Vppono ea verba esse de præcepti necessitate, quare delinqueret Parochus ea omittens. Quia Tridentinum vitium verbi præcepti supponens: Præcipit Sancta Synodus, ut Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo: vel alio viatrum verbi iuxta receptum viuisciusque prouincie ritum. Quasi rem verè, an culpa lethalis sit ea omittere verba?*

Mortalis

ne cognoscitur? Mecum Leand. 17.9. & 7.9.33.
& Basil. 1.5. c. 21. n. 3.

Mortalis est. Quia res est grauis, & Conciliū
vitur verbo præceptiō. Sic Salzed. in præct. c.
73. Vega libr. 6. sum. casu 112. & 126. Zanard.
in directori. part. 1 de matr. cap. 10. quæst. 27. Rebel.
p. 1. 1. 2. 9. 7. seti. 5. n. 4. & alij.

Non est mortale piaculum sed veniale. Quia
non est res grauis, cum & verba non sint la-
cramenti forma, nec ad solemnitatem magni
momenti pertineant, nec magna significatio-
nis mysterium includant. Ita Sanch. l.3.d. 38.
num.7.Basil.lib.5.cap.21.num.2.Gucier.de matr.
cap.69.num.16.Coninch d. 17.num.45.Hurtad.
d. 5.diffic. 15.num. 50.Diana part.3.tratt. 4.
resol. 15.6.Villalobos.tratt. 1,diffic.6. n.3.Palau
d. 2.pun.13.6.8.num.12.Bauny,q.6.de mair.cland.
dab.10.Trull.l.7.c.6.dib. 5.

511
Car. 21. Contento, quia quamvis Tridentinum ver-
bis præceptiis vtatur, ut sub illo præcepto
non continetur tantum, vt Parochus ea ver-
ba proferat, sed alia magni momenti, nempe,
ut premitantur denunciations, & ut matr-
rimonium coram Parochio, ac testibus celebre-
tur &c. Cum ergo hoc solum non sit huius
præcepti materia, sed coticineatur inter alia gra-
viora, & hoc quia leue sit, eius omisso le-
thalis non erit. An non iisdem verbis præcipit
ibi Concilium vt Parochus interroget contra-
hentes de mutuo consenso, & tamen (vt Dubio
proximo ostendam) eius omisso lethalis piacu-
lum non erit? Ergo nec verborum omisso.

DVBIVM CX.

*An teneatur sub mortali Parochius interrogare
contrahentes, an aliquod impedimentum
habeant, ubi non sit ei compre-
hensum, nullum subesse
impedimentum.*

Svb mortali tenetur. Quia alias agit contra mandatum Concilij in re grauissima, vt patet ex Cap. finali, de clandest. despon. in principio, vbi postquam dicitur, præmittendas esse denunciationses, subditur: Et ipsi Presbyteri nihilominus interrogent virum aliquod impedimentum obstat. Si Veracruz in append. ad spec. dub. 2. cons. 4. 1. 517
Tenetur sed mortali.

Non tenetur. Quia ea interrogatio petitur à Concilio, ut fiat, dum sunt in facie Ecclesie, id est coram testibus, dum volunt iam contrahentes non est credendum voluntissi interrogationem reitam necessaria fieri, cum iam volunt contrahere, præcipue cum iam præcesserint denunciations. Ergo non præcipit, ut & mulier interrogentur de impedimento, sed de consensu mutuo, ut constat ex verbis illis immediate sequentibus: *Et mutuo consensu intellecto, dicit: Ego vos coniungo. Ita Sanch. l. 3. d. 3. 8. n. i. o. Leand. tr. 9. d. 7. 9. 34. citans Basilium, Gutierrez & Dianam.*

D V B I V M CIX.

An Parochus teneatur, sub mortali contrahentes de mutuo consensi interrogare, quando ei constat ex verbis ab viroque sponso prolatis.

152
Cetum est, teneri Parochum contrahentes interrogare de mutuo consensu, nempe virum, an velit feminam ducere in uxorem: & feminam, num lubeat eum accipere in matrimonium. Quia id praecepit Tridentinum, *s. 24. c. 1.* Quælerim vero, an huius interrogations omisso si lethale piaculum.

omino ut lethale piaculum.
514. **T**enetur sub mortali etiam si ei constet de
mutuo consenfu, dum coram illo contrahentes
non interrogati proferunt verba, quibus con-
fusum exprimitur. **Q**uis id præcipit Conciliū
eui in retinagrua non obediens, culpa lethalis
est. **S**ic Vega 1.6. sum. casu 11.2.

116 Ego autem tantorum Doctorum venia, crediderim, culpe mortalis esse reum Parochum, tangi, qui de mutuo consensu non interrogat, cum contrahentes illum non exponunt; quia tunc *in famam gravissima*.

Ego autem tantorum Doctorum venia, cediderim, culpa mortalis esse reum Parochum, qui de mutuo confessu non interrogat, cum contrahentes illum non exponunt; quia tunc grauis res est interrogations omisso, vt de se constat, quo in senatu Vega audiendum. At si contrahentes non interrogati consensum exponant existimo, nec veniale esse culpam interrogacionem omittere. Ad quid enim necessaria est interrogatio. Si id quod sciendum erat interrogatio, iam ex eorum expressio-
Ezech. & Mend. Theol. Moral. To III. p. II.

Nec sub veniali teneri reor Parochum 519
de impedimento obstante interrogare. Quia
cum ad matrimonium denatur, iam praef-
fere denunciations, ex quibus
Nec sub ve-
niali teneri
reor

ter denunciations, ex quibus constare debet, an aliquod subsit impedimentum. Quod si ex Ordinarij dispensatione he non praemittantur, ad ipsum Ordinarij spectat, informationem praemittere de impedimentis: Parochi autem soli est obediens Ordinarii praepositi, ut eos coniungat. Quando vero in casu necessitates urgentis, quia non est ad Episcopum aditus, ipso inconferto, denunciationsibus omis- sis, Parochus coniugio praeset: tunc tenetum (sub mortali quidem) diligenter inquirere, an subsit impedimentum quia loco Episcopii sedetur.

DVBIVM CXI.

An ad matrimonij valorem sufficiat, Parochum per interpresem contrahentium mutuum consensum intelligere.

Non sufficit. Quia repugnat testimonij natura, ut quis sit testis fidem faciens de iis quae per interpretem dignouit, cum debet a deponere de iis, que nouit per proprium sensum. Sic Basil. l. 15. c. 11. n. 10. & ii. 1. Sufficit. Non sufficit.

Sufficit plane. Quia cæteri contractus pol- 521
funt per interpretem celebrati lib. 1. §. finali, Sufficit quidem
ff. de verbor. obligat. ibi: sed verum puto, ut em-
fermo continet verborum obligationem,
ita ut alter alterius linguam intelligat, siue
per se, siue per verum interpretem: Er-
go & matrimonium. Et quia magis ellen-

tile est, ut ipsi contrahentes consensum mutuum intelligent, cum hoc sit de iure naturæ, & diuino ab initio requisitor in matrimonio: sed sufficit, ut alter explicet consensum per interpretem: ut docet Glossa Cap. Ex literis de sponsal. verb. Intellexerit & ibi Ioan. Andr. num. 5. Abbas num. 3. Preposit. num. 4. Ergo similiter sufficiet, ut constet Parocho, & testibus de mutuo consensu per interpretem. Ita Verac. append. ad spee. sub. 2. concl. 5. & dub. 3. concl.; Anton. Cucus lib. 5. insitut. tit. 11. num. 34. Vivald. Candelabro 1. p. de mar. num. 36. Bauni. tr. 12. q. 4. de matr. clandest. Trull. l. 7. dub. 5. n. 1. Diana p. 10. tr. 1. 3. refol. i. 7. Filliuc. tr. 10. n. 22. 4. Sanch. l. 3. d. 39. n. 3.

⁵²² *Auctor sene* Cun his opinabat aliquando sciens, in sacramento matrimonij non exigi maiorem notitatem eorum, qua sunt, quam in sacramento Pœnitentia, in quo Confessarius Indicem agit: attamen geri confessio potest per interpretem, cum confessarius pœnitentem capere non valeat: Ergo. Ceterum iam existimo (modum Basilio aliquiliter gerens) non sufficere ad valorem matrimonij consensum contrahentium præcisè intelligere per interpretem: aptè tamen eas, quod dicto interpretis aliqua consensum moraliter experimentia adiungantur; quia sic & non aliter potest Parochus fidem facere de iis, quæ per interpretem simul ac per proprium sensum agnouit.

D V B I V M C X I I I.

An si Parochus, vel testes casu transeantur. Matrimonium coram eis contrahendum sit validum.

Matrimonium initum coram Parocho, ac testibus casu transeuntibus validum est. ⁵¹⁶ *Validum est.* Quia cum aduentantur, verò dicuntur præsentes, cum præsencia ad valorem matrimonij petitæ contenta sit sola intellectus aduenturia, quæritatem testimoniūm contrahit matrimonij possit perhiberi. Sic Petr. de Ledes. de mar. qu. 45. art. 5. p. 13. 3. dub. 1. Filliuc. tract. 10. num. 22. 5. Hurtad. d. 1. Leand. tr. 9. d. 7. q. 38. Basil. l. 5. c. 11. n. 4. Bonac. q. 2. pun. 8. n. 20.

Non est validum, Quia casu transeuntes non dicuntur moraliter præsentes. *Non est validum.* Et quia ut Parochus vel testes dicuntur præsentes, requiritur, ut sint, ad eum casum formaliter adhibiti, rogati, & vocati. Sic quidam apud Petr. de Ledes. d. 1. Leand. tr. 9. d. 7. q. 38. Basil. l. 5. c. 11. n. 4. Bonac. q. 2. pun. 8. n. 20.

Ego quidem si ratione nitar, existimo, hoc minus verum esse, cum transeuntes Parochus & testes ita testificari possint, si aduentant, ac si opera vocati, & rogati intercesserint. Verum si certa sint eminentis Cardinalium declarationes, quas adducit Farinaci, pag. 268. & 273. & Rebel. 1. part. 1. 4. fine pag. mibi 194, fere certam secundam sententiam esse putarion. *Auctor istius.* Ad declarationem à Rebello memoratam, Parochus ita præsens matrimonio debet esse, ut appareret, à contrahentibus, hoc de causa adhibitus fuisse. Quod, me authore, satis apparebit, si Parochus casu transeunte moneant prius contrahentes esse contrahere. De aliis verò testibus non dubito, quin eorum casuus præsencia sufficiat etiam minime prius admonitorum, dummodo videant fieri contrahendum, ut docuit Segura p. 2. director. 15. n. 4. & approbat Sanch. ubi supra.

D V B I V M C X I V.

An si Parochus, aut testes dolo aduocantur, aut vi adducuntur. & contra eorum voluntatem retentū afferunt coniugio: validat, matrimonium.

Non valet. Quia testes matrimonij esse debet specialiter vocati, & rogati, ut amplius *rei* ⁵¹⁹ *rei* ^{rei} *rei* ^{rei}

⁵²³ *Sufficit planè.* **S**i Parochus accessit animo attendendi, quævis tempore contractus mente distrahitur, sufficit ad matrimonij valorem. Quia habet intentionem virtualem quæ pro aliis sufficit sacramentis, & Missa. Sic Henr. l. 11. c. 3. n. 1. & lit. F. Probabile indicat Filliuc. tr. 10. num. 22. 4.

⁵²⁴ *Non sufficit.* **M**inime sufficit sed necessaria est actualis attentio. Quia ad effectum testificandi de matrimonio contracto, perinde est, quodammodo actu Parochus non aduerit, ac si abens omnino esset. Et quia in Pœnitentia sacramento dum Sacerdos est futurus peccatorum Iudex, quantumvis voluerit aduertere, si actu non aduertat, minime sufficit. Ergo nec in Sacramento Matrimonij vbi Parochus est velut testis. Ita Sanchez l. 3. d. 39. n. 5. Hurtad. d. 5. diff. 15. numer. 48. Trull. l. 7. dub. 6. n. 1. Amicus Perez, Leand. quo referat, ac sequitur Diana par. 10. tr. 21. refol. 10. adiiciens, contraria sententia non esse probabile.

⁵²⁵ *Primum par-* **Q**uod quidem non admitto. Mihi enim sufficit doctissimi Henrquez mei placitum esse, ut existimem satis esse probabile præcipue cum Sanchez ac Filliucius citati hand obserue eius probabilitati anguant, & Leander probabilem longè soluam secundam affirmet. Idem mihi afferendum, quia in Missa (cuius paritatem Henricus adducit) recognitur attentio, non ut audiens sit testis, sed ut debita reverentia Sacrificio seruetur, & sit ille Religionis actus: quod debite seruatur, quando audiens voluit

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 103

rei grauissime intenti certius possint testimoniū exprimere, quod nequeant facile qui intuītrahantur, quorum attentio solummodo ad vim repellendam accurrit. Potest id probari ex Lege. Qui testazōnōff. de test. ibi: Sed si testes detentī sint intuīti putant, non valere testamentum. Sic Segura 3. part. direct. cap. 15. Petr. Ledel. qu. 4. art. 5. punct. 3. dub. 2. afferens, seclusa Cardinalium declaratione, hoc est probabile. Azeued. libr. 5. recopil. titul. 1. lib. 1. numer. 39. non audet afferere, valere coniugium coram Parocho, ac testibus aolo auctoratis.

¶ 30. Quamvis Parocho, & testes sint dolo vo-
cati, vel vi detentī, valet matrimonium, dum
modo contrahentium consensum intelligent.
Quia l. Coram Tiro 209. ff. de verbōrum obligat.
dicitur: Scire autem, non erit am velle, is debet, nam
erit, eo innoto, recte fit. Vbi deciditur, dici ali-
quid coram aliquo fieri, quamvis inuitus adīt,
si aduerat. Cum ergo Tridentinum solū exi-
git, matrimonium celebrari coram Parocho,
& testibus, satisfit, si ipsi presentibus quamvis
inuitis celebretur. Deinde saltatur finis illius
decreti, cum iam coniugium illud confit Ecclesiae, nec eo spretō, possunt aliud inire. Ita
Sanchez lib. 3. d. 39. numer. 9. Nauar. lib. 4. consil.
tūnd. de s. on. sal. consil. 20. Petr. de Ledel. & alij à
Santio citati. Villalob. trāctat. 13. diff. 22.
numer. 3. Hurtad. d. 5. diff. 15. numer. 50. Palaua
d. 2. punct. 13. §. 8. numer. 1. Basil. lib. 5. cap. 21. nu. 5.
Filliuc. trāct. 10. numer. 25. Leand. trāct. 9. d. 7.
qu. 39. & alij.

¶ 31. Idem affirmo, quia sāpē hoc fuisse à Sacra
Cardinalium Congregatione declaratum re-
fert Rebel. part. 1. lib. 4. fine pag. mibi 396. Vni-
cam declarationem expono. An vero si inuitus,
& compulsi per vim adīt Parocho, dum con-
trahit matrimonium, procedente, vel non prece-
dente supradicta proibitione Ordinarii, tale
matrimonium subītūt? Respondit Congregatio, subī-
stere. Vnde cum formidinē primā sententia
probabilitate posse defendi afferuerim, sicut Se-
gura afferuit.

D V B I V M C X V .

Ab si Parocho inuitus afferit, & af-
fectat non intelligere, aures, & oculos
occludit, nōibil eorum, qua gerun-
tur vident, & audiens valeat matri-
monium.

¶ 32. Non valet. Quia tunc re vera non est præ-
sens, nō potest de coniugio illo testificari. Sic Sanchez lib. 3. d. 39. numer. 6. Trullench.
libro 7. capite 6. dubio 5. dicto 3. numero 3.
& alij.

¶ 33. Vlta qui. Valet quidem. Quia eo ipso, quod Parocho
affectat non intelligere admonitus primū
velle coniugio inire eos, qui adīt, sāne
iam ignorare non potest contrahentium con-
sensum, & adeo testis esse potest apud Eccle-
siam. Ita Basil. quem refert, & sequitur Leander
trāct. 9. d. 7. qu. 40. Salzed. prāct. cap. 7. Rebel.
part. 2. l. 4. fine, numer. 3.

Hanc partem probabilitatem esse reor ob
declarationem Cardinalium expressam à Re-

bello citato, quā sic se habet: Et quid si Paro-
chus adīt, nōibil tamen eorum, qua agēbantur,
vidit, & audīt: virūm tale matrimonium sit
nullum. Respondit Congregatio, matrimonium non
valere, si non intellexit, nisi ipse Parocho affe-
ctasset, non intelligere. Explicat P. Sanchez, Nisi
Parocho affectet, si non intelligere, hoc est, nisi
consultat, & data opera fingat se non intelligere,
cum tamen re vera intellexerit. Non placet ex-
positio, nam qui vocatus ad hoc, vt adīt matri-
monio, & monitus à contrahentibus se velle
contrahere, non potuit non intelligere matri-
monium ab illis contrahi, quamvis postea au-
res clauderat.

D V B I V M C X VI .

An ad matrimonii valorem requirantur testes
omni exceptione maiores.

¶ 34. Errum est ad valorem matrimonij requiri
duo testes cum Parocho, nec
vnicum testem sufficere. Quia Tridentinum
seff. 14. cap. 1. exprelle irritat matrimonium co-
ram Parocho, ac dupli teste non contrāctum.
Deinde exigit, vt testes rationis vñū polleant
presentēque sint moraliter. Praterēa necel-
lum est, vt simil Parocho, & testes matrimo-
nij interficiant. Quia Tridentinum copulariū
exigit presentem Parocho, ac testem, & aliter
contrāctum irritat coniugium. Quāsierim
verō, nūm sufficiant qualescumque testes, vel
omni exceptione maiores exigantur; hoc est,
tales, vt nullum patiāt vitium ex iis, ob
que iure à testimonio ferendo reūciuntur?

Debet esse omni exceptione maiores. Quia
in causa matrimoniali cum sit grauissima, non
quibuslibet testibus fides est adhibenda, sed
circumspēctis, omni exceptione maioribus.
Cap. 1. de consanguinit. ver. Nono questio. ibi: Si
per testes circumspēctos omni exceptione maiores
imūtēt. Ergo cum Concilium testes exigat,
vt possit probari matrimonium, intelligendum
est de testibus legitimis, & qui iure attento,
faciunt fidem. Sic aliqui recentiores apud
Sanchez citandū, Hurtad. d. 5. diff.
fīc. 24.

Non debent necessariō esse omni exceptione.
ne maiores, sed sufficiant quicunque habent.
testes rationis vñūm nec desiderantur, vt habeant
qualitates iure requitatis, vt in aliis negotiis
habiles, ac legitimū testes censeantur. Quare
sufficit licet sint infames, excommunicati, pa-
rentes, conlangueci, serui, familiares, feminæ,
imō & infidēles. Quia quamvis alia testes sint
illegitimi, & inhabiles, sufficiētē fidei es-
sunt, nec repelluntur quādō sunt instru-
mento appositi ex communi contrahentium
consensu. Certe testes inhabiles admittuntur,
quādō concurrunt cum alio habili, & fide di-
gnoscunt enim habilitas vñius supplet alterius
inabilitatem, (vt multis citati testantur Anton.
Gabri. tom. 3. comm. lib. 1. titul. de testibus,
concl. 5. num. 1. Maſcard. de probat. concl. 13. 65.)
Ergo cum matrimonio debeat necessariō in-
teresse Parocho, aut alius de eius facultate
Sacerdos, eius auctoritas vitium supplet,
quod alij duo testes patiāntur, ac proīnde
valebit matrimonium, qualescumque illi sānt.

Ità Sanchez lib. 3. d. 41. num. 4. Henr. iniqu. lib. 11.
cap. 3. Hurtad. d. 5. diffic. 24. Leander tractat. 9.
d. 7. qn. 44. citans Bonacinam, & Elij com-
muniter.

537 Hanc partem probabiliorē admodum putat quia Tridentinū solum requirit duos testes qui cum Parocho matrimonio assident. Quod si voluerit testes alias iure idoneos, expressisset, sicut expressit Pontifex in Cap. Cum estes, de testam.

D V B I V M C X V I I .

*An ad matrimonij valorem sufficiat, quocum
Parochus, & testes audiant contrahentium consensum licet illos non videant.*

538 **N**on suffici eos audire, sed necessum est
Necessarium eos simul videre. Quia ex communi Ca-
est eos audiens & videns. nonistarum sententia in testibus non suffici
solus auditus, sed requiritur praesentia, & visus.
Facile enim quis potest alterius vocem imita-
ri, quo testes decipiuntur. Sic Molin, de rit-
nupi, lib. 2. diff. 11. num. 120. Barbosa de potest
Episcop. part. 1. alleg. 32. num. 86.

539 Sufficit contrahentium verba à testibus exaudiendi, nec opus est ipsos videri, dummodo alii eis sit vox contrahentium nota. Quia in iis, quoniam non vobis percipiuntur, sed auditu, potest cœcus legitimus testis existere, si loquentium voces notas habeat. Ita Sanchez l. 3, d. 39. num. 3. Basil. lib. 5. cap. 21. num. 8. Gutier Filliuc. Rebel. & alij, quos referit, ac sequitur prædictus Antonin. Diana part. 8. tractat. 7 resolvi. 68.

540 Idem afferro sciens ex Farinacio, & alii
Idem afferro posse cecum testimonium ferre super verbi
stipulationis, & contractus cuiuscumque a con-
trahentibus prolati, si vocem loquentium
probè agnitam habeat, quæ quidem difficil-
admodum potest ab alio affectante ita propri-
referri, ut agnoscenti audienti possit affici sedu-
ctione. Sufficit igitur, testes verba contrahen-
tium audire, licet intermediet cortina, vel pa-
ries: si eorum vocem aptè dignoscant.

CAPVT XIII.

Circa Denunciations matrimonio præmittendas.

D•V B I V M C X V I I I .

An Denunciations sint de matrimonio
essentia.

41 Denunciations præmittuntur matrimonio, ut si quis impedimentum ascelit, il-
lud deretur. Præcepta fuerant in Concilio ge-
nerali Lateranensi 2. cap. 5. &c. habetur Cap. si-
gnalis, de clandestinis sponsatis. Sed quia multis in-

Diecēsibus in desuetudinem abierant, id dēcretum innouauit Tridentinum sess. 24. cap. 1. iuslīgitio, vt matrimonio p̄mittantur denunciations, seu monitions ter à proprio contrahentium Parochio tribus continuis diebus festiis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicē facienda. Quæserim iam, vtrū huiusmodi denunciations sint de matrimonij essentia?

Sunt quidem, & matrimonium sine illis initium inuallidum est. Quia ad matrimonium Parochi praesentia desideratur: sed hic non Parochi, sed priuata persona munus obit, dum omisiss denunciationibus interdit matrimonio: Ergo est nullum. Probo minorem: Quia in Tridentino citato conceditur Parochi limitata potestas assistendi matrimonio, nempe denunciationibus praemissis: sed limitata causa limitatum productit effectum l. *In agro, ff. de acquir. rerum dom.* Ergo si Parochus fines mandatis, illis omisiss, interdit, non vt Parochus, sed vt priuatus agit, quando enim Iudex procedit ultriusque potestatis limites, vt priuatus agit, vt probat Menoch. *de recup. p. pessi. remed.* 8. numer. 1. 3. & 17. *Sic ipse confil.* 69. *num. 7.1. vol. 1.* Zephali confil. 4. 21. *num. 2.8. volum. 3.* Bonacini. *in quodam confil. quod inter Menochi consilia apponitur volum. 4. confil. 398. num. 1.* Ful. Patian. lib. 1. de prob. cap. 16. *num. 6.4.* vbi dicit, *de iure nouissimo Tridentini prelumi fornicationem, licet habitatio longa sit, nisi probetur matrimonium fuisse contractum, praesente Parochi & testibus, ac praemissis denunciationibus: & statim num. 65. ait, Concilium annullasse matrimonium contraria praefatam formam celebratum.*

De essentia matrimonij non sunt, vnde de-
nunciationibus iniuste omisis validum est.
Quia cum matrimonium, omisis denunciatio-
nibus, validum omni iure esset, ab eo receden-
dum non est absque manifesto decreto irri-
tanti. Tridentinum autem non manifeste irri-
tat, imò contrarium ex illo colligitur: cum
enim ageret de denunciationibus præmitten-
dis, & de præfentia Parochi, ac testium, in de-
creto irritanti huius præsentia solius tantum
meminit ergo Ira Nauar. lib. 4 consil. de sponſal.
consil. 17. num. 4. & in Mamm. cap. 22. num. 70.
Basil. lib. 5. cap. 30. num. 1. Ochagau. tr. 3. qu. 3.
Coninch. d. 17. num. 49. Reginald. lib. 31. m. 22.
Palaus d. 2. punct. 13. §. 1. num. 1. Trullench. lib. 7.
capite 6. dubio 8. numero 2. Sanchez libro 3.
numero 3. citans plures Iuristas, & Theo-
logos.

Hoc certissimum reor, quia Tridentinum
circè denunciations nihil innovat, sed idem
quod statutum erat in Concilio Lateranensi,
nam in desuerudinem passim abibat, in pristi-
nam obligationem, ac statum restituivit, ut con-
stat ex illis verbis: *Sacri Concilii Lateranensis
vestigiis invenendo: Sed olim validum erat ma-
trimonium denunciationibus omisiss, ut desi-
nit Tridentinum sess. 24. cap. 1, ergo & modo.
Cerè denunciations conferunt, ut ritè, ac
re & coniugia celebrentur; non autem ut va-
lidè ineantur.*

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 105

DUBIVM CXXI.

An sit lethale piaculum, denunciationes sine debita dispensatione omittere.

vniam denunciationem omittere, si non ex defectu præteratur, quando certum esset moraliter satis probatum esse diaobas reliquis, nullum adesse impedimentum. Si autem aliqua sufficiens causa omittendi vnam denunciationem vel ante matrimonium, vel post ante eius consummationem subficeret, omittentem à venia etiam piaculo excusatrem.

545 **L**ethale crimen minimè est, nisi Synodalis non est in contraria. **N**on est in contraria. **S**ecundum S. Iohannes in ea Diocesi sit contraria. **Q**uia res lenis est denunciationes omittere, si Parochus sufficientem diligenter adhibeat, ut competerat, an sit impedimentum. **S**ic Sors in 4. dift. 28. qu. 1. art. 2. ad 1. Petr. de Ledel. de matrimonio. qu. 45. art. 5. punt. 1. dub. 3. concil. 1. d. 2. Ludou. de S. Ioan. question. 2. de matrimonio. art. 1. dub. 3. citans Segur. Salzed. Machad. libr. 4. part. 2. tralat. 2. docum. 17. numer. 3.

546 **E**t quidem lethale piaculum. **Q**uia Concilium Lateranense id præcepterat, & Tridentinum. **S**ecundum cap. 24. cap. 1. idem præceptum innovatum est. **P**arochus sufficiens diligenter adhibeat, ut competerat, an sit impedimentum. **S**ic Sors in 4. dift. 28. qu. 1. art. 2. ad 1. Petr. de Ledel. de matrimonio. qu. 45. art. 5. punt. 1. dub. 3. concil. 1. d. 2. Ludou. de S. Ioan. question. 2. de matrimonio. art. 1. dub. 3. citans Segur. Salzed. Machad. libr. 4. part. 2. tralat. 2. docum. 17. numer. 3.

547 **H**anc eligo sententiam longè probabilioris. **Q**uia diligentia Parochi non sufficiuntur incommoda, que obuenire possunt; factis enim denunciationibus certius est, fore ut ad populi notitiam matrimonium perueniat, & magis timent omnes, impedimentum occultare, quod norunt. **E**t esto diligentia Parochi æquivalenter: an non Parochus graue præceptum prescribens diligentia huius formam transgreditur?

DUBIVM CXX.

An sit graue peccatum, unicam denunciationem sine licentia omittere.

548 **N**on est graue delictum casu, quo adgit moralis certitudo, nullum esse coniugij impedimentum. **Q**uia leuis est materia, partialis que grauius illius præcepti. **S**ic Sanch. libr. 3. d. 5. numer. 7. Verac. append. ad spec. dub. 1. concil. 5. Petr. de Ledel. de matrimonio. qu. 45. art. 5. punt. 3. dub. 1. concil. 1. Barbo. Gutier. Villalob. quos refert, & sequitur Diana part. 3. tralat. 4. resolut. 236. Filling. tract. 10. num. 173. & alii.

549 **G**raue delictum est. **Q**uia vnius denunciationis omisso non est leuis materia, ut constat ex fine ad quem prescribuntur huiusmodi denunciationes. **I**ta Basili. libr. 5. cap. 30. num. 3. Coninch. d. 27. num. 5. 1. Inclinat Bonac. quest. 2. punt. 6. num. 7. tenent Palau. & Albiz, quos citar, & sequitur Leander tractat. 9. d. 7. quest. 47.

Existimo veniale solummodo culpam esse

550 **d**ebet. **Q**uia vnius denunciationis omisso non est leuis materia, ut constat ex fine ad quem prescribuntur huiusmodi denunciationes. **I**ta Basili. libr. 5. cap. 30. num. 3. Coninch. d. 27. num. 5. 1. Inclinat Bonac. quest. 2. punt. 6. num. 7. tenent Palau. & Albiz, quos citar, & sequitur Leander tractat. 9. d. 7. quest. 47.

551 **S**ufficit quidem, imo & debent in prefata Parochia geri. **Q**uia iuxta Tridentini decreto.

DUBIVM CXXI.

An dum matrimonium inter duos diaconatum Parochiarum initur: Satis sit in una earum denunciationes proferri.

552 **S**atis quidem est. **Q**uia si Cap. finale, num. 3. attendatur dum loquitur in plurali de Ecclesiis, minimè obstat, nam loquitur etiam in plurali de matrimonio: **S**i autem Tridentini decretum, Patres Concilij interpretates declarant, satis esse, denunciationes fieri in Parochia, in qua celebratur matrimonium. **S**ic Cardin. in Cap. finale, num. 3. Prapost. num. 7. Gregor. Lopez. l. 1. verb. *En la iglesia titul. 3. part. 4.* Ita ex confuetudine sernari docet Hoffiens. ad Cap. finale verb. *In Ecclesiis.* Porro declaratum esse ita à Concilij Patribus interpretibus asserit Anton. Cucus. lib. 5. institut. titul. 11. num. 29. afferens huius testem Nauarum in sum. cap. 25. reticetque numerum. **V**erum Sanchez, se locum non inuenisse, affirmat, nec ego curiosus vestigator potui inuenire.

553 **N**on est satis, sed proferendæ sunt in utriusque contrahentis Parochia. **Q**uia Tridentinum dicit, gerendas esse à proprio, contrahentium Parochio: ergo uterque Parochus, quando sunt diuersa Parochia, eas gerere debet. **I**ta Sanch. libr. 3. d. 6. num. 4. Henric. libr. 11. cap. 7. num. 1. Segura part. 2. director. *Judic. cap. 16.* numer. 19. Petr. de Ledel. de matrimonio. qu. 45. art. 5. punt. 3. dub. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 217. num. 6. Rodrig. cap. 217. num. 6. Bonac. question. 2. punt. 6. numer. 10. Filliuc. tract. 10. numer. 174. Coninch. d. 27. numer. 46. Palau. d. 2. part. 13. §. 3. numer. 2. Layman. libr. 5. tralat. 10. de matrimonio. part. 2. cap. 4. numer. 9. Bauny. de denunciat. question. 2. disto 1. qui tamen probabilem esse oppositam sententiam existimat.

554 **E**go quidem id non anius fuerim abnegare, at longè probabiliorem hanc esse reor. **Q**uia *Hac pars longi* publicatio exigitur, ut scientes contrahent. **Q**uia *probabilitas* impedimenta, illa detegant, sed in vicinia foemine vix possunt sciri impedimenta viri: & è contraria. **P**orro id praxis ipsa testatur, & à Sacra Congregatione Cardinalium sic expositum fuisse à Segura citato didici.

DUBIVM CXXII.

An sufficiat fieri denunciationes in Parochia, in qua breui tempore contracturi morantur.

555 **S**ufficit quidem, imo & debent in prefata Parochia geri. **Q**uia iuxta Tridentini decreto.

tum denunciationes debent geri a proprio se-
propris Parochus, ut Cardinalium Congre-
gatio expolet, est ille, in cuius Parechia con-
trahentes eo tempore comororantur, quo ma-
trimonium initur: ergo. Sic Bafli. lib.5. cap.30.
num.5, qui abnegat dari huic contrariam a Car-
dinalibus declarationem. Leand. tralat. 9.d.7.
quasi. 49.

555 Nec debent, nec sufficiunt fieri denunciatio-
nes, ^{ne}ccūpici ge-
ri in prefatis Parochiis, nes in Parochia, vbi tempore commorati-
funt sponfis in Parochiis vbi vnuſ, & alter-
diuſis commorati fuere, & principaliorem ha-
bent latem, & verisimilius est fore, vt impedi-
menta detegantur. Quia ideo fuit, vt contra-
hentium impedimenta, si que fuit, reuelentur
At cum breuem moram in aliqua Parochia
contraxere, ignoti sunt, impedimenta hand fa-
cile pateſcent. Ita Sanchez lib. 3. d. 6. numer. 6
Segnra part. 2. direct. iudic. cap. 16. num. 19. af-
frent ita Cardinales expofuisse. Ricci. in prax.
decif. 257. num. 4. Coninch. d. 1. mm. 50. Diana-
p. 17. 3. tral. 4. resolut. 235. citans Nouarium
Barbo & Gutier Ochagau. tral. 3. q. 3. Reginal-
lib. 31. num. 22. & alij.

556
Hoc mibi
probabilitas
Æquæ probabilem utrūque partem asserit
Leander proper anctorem suum Basilius; sed
utrūque venia , ego partem secundam longè
probabiliorum iudico. Quia ob similem ratio-
nem præcepta sunt denunciationes *Cap. finali*,
quod decretum Tridentinum innovat : & ta-
men Innocentius ibi num. 1. Ioan. Andr. num. 5.
Anton. num. 16. Cardin. num. 3. Anchar. num. 16.
Praposit. num. 7. & alij affirmit , proferendas
esse in Ecclesiâ , vbi est parentum utrūque
antiqua habitatio , quia ibi aptius impedi-
ta referabuntur. Nec inuenio , quo firmo titulus
Cardinalium declaratio à Segura tradita à Ba-
silio dilutatur. Infero hinc , haud esse opus , fieri
etiam in Parochia , in qua eis est moderna ha-
bitatio. Quia id nullo iure peritur , & est utri-
mnia denunciationum multiplicatio. Nec si non
sunt consanguinei contrahentur vbi est anti-
qua eorum habitatio , sed in aliis multis locis
operebit in illis denunciationes geri ; quia id
nullum ius præscribit , ut Innocent ad *cap. finali*
le. num. 2. & 3. Ioan. Andr. num. 5. & Praposito
num. 7. docuere.

D V B I V M C X X I I I

*An Denunciationes possint fieri extra
Ecclesiam in loco, ubi magna populi
pars assolet conuenire.*

557 **N**on possunt, nisi alias sit alicubi consue-
Minime pos- tudine introductum. Quia Tridentinum
sum. ^{scilicet 24. cap. 1. in Ecclesiis inter Missarum solem-}
^{nia fieri prescribit. Sic Basil. lib. 5. cap. 30. num.}
6. Hurtad. d. 5. diffic. 18. numer. 61. Lean-
der tractat. 9. d. 7. question. 50. Pollio. 9. 9
num. 15.

558 Possunt planè. Quia finis Tridentini præscribentis, in Ecclesiæ, & diebus festiis inter Missarum solemnia denunciations gerit, est, ut ad multorum notitiam coniugium ineundum adveniat, quo facilius impedimenta detegantur: diebus enim festiis inter Missarum solemnia ingens hominum co-

quia solet in Ecclesiam confluere: Cum ergo
huius fini sufficietissime satis fiat, quando in
locis publicis, ubi maior est populi concursus
fierent, satis omnino erit. Ita Sanchez lib. 1. d. 6.
num. 9. Layman. tract. 10. 1. art. 2. cas. 4. num. 20.
Gutier. Coninch. & Reginald. quos sequitur
Barbo. in Trident. eff. 24. ap. 1. num. 2. Filius
tract. 10. num. 174. Villalob. tract. 13. diff. 24.
num. 3. Diana pari. 3. tract. 4. resolut. 236. Tru-
lensch. lib. 7. cap. 6. deb. 8. num. 7. Bawini. qu. 3. de
denunc. quesito 2. Fauet. Palanus d. 2. puz. 13. & 3.
num. 4.

Sufficit geri denunciationses extrâ Ecclesiam in locis competentibus, verbi gratiâ, in prædicationibus, magna populi copia confluente. Quia eodem modo dicitur *Cap. finalis*, denunciationses fieri debere in Ecclesia, & tamen posse fieri extrâ in hoc casu docent *ibi* *Hostiens. verb.* in *Ecclesiis. Ioan. Andr. num. 5. Anton. num. 16. Anchar. num. 15. Abbas num. 7. Rosel. verb. *Impedimentum, impediment. 1. num. 15.* Scio Cardinalem *ibidem*, negare, id licitum esse, non propter clandestinitatem, quam omnino vitari fatur, sed propter Sacramenti reuertentiam, indecens enim esset de eo extrâ Ecclesiam tractare. Quod merito improbarin, textus enim hoc non considerat, nam si matrimonium ipsum licite extrâ Ecclesiam contrahitur, cur non denunciationses licite proferentur?*

DVBIVM CXXIV.

*An Denunciationes debeant, necessario
diebus festiuis exerci.*

Debet planè. Quia id expressè iubat Tridentinum, & explicat Concilium Mediolanense lib. 4. de sponf. cap. 5. ibi: *vt in illis festiis diebus siant, qui Ecclesie precepto ferantur. Rebells lib. 4. section. 2. num. 27.* Cardinalem huiusmodi referat declaracionem: *Episcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibitis sunt nuptiis, emittere potest aliquas denunciations secundum prudentiam suam, & iudicium non tam in iubere, vt in diebus feriales siant: ultra quod nullum existat momentum. Sic Ricci. in praxi decis. 257. num. 3. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 7. Filiiuc. tract. 10. num. 174. Polleu. cap. 10. quaf. 11. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. Matrimonium, s. 4. Leand. tract. 9. d. 7. qu. 51. citans Moure, Hurtad. & alios.*

Necessarij non debent diebus geri festiui,
sed possunt serialibus diebus publicari, si al-
iqua ex causa magnus fieri populi ad Eccle-
siam confluxio, verbi gratiâ, quia est dies fe-
stus vocacionis illius Ecclesie, vel quia insignis
diuturnis esset Concionator. Quia satisfit Con-
ciliis fini praescribentis virque geri festiui die-
bus denunciations, quibus populi multitudo
confluit ad Ecclesiam, quo possit facilius im-
pedimenta referari. Ita Sanchez lib. 4. d. 6. num.
10. Bonac. question. 2. punt. 6. m. mer. 10. Regi-
nald. lib. 3. num. 127. Ochagau. tratt. 3. qual. 3.
num. 3. affirmans sic Cardinalium Sacram Con-
gregationem declarasse. Gutier. de matr. cap. 5. 6.
num. 8. & alij.

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. io 7

Haec verius damentum, nempè quia legis fini sit satis.
Nec magis crediderim meo Rebello circa declarationis Cardinalium veritatem, quam Ochoguiae, sed estò sit Rebello credendum, illa meæ sententia declaratio non obstat. Loquitur enim Sacra Congregatio de diebus feriis communibus quibus ad Templum non assulet cogi multitudine, non de illis feriis diebus, quibus ingens hominum multitudine confluit ad Templum, de quibus apud Ochoguam alia loquitur declaratio.

D V B I V M C X X V .

An denunciations debent necessariò tribus diebus interruptus geri.

563 Necessarium non est, fieri interruptis diebus, sed possunt geri tribus diebus festiuis, & continuis. Quia sic fit satis, & verbis, & intento Tridentini præscribitis, denunciations tribus diebus festiuis continuis publicari. Sic Hattad. d. 5. diff. 18. num. 60. Reginald. lib. 31. num. 26. Leand. tract. 9. d. 7. q. 53. citans Moure, Necessarium est, interruptis geri diebus.

164 Quia finis intentus detegendi impedimenta commode obtineri non potest ob temporis breuitatem, nisi longiori tempore præfinito. Quare hoc tanquam iuri consonum decretum fuerat in Concilio Colononii sub Adolpho Archiepiscopo, titul. Censura, & in Concilio Provinciali Moguntino sub Sebastiano Archiepiscopo cap. 5. habentur tom. 5. Concil. Ita Sanchez lib. 3. d. 6. num. 8. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 8. Ricci. in praxi part. 1. decis. 224. num. 4. Segura part. 2. director. cap. 16. num. 20. & 21. Layman. lib. 5. tract. 10. cap. 4. Ochogau. tract. 3. q. 3. Filliae. tract. 10. num. 174. Diana part. 3. tract. 4. refol. 226.

565 Exstimo, si denunciations fiant tribus festiuis diebus continuis, verbis Tridentini manum non facilius interlitter sumptis fieri satis: sed minore corum distare ut. sensu, Conciliique intento fini. Continuitas in sensu verum enim, quam Tridentinum postulat, ex his Con. ipius fine, & aliis Conciliis Provincialibus colliguntur esse, ut non excludat dierum feriarium, sed aliorum dierum festorum mediationem, nemittantur inter unam, & alteram denunciations factam diebus festiuis, per dierum tam feriarium interuallum, non medient alia festa. Et ratio est, quia si sunt ita sibi immediata denunciations, non suppetet tempus ad excoigitanda, & opponenda impedimenta. Verum nec debent esse tam discontinuæ, & a se inuicem distantes, ut Parochiani, vel illarum obliuiscantur, vel ob longum spatiu[m] defides reddantur, ad impedimenta detegenda. Ceterum hanc eligens sententiam, fateor, contrariam satis esse probabilem.

**

R V B I V M C X X V I .

An delinqut lehaliter Parochus, qui denunciations non gerit tribus continuis festis diebus, sed per aliud diem festum interpolatis.

566 D Elinquit planè. Quia graue Tridentini violat præceptum. Sic Hentiq. l. 11. c. 7. Delinqutum, i. litt. C.

Non delinqut lethaliter. Quianon est tam graue materia, vt lethale sit, in die Dominicæ verbi gratiæ, vnam denunciationem gerere, & transacta altera Dominicæ, in tertia iterum denunciationem secundam proferre, & quindecim aliis diebus exactis ad proferendam tertiam denunciationem procedere, nec enim finis intentus à Concilio frustratur. Sic Coninch d. 17. num. 47. Villalob. & Diana, quos refert, & sequitur Leander tract. 9. d. 7. q. 53. Machado lib. 4. part. 2. tract. 2. docum. 17. num. 4. Bonacini question. 1. part. 6. num. 15. citans Gutiér. Reginald. Riccius, Palauus d. 2. punt. 13. §. 3. num. 4. Bauni. q. 3. question. 7. Sanch. 1. 3. d. 5. num. 8.

567 Rigidam admodum existimo mei P. Henriquez sententiam, non enim materia adeò graue appareat, & ideo temperarim, quando magnum spacium intercederet inter vnam, & alteram denunciationem. Quia sic Parochiani illarum obliuiscerentur. Non tamen damnarem ad mortale, si vna, vel altera festiva dies intercedens denunciations discontinuaret.

D V B I V M C X X V I I .

An Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui officij sibi speciali delegatione possit in denunciationsibus dispensare.

568 C Ertum est, denunciations possunt postponi, aut omnino omitti ex Episcopi dispensatione ex iure novo Tridentini sess. 24. cap. 1. decretum transmissum ibi: *Quod si aliquando probabilis fuerit suspicere, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciations: nunc vel vna tantum denunciations fiant, vel saltem Parochio, & duobus, vel tribus testibus presentibus, matrimonium celebretur: Deinde aut illius confirmationem, denunciations in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsin impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordinarii ipse expedire indicauerit, ut denunciations remittantur: Quod illius prudentie, & indicio reginuit Sancta Synodus.* Quæstio igitur est an etiam Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui officij possit sic in denunciationsibus, dispensare?

569 Minimè potest. Quia sic declarauit Sacra Cardinalium Congregatio anno 1591 pro Episcopo Salmantino, vt afferit Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. litter. T. & sic tenuere Patres Congregati in Concilio Toletano anno 1583, vt refert Segura Director. part. 2. cap. 6. num. 2. & 3. & Patres Concilij Mediolanensis. Sic

108 Theologie Moralis Lib XXV.

Sic Henriquez citatus. Basil. lib. 5. cap. 31. m. 5.
Anton. Gomez in Bul. cap. 4. qu. 4. m. 19. Menoch confil. 69. num. 55. volum. 1. Diana part. 5. tral. 4. resolut. 2. 8.

⁵⁷¹ ^{Potest omnino} Potest omnino. Quia Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius: quippe qui idem cum Episcopo tribunal constituit. Ita Sanchez l. 3. d. 7. num. 1. o. citans Nauarum, Gutier. Verac. Rodriguez. Segura, & Salzedo docentem, proxim toius orbis sic receperisse. Coninch. d. 27. num. 55. Barbo. de potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. 1. Bonacini. quest. 2. punct. 6. num. 7. Fillius. tralat. 1. num. 176. Hurtad. d. 5. diff. 19. numer. 63. Palau d. 2. punct. 13. §. 4. numer. 2. & alij.

⁵⁷² ^{Auctora re} ^{sc. 4. 6. 10.} Prima sententia probabilis est, in modo tenenda, si verum sit, sic a Sacra Congregatione fuisse declaratum. Sed tamen quia de eiusmodi declaratione dubito cum aliis probabiliorem secundam reor. Quia Tridentinum *sess. 24. cap. 1.* hanc dispensandi potestatem Ordinario concedit. *Nisi Ordinarius ipse expetire indicauerit, ut predicta denunciations omittantur* sed Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius, & nomine Ordinarii comprehenditur, (vt latissime probat Sanchez lib. 3. d. 29. n. 3. & 5.) ergo potest virtute huius decreti in denunciationibus dispensare. Evidet autem Tridentinum Vicarius Generalis poterat ex generali confusione dispensare, vt Paludan. docet in *4. diff. 28. quest. n. 2. articul. 1. num. 21.* At non reperio Tridentinum id alieci abnegasse, potius citato loco id concessisse existimo. Et quidam quando Concilium voluit Vicarium excludere, id expressit, ut *sess. 24. cap. 6. ibi: & non eorum Vicarii.*

D V B I V M C X X V I I .

An Episcopus possit facultatem dispensandi in denunciationibus alii a Vicario Generali concedere.

⁵⁷³ ^{Non potest.} Suppono contraria Menochium *confil. 69. à num. 55. volum. 1.* & Zephalo *confil. 42. à num. 72. volum. 3.* possit Episcopum suo Vicario Generali hanc facultatem concedere, dato, & non concessio, quod ex vi sui officij Vicarius Generalis huiusmodi facultatem non haberet: & require vtrum possit Episcopus alii cuiuscumque eam delegare? Non potest. Quia dum eligitur persona industria, ad aliquod manus obendum, id delegari nequit. *Cap. finali. §. 1.* Is autem, de officio delegati, & *Cap. 1. Is. cui. eadem titul. in 6.* In hac autem dispensatione eligitur Episcopi industria: nam Tridentinum *sess. 24. cap. 1. Indicio, & prudenter* Ordinario remittit hoc negotium admodum arduum: ergo videotur de persona Episcopi, vel Ordinarii Vicarii (qui velut eadem est persona) tanquam pastoris proprii confidere, & ita eius eligere industria. Sic Henriquez *lib. 11. cap. 5. num. 5. litter. 7.* Doctores tamen quos pro se citat, nihil dicunt. Gregor. Lopez *lib. 7. titul. 10. part. 4.* vbi asserit Episcopum haud generaliter causas matrimonij delegare posse, bene tamen vnam vel alteram.

Potest quodem Episcopus generaliter hanc facultatem d. legare. Quia in Ordinario sibi potest quod competit, cum concedatur a Tridentino indistincte omnibus ordinariis in perpetuum. Ita Sanchez lib. 3. d. 7. num. 20. Basil. lib. 5. cap. 31. num. 8. Hurtad. d. 5. diff. 19. num. 64. Coninch. d. 27. dub. 6. Spino. Reginald. Gutier. Zenallos, quos resert, & sequitur Palau d. 2. punct. 13. §. 4. num. 4.

Scio, Sanchez veriorem hanc sententiam ⁵⁷⁵ vocitasse, ego autem velut certissimum tuor. ^{Hanc pariam} Quia non est ministerialiter verum, eligi persona industria, vbi negotium est arduum, & aliquis prudentia committitur. Fallit enim, quando delegatio fit persona incognita, & indeterminata, vt *Pratalis presentibus, & futuris* provit hic contingit, vt docuit Sylvest. *verb. Delegatus, qu. 8. diff. 1.* In modo crediderim consequenter, possit Vicarium generalem hanc facultatem dispensandi in denunciationibus delegare; quia idem cum Episcopo gerit tribunal.

D V B I V M C X X I X .

An Parochus possit propter malitiosi impedimentum suipsonitionem diff. enare, vt maximorum, non pramisis, denunciationibus celeretur, posteaque ante summationem gerantur.

Potest planè. Quia Tridentinum *sess. 24. c. 1.* ^{Plano} Parochio videtur hoc remittere: nam vique ad illa verba, *Deinde autem consummationem denunciations in Ecclesia fiant, aperte* videtur loqui de illis, quae de mons Patrochi pertinent: nec vique nunc Ordinarii meminit solumque Ordinario remittit, quando contra matrimonio omnino denunciations sint omittenda. Cum enim illud sit multò minus non minimum est, vt Parochio committat, hoc autem multò grauius Ordinario refereret. Sic Veracruz appendi. *ad spec. dub. 1. propos. 3. & 4.* Alborn. l. 4. de arte contrari. titul. 1. *Vinald. Candelab. part. 1.* de matrimon. num. 243. Vega lib. 6. sum. casu 12. & multi Theologi, ac Iurisperiti quos resert, & sequitur Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 43. articul. 5.

Minime potest. Quia autem Tridentinum erat ⁵⁷⁷ praeceptum de denunciationibus premitendis coniugio *Cap. finali. de clandest. desporsat, defumpto ex Lateranensi Concilio, & tunc secundum omnes non poterat Parochus dispensare.* Ergo nec modonam Tridentinum illud decretum non corredit, sed in omnibus, vt constat ex illis verbis: *Sacri Concilij Lateranensis vestigii in harenudo. Ita Nauar. lib. 4. confil. titul. de clandest. def. on. cors. 1.* Menoch. *confil. 69. numer. 6. 1. volum. 1.* Zephalo. *confil. 42. à numer. 72.* Veracruz sibi contrarius append. *ad spec. dub. 1. propos. 6.* Henriquez *lib. 11. cap. 5. num. 5.* dicens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Sanchez libro 2. d. 7. numero 17. Manu. tom. 1. sum. capite 217. numero 5. & alij.

Hoc tenendum existimo; quia crediderim, ^{Hoc tenendum} haud esse sensum Tridentini, quem contrari ⁵⁷⁸ intendunt.

110 Theologiae Moralis Lib. XXV.

guinei matrimonium iniuste impediunt. Sotus
in 4. diff. 2. quaf. 1. articul. 2. Sexiam, quando
parentes, vel tutor volunt, vt virgo nobat indica-
gno. Quia hoc in casu licitum erat olim ma-
trimonium clandestinum. Caet. tom. 1. Opus
tract. 12. de matrimon. qu. 2. Septimam, quando
valde aliquibus matrimonium expedit, time-
rentur impedimentum. Petr. de Ledel. de ma-
trimon. quaf. 45. articul. 5. punt. 1. dub. 2. concl. 3.
Octauam, si repentinus casus offerat ratio-
nem contrahendi matrimonium; vt si aliqui
tanquam concubinarij comprehensi à Iudice,
essent plectenti, vt possent dicere, se esse con-
jugatos. Capua. lib. 2. decis. cap. 8.5. num. 5. No-
nam, ob animi periculum; vt si duo sint con-
cubinarij, vel inique matrimonium inire, vt in
bono statu constituantur: adhucque periculum
fore, vt dum denunciationse præmittuntur,
commisceantur. Sanch. cit. num. 17. Decimam
ad vitanda scandala ob aliquam factiōnem,
quæ statim initio matrimonio, valeant vitari.
Vega lib. 3. sum. casu 211. Undecimam, dum in
mortis articulo constitutus vult concubinam
ducere, quo prolem susceptam legitimet. Quia
nulla virginitas causa potest assignari. Nagar.
sum. cap. 16. num. 37. Monuerim tamen, in om-
nibus casibus, in quibus dispensatur, nè denun-
ciationse præmittuntur coniugio, debere Ordinari-
num inforrnari, an aliqua inter con-
trahentes subline impedimenta, nè coniun-
gendi impeditos periculum incurrat.

DVBIUM CXXXIV.

An sit iusta dispensandi in denunciationibus causa, conditionis inequalities, aut nimia contrahentium easas.

Primam dispensandi causam, quam præcedenti dubio adhibui *num. 589.* vberius il-
lustro. Non est iusta causa, ad dispensandum, nisi *causa.*
Non est iusta
causa.
nisi causa, quo timeatur, impediendum esse
coniugium ob præstatam conditionis disparitatem, aut ætatis grauidentem. Quia potest facili-
cile aliquod impedimentum adesse, qua de causa denunciationse præmittuntur. Sic Hen-
riq. *Cap. fin. n. 11. de cland. despōns.* *Alud. in 4.*
dis. 28. q. 2. a. 5. n. 9. Rosel. impedi. *l. n. 11. Syl-*
vest. verb. Matrimonium. 6. q. 7. Salced. præf. 7. 3.
Iusta est, ad dispensandum causa. Quia ob
eam conditionis, aut ætatis disparitatem nimio
pudore contrahentes, actis denunciationsibus
suffunderentur. Ita Sanch. *l. 3. d. 9. num. 3.* citans
Sotum, Ledel. 2. Barth. à Ledel. Capu. Vegam.
Ludou. Lop. D. Antonin. & alios. Nauar. *sum.*
Cau. a. 6. in
l. 3.
cap. 2. 2. num. 70. Basil. lib. 5. cap. 32. n. 2. Hurtad.
*d. 5. num. 8. Villalob. *trat. 1. 3. diff. 2. 5.* numer. 4.
Trul. lib. 7. cap. 6. *dsb. 10. num. 6.**

D V B I V M C X X X I I I .

*An sit iusta causa dispensandi in denun-
ciationibus, quod contrahentes sint
Magnates.*

588 **N**on est. Quia ibi non concurrit malitiosi
Non est causa
impedimentum suspicio. Sic Segura *par. 2*
direct. cap. 16. num. 7. Et nisi casu, quo alicub
adlit antiqua consuetudo, ut Magnates ab
que denunciationibus contrahant, id abne-
gant Rosel. *verb.* *Impedimentum*, *imped.* *1*
numer. *11.* *Nauar. sum. capit.* *22. nume-*
ro. 70.

§ 89. *Est causa planè iusta. Quia horum coniugia gloria sunt publica, suntque ipsi admodum roti: quare si aliquod inessest impedimentum non posset non illico referari. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 6. duodecim citans Doctores. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 2. Coninch. d. 27. dub. 6. Hurtad. d. 5. num. 70. Palaus. d. 2. punt. 13. §. 4. num. 8. Villalob. tract. 1. 3. diff. 2. 5. num. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.*

190 Hoc certum putarim, videns, Magnates
Idem affer- nunquam non circa nuptias magna cum deli-
me. beratione procedere, vnde nullum subest peri-
culum, vt inter illos aliquod impedimentum
hanc cognitionem adsit. Infero hinc, idem affer-
endum, quando in aliis nullius impe-
dimenti timor subit. Quia de-
nunciations detegendi
impedimenti cau-
sa sunt.

DUBIVM CXXXV.

*An sit iusta dispensandi causa contrahentium
et denunciationibus oboritura infamia, aut
scandalum.*

Secundam, quam num. 589. causam dispensandi tradidi, ad trutinam adduco. Non est iusta hæc cauſa. Quia h̄c non concurrit maliſtio impediſtio ſuspicio. Sic Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 14.

Iulta quidem est dispensandi causa. V.g. si aliqui conubinarij, qui diu coniugati existimati sunt, contrahere velint. Quia si verecundia sufficit, ut dubio proximo ostendi, potiori iure sufficiet, quando pudor, infamia, scandalumque concurrunt. Ita Sanch. l.3. d.9. n.5. Basil. l.5. cap. 32. n.2. Hurtad. d.5. diffic. 20. n. 70. Villalob. ar. 13. diffic. 25. n.4. Palau d.2. pun. 13. S. 4. n.8. Bauni. q. sub dicto 4. Trull. l.7. c.6. d.4. 10. num. 2. 4. C. 5.

Cum his opinor, immeritd hanc causam
dispensandi Segura reicere eo quod non con-
currat, malitiosi impedimentis suscipio. Nam
haec ratio ex eo conditum, quod non sola
suspicio haec est iusta causa dispensandi, cum
Dibio 132. num. 589. plures alias adesse cau-
fas ostenderim 596
Eiusdem sententiae
mentu.

DUBIVM

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. III

DVBIVM CXXXVI.

An ad dispensandum in denunciationibus, requiratur, ut Ordinarius iudicalem iuste cause gerat cognitionem.

197 **R**equiratur quidem saltem summaria informationis. Quia ubi lex aliquid gerendum ex causa prescribit, illa probanda est. Et quia dispensationis definitio id aperte demonstrat: *Dispensatio est iuris relaxatio cum causa cognitione facta.* Sic *Henr. lib. 11. cap. 5. num. 5. lit. S.* Segura pars direct. cap. 16. num. 17. *Zeph. conf. 411. num. 6. & 61. volum. 3. & alij.*

598 **M**inimè requiratur iudiciale vel summaria cognitionis, sed sufficit, ut Ordinarius extra iudiciale informetur, certiorque de causa fiat, ut licet dispenset. Quia *Tridentinum. sess. 24. c. 1.* agens de hac dispensatione, de eiusque causis, sic concludit: *Nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, ut predictae denunciationes omittantur: quod illius prudentia, & iudicio Sancta Synodus remittit: que clausula refertur ad causam suspicionis malitiosi impedimenti, & ad omnes alias.* Ex quo loco constat, iudicio, seu conscientia Ordinarii reliqui, an dispensare expediat, & an legitima sub sit: sed quoties aliquid committitur conscientia, ac prudentia alicuius, non est necessaria iudiciale probatio, *cap. 8. art. num. 8. Aft. 2. de rescript. in 6.* Ita *Sanch. lib. 3. d. 8. num. 4. Basili. lib. 5. cap. 32. num. 3.* *Hurtad. d. 5. diff. 20. num. 71.* *Ochag. tract. 3. qu. 4. num. 20.* *Villalob. diff. 25. num. 5.* *Palau. d. 2. punct. 13. §. 5. a. num. 1.* *Gutier. de marim. cap. 5. 2. num. 4.*

Exstimo, dispensationem debitam esse solummodo illis in casibus, in quibus si non dispensaret, aliquod scandalum sequeretur, aut malitiosè impediret coniugium, aut damnum notabile obueniret, aut animæ periculum contrahentibus sequeretur.

602
Anterioris res
solutionis

DVBIVM CXXXVIII.

An Parochus possit, & non possit aliquo in casu dispensare, nō denunciationes gerantur.

599 **P**otest planè. Quia potest dari casus, in quo necessitas urget, & difficilis sit ad Praesul 603
Potes planè
memorantur. Hi autem signatim casus à Do-
ctoribus memorantur: Quoties ob necessitatem, & causam urgentem Praesul tenetur dispensare, v.g. si aliquis malitiosè niteteretur impeditre coniugium. Quando parentes, vel tuiores iniuste filiam, aut pupillam abstrahunt à coniugio, ut eius absumant patrimonium. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando impedimentum inter contrahentes minimè timetur. Quādo alter contrahens in mortis periculo, & cum amasia curat inire coniugium, ut saluti consolat animi, & prolem legitimet. Denique potest Parochus in iis cunctis casibus dispensare, in quibus Episcopus dispensare cum teneatur, iniuste denegat. Quia cum ea facultas sit debita, & denegata iniuste, idem est, ac si concederetur. Sic *Verac. append. spec. dub. 1.* *Vivald. p. 1. de marim. num. 243.* *Vega lib. 6. sum. casu 12. 2. Petr. de Ledes. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. 1. Machad. l. 4. part. 2. tract. 2. docum. 18.*

600 **M**inimè potest. Quia Concilium id soli Ordinario concessit. Ergo non Parochio. Ita *Basil. l. 5. c. 3. 1. n. 2.* *Coninch. d. 17. num. 53.* *Villalob. tr. 13. diff. 24. n. 8.* *Palau. d. 2. punct. 13. §. 4. n. 3.* *Gutier. & Layman. apud ipsum. Sanch. l. 3. d. 7. num. 17. citans Henrquez, Nanan. & Rodrig. Trull. & Banny. quos refert, ac sequitur Leander. tract. 9. d. 7. qu. 67.*

601 **H**oc vnicè tenendum reor. Quia ante Tridentinum erat præceptum de præmitendis denunciationibus matrimonio, c. fin. de c. l. 1. f. 700. **N**on semper tenetur, causa iuste existente, dispensare: sed quādōque est debita dispensatio. *Eccl. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.*

604
Minimè potest
168.

605
Hoc tenendum
700.

K 2 DVBIVM

DVBIVM CXXXIX.

An quando non est copia Ordinarij, vel ille petitam dispensationem in denunciationibus in iste denegat licet his omisssis, contrahere, sex in casibus.

606 *etiam sex in casibus.* **O** Missis denunciationibus, contrahere licet, quando est causa iusta dispensandi, si non sit Episcopi copia, vel is petitam licentiam ab illo legitima causa denegat. Sex hic casus annumerantur. Quando aliquibus valde expediat coniugium, & timetur impedimentum. Quādo concubinarij comprehensi a Iudice, ut vitē pœnam, volunt contrahere, ut siccē esse coniugatos afferant. Quando parentes, vel tutores nolunt puellam matrimonio collocare, ut patrimonium absument. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando non est timor impedimenti inter contrahentes: Ob verecundiam, quia alter est notabiliter nobilior, dicitur, senior. Sic Sotus in 4. dist. 2. 8. qu. 1. a. 2. concl. 1. Ludou. Lop. p. 1. Infr. de mar. cap. 39. Petr. de Ledel. de mar. q. 45. a. 5. pun. 1. dub. 2. concl. 3. Barthol. à Ledel. dub. 21. de matrimon. concl. 5. & alij.

607 *Non licet.* Quando concurrent causæ iusta dispensandi præfata, & non est copia Episcopi, vel is absque causâ dispensationem denegat: non licet sine denunciationibus matrimonium inire. Quia Episcopus non dispensando, nullam irrogat iniuriam, cum dispensatio tunc sit gratuita. Ita Sanch. lib. 3. d. 10. num. 30. Narar. sum. Hisp. cap. 22. num. 69.

608 *Auctorū re-
futatio.* Ego quidem existimo, id licere, quando Episcopus sub peccati pœna tenetur dispensare: vt si ad sit periculum graue in mora expectandi denunciationes, nec potest haberi copia Episcopi, ut dispenset, quando scilicet aliquis mali-
tiosè conatur coniugium impedire, vel contrahens est in mortis periculo, expeditus ad legitimandam prolem, vel ut in bono statu dece-
dat, matrimonium. Quia necessitas caret lege c. 2. de obseru. ieiun. At quoties non tenetur dis-
pensare, licet possit, vt in casibus à secundæ sententia Auctoribus memoratis, non licet, omis-
sas denunciationibus, contrahere. Quia sic fert praxis Ecclesiæ.

DVBIVM CXL.

An si peccatum consummare matrimonium ante denunciationes, cum haec omittantur, ex Ordinarij licentia, ut post contracatum coniugium fiant.

609 *Tridentinum
præmissum.* **P**remitto Tridentini ieff. 24. cap. 1. decretum, vnde Dubiū exoritur: Parochio, & duobus, vel tribus testibus (dispensatione iusta ex causa facta) presentibus, matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliter detegantur. Ordinarius ipse expedire indicauerit, ut predicta denunciationes omittantur. Quæquierim igitur, num quando Ordinarius non dispensat, ut omnino remittantur, sed tantum non præmittantur coniugio, contrahentes lethaliter delinquent, consum-

mando, illis non præmissis?

Non delinquent lethaliter, quando ex parte Parochi, vel contrahentium adhibita est sufficiens diligentia ad dignoscendum, an eis aliquod impedimentum dirimens matrimonium, & certi essent moraliter, nullum subesse. Quia celsat Tridentini ratio illa: ut facilius detegatur impedimenta, cum certum moraliter sit subesse nullum. Sic Barthol. à Ledel. de matrimon. dub. 22. Manu. tom. 1. sum. cap. 222. num. 1. Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. sum. 3. dub. 1. addens, nisi esset lata contra facta contrahentes excommunicatio. Ludovic. Lopez part. 1. Infr. cap. 87. & Palans citandus, ait esse probabile.

Lethaliter delinquent. Quia eodem Tridentini præcepto contrahentes non solum te-
611 *Lethaliter.* nebantur denunciations contracuti præmitte-
re, sed si tunc omisssæ fuerint ex Ordinarij facul-
tate, præmittere eas matrimonij consummatio-
ni: Ergo sicut non præmittere matrimonio de-
nunciations absque iusta dispensatione leth-
aliter esset peccatum, etiam vbi contrahentes dili-
gentiam adhiberent, ut noslent, an aliquo im-
pedimento laborarent, ita lethale erit, non præ-
mittere consummationi, eadem adhibita dili-
gentia, cum idem præceptum violetur. Ita Na-
nar. sum. Lati. c. 16. n. 18. Spino. (pecul. testam. glo.
16. m. 30. & aliqui) Neoterici doctissimi, ut fate-
tur. Petr. de Ledel. pro prima sententia allega-
tus. Sanch. l. 3. d. 11. n. 3. Basil. L. 10. c. 4. n. 2. Filluc.
tr. 1. o. 1. 18. 1. Pal. d. 1. pun. 1. 3. §. 5. n. 6. Trull.
lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 4.

Hæc mihi verior proculdubio sententia. *612*
Quia Parochus sub mortali tenetur curare, ut
haec denunciations fiant in hoc casu ante con-
summationem: ergo, & ipsi coniuges peccant
mortaliter consummando, iis non præmissis.
Et quia ante Tridentinum non tantum matrimoniū clandestinum erat illicitum, sed etiam illius usus erat peccatum mortale, ut docet
Caiet. tom. 1. op. c. tract. 13. que. 1. 2. Petr. de Soto
lett. 1. 4. de matrimon. Narar. sum. Hisp. cap. 16.
numer. 38. & alij. Ergo similiter nunc usus matrimoniū ante præmissas denunciations erit lethale piaculum, cum per Tridentinum sit prohibitus.

DVBIVM CXL.

An quando ex Ordinarij dispensatione omittun-
tur denunciations, ut post contractum mar-
rimonium fiant; solum prima vice sit mortalis
consummatio.

Supposito, lethale esse peccatum, ante de-
nunciations consummari, quæquierim, num *613*
solum prima vice consummari, quæquierim, num *614*
solum prima vice consummari, mortale sit, vel
vices omnes. *615*
tutio quæcunq; copula habetur, antequam de-
nunciations præmittantur: Solum est mor-
tale, prima consummari vice, non deinceps.
Quia iam hi violarunt Ecclesiæ præceptum
prohibens, nè ante denunciations prolationem
matrimonium consuminaretur: nec
possunt resarcire: sicut qui die ieiunij primo
mense scienter comedunt, non deinceps peccat
comeditio multiplicans. Sic Henr. 1. lit. c. 16.
num. 1. lit. B. Neoterici alij, quos, prelo nomi-
ne, memorat Sanch. lib. 3. d. 11. num. 4. *616*
Non

Sect. II. Dubia, De Consensu Clandest. 113

614 Non solum est mortale prima vice con-
summum, sed & deinceps qualibet copula
mortalis est. Quia eadem proflus militat prae-
cepti ratio: imminet enim fornicationis pericu-
lum, cum nonnullum alibita sit diligentia
ab Ecclesia praescripta, ut facilius impedimen-
ta detegantur. Ita Sanchez num. 5. Basil. lib. 10.
cap. 4. num. 2. Coninch. d. 27. num. 58. Nauar.
sum. capite 22. numero 38. Palau d. 2. pun-
cto 13. §. 5. num. 6. Trullench. lib. 7. cap. 6. dub. 8.
num. 4. Leander tract. 9. d. 7. qu. 70. citans Bona-
ciam.

615 ^{Bis sequens} Fatoe, me nullam differentiae rationem
inter primam copulam, & subsequentes in-
venire. Quia ratio differentiae a contrariais
signata non est similis. Nam ieunium in-
diuuium est, nec commodam patitur diui-
sionem, cum eius substantia in vniua come-
ssione consistat: quare ea facta, deinceps ob-
seruari nequit: at praecptum non consum-
mardi matrimonii est divisibile sicut praec-
ptum abstinenti a carnibus; in qualibet
eum copula eadem Tridentini ratio militat.
Quemadmodum castitatis voto illigatus, pec-
cata qualibet vice petendo: non autem ieunij
voto adstricetus delinqueret qualibet vice co-
medendo, sed prima solummodo.

D V B I V M C X L I I .

An dum Matrimonium initur sine de-
nunciationibus praemissis ex Ordinarii
licentia, sed ante consummationem pra-
mittenda: si coniuges nolunt, coniugio
inito, denunciationes gerere, nec ma-
trimonium consummare: delinquent,
hoc in casa lethaliter, diu diffe-
rendo.

616 ^{lethaliter} ^{delinquent.} L Exhaliter peccant, si alter coniux publi-
cari petat, nisi per breve tempus diffe-
rantur. Quia dilatis denunciationibus, non
tam facile referabuntur si quae adhuc impedimenta,
& plura possunt anima incommoda,
vt incontinentia periculum, obuenire. Sic
Nauar. cap. 16. num. 3. 8. Ludouic. Lopez part. 1.
Instruci. cap. 87. §. 7. Manu. cap. 222. de
matrimon. num. 2. Sanchez libro 3. d. 11. num.
mer. 6.

617 ^{delinquent.} Non peccant lethaliter etiam diu denuncia-
tiones, & consummationem differendo. Quia
nulli ob id praecpto contraveniunt. Tridentinum
enim solum praecipit, ut quando cele-
bratum est matrimonium sine denunciationi-
bus, ex Ordinarii dispensatione, postea ante
consummationem praemittantur. Ita Leander
tract. 9. d. 7. qu. 71.

Huic hatreo, sed primae sententiae ad hanc
mentem Doctores allicio. Nam si scandalum
timetur, vel esset incontinentia periculum,
deberent coniuges illico publicationi denun-
cationum operam dare.

Eccles. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

C A P V T X I V .

*Circumpositionem post denunciationes
gerentiam ab iis, qui impedimen-
tum aliquid inesse dignouerint.*

D V B I V M C X L I I I .

*An teneatur impedimentum manifestare
ille, cui est sub secreto naturali
referatum.*

618 ^{Nonnulla} **S**UPONO contrahentes ex vi denun-
cationum teneri impedimentum dici-
mens manifestare. Quia alias illegitimè con-
sueperat. ^{Nonnulla} iungunt inirent, esseque inualidum. Item est
certum, eum, qui impedimentum nouit ex solo
auditu, non teneri id manifestare, casu quod
non recordetur, a qua, vel a quaeis personis au-
derit. Quia testes de auditu alieno non depo-
nentes a quibus audierint, nihil probant. Nec
qui occulè nouit impedimentum tenetur illud
aperire, si probabiliter timeat, aliquod graue
damnum, vel scandalum ex denunciatione for-
re excitandum. Quia nemo obligatur cum hu-
iusti modo incommodo fratrem admovere. Scio
denique, quando impedimentum est publicū,
etiam si ortum sit ex peccato, & infamia inde
sequatur contrahere volentibus, qui illud in
occulto scit, manifestare debet, si probare pos-
sit. Quia nulla adest ratio, quae a denunciando
excusat. Prius tamen laborantem impedimen-
to prius fraternè moneat. Hæc communis omni-
num consensu expediuntur. Quæsterim au-
tem, nūm teneatur manifestare impedimen-
tum ille, cui sub secreto naturali fuit refera-
tum?

619 Non tenetur. Quia qui sub secreto naturali
scit, quasi non scit: & nefas est secretum refe-
rare. Sic aliqui apud Palud. in 4. dis. 28. q. 2. ar.
5. num. 31. & videtur idem ipse tenere d. 27.
q. 1. a. 3. casu 9. n. 27. & Gutier. l. 1. q. 9. Canon. 11.
n. 27. vbi autem, conscientiam impedimenti teneri
denunciare, licet detestum sit ei petendo con-
silio: non tamen adieco, committi sub secreto.
Vnde à contrario sensu videatur sentire,
non teneri, quādo sub secreto committeretur.

Tenetur planè, quātumvis sub secreto com-
mittatur extrā Confessionis sigillum. Quia ^{tempore}
hic non agitur de punitione, vel damno ali-
cuissed de peccato vitando, & de eripiendo
denunciatum à morte spirituali sibi imminen-
te: & cum anima vita omnibus rebus sit prefe-
renda, vincit hæc lex tanquam fortior legē de-
seruando naturali secreto, famaque pro-
tuenda. Ita Sanch. l. 3. d. 17. num. 6. ex D. Tho. 2. 2.
q. 70. a. 1. ad 2. & Corduba l. 1. q. 9. q. 4. dub. 2. &
allicit Paludanum dis. 28. qu. 2. art. 5. num. 31.

620 Hoc teneo. Quia secreto commissa manife-
standa sunt vbi vergunt in damnum publicū, ^{Hoc teneo.}
aut tertie personæ imminens infuturū. D. Tho.
ma cū omnibus teste citato. At hoc secretu-

K. 3. est

114 Theologiæ Moralis Lib. XXV.

est huiusmodi nam si sit impedimentum dirimens, tendit in alterius coniugis bona fide contrahentis præiudicium, quod, si mala vtérque contrahat, in præiudicium matrimonij, quod iritum est, & proli, quæ erit illegitima, & in viriisque aeternam damnationem permanens in concubinatu. Si vero sit impediens, tendit in Sacramenti irreuerentiam, & damnationem contrahentis cum eo impedimento, & sepè in damnationem tertij, cui frangitur fides, ut si impedimentum sit priorum sponsalium.

D V B I V M CXLIV.

An qui nouit occultum impedimentum, quod testibus probare nequit, teneatur, illud manifestare.

Minime tenetur. Quia nemo obligatur illud denunciare, quod probare non potest, nō falsi accusatoris subeats suspicionem. Sic Suppl. Gabri. in 4. dist. 2. 8. q. 2. art. 3. dub. penult. Maior. dist. 21. qu. 2. argum. 3. Nauar. libr. 3. de refut. c. 1. num. 35. 8. Angel. verb. Confes. 8. num. 2. 2. Henriq. multis citatis lib. 1. 3. c. 18. n. 3.

Proculdubio tenetur. Quia tenetur quilibet, saltē Superiorē præcipiente detegere peccatum inferens tertio datum, teste D. Thom. 2. 2. qu. 70. a. 1. ad 2. Ex hoc autem, quod impedimentum non detegatur sequitur tertio graue datum: nam si sit dirimens, manebunt in perpetuo concubitu coniuges, siliique erit illegitimi; si autem sit impediens, est grauissima Sacramenti iniuria, quod coniugium cum lethali piaculo contra Dei, & Ecclesiæ statuta iniurit. Ita Sanch. l. 3. d. 13. n. 2. Nauar. sum. c. 2. num. 83. Fagund. Laym. Aragon. Lopez. Barbo. Bonac. & alij. quos refert, & sequitur Diana p. 3. tr. 4. refol. 2. 21. Ochog. tr. 3. q. 6. n. 2. Coninc. d. 27. dub. 7. Palauis d. 2. pun. 13. §. 6. n. 5. Hurtad. d. 5. diffic. 21. num. 75.

Probabiliorē hanc iudico sententiam. Quia hac denunciatio non tendit ad criminis admissi punitionem: sed ad vitandum, ne admittatur: Ergo quamvis denunciant probare nequeat, nec suum testimonium sufficeret, ad impediendum, teneat denunciare: nam aperiet Prælato viam, vt diligenter de impedimento inquirat, & curet, contrahentes tūm monitionibus, tūm terroribus retrahere, nē tacito impedimento matrimonium ineat. Porro in aliis rebus idē non tenetur quisquam denunciare, quod probare non potest, quia suum testimonium non sufficit, vt illi malo consulatur: sed in presenti casu hoc non habet locum, cum ad impediendum matrimonij contractum celebrandi sufficit vñus testis, etiam si denunciator, vt docet Sanch. l. 1. d. 71.

D V B I V M CXLV.

An si Parochus extrā Confessionem sit impedimentum occultum nulli ali cognitum: Teneatur matrimonio assistere & Ordinario detegere.

Tenetur quidem matrimonio assistere, & Ordinario non manifestare, quando ad-

moniti contrahentes nolunt à contrahendo desistere. Quia nemo denunciare tenetur, quod probare non potest: et non assistit matrimonio, indicat manifestè, se impedimenti alieuius concium esse. Sic Basil. lib. 5. cap. 34. num. 6.

Tenetur impedimentum manifestare, & non tenetur, iñd non potest matrimonio assistere. Quia vñus testis sufficit, regulariter loquendo, ad impediendum matrimonium. Et quia hæc denunciatio non sit, vt crimen puniatur, sed vt viteretur. Ita Ochagau. qu. 6. num. 8. Hurtad. d. 5. diffic. 21. num. 77. Machad. lib. 4. p. 1. tom. 1. docum. 20. Henriqu. libr. 1. cap. vlt. num. 6. Palao d. 2. pun. El. 13. §. 7. num. 3. Coninch. d. 17. dub. 7. num. 6. 5. & 66. Gutier. de marrim. cap. 60. num. 10.

Cum his opinor. Quia vbi opponitur impedimentum, quod sit Parochus, non est ei, et non tenetur, iñd non potest matrimonio assistere. Quia vñus testis sufficit, regulariter loquendo, ad impediendum matrimonium. Et quia hæc denunciatio non sit, vt crimen puniatur, sed vt viteretur. Ita Ochagau. qu. 6. num. 8. Hurtad. d. 5. diffic. 21. num. 77. Machad. lib. 4. p. 1. tom. 1. docum. 20. Henriqu. libr. 1. cap. vlt. num. 6. Palao d. 2. pun. El. 13. §. 7. num. 3. Coninch. d. 17. dub. 7. num. 6. 5. & 66. Gutier. de marrim. cap. 60. num. 10.

D V B I V M CXLVI.

An si Parochus constat impedimentum occultum, verbi gratia, votum castitatis: sed contrahens afferit, se minimè tene-ri, quia fidè votum: Parochus, vt ma-trrimonio assistat, nec Ordinario impedi-mentum refert, debeat contrahenti si-dem praefare.

Debet fidem præstare afferenti, se fidè voulisse. Quia hic actus pender ab animo, ea autem, quæ ab animo pender, & in animo consistunt, partis iuramento probantur. Et quia hic solum agitur de bono conscientiæ perentis matrimonium, qui peccabit contrahendo, quando est impedimentum voti simplicis, vel aliud non dirimens; sed valerbit matrimonium: Ergo relinquendum est conscientiæ ipsius negantis votum, vel dicentis, eo non teneri. Sic Veracruz append. ad pecu. super articul. 15. 1. part. Vega libr. 3. num. casu 364.

Non debet præstare fidem contrahenti. Quia quamvis Confessarius in foro conscientia fidè dare debet: secus tamen est in externo foro, ad quem matrimonium pertinet. Et quia presumitur animus, se obligandi in voto: ergo neganti hunc animum probandi onus incumbit. Et quia alias præsumetur delictum mendacij, cuius præsumptio omnino fugienda, et de reg. lur. in 6. Ita Sanch. l. 2. d. 15. num. 9. citans Andream, Anchar. Sylvest. & alios.

Sententiam hanc probabiliorē dico, sed eam sic temperarim. Si nullo alio pacto cōst̄. de voto emissō, nisi ex cōfessione vōlētis cō- & tenetis trahere, tūc si votū fateatur, & simul defecūt sententiam animi

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 115
Eiusdem mentis sum. Quia si Concilium

animi se obligandi, est ei adhibenda fides. Quia est verisimile, in utroque veritatem fateri: si mentiri enim vellet, facilius utramque negaret, cum probationes contra ipsum deficerent, nullusque in impedimentum oposuisset.

PVBIVM CXLVII.

An Ordinarius ipse, qui solus nouis impedimentum, teneatur publice petentibus matrimonium non denegare.

Eiusdem mentis sum. Quia si Concilium Lateranense (habetur c. fin. de clandes. despons.) lego, video huiusmodi matrimonium clande- 637
Eiusdem sum
mentis

regi, & vero bimodum matrimonium clandes-
tinum aperte vocari quod pœnam incurso-
rem. Postquam enim textus præmisserat, denun-
ciations ante matrimonium esse gerendas, eo
quod Ecclesia matrimonia clandestina detestat-
ur, ait & s. quis. Si quis vera bimodum matrimo-
nia clandestina, seu interdicta inire presumpserit;
& subficiat pœnas. Vbi pôdero illud verbū, Hu-
i in modi clandestina. Cū enim de matrimonio, cui
denunciations non præmittuntur, egisset, ma-
nifeste id matrimonium clandestinum appellat.
Tantum autem abest, vt Tridentinum hoc
Concilij decretum voluerit corrigeret, vt poti-
us sef. 2.4. cap. 1. præscribat. Sacri Concilij La-
teranensis vestigia inhaerendo, præcipit San-
cta Synodus, vt ante quam matrimonium con-
trahatur, ter a proprio Parocho denuncia-
tiones fiant. Addo, idem Tridentinum cap. 5. statu-
tus pœnam contrahentibus coram Paro-
cho, & testibus absque denunciationibus, nem-
pe vt si in gradibus prohibitis ignoranter ma-
trimonium contractum sit, spe dispensationis
careant: Ergo signum est, non iussisse pœnas, huic
matrimonio antiquissimis politas, corrigeret.

Circa Benedictiones Nuptiales;
et uulgo relationes.

DUBIUM CXLVIII.

*An matrimonium celebratum coram Paro-
cho, ac testibus, omissionibus subyicia-
tur clandestini contractus pénis.*

An sit letale peccatum, antequam Benedictiones Ecclesiae recipiantur, matrimonium consummare.

DVBIVM CXLIX.

An sit lethale peccatum, antequam Benedictiones Ecclesia recipiantur, matrimonium consummare.

ETHALE est. Quia præceptum Euaristi (habetur cap. Lethale est.)
Alior. 30.ques.5. (Ex Cirkij Epist. ad Pomer. c.4. & Concilij Lugdun. habetur c. Nulla 30.ques.5.) in re grani violatur. Sic D. Antonin. part. 3. tit. 1. caput. 16. sicut Confes. apud Perez lib. 5. Ordinat. tit. 1. lib. 1. Lethale est, consummare vice ante benedictiones, non verò deinceps. Quia præceptum solum est de consummatione. Sic Palud. in 4. dist. 28.ques.1. art. 2. num. 10. Guillerm. ab ipso relatus, Rosel. verb. *Impedimentum, imped.* 1. num. 1. 1. Lethale est, petere ante Ecclesiæ benedictiones, non autem reddere. Quia illud voluntariæ est, hoc autem necessarium. Sic R. char. in 4. dist. 28. art. 9. q. 3. ad 3.

Lethale non est. Quia Tridentinum ses. 24. fatur: Eadem Sancta Synodus horratur, c. 21. 639. Lethale non
ges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo suscipiendam in eadem domo non cohabent. Si autem iudicaret, esse mortale, non horraretur, sed præcipere. Ita D. Tho. in 4. dist. 28. que-
stion. vni. art. 2. ad 3. Caiet. tom. 1. Opus. tract.
13. q.1. Natura. sum. c. 22. n. 8 & 8. Sanch. 1. 3. d.
12. m. 7. viginis duo Doctores citans.

116 Theologiae Moralis Lib. XXV.

640 *Hoc mihi certum.* Quia talis copula ex se est lethals, cum inter veros coniuges fiat, nec ex Ecclesia prohibitione: cum non sit textus prohibens: *ime Nicolaus Papa* (habetur *cap. Nostrates* 30. q. 5. enumeratis concurrentibus ad nuptias, & inter ea solemnis benedictione, subdit: *Hec omnia non feruare, non est peccatum.* Nec etiam sit iniuria benedictionibus, nec contemnuntur, cum postea sint suscipiendae. Nec aliquod mendacium admisetur in illis cum in verbis, quibus celebrantur, nulla virginitatis sponsa mentio fiat: Ergo nulla ratione est mortale, consummare ante benedictiones.

641.4. n. 3. *Petr. L. def. q. 45. a. 5. pun. 3. dub. 1. Manu. e. 1. 4. 2. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 184. Ludou. de San. Iuan. q. 9. de matr. a. 4. dub. 2.*

Mortale non est. Quia non est tam grauis materia, ut possit excommunicatio ferri. Ita *Morale* 645 *Sanch. l. 3. d. 12. n. 10. Villalob. tr. 1. 3. diff. 2. 4. m. 1. 2. Fau. Sotus in 4. diff. 28. q. vni. a. 1. & L. def. 2. p. 4. qu. 47. art. 4. dum minus bene sentiunt de excommunicatione inflictâ contra clam contrahentes, quod de se est culpa lethalis ne dum in hoc casu, vbi ea copula preventio ex se omni vacat culpa, ut dixi *Dubio* 150.*

Certe nescio, vnde nam possit hac excommunicatio iustificari, cum ferri non valeat, nisi *H. c. mihi v.* vbi adeo materia imponendi preceptum obli- 646 riu. gads ad mortale: nec video iam expediens esse hoc consilium, ut sit materia talis praepcipli sufficiens, maximè cum Tridentinum *scf. 24. cap. 1.* loquens de hac re, solum hortando lo- quatur. Ideo exigitimo, talem excommunicationem minimè illigare, nec officere, ut sit lethalis culpa ante benedictiones consummare.

D V B I V M C L.

An sit veniale piaculum ante Ecclesia benedictiones matrimonium consummare.

641 *Veniale est.* Quia legitimus matrimonij vius, qui est consummare post Ecclesia benedictiones antevertitur. Sic *Caiet. 10. 1. Opus. tr. 1. 3. q. 1. Victor. sum. de matr. n. 17. Sotus in 4. diff. 18. q. 1. a. 2. Petr. de Soto lect. 14. de mar. Angles v. *Debitum*, n. 1. *Henriq. l. ii. c. 5. n. 7. & c. 16. m. 3. Veracr. p. 1. *Specu. a. 14. post 6. concl. L. dou. de S. Joan. qu. 2. de matr. a. 4. diff. 3. & q. 9. a. 4. dub. 2. concl. 1.***

642 *Veniale non est.* Quis nullo iure præcipitur, ne matrimonium ante benedictiones consummetur. Et quia Tridentinum *scf. 24. cap. 1.* illis verbis *Hortatur Sancta Synodus*, clare denotat esse consilium. Ita *Natuar. sum. cap. 2. 2. num. 8. 3. Capua. Palae. Philiae. Spino. quos citat, & sequitur Sanch. l. b. 3. d. 12. num. 6. & 7. *Basil. l. 10. cap. 4. num. 3. Azot. tom. 3. lib. 3. cap. 3. 1. quas. 9. Palau. d. 2. pun. 1. 1. § 5. num. 8. Villalob. rr. 13. diff. 2. 4. num. 12. *Hurtad. d. 10. diff. 3. num. 8. Laym. tr. 10. p. 1. c. 4. n. 12. Ochag. tr. 3. q. 5. m. 2. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 184.***

643 *Hanc præfero sententiam, si triplex ei tem- peratio adiiciatur.* Prima, nisi adit contem- pnum. Nam si ex contemptu matrimonium ante Ecclesia benedictiones consummetur, lethalis erit proculdubio culpa. Secunda, nisi scandalum sequatur: eo enim lecuto erit lethale, *at veniale consummare coniugium iuxta scandali grauitatem.* Tertio nisi excommunicatio lata sit aduersus consummantes, non præmissis Ecclesia benedictionibus. De quo iam.

644 *Et mortale.* Quia datur præceptum, benedictiones halce recipiendi. Et quia materia *Morale* 647 est grauis cum benedictiones Ecclesiæ valde bono progressu matrimonij conferant. Et quia *Sixtus Pontifex epist. ad Pomer* facit *cap. 4. illa benedictio*, quam *rupturae* *famille* *Sacerdos impunit*, *Sacilegium* *et*, si *violetur*, *Ego peccatum mortale, si omnino* *omittatur*. *Sic Ochaga. tr. 3. q. 5. n. 4. Henriq. l. ii. c. 16. n. 2. Filliuc. tr. 10. part. 2. num. 16. 5. & part. 1. n. 184. Leand. tr. 9. d. 7. q. 7. 5.*

Mortale non est, sed tantum veniale. Quia benedictiones haec non sunt *Sacramentum* *quod* *Morale* 648 *dam: nec tanti momenti quanti sacramentalia, et que* *Baptismo* *præmittuntur.* *Vnde non est causa, vnde* *earum omisso, deficiente contemptu* *confenda sit mortale.* *Ita Sotus in 4. diff. 18. q. 1. art. 2. Sa. v. Matrimonium, num. 6. Hurtad. d. 5. diff. 13. n. 8. 3. Bonac. q. 4. p. 6. n. 2. Gutier. de matr. c. 106. n. 11. Diana p. 3. tr. 4. resol. 2. 5. Sanch. l. 7. d. 8. 1. numer. 6. *Quem quidem immitto taxat Leander citatus, quod hac in re sibi contrarius existat, cum libr. 3. d. 12. numer. 14. de præcepto hoc ex contemptu omisso loquatur.**

Fateor sententiam primam valde esse probabilem præfero auctem secundam. *Affero 649. Hanc sententiam præcepta esse halce benedictiones sub ve-* *niati solummodo: quare omittens ea sine contemptu solum halce benedictiones sub ve-* *nientia* *contemptus rationem video, vbi quis benedictiones omittit, eo quod non est præceptum obligans sub mortali, ad illas recipiendas: vel existimans eas utilissimas esse minime recine-* *ret, quasi præcepta non effent.* *Quare existi-* *mari tunc reperi contemplum, quando quis perinde eas nihil faceret, ac si res vanæ exi-* *stent.*

DVBIVM

D V B I V M C L I.

An sit mortale consummare ante benedictiones, si lata sit contra sic gerentes excommunicatio.

644 *Mortale est.* Quia potest *Episcopus* *tale præceptum, & excommunicationem imponere, ut de facto est imposta in Salmantina Diocesi.* Vnde lethalis erit ante benedictiones consummare. Quia pro sola lethali culpa ferri excommunicatione potest. *Sic Henriq. lib. 1. c. 6. 4. n. 7. Ochag. tr. 3. q. 5. n. 3. Basil. l. 10.*

D V B I V M C L I I I .

*An nuptiales benedictiones possint tota die
sabbatis ante Adventum celebrari.*

⁶⁵⁰ <sup>Nominalib
ijpp.</sup> **P**remitto Tridentini *sef. 24. cap. 10.* decre-
tum. ab Adventu D. N. Iesu Christi usque in
diem Epiphaniae. à feria quinta Cinerum usque in
Octauam Paschatis inclusuè antiguas nuptia-
rum solemnium prohibiciones diligenter ab omni-
bus observari Sancta Synodus præcipit. Porro de
feria quarta Cinerum nulla est difficultas sed
prohibitus incipit à media nocte illius feria
quarta. Quia toto officium diei præcedentis,
etiam Completorum minime ad diem sequen-
tem pertinet. De die autem Adventus quæstio
procedit, an ea die possint nuptiales benedictio-
nes celebrari?

⁶⁵¹ <sup>Ipsa ali-
bus</sup> **P**ossunt quidem. Quia ubi consuetudo alia
non expulerit incipit etiam tempus Adventus
à media nocte, que est initium diei primi Do-
minicæ Adventus, nam re vera tunc Adventus
incipit. Si Causalcan. in suis *Decis. p. 2. decic. 12.*
de contract. que *Ordine est 58. numer. 19.* Basil.
libr. 6. cap. 8. num. 5. Leand. tract. 9. d. 7. q. 76.
Et Diana probabile reputat part. 3. tract. 4.
refol. 202.

⁶⁵² <sup>Obiuram
M. p. 1.</sup> **M**inime possunt. Quia officium Adventus
incipit per se à Vesperis Sabbati præcedentis:
quamvis per accidens fiat aliquando sola com-
memoratio propter festum maius occurrens.
Ita Paludin. 4. *dis. 32. q. 1. a. 4. n. 16.* D. Antonin.
p. 3. tit. 1. c. 17. Rosel. *v. Impedimentum, imped. 17. n. 3.*
Sylvestr. *v. Matrimonium 7. q. 2. ditto 4.* Et quam-
vis autem Tridentinum scripserint, at ius antiquum, cap. Non oporet, el 2. 33. question. 3.
eisdem verbis vixit, quibus Tridentinum hac
in prohibitione. Sanchez. *libr. 7. d. 7. nu-
mer. 1.*

⁶⁵³ <sup>Obiuram
M. p. 1.</sup> **C**om his opinor si attendo ad Iuris rigorem,
nisi consuetudo declarasset, alicubi incipere à
media nocte Dominicæ. Vnde etiam post Tri-
dentinum consuetudine alicuius Ecclesia oppo-
siuit non servante, tempus Adventus in hac
prohibitione credo incipere à primis Ves-
peris Sabbati præcedentis: in feria autem quar-
ta Cinerum à media illius feria nocte.

D V B I V M C L I V .

*An ipse matrimonij contractus sit prohibi-
tus celebrari ab Adventu usque in diem
Epiphaniae: & à feria quarta Cinerum
usque in Octauam Paschatis inclusuè
saltè sub veniali.*

⁶⁵⁴ <sup>Indumenta
invenit.</sup> **P**rohibitus est. Quia debet celebrari in facie
Ecclesie, & non clauso. At in facie Ecclesie
eo tempore non permittitur, sicut nec benedi-
ctiones nuptiales. Sic D. Tho. in 4. *dis. 32. q.
en. 1. c. quæst. 4. ad i. Richar. a. 5. q. 1.* Hofst. *sum. de matr. contracto contra interd. Ecclesie.*
Paludin. 4. *dis. 32. q. 1. a. 4. n. 18.* Maioris *ibi. q. 2.*
Manu. *sum. 1. cap. 24. 1. num. 4.* innuit prohi-

bitum sub veniali esse. Et aliqui antiqui, quos
tacito nomine referunt. *Glossa c. Vir cum propria, §.
Hinc etiam, 3. q. 4.* sentiunt, non solum eo tem-
pore matrimonium prohiberi, sed esse iritum,
si tunc contrahatur.

⁶⁵⁵ <sup>Non est pro-
hibitus.</sup> **M**inime est prohibitus matrimonij contra-
itus vel sub veniali præcipue post Tridentini
decreterum. Quia hoc probat ipsa Ecclesie con-
suetudo, passim enim his temporibus matrimo-
nii inveniuntur conniuentibus Prelatis, nec pun-
nientibus Parochos, qui intersunt. Et quia nulli
prohibitus id reperitur: *imo c. Capellanus
de feria, affirmatur, Ecclesie constitutio id
attestante, posse omni tempore matrimonium
celebrari. Ita Sanchez lib. 7. d. 7. num. 11. quadra-
ginta supra sex Doctores citans. Basil. libr. 6.
capit. 8. numer. 78. Pollicen. c. 30. q. 24. n. 36. &c
alii communiter.*

Certè non expediret, vt pia mater Ecclesia
tot temporibus cōiugia inire prohiberet, idaretur
enim ansa tunc admittendi plurima lacrimæ pia-
cula, cum non quirent homines colligare mat-
rimonium, quod in concupiscentia remedium
est institutum. Vnde audiendos iam non el-
se primæ Autores sententia mordicus de-
fendo.

D V B I V M C L V .

*An si mortalis culpa tempore prohibito, nup-
tiales benedictiones recipere.*

⁶⁵⁶ <sup>Hoc mihi
unice verum.</sup> **N**on est mortalis culpa, cessante scandalum,
& contemptu. Quia si scandalum, & con-
temptus absit, non videatur esse tam græve pre-
ceptum, vt obligat sub lethali. Sic Barth. à
Ledes. *de matr. dub. 6c. Cuius valde facient Caiet.
sum. v. Nuptiar. peccata, & Armil. v. Nuptie. n. vii.*
Reddunt enim rationem, cur culpa lethalis sit.
Quod publicè (aunt) cum hant benedictiones,
non paret non suboritur scandalum, ac contem-
ptus adesse. Graf. p. 2. *Decis. l. 2. cap. 85. num. 28.*
Videtur in id inclinare Diana part. 3. tract. 4.
refol. 202.

Mortalis culpa est. Quia est textuum anti-
quorum, & præcepti Tridentini in re grævi vio-
lentia. *Culpa lethali* ⁶⁵⁷ *latio. Concilium enim sef. 24. cap. 10.* diligenter
ferari præcipit hanc prohibitionem, & totius
Ecclesie consuetudinem. Ita Paludin. 4. *dis.
32. q. 1. a. 4. n. 20.* D. Antonin. *p. 3. tit. 1. c. 17.* Syl-
vestr. *v. Matrimonium 7. q. 2. ditto i. Caiet. & Ar-
mil. cit. 1. Navar. sum. c. 22. n. 71.* Sanchez. *l. 7. d. 7. n.
3. Basil. l. 6. c. 8. n. 10.*

Idem asserto. Quia non ex scandalio, & con-
temptu, quæ omnibus generalia sunt, ad culpæ ⁶⁵⁸ <sup>Hoc si longa
probabilitas.</sup> constitutandæ sed ex ipsa præcepti natura, &
gratuitate, quam Ecclesia consuetudo & verba
Tridentini testantur, culpa hæc lethalis contra-
huiusmodi, cessante scandalio, & contemptu, cæ-
teræ Ecclesie præcepta rei gravis, ut audiendi
Sacri, ac ieiunandi, sub mortali obligant. Vnde
Sacerdos aduersus hoc decretum nuprias, & ve-
titio tempore benedicere, poena plectitur arbitria.
Sponsi vero ipsi id præceptum transgre-
dientes, in delicti ponam ad tempus separantur

D V B I V M

D V B I V M C L V E

An Episcopus possit dispensare, ut benedictio nupcialis tempore prohibito celebretur.

660
Dispensare
possit

Dispensare potest ex causa valde urgenti cauendo, nè populi adgit frequentia, nec alia consueta solemnitates interueniant. Ut si quis piam puellam pauperem dotare noller, nisi statim solenes benedictiones reciperet. **Q**uia de facto consueverat Episcopi Pontificibus amantibus simili in casu dispensare. **B**ellameram c. **C**apellam, de feriis, afferente. **S**ic **S**otus in 4. **d**is. 32. q. **vni**. a. 4. **V**erac. p. 1. **s**pec. a. 4. **B**arth. à **L**edel. de **m**air. **d**ub. 60. **G**raf. **p**art. 1. **A**ecif. l. 2. c. 85. n. 29. referens **S**ynodus **N**eapolitanam c. 40. dicentem, **O**rdinarium ob humana pericula facile, & gratis eam licentiam concedere posse. **S**av. **M**atrimonium, vbi de **I**mpedim. non dirim. num. 11. & alij.

Minime potest dispensare. **Q**uia prohibitus hac est Clementis III. c. **C**apellam, de feriis, & Tridentini **s**f. 24. **c**ap. 10. At inferior non potest in lege Superioris dispensare. Ita **C**ardinal. **c**ap. **C**apellam, quos. 1. de feriis. **H**enricus **B**othaeus quem sequitur referens **H**enriq. lib. 1. **c**ap. 1. 6. numer. 1. liter. E, vbi oppositam sententiam falsam appellat.

Ego autem sic distingendum iudico. **I**ure ordinario nequit, ut clare ostendit ratio secunda sententia. **Q**uare **N**auar. **c**ap. 2. **n**um. 70. dixit, se nunquam ansum fuisse opinari posse Episcopum dispensare in denuntiationibus matrimonio non præmittendis donec Tridentinum **s**f. 24. **c**ap. 1. id ipsius indulxit; quod præceptum eas præmittendi sit Concilij Lateranensis. At in casu valde urgenti, potest extraordianrio iure, vbi non effretcensus ad Pontificem, dispensare. In eo enim eventu posse dispensare Episcopum doctissimè probat Sanchez lib. 2. d. 40. Et sic intellectam priorem sententiam approbo. **Q**uamuis fateor, illius Doctores videri sentire, posse iure ordinario; nam omnes **S**otum sequuntur, qui clare hoc sentit; ea enim ratione vtrum, quod possit Episcopus sua in Diœcesi dispensare, non secus ac Pontifex in vnuerso orbe, quoties non est dispensatio sibi aliquo in casu à Pontifice interdicta. **Q**uia nec Pontifex, nec Tridentinum dispensationem hanc sibi referunt. **S**ed quamvis fundamente verissimum sit: at ei ipso, quod lex editur à Pontifice, vel Concilio, nec conceditur dispensatio, nequit Episcopus dispensare, sed censetur referuata dispensatio propter id generale principium: **I**nferior sequit in lege Superioris dispensare. **C**aterum rarissime posse eum casum tam presentanea necessitate contingere, ut valeat Episcopus in hac prohibitione dispensare.

D V B I V M C L V I I

An sit interdicta omnis traductio sponsa in domum sponsi, diebus hinc prohibitis.

Omnis traductio etiam absque solemnitate est interdicta. **Q**uia textus Nicolai Pon. **O**mnis traductio c. **N**ec vxorem 33. q. 4. abfolute prohibet. **d**is. 13. **i**n vxorem ducere id est, traducere (ut explicant alii. **A**bbas, & **S**ylvestr.) eo tempore. **E**t quia ex ipsa traductiois nouitate animus circa veneras voluptates magis occupatur. **S**ic **S**ylvestr. v. **M**atrimonium 7. q. 1. **p**ost 5. **d**is. **l**um. **d**ub. 2. **R**osell. **verb.** **I**mpedimentum, **i**mped. 17. **V**erac. p. 1. **s**pec. a. 14. **c**oncl. 4. **B**arth. à **L**edel. **d**ub. 60. **c**oncl. 3. **S**av. **verb.** **M**atrimonium, de **i**mpedim. non dirim. n. 2. & alij plures.

Non omnis traductio sponsa in sponsi domum est interdicta, sed solum solemnis. **N**on est interdicta omnis traductio sponsa in sponsi domum, sed solum solemnis. **Q**uia nimia mentis dimagatio deducentis minima reperitur in traductiois absque solemnitate, & festiis vanæ latitiae signis, quæ possunt vetiti temporis Sanctitudinem perturbare. Ita **N**auar. **s**um. **c**ap. 22. **n**um. 71. **P**alud. & alij quatuordecim Doctores, quos citat, & sequitur **S**anch. l. 7. d. 7. n. 16. **B**asil. l. 6. c. 8. n. 10. **D**iana 3. p. tr. 4. **r**esol. 266.

Certè id licitum esse, ipsa consuetudo testatur, eo vel maxime, quod matrimonij consummatio, quæ traductio obstat posset, non est eo tempore interdicta. **Q**uod si requiras, quid nomine traductiois solemnis interdicta eo tempore, intelligatur? **R**espondeo, intelligi conuiuio, & alijs vanæ latitiae signis traductionem.

D V B I V M C L V I I I

An sit lethale diebus hinc prohibitis traducere sponsam, id est, vanæ latitiae signis.

Est lethale peccatum. **Q**uia matrimonij beatificationes non prohibentur eo tempore **l**ethale, ratione sui, cum sint quid spirituale, ac proinde tempus devotioni dicatum. **M**inime dedecet: sed propter conuiuia, & alia festiva tunc solita interuenire, quæ à diuinis mentem auocant, ut clare colligitur ex D. Tho. in 4. **d**is. 31. q. **vni**. a. 5. **quatiue** 4. & Richardo art. 5. qu. 1. ad 1. Ergo fortius solemnis traductio prohibetur: arguemento ducto ex **A**uthent. **M**ulto magis, **c**ap. de **E**piscopis, & **C**lericis. **S**ic **N**auar. **s**um. c. 22. n. 7. l. **C**aiet. **s**um. v. **N**uptiarum peccata. **A**rmil. v. **N**uptiae. **n**um. v. **A**ngel. **L**udou. **L**opez, **V**ega, & alij, penes **S**ancion lib. 7. d. 7. n. 18. **B**asil. 6. **c**ap. 8. **n**um. 10. & 14. **H**i itaque absolute loquuntur de sponsa traductio licet solemnis non sit.

Non est lethale crimen sponsam, sit traductio solemnis non sit, sed tantum modo veniale. **I**mò etiam si sit solemnis, modo scandalum non sequatur, nec ad id ansa probabilis datur. **Q**uia sic huiusmodi temporis interdicta Sanctitas non deturatur. Ita **B**arth. à **L**edel. **d**ub. 60. **c**oncl. 3. **V**erac. **p**art. 1. **s**pec. **a**rt. 14. **c**oncl. 3. **T**abiena au-

lethale **resol.**
ter

Sectio II. Dubia, De Consensu Coacto. iiij

tem v. *Impedimentum, impend.* 14. q. 1. n. 2. addit, sola coniuvia, & alia lætitia signa abique

sponsæ traductione, nullam esse culpam, ratione generalis consuetudinis hæc permit-

tentis.

Ego quidem existimo, solas nuptiarum benditiones hoc tempore sub mortali esse prohibitas. *Quia* generali consuetudine receperunt esse video, vt ipsa eo tempore insponsum esse traducantur, coniuviaque fiant, ac alia lætitia signa coniuentibus Praelatis exhibeantur. *Quare* si hæc moderata sint, nullam culpam agnoscit: si aliquantulus sit excessus, solam veniale mortalem autem minimè, nisi ubi nimis adessef excessus, ita ut Sanctitati horum temporum notabiliter detrahatur: & *an* notabilis iure optime scandali spectantium exhiberetur animis. *Vnde* Palud. in 4. dif. 3. ques. 1. art. 4. num. 17. *mitius* est locutus, docens, prohiberi nuptiarum celebrationem his temporibus ob laetitias iis valde disstinentias. *Quamvis* enim iura rigidius loquuntur, vt patet ex c. *Nec* uxorem. 33. ques. 4. vbi uxorem duci, ac coniuvia fieri absolutè prohibetur generalis consuetudo hunc iuris rigorem temperavit, & ferè ad solas nuptialium benedictionum prohibitionem reduxit.

DVBIVM CLIX.

An sit peccatum interdicto Feriarum tempore matrimonium consummare.

*E*st peccatum. *Quia* c. *Nec* uxorem 33. ques. 4. interdicto traductio sponsa illo tempore cuius ratio nulla esse potest, nisi ut copula carnalis videatur. *Et quia* cap. *Non oportet* el. 2. 33. ques. 4. præscribitur, separando esse celebrantes nuptias hinc diebus: quod nequamè fieri, si copula non esset tunc prohibita, sed sola solemnitas. *Non enim* fieret personarum separatio, sed alia paenitentia imponeretur. *Poena* enim non debet culpæ quantitatem excedere. *Quesuit* de iis, quæ sum à maiori parte *Capituli*. *Sic* D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 17. Rosel. *Impedimentum, impend.* 17. Angel. v. *Debitum, numer. 1. Sylvest. verb. Matrimonium* 7. ques. 2. Tabie. & alij penes Sancium *citandum* Caiet. sum v. *Marr. Armil. ibi, nu. 64. Barthol. de Ledes. dub. 60. de matr.* *Quorum* alij mortale, alij veniale esse opinantur.

Peccatum non est. *Quia* nulla est consummatio matrimonium hoc tempore prohibito: quare etiam prima consummatio vacat prorsus culpa ex hac parte, nisi alia circumstantia mala vestiatur. *Hoc* ostenditur, quia textus pro prima sententia citati, solam benedictionem nuptiarum, traductionemque sponsa eo tempore prohibent: nec traductio interdicto vietanda copula causa, sed propter vanam lætitia signa, illam solita comitata, quæ temporis illius dederat luctitudinem. *Certè* si ob temporis reuerentiam tunc est prohibita consummatio, non minus illius Sanctitati detrahitur per primam consummationem, quam per sequentes: & siue sponsa sit benedicta, siue non, cum tamen Doctores contrarij in hoc dupliqui

casu copulam excusent. *Ita* Naua. *sump. cap. 22. num. 7. 1. Sæ de impedim. non dirim. num. 2. Petr. de Ledes. quæf. 5. 8. art. vni. Sanchez libr. 7. d. 7. num. 23. Basil. lib. 6. cap. 8. num. 9. Coninch. & Filliuc. quos refert ac sequitur Diana part. 3. tract. 4. resol. 266. Trul. libr. 7. cap. 11. dab. 4. num. 1.*

Existimo, huic hærens sententia, tempore orationi dicato, multo veriore esse sententiam, vacare culpa copulam coniugalem, & solummdd esse consilium tunc abstinere, vt probat Sancius l. 10. tota d. 12. Ex quo infero sententia tunc debitum, non posse opponi temporis exceptionem, sed ea non obstante, sub præcepto esse reddere.

CAPVT XVI.

Circum consensum Coactum.

DVBIVM CLX.

An metus cadens in virum constantem iniuste incusus irritet, matrimonium.

Non irritat. *Quia* alia Sacraenta vt *Baptismus, Confirmatio, Ordo, Extrema vñctio* suscepit metu, valida sunt: Ergo & matrimonium. *Et quia* alij contractus metu initii ipso iurgi validi sunt: quamvis per Iudicem rescindendi. *Nec* videatur maior ratio de matrimonio, quam de aliis contractibus, cum omnes contractus mutuo conlenti perficiantur. *Sic* Cardin. Cap. 2. de his, quæ vi, quæf. 1. *Alij*, quos presso nomine refert D. Thom. in 4. dif. 29. q. vni. a. 3. quæstio. n. 1. *asse- runt*, tale matrimonium, si re vera consensus adsit, validum esse in foro conscientiæ, & solum in foro externo irritum. *Quia* Ecclesia præsumit, eum qui cogitur contrahere, mendaciter protulisse verba, & abique consenuit interno. *At* cum ad internum consensum in matrimonio non possit dari coactio, sed solum ad verborum prolationem, si verè adsit internum consensus, *est* liber. Ergo matrimonium eo consensu contractum liberum erit, & consequenter validum quoad Deum. *Sic* Goffred. de Fontib. citatus à Scotio in 4. dif. 29. q. vni. in margine.

Irritat omnino foro in utroque. *Quia* in *Cap. Vniens, el. 2. de sponsal. eti* causus huiusmodi. *tritias quæf.* *Quidam* contraxit sponsalia cum puella, & *nd* accessit ad ipsam postmodum cum alia est inuentus, & coactus eam ducere per verba de præsenti: quæsumus fuit à Pontifice, utrius ha- rum esset maritus? & ille respondit: *Si im- meritis, quod primam post fidem præstitam cognovit, ipsam cum eo facias remanere: alioquin secunda, nisi metu coactus, qui possit cadere in virum con- stantem, eam defonsauerit: adhuc facias, ut uxori.* Ergo aperte definit, matrimonium tali- metu contractum esse irritum. *Ita* D. Tho. ci- tatus.

120 Theologiæ Moralis Lib XXV.

tatu. D. Bonau. in 4. dist. 29. ques. 1. num. 5. Scot. qu. vni. Durand. ques. 2. num. 3. Richar. art. 1. ques. 1. q. vni. art. 3. concl. 1. numer. 17. So us ques. 1. art. 3. Henr. lib. ii. cap. 9. numer. 1. Barth. à Ledel. dub. 23. post 2. conclus. Sanchez lib. 4. d. 12. numer. 18.

674
Hoc verum
est reor, pri-
mam impro-
bans frater-
niam.

Cum his sentio, primam sententiam tanquam omnino falsam improbans. Nam ceteri contractus, & si semel validi sint, possunt faciliter ob metum illatum rescindi per Iudicem: at matrimonium semel validum, cum sit Sacramentum indissolubile, nisi ante consummationem per Religionis ingressum, vel Pontificis dispensationem non posset Index rescindere. Certè alia sacramenta inibi enumerata non possunt ab Ecclesia irritari: at matrimonium, cù sit contractus irritari potest: & ita irritavit, quando metu contrahitur. Ceterum, falsum induco, Ecclesiam presumere in matrimonio coacto non adesse consensum.

Ioan. Andreæ, Henrici, Archatrani, Cardinalis, Abbatis, le halem cœm nationem illum extitisse.

D V B I V M C L X I I .

An Metus ecdens in constantem vi-
rum irritat matrimonium
solo iure naturæ, & non
Ecclesiastico.

Irritat solo iure naturæ, non Ecclesiastico. 678
Quia summi Pontifices non videntur nouam irritantem matrimonia coacta constitutionem edidisse, sed tantum declarasse, ea fuisse irritata: nullus enim innenit textus ea irritans, sed omnes irrita esse supponunt. Cap. cum locum. Cap. Confutationis. Cap. Veniens. & Cap. significatio, de eo, qui duxit in maritum. Agunt de matrimonii iam contractis, & declarant, si metu sint inita, esse invalida: nec potuit Ecclesia matrimonia illa iam contracta irritare, si ante ea de cœcta validi essent: Ergo iure ipso naturali etant irritata. Sic D. Tho. in 4. dist. 29. ques. vni. a. 3. que. 1. num. 1. Alcidor. lib. 4. sum. tract. 9. c. 7. q. 5. Richar. in 4. dist. 29. a. i. ques. 1. Scot. in 4. dist. 39. ques. vni. D. Bonau. lib. 1. ques. 1. num. 5. Almain ibi, ques. 1. Carthus. ques. 2. D. Antonin. part. 3. tit. 1. c. 7. Barth. à Ledel. de marit. dub. 23. concl. 3. Moli. tom. 2. de iust. tract. 2. d. 326. Palat. in 4. dist. 19. d. vni. Ludon. Lop. p. 2. Infruct. de matr. cap. 10.

Irritat solo iure Ecclesiastico non naturæ: unde sicut Ecclesia irritavit matrimonia clandestina, inhabiles redendo contrahentes ad sic contrahendum: irritavit matrimonium metu extortum, inhabilitando personas ad huiusmodi gerendo contractum. Quia si metus iure naturæ matrimonium irritat, aut id prouenit ratione iniuria: & hoc non, in metu enim leni innenit iniuria obligans ad restitutionem, & tamen non irritat matrimonium. Aut prouenit ex eo, quod tollit libertatem: & hoc etiam non, nam sive metus lenis similiter, & fortius plena libertate priuat: sive dubio enim hominem avarum magis priuat libertate amittenda pecunia, tamen qui non cadat in virum constantem, quæ mācipium metus flagello rum, qui in virum cōstantem cadit. Cum ergo metus lenis, in quo vira que ratio reperitur, que in metu graui, non irritat matrimonium signum est, metum graui non iure naturæ, sed Ecclesiastico, quod ita in solo graui hoc statuit, irritare. Ita Durand. in 4. dist. 29. ques. 2. num. 6. 7. Palud. ibi, ques. 1. a. 3. concl. 1. num. 2. Sotus ques. 1. a. 3. Ledel. 2. p. 4. 9. 49. a. 3. Henr. lib. 1. c. 9. n. 1. & 3. Aragon. 2. 2. 22. 88. a. 3. Sylvest. v. Matrimonium 8. que. 1. dist. 3. Armil. v. Matrimonium, numer. 4. 1. Tabiena v. Impedimenta. imped. 9. q. 2. n. 3. Nauar. sum. c. 22. n. 5. c. Sanch. 1. 4. d. 1. n. 2.

Hoc verius cœstimo. Quia Baptismus in adulstis exigit ad eius valorem voluntatem, & intentionem suscipientis, & tamen voluntas metu parvum coacta sufficit ad eius valorem. Cap. Maiores, de Baptis & Cap. de Indais, 45. d. Ergo similiter sat efficit ad matrimonij valorem confessus

ES
The
TON

675
Matrimonii
irritat.

676
Non irritat
matrimonii.

677
Hoc nihil pro-
babilius.

Metus: iustè illatus minime irritat matrimonium. Quia quoties metus incutitur alicui danni debiti delicto, quem incutens iustè inferre potest: tunc magis censetur ille metus oriri ex lege ac natura delicti, & proinde ab intrinseco incurrit: quo intra illum est iusta causa timendi, initium que & radix timoris. Ita Cardin. Cap. Veniens. Goffred. sum. 1. de iis, que vi. n. 3. in a. folia. Hoffiens. ibi, folia. 1. Ioan. Andr. numer. 8. Abbas nu. 8. Antoni. Cap. Cum locum, nu. 11. d. spon. al. Gutier. de iuram. p. 1. c. 57. nu. 5. Sylvest. v. Metus q. 6. Angel. ibi. n. 7. Medi. Vega. & alij, quos citat, exponit, & sequitur Sanchez 1. 4. d. 1. 3. n. 3.

Hanc sententiā probabiliorem reor. Nam dū quis malum iustum minatur reperto in delicto verbi gratiā. Te accusabo, nisi matrimonium contrahas: non censetur metum inferre, sed potius metum iam ex delicto conceptum auferre, offerendo immunitatē, si ducat vxorem. Porro in casu xe Cap. Veniens espresso, dixerim patrem violatae pueræ iniustè innenit coēcile interficere volens, quod erat iustum: ex quānus non constat ex textu, sive timore morti incussum, cum generaliter de timore cadienti in virum constantem loquatur: constat tamen ex expositione Hoffiensis, Goffredi.

Sect. II. Dubia, De Consensu Condit. 121

681 sensus coactus nisi Ecclesia oppositum statuif-
fer: & subinde solo iure Ecclesiastico erit ir-
ritum. Fatoe equidem, illos textus non habere
statutorum formam, & ita non constare, vbi
talis irritatio scripta sit: habetur tamen tot
Doctorum traditione, Pontificesque in illis de-
cetes ostendunt, more & vnu id semper fuisse
observatum, ut matrimonium metu graui extor-
tum sit irritum. Sicut licet non habeatur ex-
pressum decretum Ecclesiae irritantem matri-
monium fidelis cum infidei, id tamen ita
esse constat ex antiquissima Ecclesiae tradi-
tione.

D V B I V M CLXIII.

*An inter fideles valeat, matrimonium gra-
ui metu contractum.*

682 **N**ON valet. Quia quamvis Ecclesiae statu-
tum irritans, apud illos vnu minime ha-
beat: at in gentium ac ciuile irritat, idque ef-
ficere potest quatenus matrimonium est contra-
ctus quidam ciuilis. Sic Henr. l.11. c.9. n.1. So-
tus in 4. dist. 29. q.1. a.3. ad 5. Ludou. Lop. part. 2.
Instrut. de marr. c. 40.

683 **V**alet quidem. Quia id ex iure gentium non
est ius, ius enim gentium est, quod naturalis ratio
inter omnes homines constituit, apud omnes
que peraqua custoditur, ut habetur i. *Omnes po-
puli q.1. de inst. & iure*, vnde ius gentium dici-
tur, quod ex principiis naturalibus rerum con-
sideratarum in ordine ad aliquem finem per viam
conclusionis elicetur: nec ad constitendum tam
ius fuit necessarium, omnes homines simul
in aliquem locum confluere: id enim impossibilis
est; sed ipsa naturalis ratio id singulos
per se docet, si ergo tali iure matrimonia coa-
cta essent irrita, sequitur, eorum nullitatem
deduci tanquam conclusionem ex principiis
naturalibus: ergo ex se habent esse irrita, & non
ex iuris gentium statuto. Ita Sanch. l.4. d.14. n.
3. Petr. de Ledes. de marr. ques. 47. art. 3. dub. 1.
concl. 5.

684 **E**xistimo validum esse matrimonium inter
infideles metu coactum, nisi apud illos sit lex
ciuilis illud irritans. Potest enim id ciuilis lex
efficere, quatenus est ciuilis contractus.

D V B I V M CLXIV.

*An matrimonium metu extortum sit om-
nino nullum: unde alteruter altero inui-
to posse sine graui piaculo resilire.*

685 **M**atrimonium metu extortum non est om-
nino nullum, ita ut possit qui libere con-
sentit, resilire: sed tenetur congruo tempore ar-
bitrio prudentis expectare, an alter velit stare
matrimonio, & lethali delinquit, si non ex-
pectat. Quia cogens aliquem ad matrimonium
secum contrahendum, maximam ei interrogat in-
tiuam circa matrimonium: Ergo tenetur, eam
refarcire, offerendo ratificationem illi us si coa-
ctus id eligat. Cetero maiorem ei intulit iniuria-
quam si deceperet fidei contrahendo: sed hic
Escr. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

686 tenetur restituere, legitimè consentiendo: Ergo
à fortioris, qui coegerit. Sic Richar. in 4. dist. 29. a.
2. qu. 1. Sylvest. v. Matrim. 8. qu. 11. dist. 4. Nauar.
sum. c. 22. n. 5. Palaci. in 4. dist. 29. d. vni. Henr. q.
1. 1. c. 10. n. 5. & alij.

687 **M**atrimonium metu extortum nullum om-
nino est, nec tenetur cogens in foro consciencie
illud perfidere donec per Iudicem condem-
natur, sed liberè altero inuito, potest resilire,
nisi aliquod graue damnum sit secutum. Quia
aut tenetur ratione delicti coactionis in illius
penam, & hoc Iudicis condemnationem exig-
ret, antequam nullus tenetur subire penam.
Aut ratione iniuria illata per coactionem: &
hoc non enim est tanta coactionis iniuria,
quando aliud damnum inde non sequitur, ut
aliter quam per matrimonium refarciri ne-
queat. Vel tenetur ex ratione, quia ex parte sua
se obligavit: & hoc nonnam etiam quando fuit
contrahens ignarus meus, vel dolis, nullaque
fuit culpa, ex parte sua se obligavit, & tamē tūc
nō tenetur: Ergo nulla est ratio, cur teneatur. Sic
in alio simili Sotus in 4. dist. 35. q. vni. a. 2. Angl.
p. 1. de marr. quaf. 10. a. 1. dub. 1. concl. 4. Barth. de
Ledes. de marr. dub. 3. 1. concl. 3. Scot. in 4. dist. 35.
q. vni. Merina C. de restit. q. 33. Conrad de contra-
cta. q. 17. d. 1. Sanch. l.4. d. 15. n. 5.

688 **H**oc probabilis reor, quia contractus one-
rosus cu sit ex vtraque parte suapte natura obli-
gatorius, ut in eo seruerit aequalitas, aut vtraq;
pars manere debet obligata, aut neutra. Cum
ergo in coacto nulla confurgat obligatio, nulla
etiam obligatio in cogente consolget. Certe non
omnis iniuria debet in eodem botiorum genere
reparari, maximē cū non tanta sit hæc, ut digna
sit tantafasfactione, ut est matrimonium.

D V B I V M CLXV.

*An contrahens fidei matrimonium ob metum in
virum constantem cadentem, peccet lethali-
ter.*

689 **D**plex est casus, in quo quæstio potest ha-
bere locum. Primus est, quando coactus
fidei consensit. Secundus, quando verè. Certe
quando fidei contrahit, certum est peccare.
Quia aliud verbis profert, quam mente reti-
neat, & ita mentitur. Docent id D. Tho. in 4.
dist. 29. q. vni. a. 1. quæst. 1. & Sotus ibi q. 1. a.
3. Quod intelligo nisi ea verba materialiter pro-
ferret, ac si non esset significativa: vel nisi equi-
noceatio vteretur, ut Iuro, te accipere in mea,
& velle in vtrō: interius intelligendo, si teneor.
Sic in alio simili, Sanch. l.4. d. 11. n. 2. Quæst. in
igitur, nūm hoc peccatum fidei contrahendi,
quando nec materialiter, nec æquinoce verba
proferuntur, lethale sit?

690 **L**ethale est. Quia videtur perniciosem men-
daciū, cum singens alterum re in graui deci-
piat. Et quia quantum est ex parte sua irritat
matrimonij sacramentum: Ergo peccat morta-
liter, sicut si alia sacramenta irritaret absque de-
bita intentione suscipiens, vel ministrans. Sic
Scot. in 4. dist. 29. q. vni. §. Hic dicitur. supplem.
Gab. el. ibi. a. 2.

691 **L**ethale non est. Quia metu consensum ex-
torquenti nulla iniuria interrogatur, cum nullum
ius habeat. Nec sacramento hic enim nō irritat.
illud

122 Theologiae Moralis Lib. XXV.

illud factum consensu, sed irritum est iure Ecclesiastico quamus ille verè consentire. Ita Nauar. sum. c. 28. addit. ad n. 51. c. 2. 1. Palac. in 4. dist. 29. d. vni. Manu. to. 1. sum. cap. 23. 1. n. 2. Petr. de Ledef. de matr. q. 47. a. 3. diff. 3. Sanch. l. 4. d. 16. n. 2.

690
Hoc verius
miki.

Existimo solummodo venialiter delinquere ob leue mendacium. Quia metu passus non decipit inferentem, sed ipse inferens a se decipitur: nosse enim deberet, non valere matrimonium altero etiam vere consentiente.

DVBIVM CLXVII.

An metus leuis sufficiat, aliquando ad irritandum matrimonium.

Q Vamvis in foro Ecclesiæ externo matrimoniū non irritetur ex metu non causa metu sufficiat, ad irritandum matrimonium. Aliquando in constante viru eo quod Ecclesiæ, quod metu est leuis, haud præsumit coactum, sed dum matrimonium spontaneum fuisse consensu, at in conscientie foro aliquando ex metu leui irritatur, quando scilicet consensu non est spontaneus, sed illo metu extortus, ita ut nullo pacto contrahens illud matrimonium inire, nisi eo metu perterritus. Quia ideo metus grauius matrimonium irritat, quod plenam consensu libertatem impedit in viro constanti: Ergo similiter irritabit metus leuis, tantum libertatis auferens in viro, qui natura sua adeo constans non est. Tunc enim verificatur absolute ratio Pontificis Cap. cum locum de spons. ibi: Cum locum non habeat consensu, ob metu vel coactio interebeat. Sic Nauar. sum. cap. 21. num. 5. Veract. p. 1. spec. a. 8. conc. 7. Manu. to. 2. sum. c. 8. nu. 10. Dicit esse probabile Ledef. p. 4. quas. 49. a. 1. Henr. l. 11. c. 9. n. 3. & 4. liter. 1.

Metus leuis nunquam matrimonium irritat. Nunquam legit. Quia cum haec irritatio matrimonium sit ex Ecclesiæ statuto, quia puniri & afflicti alicui exterritio, subuenit patienti metu graue, eo quod dum metu debuit, eligens ex duobus malis id, quod minus est, non autem subuenit. Vbi metu est leuis, nam metu passus, leviter a rem tam grauem est motus. Sicut etiam ius ciuile iustissime fauet patienti iniustum grauem metum, contempto leui. Reg. Vani timoris 145. ff. de reg. iur. libr. 7. tit. 33. part. 7. Ita D. Tho. in 4. dist. 29. quas. vni. art. 3. questione 1. D. Bonau. ibi, quas. 1. num. 4. Durand. q. 1. num. 5. & 8. Richard. art. 1. quas. 1. Palud. q. 1. a. 3. conc. 1. n. 10. D. Antoniu. 3. p. tit. 1. cap. 7. Ledef. 2. citat. Petri de Ledef. de matrimonio question. 49. art. 2. dub. 1. post 6. conc. Henr. lib. 11. c. 9. num. 3. Sanchez lib. d. 17. n. 5. & alij multi.

Ego quidem priorem sententiam sati probabilem esse reor, & sultineit, matrimonium metu contractum esse iure naturæ irritum, loquuntur gè maiores probabilitatem habere profitebuntur. At qui solo iure Ecclesiastico irritum esse afferat, existimo secundam esse probabilem; quia solum irritavit matrimonium metu viri constantis initum.

DVBIVM CLXVIII.

An matrimonium antea nullum ob metum postea revalidetur, ob copulam similiter metu extortam.

C ertum est, matrimonium ratione metu in. 697 Qualidam postea revalidari copula subiecta absque coactione, ut deducitur ex Cap. 2. de eo, qui duxit, & ex Cap. Insuper 4. Quæsitionem vero num etiam revalidetur ob copulam simili metu extortam? Revalidatur quidem. Quia

691
Delinquit le-
thaliter.

Delinquit le-
thaliter si conscientia sit, matrimoniū esse Ecclesiastico iure irritum. Quia quantum est ex parte sua irritum reddit Sacramentum, quod ministrat, & suscipit. Ergo amittit sacramentum mortale, sicut si absoluuerer quis non subditum, vel minimè dispositum. Sic aliqui Doctores, quos memorat Petr. de Ledef. de matr. q. 47. a. 3. qui sic destinguit. Aut sic contrahens intendit, matrimonium inire, quatenus est naturalis contractus, seclusa Sacramenti ratione: & tunc non peccat, aut intendit matrimonium quatenus est contractus & sacramentum: & tunc peccat mortaliter peccato sacrilegij. Quia hic scit, se minime transferre corporis dominium, & tamen signo externo, & verbis significat, se transferre: Ergo in se graui mentitur contra sacramenti veritatem.

991
Minime delinquit lethaliter vero consensu matrimonium graui extortum iniens, quamvis id irritum esse norit. Quia cum Christus Dominus non alterabit contractus matrimonij; naturam, sed eam illæsam manentem elevarit, ut sit sacramentum: eo ipso, quod Ecclesia irritat contractum, manet irritum sacramentum, nec verba contrahentium sunt materia, & forma sacramenti: hoc enim habent quando ex illis contractus validus configurit. Quando igitur aliquis metu contrahit sacramentum matrimonij, nec ipse irritat, nec ad irritationem cooperatur: cum enim Ecclesia illum irritat contractum, illa verba non sunt materia ac forma validi contractus, & subinde nec sacramenti. Ita Sanch. l. 4. d. 16. n. 6. Scot. in 4. dist. 29. q. vni. §. De secundo. Cœur. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 4. num. 4. Palac. in 4. dist. 29. q. vni. Henr. l. 1. c. 9. num. 6. Nauar. sum. Hisp. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22.

693
Cum his opti-
nere.

Certe Petri de Ledesma distinctionem minime me percepisse fateor; nam inter fideles non potest esse matrimonij contractus, quin sit sacramentum: unde verè consentiens in matrimonium, in sacramentum consentit. Secundam itaque sententiam amplector adiciens, nec veniale in hoc casu delictum committi. Quia sic contrahens non mentitur: ea enim verba. Accipio te in vxore, huc sensi patiuntur: Quantum est ex parte mea, accipio te: & hoc verissimum est, cu verum consensum habeat: & si est irritum matrimonium, non est ex parte sua, sed aliunde, nempe ex Ecclesiæ irritanti decreto.

Sect. II. Dubia De Consensu Coacto. 123

Quia metus, quo quis cogit ad copulam, quando matrimonium praetupponit nullum, quamvis graui, non est cadens in constantem virum, cogit enim ad peccandum, ad quod constans non cogitur. Sic Palud. in 4. dist. 29. question. i. art. 4. Barthol. à Ledes. dub. 23. de matrimon. Angl. part. 1. de matrimon. question. de consensu coacto. art. 1. dist. 4.

698 Minime renalidatur. Quia copula graui metu extorta nequit esse sufficiens ad id, siue copula post matrimonium factum quamvis nullum, sit signum externum exprimens consensum coniugalem: nam signum externum consensus ex me-
nagranu utpote pars contractus, est nullus valoris: siue non sit signum, sed tantum indicium matrimonij antea validè facti, ut existimetur: nam copula extorta ex metu graui, seu ingentis incommodi non est prudens indicium matrimonij antea validè facti: quamvis sit, quando non extorquetur ex magni incommodo metu. Ita Basil. L. 4. c. 17. Sanchez. I. 4. d. 18. Coninch. d. 28. dub. 4. Hurtad. d. 6. dist. 6. m. 21.

699 Cun his opinor, quia quamvis non sit viri 700 sed constans peccato consentire, adhuc ex metu magni incommodi: ipse tamen metus, quod id cogitur, est cadens in constantem virum; nam ex se virum quantumvis constantem terret; ac concutit.

D V B I V M C L X I X .

De matrimonio metu contractum, siuamento firmetur, reddatur, validum.

700 **V** Alidum redditur saltem in conscientia for-
to. Quia renunciatio electionis metu facta est invalida, & renunciatio legitima: at si iuramento stabilientur, validè sunt, ut de renunciacione electionis, constat ex Cap. Ad aures, de illo, que vi: & de renunciacione legitima patet ex Cap. Quamvis partum de partis in 6. Ergo si-
militer quamvis matrimonio metu contractum sit invalidum, si accedat iuramento, va-
lidum redditur. Sic aliqui apud Richardum in 4. dist. 29. a. 2. q. 3. quod ipse probabile esse indicatur.

701 Minime efficitur ex iuramento validum. Quia Cap. 2. de eo qui dixit in matrim. expresse habetur, qui post matrimonium metu con-
tractum, & iuratum, aliam duxit perman-
suum cum secunda, primumque matrimonio faul-
le invalidum. Et ratio est, quia matrimonio iuri-
metu contractum irritum est liberi, ac spontanei consensu defectum. Cap. Cum locum de sponsa-
lat iuramento non supplet consensu sub-
stantialis defectum. Ita Sanchez. I. 4. d. 20. n. 1. ci-
tans Abbatem, Netio, Sylvestrem, Aramil, Tabie, Palac, Angl. Pacia, & alios.

Ego quidem tanquam certum existimo, hu-
iustinmodi matrimonium nullatenus effici ex iura-
mento validum. Quia aut iuratur aliquid praeteritum, & tunc iuramentum non posset officere validum matrimonium praeteritum, quod ratione metus irritum erat: aut iuratur aliquid futurum & tunc non potest efficer matrimonium, sed ad summum sponsalia: aut iuratur aliquid praesens, & tunc est sola testificatio consensus praesens. Eacob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

sentis, qui ex metu est invalidus: Ergo nullo pa-
cto potest iuramentum matrimonium huiusmo-
di confirmare.

D V B I V M C L X X .

An iuramentum adiectum matrimonio me-
tu grati extorto, obligat. & non obli-
get: indigetque relaxazione

Iuramentum adiectum matrimonio metu gra-
ui extorto, licet non validat contractum, ta-
men obligat, relaxatio neque indiget, sicut iura-
mentum soluendi vsuras non confirmat contra-
ctum, obligat tamen donec relaxetur. Quia id 703
iuramentum non est contra bonos mores, vt cō-
stat ex Cap. Inter cetera 12. q. 4. Ergo est feru-
andum. Hac enim ratione iuramentum soluendi
vsuras feruendum esse docet Sanchez. I. 1. d. 3. 2. n.
12. Sic Anton. Cap. 1. de his, que vi, & ibi Abbas
n. 8. Archidac. Cap. Inter cetera 21. q. 4. Turrec.
ibi. Et id in foro conscientia esse confundendum do-
cen Rofel. v. Impedimenta. imped. 10. m. 10. &
Sylvest. M. strimonium 8. q. 11. dist. 8.

Huiusmodi iuramentum non obligat, nec re-
laxatione indiget. Quia est contra bonos mores 704
Et quia Ecclesia non tantum irritat matrimonio 705
nrum rite initum, sed etiam iuramentum tali
accendens matrimonio. Cap. 2. de eo qui duxit in
matr. vbi eum, qui contracto matrimonio, & iu-
rato cum una ob metum mortis alia duxit, de-
finitur, cum secundavalide contraxisse, & libere
permittendum cum ea permanere. Si tamen Ec-
clesia sentiret, vellet, que si modi iuramenta obli-
gare, adiungeret, pro fractione iugamenti im-
ponendam esse aliquam penitentiam, vt gesit
Cap. sicut de spon. vbi definit textus priora
sponsalia iuramento stabilita dirimi per ma-
trimonium, & subdit: Imposita ei penitentia
competenti, quia priorem fidem irritam fecit. Ita Abul. ad capit. 5. Ma-
trimon. question. 306. Sotus in 4. dist. 29.
quest. 1. art. 1. Henric. lib. 11. cap. 9. num. 6. Petr.
de Ledes. quas. 47. art. 3. circa 3. argum. dub. 2.
Arag. 2. 2. question. 89. art. 7. concl. 4. Barth. à
Ledes. de matrimon. dub. 23. post 3. concl.
Ludovic. Lopez part. 2. Infract. de mari-
mon. cap. 40. Manu. tom. 1. sum. capit. 231. m.
4. & cap. 244. n. 4. Vega l. 2. sum. casu 514. Sanchez.
I. 4. d. 20. n. 15.

Ego igitur horum haren vestigis, sic ab-
folco quæstionem. Si iuramentum apponatur 705
matrimonio contracto per verba de praesenti, ^{Auctoris}
vt Duco te, & iuro, me dicere, sicut mari-
monium esse omnino nullum, ita etiam
& iuramentum: vnde nulla indiget relaxatio-
ne. Quia tale iuramentum est afferitorum, ex
quo nulla configuratur futurum obligatio, sed
statim est verum, aut falsum, & ideo in illo non
habet locum relaxatio. Si vero iuramentum
adiciatur matrimonio coacto per verba de fu-
turo, si iuramentum de non contraneniendo illi
matrimonio, absque non consenserit &
ratificatione illius non obligat, nec relaxatio-
ne indiget. Quia est contra bonos mores & cul-
pa lethali viri matrimonio nullo, quale est illud
metu initium, nec conualeceret potest absq; no-
no consensu. Denique si iuramentum sit de

futuro, nimirum de non contraueniendo, sed de rato habendo illo matrimonio nouo consensu liberorum perinde est, ac iure, se de novo contractum matrimonium. sive sponsalia iurare, cuius resolutio ad proximum Dubium pertinet.

DUBIUM CLXXII.

An pena anathematis imposita à Tridentino Dominis temporalibus, ac Magistris suis subditos, vel quoscumque alios ad matrimonia cogunt, sit excommunicatio maiorit.

D V B I V M CLXXI.

*An sponsalibus metu graui contractis in-
rangementum accedat: Oblige donec rela-
xetur?*

706
Obligat, &
get rela-
natione.

Iuramentum id obligat, indigetque relaxatio-
ne, sicut iuramentum soluendi vias.
Quia id iuramentum non vergit in salutis aet-
ernae dispendium, potes enim absque omni culpa
seruari, maximè cum ad redimendum pro-
priam vitam, licitum sit, obligare se ad con-
trahendum: Ergo obligat iuxta regulam tra-
ditam *Cap. Cum contingat, de iure iuri.* & *Cap.*
Quamvis pauperum, de paltis in 6. Sic *Sylvest.*
verb. sponialis, ques. 6. *Fortuni. de vlt. fine illata*
2. m. 41. & 48. *Tanquam probabile defen-*
*dunt Richard. in 4. dist. 29. a. 1. q. 2. *Palud. q. 1. a.**
*5. *Tenet Bonau. 3. p. d. 39. a. 1. q. 2. *Sotus 1.8. de**
*iust. q. 1. a. 7. *Henr. q. 1. a. 9. n. 6. *Palac. in 4. dist.***
*29. d. m. *Petr. de Ledes. q. 4. 7. a. 3. dub. 3. & alt.***

707

Id iuramentum non obligat, & ideo relaxatione non indiget. Quia dum contractus aliquis ob publicam utilitatem prohibetur, si iuramento stabilatur, nullam parit obligacionem, nec relaxatione indiget, vt doctissime probat Sancius lib. i. d. 2. num. 9. sed sponsalia coacta, que sunt initium matrimonij, prohibentur ob publicam utilitatem, sicut & ipsum matrimonium coactum: oriuntur enim inde seditiones inter coniuges & in Republica, male proliis educationi consultur: Ergo iuramentum illis accedens minimè obligat. Ita R. char. & Palud. pro parte prima *civitatis*, quare Problematicè utramque defendant, magis in haec videntur inclinare, cum eam ultimo in loco constituant. Caiet, licet subdubitans, verb. *per iurium* c. 2. de *per iurum*, *promissione* D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 18. §. 1. Almain. in 4. *disput.* 29. *Sotus ibi*. q. 1. a. 3. *Manu. tom. I. sum. c. 231. concl. 4. n. 4.* & cap. 24.4. *concl. 4. numer. 4. Vega lib. 2. sum. casu si*

708
Secundi
sententiam
probabilior
esse regi.

Primat sententiam valde probabilem esse
reor, praefato autem secundam. Quia Cap. Ex
literis, de sponsal. impub. per quod irrita sunt
sponsalia metu cōtracta expresse de sponsalibus
uratis loquitur, ibi: *Ex literis tua fraternitatibus
aceperimus, quod puella quadam anno duodecimo
iurata fuit, & desponsata cūdām puerō. Monue-
rim, quando metu leui cōtracta sunt sponsalia
& iura cōtento stabilita, quamuis valida sint, ut
secluso iuramento valida erant, minimū iu-
ramentum id talem in foro conscientia cō-
stumū confirmare; quare potest contrahens
illis contrahēre obtenta, ab Episcopo absolu-
tione iuramenti.*

C^{on}ectum est, Ecclesiasticum. Principem pos-
se cogere Baptizatos sibi spiritualiter sub-
ditos: Principem secularē non baptizatos si-
bi subditos temporaliter, ad ineundum matri-
monium, quandō id exigit bonum communē,
aut alia causa, ob quam ipsi subditi contrātere
teneantur. Porro Domini temporales, & Ma-
gistratus, qui suos subditos, vel quocumque
alios ad matrimonium cogunt iniustē sine di-
rectē, sive indirectē, à Tridentino sēc. 14. cap. 9.
anathematis poena puniuntur. Quæsicerim igit-
ur, num hæc anathematis poena sit poena ex-
communicationis maioris?

Est quid excommunicationis maioris pena. Quia ipso in iure nomine Anathematis excommunicatio maior significatur, ut constat ex *canonico* libro *de iure ecclesie* capitulo *de iure maioris excommunicationis* q. 3. & ex *finis* q. 4. Et quia in *prefatio* Tridentini decreto *de iure* *urbis* *urbis* *anathematis* *pena*, *quam ipso facto* *incurrunt*: maleficio autem solemnis nequit ipso facto incurri, quia ferenda est ab Ecclesia. Ita *Sancti libri* 4. d. 22. *Coninchi* & *Henriq.* quos sequitur *Hurtad.* d. 6. *discrep.* 7. & *alii*.

Existimo anathema non significare maledictionem solennem, sed excommunicationem maiores, & ad summum eam, cui, quando fertur ab homine, additur solemnis maledictio. Quod vero Tridentinum est excommunicationis nomine raporem excommuniceret, non coincidit, id etiam anathematis nomine non fieri.

D V B I V M CLXXIII.

An parentes, qui coactione iniusta & granis-
tium ad marimonium compellunt, incurvant
illam anathematis, seu excommunicationis, ma-
ioris penam?

Scio, parentes posse cogere filios ad matrimonium, quando filij alias promissione, aut aliundē tenetur, quamvis coactione valde moderata, vt decet patrē; quādō verò alias nō tenetur & nolūt statū matrimonij eligere, sed meliorē, vt cœlibatus, vel Religionis, non posse à parētū adhuc paterna increpatione ad matrimonium cogi. Quia cōtra rationē est, filius, qui sui iuris est, ad statū eligendū, & in ultimam perfectum. Igitur questioni do, an parentes, qui coactione graui & iuusta sufficienti ad mortale, compellant filium ad matrimonium, illam

Sectio II. Dubia. De Consensu Coacto. 125

714 illam anathematis seu excommunicationis maioris paenam incurvant a Tridentino *ses. 24. c. 9. latam.*

715 Propterea incurunt. Quia Tridentinum generaliter loquuntur dicens: *Precipit Sancta Synodus in omnibus cuiuscumque gradus dignitatibus, ac conditionis existant, sub anathematis paena. Et sic Ludou. Lop. p. 1. Instruc. c. 44. Albornoz L. 4. de arte contrahit. 1.*

716 Minime incurunt. Quia Tridentinum tantum loquitur de Dominis temporalibus, & Magistratibus habentibus iurisdictionem in foro exteriori seculari, ut constat ex prioribus verbis, in quibus tantum de hisce loquitur: & ex particulari, *Quare immediatè antecedente ad decreum, i. quo id præcipitur, que est causalis præcedentium: & ex posterioribus verbis, nempe *Nec subditos nos cogant: ac proinde illa particulari, Omnis cuiuscumque gradus, &c.* tantum appellant supra antea memoratos Magistratus, ac Dominos. Ita Coninch d. 18. dub. 5. Henr. l. 1. c. 6. Sanch. l. 4. d. 22. & alij apud ipsum.*

717 Hoc verius esse reor, indeque colligo, *Par. Bicentia tochum eam excommunicationem non incurrit, quia iurisdictione in externo foro non fruiatur, saltem seculari: neque Episcopum, qui dominus temporalis non sit; quia non habet iurisdictionem in foro exteriori seculari: neque Imperatorem, neque Regem, licet præfata iurisdictione potiuntur; quia hi exprimi debent, ut exprimuntur/* *ses. 22. cap. 11. & in Bulla Cœnæ Domini.*

DVBIVM CLXXV.

An filius teneatur, inire matrimonium, quod pater promisit, aut præcipit.

718 *C*ertum est ad valorem matrimonij filio. *Certum quid* non esse necessarium parentum consensus, sed absque eo, imo contra eum posse valide fieri. *Cap. cum virum, 12. de Regular. & Trid. ses. 24. c. 1. Lege Bellarm. l. 1. de matr. c. 19. Quæsi*erit viro, num id filij possint licetè præstare?

719 *F*ilius non potest licetè parentibus inimis *Non possunt* matrimonium contrahere. *Qui id videtur con-* licetè, *tra pietatē, ac reuerentia parentibus debita, cuius signum est, quod parentes communiter gravissime offenduntur. Si Sotus in 4. dīs. 28. q. 1. a. 1. Rebel. q. 14. scđ. 1. Bellarm. citat.*

720 *F*ilius id licetè potest. *Quia quilibet adhuc ex suppositione quod velit contrahere, liber est* *Licetè potest* *quoad statum matrimoniale: durissimum enim est quod illud ob eius perpetuitatem & onera ab alterius pendere voluntate, quamvis patris: Ergo filius libere, ac licetè potest, non solum non inire matrimonium, quod pater vult, quod Dubio proximo dixit: sed etiā inire quod sibi placuerit. Ita Sanchez lib. 4. d. 23. Coninch 28. dub. 5. Vafq. d. 4. m. 24. Hurtad. §. d. 6. dīc. 10.*

721 *I*dem afferro, credens filium sic contrahendo, nullam in parentes impietatem, aut reuerentiam irrogare. Fator, aliquando, cum matrimonium sit contra eorum voluntatem, offendit non leuiter: sed non offenduntur tanquam iniuriant contra debitum pietatis, sed contra debitum honestatis, seu decentiae: decens enim est filium patris voluntati conformari. Attamen quamvis non sit contra reuerentiam parentibus debitam filii, illis iniurias, hoc, aut illud matrimonia contrahere, eis tamen inconsultis, seu non certioribus fa-

L 3 Atis.

126 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

Etis confabere coniugium credidit esse
grauem irreuerentis defectum, & mortale pia-
culum: nisi quando filii timerent, parentes
iniusti matrimonium impedituros: aut quan-
do adest alia rationabilis causa occultan-
di parentibus matrimonij ineundi consi-
lium.

ciat: sed necessarium esse, apud lopanam impedi-
cam gerere coniugium, ut possit exhaere-
dari.

D V B I V M CLXXVI.

An attento iure Regio Castelle, possit filia,
inuita parentibus, nubens exhaeredari.

Potest plane, licet vigesimum quintum an-
num excesserit. Quia l. 49. Tauri, que hodie ⁷¹⁸ potest plane,
est l. 1. s. l. s. recip. dicitur, posse exhaeredati fili-
am, matrimonium, quod Ecclesia iudicat clá-
destinum, contrahentem. Dicunt enim Perez,
& Spino citandi, appellari ibi clandestinum
quoad hanc pcam, quod sine patris consen-
tu contrahitur. Et quia l. 1. de los casamientos l.
3. fori, dicitur, posse exhaeredati filium nuben-
tem ab parentum consensu vel fratrum
sib quorum potestate manent, parentibus
defunctis. Vbi Suar. n. 4. ait, licet leges fori non
plus valeant, quam vnu recepta sint, & illas
alleganti incubabat usum probare: fccus est in
hae lege, quia est per pragmatice quandam
Ioannis II. approbata. Sic Sotus in 4. dist. 19. q.
1. art. 4. ad 4. Perez l. 4. ordinat. iit. 1. l. 1. §. Clanc-
destinum. Spino specul. teat. Glos. 20. num. 66.
limitans n. 67. nisi excedat viginti quinque annos,
contra Sotum.

Minime potest. Quia leges citatae id non
probant. Non lex 49. Tauri, nam loquitur de
matrimonio clandestino, quale non reputatur
eo quod desit patris consensus. Non lex fori,
quia non est vnu recepta: quod ad eius obli-
gationem desiderabatur. Nec pragmatice illa
Ioannis II. habetur in noua recopilatione, cum
tamen in pragmatice quadam noua recopila-
tionis initio posita statuatur, nullas leges Re-
gni obligare præter inibi insertas, ac partita-
rum leges. Ita Sanch. l. 4. d. 14. n. 15. Gutier. l. 2.
practic. q. 1. n. 28. Azeued. l. 5. recipil. iit. 1. & l.
2. n. 6. Gratian. reg. 199. n. 23. Segura direct. Indic.
2. p. 1. n. 36.

Scio validius vrgeri posse oppositæ senten-
tiae probabilitatem per legem 1. o. tit. 1. p. 4. ibit. ⁷¹⁹ Hanc tene-
tia. Pero si aquil, con quiere el padre quiere casar ^{sententia}
algunas dellas, fuese tal, que conuieniese, e que
seria assaz bien casada con el, maguer que la
non puede ariatar, que cumpla lo que el ania pro-
metido, puelda desheredar & c. E esto se entiende,
si despues de esto se casase ella con otro contra vo-
luntad de su padre, o si ficiesse mal dada de cuelpo.
Dixerim tamen hanc legem esse correctam
per legem 5. iia. 7. p. 6. iuncta. l. 8. vbi habetur, ob
nullas alias causas, posse filiam exhaeredari,
quando illis legibus expressas, in quibus haec mi-
nimè continetur.

D V B I V M CLXXVIII.

An pater teneatur, datare filiam viginti
quinque annis maiorem ipso inuitu nu-
bentem.

Tenetur, si filia promisit dorem: fccus si
non promisit. Quia sibi debet imputare ⁷³⁰ Non tenetur
vir, quod de doris promissione deses non egerit. Si filia dicitur
Sic Bartol. l. Obligamur, sine ff. de alio. & oblig.
Abbas

D V B I V M CLXXVI.

An filia inuita parentibus nubens, at-
tentio iure Casareo possit & non possit
ab eis exhaeredari, sicut
digno nubat.

⁷²⁵ Potest quidem, si nubat indigno. Quia
Auth. vi cum, de appellat. cognit. §. Aliud
quoque, vers. causas, vnae causis, ob quam filius
exhaeredari potest, numeratur, si grauem, & in-
honestam iniuriam patri intulerit, talis est haec,
inducit enim odium capite teste Bald. Om-
nen. Ergo poterit exhaeredari. Sic Goffred. sum-
tit. de depon. impub. n. 13. Bald. l. s. pater. C. de
despons. & l. Neque filium, C. de mptis. Anch. t.
c. i. de desp. impub. & c. vni. eodem tit. in 6. Fran-
cis ibi. §. l. vno. n. 1. & l. Joan. Lup. c. Per vestras de
donati, iner vir. & vxor. notab. 3. §. 5. n. 1. Mencha. de
succi. creat. p. 1. l. 1. §. 10. n. 623. addens, id ve-
rum esse, licet digno nupserit.

⁷²⁶ Non potest.
Minime potest ob hoc exhaeredari. Quia
Auth. vi cum, dicitur, exhaeredari posse filiam,
si alio ex predilectione parentibus voluntibus sua filie,
vel nepi maritum dare, & dotem, & secun-
dum vires substantia sua pro ea prestare, illa non
consenserit, & luxurio sam vitam elegit, se vero
vsque ad viginti quinque annorum aetatem per-
vererit filia, & parentes distulerint eam marito co-
pulare, & forsitan ex hoc contigerit in suum cor-
pus eam peccare, aut sine consensu parentum mar-
rito se (libero tamen) coniungere, hoc ad ingratitudinem
filie nolumus imputari. Quod Authentum
explicans lib. 5. tit. 7. part. 6. sic ait: Otro si
quando el padre quisiese casar su hija y la dota-
se, segun la riqueza que el ouiese, e segun que per-
tenecease a ella, e a aquell, con quien la queria ca-
sar, e despues de esto ficiere vida de mala mujer
en puteria, podria el padre desheredarla per tal
razon. Pero si el padre alongasse el casamiento de
su hija de manera que ella pasasse de eda de ve-
tencino arios, si despues de esto ficiere ella terra
enemiga de su cuerpo, o se casasse contra la voluntad
de su padre, non podria el desheredarla por tal
razon. Ergo desideratur, vt filia inuita parentibus
nubens, simul vitam luxuriosam eligat.
Ita Palud. in 4. dist. 18. q. 2. n. 33. Sotus dist. 29.
q. 1. a. 4. ad 4. Henrig. l. 11. c. 6. n. 3. P. Molli. tom. 1.
inst. & iure tract. 2. d. 176. Sanchez l. 4. d. 24. n.
3. citans ex Iurisperitis Hostiens. Andre. Anton.
Cardinal. & alios.

His hæreco inferens, tres conditiones desi-
derari, vt filia inuitis parentibus nubens, ex-
haeredari possit. Prima est, vt parentes velint
eam matrimonio collocare, & dotem iuxta vi-
res sua substantia tradere. Secunda vt filia il-
li matrimonio repugnet, ac simul vitam luxu-
riosam eligat. Tertia, vt sit minori vigintiquin-
que annis. Monuerim non sufficere, si semel
aut iterum filia furcum sui corporis copiam fa-

⁷²⁷ Huius
Barro.
Doctoribus.

Sect. II. Dubia De Consensu Coacto. 127

Abbas i. 1. de desp. imp. n. 6. Praeposit. ibi. n. 3. Montal. lib. 10. titul. 1. p. 4. Sylvest. ver. Dos. qu. 4. & ibi Tabie. qu. 3. num. 4.

732 Tenetum quanvis filia non promiserit do-
tum. & si temp. indigneque nupserit. Quia filia ex con-
sensu patris nubentis absque dotis promissione
tenetur pater dotem constitutere. sed filia ma-
jori virgininque annis non est culpa tri-
buendum. sine patris consensu nupserit. cum
pater fuerit in mora. *Authent. sed si post Cod.*
de inoffic. test. lamen. & lib. 5. titul. 7. pari. 6. Ergo
non est. cur dotē debeat priuari. Ita Menoch.
de presump. presump. 189 num. 5. 8. & indistin-
cte quando maior nupserit indigne. teneret Fran-
cis cap. 2. §. Porro. num. 1. & 2. de desp. imp.
publ. 6. Bačza de non melior filiab. cap. 18. n. 2.
Ripa. lib. 1. num. 57. ff. solut. matrim. Sanchez. lib. 4.
d. 1. num. 11.

733 Longè verò tempore hanc partem existimo.
Ripāque. & Bačzam clare locutos. etiam
quando nulla dotis promissio praecessit. Quia
statim in minore virgininque annis. ea
distinctione vtunur. an promiserit. nec neaf-
ferentes viue debere a patre dotari. si ipsa
promiserit dotem. secus. si non promiserit.

DVBIVM CLXXIX.

An teneatur pater dotare filiam virginin-
que annis. ipso inuito. nuben-
tem indigne.

734 Certeum mihi. si minor nupserit sine con-
sensu patris digno. teneri patrem eam
dotare. Quia pater tenebatur eam tradere
marito. dotē traditacum autem ipsa digno
nupserit. rem. ad quam tenebatur pater. utiliter
gessit. sicut si emerit aliquid sibi necessarium.
ad quod emendum teneretur pater. licet sine
patris consensu emerit filia. pater soluere te-
nebitur. Questio igitur est. num pater filiam
dotare teneatur. si nubat indigne?

735 Dotare teneatur. licet contra eius voluntati-
tem indigne nupserit. Quia cum dos loco ali-
mentorum successerit. in modo fauorabilior sit.
quam alimenta. sicut nequit pater. hanc filiam
alimenta priuare. ita à fortiori nequit priuare
dotē. Sic Ioan. Lupus cap. Per vestras. dē donat.
inter virum. & exorem. notab. 3. cap. 10. & 13.
num. 1. & §. 15. num. 1. & toto §. 16. & inspecto
iuris rigore. dicit esse veram Molli. lib. 2. de pri-
mogen. cap. 16. num. 8. explicans. licet dotē
non promiserit. tūpseritque indigne. Fatetur
tamen. minorem dotē esse dandam. attenta
minori viri qualitate. Imola dicit hanc sen-
tentiam forte esse veram cap. Accedens. num. 8.
de procurat. Iason. Authent. Sed si post. fine.
Codic. de inoffic. testament. docet. posse
tenebr.

736 Si indigne nupserit. dotare non teneatur. Quia
non videat eum compellere parentes. ad
dotandam filiam. qua turpi matrimonio to-
tum famile decus deturpavit. Ita Gloss. ad cap.
de rapt. fine. 36. quest. 1. Archidiac. ibi. Ioan.
Andr. cap. Accedens. fine. de procurat. Anton. ibi.
n. 16. Practica Foren. tit. de dote. §. 2. 2. Francus
Cap. vni. §. Porro n. 1. & 2. de sponfat. impub. in 6.
Ripa num. 59. Couar. num. 7.

Non teneatur

notab.

737

notab.

738

notab.

biles: & rursum harum aliae sunt honestae aliae turpes, aliae indiferentes, seu omnino impertinentes. Et tandem ex turpibus quædam sunt contra substantiam, & bona matrimonij, ut *Contraho tecum, si generationem prolixi exunes, vel Donec pulchriorem innueniam*. Aliæ sunt turpes non contra substantiam, ac bona matrimonij, ut *Contraho tecum, si mecum concubueris*. Equidem si de conscientia foro agatur, standum est intentioni contrahentis sub conditione, qualiscumque illa sit: hoc est, quamvis Ecclesia indicet esse matrimonium, quando conditio est necessaria, turpis, aut impossibilis: presumit enim, minimè defuisse consensum huiusmodi conditionibus adiecit: ceterum in foro conscientiae, si contrahens noluit matrimonium inire, nisi eueniens conditione, non erit matrimonium antè illius eventum: et si nunquam eueniens possit, quia impossibilis est, nunquam matrimonium erit. Quia matrimonium absque consensu nullatenus esse potest. Certum denique est, matrimonium admittere conditions generales, quæ in omni contractu intelliguntur, scilicet quæ infunt, ut *si vixerimus, si in quoque consenseris*. Quia haec conditions non magis suspendunt contractum, quam si non exprimantur. Sive enim exprimantur, siue taceantur: prior consensus est inefficax, donec altera vita fruens coniux acceptet verbis, aut nubibus consensum proferens. His ex communione omnium Doctorum consensu suppositis, quæ si erit, an haec conditio, *si Deo voluerit, si Deo placuerit, si generalis*, ita ut non suspendat, nec reddat contractum conditionalem?

739 *Consensu hac reddit conditionalem, et illum conditionalem.* Conditio haec reddit contractum conditionalem, et cumque suspendit. Quia sunt sponsalia conditionata ea quæ contrahuntur sub hac conditio, *si Deo, & Ecclesia placuerit*: atque ita reperto impedimento ob quæ ea sponsalia sunt nulla, non oritur publicæ honestatis iustitia, eo quod non pure sunt contracta. Sic Gloss. cap. viii. fine de sponsal. in 6. Ioan. Monach. ibi, m. 3. Hostiens. cap. Ad audentiam, de sponsal. Abbas cap. significasti, de eleit. fine. Angel. verb. *Matrimonium, 3. imped. 3. ad 1.*

740 *Non reddit conditionalem, neque illum suspendit.* Quia huiusmodi conditio, *si Deo placuerit*, tacite ineft. contractum. Ita Gloss. per illum textum. cap. Beatus, verb. *Divina 21. quæst. 2. Archidi. c. vni. de sponsal. in 6. • Alexand. de Neu. c. Ad audentiam, & de sponsal. num. 15. Sotus in 4. dist. 29. quæst. 2. articul. 1. D. Antonin. 3. p. tit. i. c. 19. §. 5. Petr. de Soto 177. 3. de mar. §. Quarto denique Bartth. à Ledef. dub. 25. de mar. Henr. lib. 11. c. 12. num. 2.*

741 *Ego distinxerim.* Si contrahentes sub hac conditione, *si Deus voluerit, aut Deo placuerit*, intelligant de voluntate beneplaciti, quæ Deus omnia, quæ sunt, aut vult, aut permittit: tunc est conditio generalis, & in omni contractu intelligitur, quare non suspendit consensum: si vero intelligent de voluntate divina approbante, quæ sentiant, *si hic contractus Deo non utsplacet, sed sit in xxi. eius beneplacitum*: tunc non est conditio generalis, & ita suspendit. Quia multa sunt contra Dei beneplacitum, vnde suspendit consensum, donec Deo placere constiterit.

DVBIVM CLXXI.

An conditio ex irin' ea necessario eueniens adiecta matrimonio, ut Contraho tecum, si cras sol orietur, reddat illud conditionale; suspendatque consensum.

742 *R Edit conditionale matrimonium, illud.* *Reddit conditionale matrimonium.* Quia quamvis stipulatio sub conditione omnino exitura non sit conditionalis, at non est perfecta vñque ad diei aduentum. *J. Heres mens, 78. in principio, ff. de condit. & demonstrat.* ibi: *F. Heres mens, cum morietur Titus centum ei das. to purum legatum est. Quia non conditione, sed mora suspendit: non potest enim conditio non existere. Sic Gloss. cap. Per tuas, de condit. apud. verb. *Praefundendum. Ioan. Andre. ibi, num. 7. Anton. fine. Anchar. fine. Speculat. titul. de condit. appos. princip. numer. 8. Angel. verb. *Matrimonium, 3. imped. 3.* Et rem hanc esse dubiam Rosella verb. *Matrimonium, 3. num. 1.* prouferit.**

743 *Minime reddit conditionale matrimonium, non illud suspendit: vnde matrimonium in-* *Non nati.* *sum sub eiusmodi necessaria conditione, est ab solutum, & validum, & conditio illa perinde est, ac apposita non fuisset. Quia cum iam conditio illa futura, sit praesens, & determinata in sua causa naturali, ita ut impossibile sit oppositum esse, censetur iam impleta. Ita Sanch. lib. 5. d. 2. num. 2. ex D. Thom. in 4. dist. 2. 8. quæst. vni. art. 3. quæst. 3. D. Bonavent. ibi, question. 3. num. 13. Durand. question. 2. num. 5. Paludan. dist. 29. question. 2. art. 5. concl. 3. num. 30. Henr. lib. 11. cap. 12. num. 4. Barthol. à Ledef. de mar. dub. 25. concl. 1. Petr. de Ledef. quæst. 47. articul. 5. dub. 2.*

744 *Hanc resolutionem veram esse putarim, si contrahentes existimabant, conditionem necessariam esse: nam si credebat, esse continentem, suspendere planè vñque in conditionis eventum. Quia in contrahentium intentione conditio contingens erat, ac proinde effectum conditionis contingens sortiri debet: cum matrimonium conditionale ex contrahentium consensu pendaat. Imò si conditio necessaria, sit respectu nostris incerta, suspendit, ut *De sponsalo te, si, tunc eclipserit tali die*, non erunt statim sponsalia, sed aduenientis conditione. Præter intelligenda est resolutio, quando conditio necessaria habet diem certum: ut *Contraho tecum, si cras sol orietur*: tunc enim conditio non suspendit, sed statim est matrimonium: *scilicet si habeat diem incertum: ut Contraho tecum, si Titus morietur.**

Suspendit enim matrimonium vñque ad Titus obitum.

* *

DVBIVM

Sect. II. Dubia, De Consensu Condit. 129

DVBIVM CLXXXII.

An conditio impossibilis adiecta matrimonio, ut Contraho tecum, si dixi cœlum tetigeris, ipsum vitiat?

745 Rer. vitiatis. **M**inimè vitiat. Quia cap. fin. de condit. ap. positi. manifeste præscribit. Altera (inquit) conditiones apposita in matrimonio, si turpè, aut impossibilis fuerint, debent proper favorem eius pro non adiectis haberi. Ex quo textu constat, matrimonium contractum sub conditio impossibili, ut Contraho tecum, si dixi cœlum tetigeris, esse statim validum, reiecta conditione. Sic omnes ferè Iuris Pontifici Doctores.

746 Rer. ambi. **V**itiat omnino, minimèque matrimonium statim. Quia Ecclesia mutuam præsumit alii quid sine iusta causa, alias est temeraria, ac iniulta præsumptio: sed quando conditio impossibilis apponitur, nulla est coniectura consensus, sed potius dissensus, ut constat ex commun. dicendi vnu, dum enim petitia negare volumus, dicere solemus: *Dabo tibi, si cœlum dixi tetigeris.* Ergo nulla est ratio, ob quam Ecclesia præsumat consensum, sed potius disensem, & idē nullum erit matrimonium. Et qui reliqui contraetus initio sub conditio impossibili, non valent, l. *Impossibilis 7. ff. de verborum obligatione.* & l. *Non solum 30. ff. de actione & obligatione.* & lib. 3. titul. 4. part. 6. sed matrimonium maiorem libertatem consensus desiderat, quam ceteri contractus, ut constat, cum ceteros metu non irritet, nec ab iis excludatur pena: quod omnino diuersum est in matrimonio. Ergo à fortiori non valebit matrimonium, simili conditione adiecta. His & aliis, quæ vehementissimè virgent contra præfati Cap. finalis, decisionem adeo dubia ea de cesso redditur, ut subtilissimum Durand. 3. dif. 39. quest. 4. num. 9. fateatur, se minimè percipere, vnde Ecclesia in eo matrimonio præsumat consensum: & idē hoc doctioribus iudicandum reliquit. Alij vero diuersos intellectus excogitarunt, quos differt refert P. Sanchez libro 5. dif. 3. à numero 2. & reicit.

747 Prima sententia adhærens. ita adhærens. vita fuppeno. **E**go autem primæ sententiae adhærens, ut textum illum aptius tueri valeam, tria suppono. Primum, conditionem impossibilem reputatam possibilem à matrimonio non reiici, sed suum sortiti effectum foro in vtrōque: vndē Cap. finale intelligitur, quando sciebant contrahentes, conditionem esse impossibilem. Secundum, ut conditio impossibilis habeatur pro non adiecta, vtrā cognitionem impossibilitatis conditionis, exigetiam, ut contrahentes consenserit, conditionis dicti Cap. finalis, statuens eam conditionem haberi pro non adiecta, & censeti purum matrimonium. Tertium, conditionem impossibilem haberi pro non adiecta, quando dubia est contrahentes intentione, an animo consentiendi, vel potius irridendi, eam conditionem apposuerint: tunc enim fauore matrimonij præfertur pars

ipsius conservatrix, & præsumit Ecclesia, ea verba accipi in sensu ab soluto, perinde ac si conditio non fuisset apposita: ita ut conditio non penitus operetur: in dubio enim pro matrimonio est iudicandum cap. fin. de sent. & re iudic. His suppositis, verum intellectum cap. fin. hunc crediderim esse. Omnes fideles dum Sacramenta recipiunt, censentur ea recipere iuxta Ecclesia intentionem: & dum contractus inuenit matrimonij, & norunt, conditionem esse impossibilem, cāmque ab Ecclesia reiici, & pro non adiecta haberi, sed præsumere consensum esse purum, & solutum: videntur velle purè contrahere iuxta intentionem Ecclesia, & ut ipsa Ecclesia præsumit, & iudicat tale matrimonium, nisi aliter explicit suam ipsi intentionem. Accipit ex Paludan. in 4. dif. 29. question. 2. *Couar. 4. decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 1. Palac. lib. 6. de contr. cap. 6. concl. 1. & 2. Palac. libr. 6. de contract. cap. 6. concl. 1. & 2.*

DVBIVM CLXXXIII.

An omnes conditiones impossibilis iuxta Cap. finale reiiciantur, de matrimonio solum quando apponuntur per verba de futuro?

748 **R**ecolo, multiplicem esse conditionem impossibilem. Quædam enim est per naturam impossibilis, ut si cœlum dixi tetigeris, pono. contraho tecum. Quædam impossibilis iure, quando scilicet ius oppositum iubet; ut Contraho tecum, si licet inter consanguineos contrahere. Quædam est facto impossibilis: ut si quis pauperi dicat, Contraho tecum, si centum mille aureos in donem dederis. Quædam est natura sua impossibilis, at ex accidenti, id est, ex lapsu temporis impossibilis est: ut Contraho tecum, si es virgo, vel si pater tuus adhuc vivit. Quædam sunt conditiones impossibilis contra matrimonij substantiam. De his sigillatim sequentibus Dubiis agendum. Attamen generatim quæstionem, num cum apponuntur haec conditiones impossibilis de presenti aut præterito, pro non adiectis habeantur, vel tantum quando per verba de futuro apponuntur?

749 Reiiciuntur **P**orrò dum Cap. fin. decidit conditiones impossibilis habendas esse pro non adiectis, intelligit, quando apponuntur de futuro: ut Contraho tecum, si cœlum dixi tetigeris. Secundum, quando apponuntur de præterito, aut de praesentis: Contraho tecum, si cœlum dixi tangis, aut tetigeris: tunc enim non habentur pro non adiectis, sed videntur matrimonium, & irritum illud redditur. Quia verba iuris sunt propriè intelligenda, sed conditiones de præterito, aut præsenti non sunt propriè conditiones, ut constat, quia non suspendunt, quod proprium est conditionis: ergo cum Cap. fin. loquatur de conditionibus impossibilibus, intelligi debet de propriè conditionibus, quando scilicet sunt per verba de futuro. Sic Sylvest. verb. *Matrimonium 3. question. 1. & aliqui viri Neotericici, quos presso nomine memorat Sanchez lib. 5. d. 4. num. 2. Petr. de Ledes. de matrimonio.*

q. 47.

OBAR
M.
III. IV.
IV.

qu. 47. art. 5. dub. 1. & fertur fuisse Magistri Cano.

750 *Non reiciuntur solum quando de futuro apponuntur.* Conditions impossibilis *Caput illud fin.* reicit à matrimonio quannis sint de præterito, vel de præsenti. Quia eodem modo reiciuntur de matrimonio, quo ab ultima voluntate, ut probat Sanchez d. 3. num. 7. sed ab ultima voluntate reicitur conditio impossibilis de præsenti, ut patet ex 1. se *Mania* 45. ff. de hered. insit. vbi conditio, si filia testatoris vivet, casu quo nunquam habuit filiam, reicitur à testamento, tanquam impossibilis. Ibi *Glossa verb. Vinet*, id est, *vivit in præsenti tempore*. Ita *Sanch. citatus*, nn. 2. Durand. in 4. *dist. 18. quæst. 2. num. 5*. *Paludan*, d. 29. *quæst. 2. art. 5. num. 28*. *Couarr. 4. de retal. 2. part. cap. 3. §. 2. num. 1*. *Ludou. Lop. part. 1. Instrut. noui*, de matrimon. *capit. 42. Alexand. Carrera de sponsal. lib. 4. cap. 5. & alij.*

751 *Hanc partem probabiliorem esse reor.* Hanc partem probabiliorem esse reor. Quia dum Pontifex *Cap. fin.* decernit, conditions impossibilis esse reiciendas, non ideo id decernit, quod obligent ad aliquid impossibile, sed quia omnino impossibilis sunt: At tam impossibilis sunt, siue apponantur de præterito, præsenti, aut futuro: ergo similiter sunt reiciendas. Certè conditions de præterito, aut de præsenti, non sunt propriæ conditions, vnde dum textus reicit conditions impossibilis, non attendit ad proprietatem conditionis, qua est, suspendere sed ad impossibiliter, quia æquæ propriæ in conditione de præterito, ac præsenti reperitur.

DVBIVM CLXXXV.

An conditiones, que solo facto impossibilis sunt, ut Contraho tecum, (paupere quidem) si centum mille aureos in dotem dederis, sunt à matrimonio reicienda contractu.

752 *C* Conditions hæc non sunt à matrimonio reicienda, sed illud vitiant, suspendende eius valorum vñque ad illarum eventum. Quia vitiant ultimam voluntatem, ut probant *Gloss. in fin. de heredib. insit. §. 1. impossibilis. verb. imp. bilis. Barthol. & Imola*, quos refert, ac sequitur, *Couar. 4. decretal. part. 2. cap. 1. §. 2. num. 9. Moli. lib. 2. de primog. cap. 1. §. num. 37*. At ius Canonicum, dum reicit conditions impossibilis à matrimonio, volunt illi fauere, sicut ius Civile ultimæ voluntati, à qua reicit conditions impossibilis: si ergo ius Civile non reicit conditions de facto impossibilis ab ultima voluntate, sed illam vitiant, sit iliter ius Canonicum non reicit eas à matrimonio, sed illud vitabunt. Sic *Couar. citatus, num. 9.*

753 *H*æ conditions non sunt reicienda. Quia non sunt ab solute de iure impossibilis: cum ius facile possit variari. Ut *consanguinitatis gradus variati sunt*, *Cap. Non debet, de consanguinitate*. Sic *Sylvest. verb. Matrimonium* 3. *quæst. 9.* Sunt omnino reicienda, sicut reiciuntur impossibilis per naturam. Quia cum id possimus, quod iure possumus, *l. T. C. Proculo, ff. de verbis significat.* dicetur impossibilis, quod de iure fieri non potest. Et quia testamentum, à quo similiiter reicitur conditio impossibilis, valet reiecta conditione non tantum per naturam, sed iure impossibili, *leg. 1. ff. de conditi. insit. Ita Immola lib. 1. num. 11. P. Meli. tom. 1. de Inst. tract. 2. d. 106. concl. 2. Adrian. in 4. quæst. 3. de Matrimon. dub. 11. Couar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 7. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de matrimon. cap. 43. Sanchez libr. 5. d. 4. num. 7.*

754 *H*anc sententiam omnino tenendam existimo, si conditio referatur ad ius præsens, secus si ad ius futurum: ut *Contraho tecum*, si aliquando

755 *Non sunt reicienda.* *Reicienda* conditions. *Reicienda* omnino conditions. Quia similiiter ab ultimis voluntatibus reicitur, ut probant cum aliis *Gregorius Lopez. Porta. titul. 4. part. 6. Acol. lib. 1. select. cap. 8. num. 9. P. Moli. tom. 1. de Inst. tract. 2. d. 206. quia tam impossibilis videtur pauperi dare centum mille aureos, ac cœlum dito tangere: & tam irrisorium videtur, illud, ac hoc pater. Ita Barthol. à Ledef. de matrimon. dub. 2. 5. concil. 8. Palac. lib. 5. de contr. cap. fin. dub. 7. Ludevic. Lopez part. 2. instr. de matrimon. cap. 4. Ledef. part. 4. question. 45. articul. 1. Victor. sum. de matrimon. numer. 2. 5. 9. & alij.*

756 *Ego sic distinxerim: aut conditio de facto est impossibilis solùm respectu illius personæ, cui proponitur implenda, & non simpliciter etiam respectu aliorum, potest enim alieno auxilio impleri: ut si à paupere petatur hæc conditio, si dederis centum mille in dotem: & tunc talis impossibilitas est potius difficultas, ut prima sententia probat: quare hæc conditio non reicitur, sed suspendendi habebit effectum: nisi non implatur, annullabit coniugium. Aut est impossibilis etiam respectu aliorum, ut si dederis montem aureum artificiale, quamvis enim*

ES
Thes
Ton

DVBIVM CLXXXIV.

An conditiones iure impossibilis reiciantur, à matrimonio, ut Contraho tecum, si inter consanguineos potest matrimonium contrahi, vel si filius possit à patre sine causa ex-hæreditari.

752 *Non sunt reicienda.* *H*æ conditions non sunt reicienda. Quia non sunt ab solute de iure impossibilis: cum ius facile possit variari. Ut *consanguinitatis gradus variati sunt*, *Cap. Non debet, de consanguinitate*. Sic *Sylvest. verb. Matrimonium* 3. *quæst. 9.*

753 *Reicienda* conditions. *Reicienda* omnino conditions. Quia similiiter ab ultimis voluntatibus reicitur, ut probant cum aliis *Gregorius Lopez. Porta. titul. 4. part. 6. Acol. lib. 1. select. cap. 8. num. 9. P. Moli. tom. 1. de Inst. tract. 2. d. 206. quia tam impossibilis videtur pauperi dare centum mille aureos, ac cœlum dito tangere: & tam irrisorium videtur, illud, ac hoc pater. Ita Barthol. à Ledef. de matrimon. dub. 2. 5. concil. 8. Palac. lib. 5. de contr. cap. fin. dub. 7. Ludevic. Lopez part. 2. instr. de matrimon. cap. 4. Ledef. part. 4. question. 45. articul. 1. Victor. sum. de matrimon. numer. 2. 5. 9. & alij.*

754 *H*anc sententiam omnino tenendam existimo, si conditio referatur ad ius præsens, secus si ad ius futurum: ut *Contraho tecum*, si aliquando

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. i. 31

enim multis aureis congregatis, posset con-
fici, ac quia id possibile alicui persona non
est, de facto reicitur tanquam impossibile
sauore matrimonij. Didici ex Gregor. Lopez
lib. 6. verb. Monte, titul. 4. part. 4.

DUBIVM CLXXXVI.

An reicitur à matrimonio conditio, que
ex natura sua possibilis est, at ex acciden-
ti est impossibilis, ut Contraho tecum,
si es virgo, aut si pater tuus adhuc
vivit.

718 In libro 6. verb. Monte, titul. 4. part. 4. Profecto hæc conditio: si es virgo, reicitur
à matrimonio iuxta illam Cap. fin. decisio-
nem, & est matrimonium purum. Quia si iam
deflorata es, virgo esse nō potest. Cap. si Pan-
elu 32. quæstion. 5. ad præteritum enim non est
potentia. Similiter hæc, si pater tuus vivit, qui
qui tam obicitur quæ tamen non ex natu-
ra sua, sed ex accidenti impossibilis. Et quia l. si
Menia 45. de her. in fl. afferitur, hanc condi-
tionem si filia mea vivi, heres esto, quando te-
stator nunquam habuit filiam, reici, & si val-
lere institutionem, & redditur ibi ratio, Quia
id, quod impossibile in testamento scriptum est,
nullam vim habere, vbi Gloss. verb. Impossibile,
dicit de natura impossibile. Vnde duplex colligo
argumentum: alterum: quia hæc conditio ex
natura sua est possibilis, & solum per accidens
ex transcurso temporis præteriti, quia non ha-
bit filiam, dicitur impossibilis. Alterum quia
eodem modo reicitur conditio impossibilis
à legato, & à matrimonio. Ergo si hæc im-
possibilis conditio per accidens à legato reicitur, à
matrimonio etiam reicitur. Sic Hostiens. ad
Cap. fin. de condit. appos. & in sum. tit. de condit.
appos. num. 12.

719 In libro 6. verb. Monte, titul. 4. part. 4. Praesata conditio non reicitur à matrimo-
nio, decisiōne que Cap. fin. intelligitur de condi-
tione, que ex se est impossibilis, sicut ex ea,
que sicut ex natura possibilis est, quamvis ex
transcurso temporis sit impossibilis: talis enim
conditio non reicitur, sed si vera est, matrimo-
nium valebit: si vero falsa, vitabitur. Quia
in aliis casibus multum operatur, conditionem
non esse natura impossibilem, sed ex solo tem-
poris transcurso. Vnde nil potest fingere con-
tra impossibilem. l. Quia certum, ff. locat. l. certe
in princ. ff. de preclar. & tamen quando res ex
transcurso temporis tantum est impossibilis,
habet locum fictio legis, ut cum Barthol. do-
cet Decius leg. Verim 31. ff. de regulis iuris, nu-
mer. 3. Ita Petr. de Ledes. de matrimon. quæst. 47.
num. 5. dub. 3. Ludovic. Lopez part. 1. Instruc.
de mar. c. 43. Verac. p. 1. specu. a. 19. Sotus in 4.
diss. 19. q. 2. a. 3. p. 3. concl. Aret. consil. 32. Co-
var. 4. Decret. p. 2. c. 3. & 2. num. 3. Paludan. in 4.
diss. 29. qu. 2. art. 5. num. 33. Sanchez lib. 5. d. 4.
num. 16.

760 In libro 6. verb. Monte, titul. 4. part. 4. Proculdubio asserendum hoc est. Vnde hæc
conditio, Contraho tecum, si es virgo, aut si pater
tuus vivit, non reicitur, si es virgo, aut pater
superficies, sed valet statim matrimonium, sicut
si non sint. Quia est honesta conditio, & na-

tura sua possibilis, quamvis per accidens sup-
posita defloratione, aut patris obitū impossibi-
lis sit.

761 Alij quectio-
ni band du-
bū (assufacio- Quæstieris ad huius materiae de impossibili
conditione perfectionem, an conditio contra-
ria matrimonij substantia reicienda sit iuxta
id, quod Cap. fin. deciditur, vel potius annullat
matrimonium. Certè non reicitur, sed matrimo-
nium annullat: vt Contraho tecum, si vene-
ris ad exequias meas, quod est idem, ac post
obitum meum. Similiter Contraho tecum, si non
ascendens Capitolium: cum enim sit conditio
negativa, cuius contrarium toto vitæ curricu-
lo fieri potest, peinde est ac dicere, Contraho
tecum post mortem tuam. Quia talis conditio
cum tollat matrimonij substantiam, excludit
consensum necessarium, absque quo confor-
matione consistere nequit. Ita Sanchez lib. 5. d. 4.
num. 19. citans Abbatem, Praepof. Alexand.
de Neu, Adrian. Sylvest. Angel. Ludouic.
Lopez, & alios.

DUBIVM CLXXXVII.

An dantes sibi fidem de matrimonio contrahen-
do sub conditio, si Pontifex dispensauerit
in impedimento dirimenti, dispensante
Pontifice, teneantur, matrimonium con-
trahere.

762 Nonnulla sapie- Suppono, si impedimentum sit eius gene-
ris, vt nonquam solitus sit Pontifex dispen-
sare, vt in primo gradu transuersali, vel si pono.
contrahens sit sacris initiatibus nec vrgeat cau-
sa gravissima, vt cum eo dispensetur, talem
contraactum esse nullum, & eam conditionem
reparandam esse impossibilem. Item contra-
ctum esse omnino nullum, quando Pontifex
solitus est ex legitima causa dispensare in im-
pedimento, & contrahentes ea carent. Quia
non possunt absque gravi culpa dispensatio-
nem petere, nec ea vti. Et id verum esse asse-
ro, licet tali promissione iuramentum accedit.
Quia iuramentum vinculum non est iniqui-
tatis. Difficultas ergo in eo versatur, num
quando Pontifex solitus est dispensare in im-
pedimento ex causa iusta, talisque adest cau-
sa, obliget matrimonij pormissio inter sic im-
peditos, ea expressa conditione, si Pontifex dis-
pensauerit?

763 Non tenentur
contrahentes. Ea pormissio est omnino nulla, vnde lici-
tum est viri que contrahentes, ante impre-
tam à Pontifice dispensationem altero inuito,
resilire. Quia conditio impossibilis reicitur à
contractu matrimonij, vel sponsalium, si que
pucus manet, ac si adiecta non fuisset: sed hæc
conditio, si Pontifex dispensauerit, est impos-
sibilis ergo, ea reiecta, manet ea pormissio pura,
& aboluta, ac proinde minimè obligabit:
quia est inter personas inhabiles, & contra
bonos mores. Probo minorem, quia conditio à
Principi voluntate dependens, qualis est hæc
impossibilis reputatur, leg. Continuus 137. 8. cum
quis, ff. de verborum obligation. ibi: Vbi omnino
conditio irre impleri non potest, & si veliri facere,
ei non licet, nullius momenti fore stipulationem,
perinde ac si ea conditio, que natura impossibilis

132 Theologię Moralis Lib XXV.

est, inserta esset. Nec ad rem periret, quod ius mutari potest, & id, quod nunc impossibile est, potest a fieri possibile fieri; non enim secundum futuri tem, oris ius, sed secundum presentis, estimari debes stipulatio. Sic Victor sum. de matrimonio. num. 25. 8. Sotus in 4. dist. 29. question. 2. artic. 1. Ledef. 2. part. 4. qu. 45. art. 1. Veracruz part. 1. spec. articul. 19. Henriquez lib. 11. cap. 10. numer. 4. Sylvest. verb. Matrimonio. 3. qu. 9. & censem est probabilem Vega lib. 2. sum. casu 334. Petr. de Ledef. de matrimonio. question. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. & Sanchez lib. 5. d. 5. numero 5. plures ex Iuristis adducuntur.

764
Contrahere
conveniuntur.

Ea promissio valida est, & neutri ex contrahentibus fas est resilire altero invito, siue ante, siue post obtentam dispensationem. Quia quod pendet a voluntate Principis reputatur impossibile, quando Princeps id concedere non solet, secus quando solet: ut patet ex leg. Apud Julianum §. constat ff. de leg. 1. ibi: *Quoniam commercium eorum nisi ius ius Principis non est, cum disperbi non soleant. Imò nec quando Princeps difficultè concedit, reputatur hoc impossibile.* Quia potius ad difficultatem, quam ad impossibilitatem pertinet. Ita Angel. verb. Matrimonio. 3. impedit. 3. num. 4. Nauar. libr. 4. consil. titul. de sponsal. consil. 25. num. 2. Conat. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. num. 9. Iul. Clar. lib. 5. recept. verb. Incessus. vers. sed quid. Et quando interuenit iuramentum, tenet Tabie. verb. Sponsalia. question. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. Veracruz append. ad spec. super. articul. 19. Petr. de Ledef. de matrimonio. question. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. Barthol. Ledef. dubio 25. & alij.

765
Hac sententiam
mihi est longe
probabilior.

Profecto primam sententiam valde esse probabilem ex istimo, sed secundum multo probabiliorem. Quia licet conditio pendens à Principis voluntate impossibilis reputaretur, at quoties est preambula: & necessaria ad dispensationis, & actus valorem, non est reiencia, et si summè difficilis sit, sed eius eventus expectatur: sed hæc conditio, si Pontifex dispensaverit, ad valorem promissionis matrimonij inter impeditos: Ergo non est reiencia. Profecto impossibile non est, quod pender à voluntate Principis, & per remedium dispensationis extraordinarium sit, quando Princeps assulet dispensare: sed quando nullo modo solet; nec tunc verè id dicitur impossibile, sed difficile.

DVBIVM CLXXXVIII.

An valeat, matrimonij promissio inter impeditos, non expressa ea conditio, si Pontifex dispensaverit.

766
Valeat quidem.

Valeat quidem. Quia promittens matrimonium consanguineæ necessariò supponit dispensationem esse præmittendam, cum ea conditio à iure insit, eo quod aliter matrimonium nequeat subsistere. Sic Sotus in 4. dist. 29. qu. 1. articul. 1. & quando intercessit iuramentum docent idem Tabie. verb. Sponsalia. qu. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. limitans, nisi ignorassent impedimentum, quo cognito, non sibi

promitterent. Probabilem satis Sanchez lib. 5. d. 5. num. 25. hanc partem esse proficitur.

Minimè valet premissio, ea conditio non expresa. Quia conditio secundum præsens Non valet. temporis ius estimari debet, leg. continuu. 134. §. cum quis, ff. de verborum ob'igatione. ibi: *Non enim secundum futuri temporis ius, sed secundum presentis estimari debet stipulatio.* Et quia infinitio (purius verbi gratia), pùre facta, & præcepsum de alienandis bonis maioratus, nil valent: qua tamè adiecta conditio, si Princeps legitimeretur, vel dispensauerit, valida sunt. Ergo in actibus, qui alias sine hac conditio, si Princeps dispensauerit, sunt nulli, minimè subintelligitur hæc conditio, nec validi sunt ea tacita. Ita Andre in 4. qu. 3. de matrimonio. dub. 10. ad 2. Covat. 4. Decretal. part. 2. capit. 3. numer. 7. 1. etr. de Ledef. de matrimonio. qu. 47. articul. 5. dubio 2. ad 4. Ludovic. Lopez part. 2. Instrucl. cap. 42. de matrimonio. Phillipach. in sum parva. de Offic. Sacerd. cap. de sponsal. Sanchez ubi sup. numer. 26.

Cum his opinor, quia nihil conferre putarim, si consanguinei sibi promittentes matrimonium intenderint id gerendum, præmissa Pontificis dispensatione. Quia cum sit contratus inter homines initus oportet externè necessaria ad illius valorem exprimi. Fatoe, quod ad initia promissione absoluta inter consanguineos tractam de dispensatione impetrantur, tamen tacitè inesse conditionem, & promissio nem obligare, si in ea promissione adhuc perseverent.

DVBIVM CLXXXIX.

Ar si promittens matrimonium sub conditio, si Pontifex dispensauerit in impedimento, & si sequitur opinionem probabilem afferentem, id esse licitum: tenetur, alteri contrahenti soluere expensas occasione illius contratus, vel dispensationis impetranda gratia, factas.

Tenetur proculdubio. Quia licet non tenetur ratione rei accepte, cum nihil factus sit ditor, nec ratione iniustæ acceptio, nullam enim iniustitiam admisit viens iure suo tenetur ratione contratus, ex enim est natura talis contratus, ut possit resiliri. Sernando tamen alterum indemnum; non enim est iustum, ut alter, qui commodum non reportat, damnum expiriatur: sed & resiliens, qui commodum reportat, incommoda subeat. Sic Gutiér. q. Caroni. lib. 1. cap. 22. num. 19. Henriquez lib. 12. cap. 10. & probabile reputat Sanchez citandus.

Non tenetur vel licet resiliens alteri expensas soluere: sed quilibet suam partem debet soluere tantum. Quia nullus videtur dolo facere, qui iure suo vitetur. Reg. Nullus 55. ff. de regulis iuris. Cum ergò hic resiliens iure suo vitatur, non tenetur refundere expensas, quasi dolo gesserit. Ita Sanchez lib. 5. d. 5. n. 33. Petr. de Ledef. de matrimonio. qu. 47. articul. 5. dub. 2.

770
Minimè ut
naturæ.

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 133

771 Cū his senserim. Quia si nō tenetur ratio-
no rei acceptae, nec ratione iniusta receptionis,
vt constat, & prima sententia. Autores suppō-
nunt nec contractus ratione tenebitur, (quod
illi negant.) Quia nullibi cautum est in iure
refilientem, iustū à sponsalibus, teneri sponsas
refundere. Porro si dolosē contraxit, animo po-
stea refilendi, vel iniuste à sponsalium fide re-
fusus, tenebitur sponsas soluere. Vnde femi-
na, qua libidini dans operam, conditionem
seam deteriorem fecit, nec eam absq[ue] dede-
cōre potest alter ducere, ad hanc tenebitur ex-
pensas; quia culpa sua dissoluntur sponsalibus
nec liberē alter refusus, sed coactus, ne honoris
subeat iacturam. Seēus dixerim, quando vir
fornicaretur: non enim teneretur expensas re-
funderē refilienti sponsa. Quia liberē refusus
nullum enim dānum illi nubens patitur.

D V B I V M C X C .

An promittens fēminā consanguinēā mā-
trimonium, si Papa dispensauerit, te-
neatur procurare dispensationem, eis
cam violari, & expensas facere?

772 Hēc quāstio locum habet tetenta proba-
bili sententia afferenti, hanc promis-
sionem obligare. Igūt quāmū spē matrimo-
nij fēminā violari, minimē tenetur pro-
curare dispensationem, nec illius soluere solus
expensas. Sed solū illa obtenta, contrahere,
etī animū habuerit dispensationem pro-
curandi, nūl is animū tacitē, vel expreſe esſet
fēmina intīmatus. Quia non se obligavit, ad
procurandam dispensationem, sed tantū ad
ea obtenta, contrahendum: nec intēcio impe-
trandi alteri non intīmata confert cūm sit
contraē humanus. Sic Nauar. l. 4. consil. de spon-
sal. cons. 25.

773 Si spē matrimoniij fēminā violari, tene-
bitur dispensationem procurare, imd̄ eiū sum-
p̄is solus exfolnere. Quia obligatus tam stri-
p̄as, & sol. Etō iuste ad coniungim̄ gerēdūm̄, subindētene-
tur efficerē, vt actus valeat. Itā Nauar. libr. 4.
consil. in 2. editi. primam corrīgens senten-
tia titul. de consanguin. consil. 5. & quidam
Doctor, cuius sententia eodem consil. tēfertur
num. 5.

774 Ego quidem existimō licet non defloratit,
vt teneri dispensationem procurare. Quia licet
expreſe id non promiserit, co ipso, quod pro-
misit dispensatione concessa, matrimoniū:
videtur promittere, se dispensationem procurat-
tūrū; hoc enim est ei promissiōnē accessio-
nū. At si spē matrimoniij fēminā deflo-
rabit, ad id striptionē iure tenebitur. Cāterū,
sue à vīo, sue à fēmina dispensatio impe-
tretur, crediderim sumptus fore commu-
nes; quia negotiū commune
est, vt docto Sanch. l. 5.
d. 5. num. 36.

**

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

D V B I V M C X C I .

An contrāto matrimonio, vel sponsalibus ini-
tis sub hac de futuro conditione, si pater con-
senserit: si pater consensu nec consensum, nec
dissensum exprimat, censeatur conditio de-
ficerē?

775 S uppono, si sint conjecturæ, ideo tacere, quia
dissensit, habendam esse pro dissensu tacitum.
Nonnulli
niratē: & si sint conjecturæ, ideo tacere, quia
sibi placet, esse pro assensu habendam. Quare
tota difficultas est, in dubio an iudicandum sit
pro assensu, & ita censeatur tunc impleta con-
ditio?

776 Id minimē satis est, vt conditio impleta cen-
seatur. Quia qui tacet, nec fatur, nec videtur
negare. Reg. Is. qui tacet, de reg. iur. in 6. Ergo ta-
cendo non impletur conditio, si pater conſenſe-
rit, que quidem poſtitum consensum defi-
cit. Et quia facta non praefumuntur, nūl probet
ur. Cap. Cim. in iure, de offi. delegat. Cum ergo
consensus ad factum pertineat, non praefum-
etur ex taciturnitate, nūl probetur. Sic Angel. v.
Matr. 3. imped. 3. n. 3. Nauar. sum. Lat. 6. 22. n. 6. 3.
mutans sententiam, quam Hispana defenderat.
Petr. de Lede. de matrimonio qu. 47. art. 5. dub. 7.

777 Id plāne sufficit, vt conditio illa impleta cen-
seatur: satis enim in specifica forma adimple-
tur. Quia hūc tendit ea conditio, ne pater con-
tradicteret, ac aegrē ferret: id enim intendunt filii
sub hūiūmodi conditione contrahentes. At
etī taciturnitas expressum consensum non in-
dicet; indicat faltem, patrem non negare; nec
contradicere, iuxta Reg. Is. qui tacet. & conse-
quenter, nec aegrē id ferre, nam si aegrē ferret,
id exprimeret: Ergo conditio impletur. Itā
Sanch. l. 5. d. 7. n. 12. Ludou. Lop. p. 1. In 7. de
marr. c. 32. Nauar. sum. Hisp. c. 22. n. 6. 3. Veracruz
p. 1. spec. a. 19. §. Quidquid dicat. Anton. Cucus
l. 5. institut. tit. 11. num. 5. 4. Rosel. verb. Matrimo-
nium 5. num. 5. Syluest. verb. Matrimonium 3. 9. 4.
ditio 4.

778 Hanc sententiam reputo veriorem, addens:
secus esse, si pater dicat, se consentire: tunc enim
non satis esſet taciturnitas, sed oportet, vt pa-
ter consensum exprimeret.

D V B I V M C X C I I .

An si tempore, quo contrāto eſt matrimonium,
seu sponsalia sub ea conditione, si pater con-
senserit, pater iam obierat, id contrahentibus
minimē ignorantibus valeat matrimonium?

779 S i scirent contrahentes patris obitum, ma-
trimoniū valet. Quia siue scirent, siue ig-
norarent conditio est impossibilis. Sic Calderin.
Cap. Super eo, de condit. appon.
Si scirebat contrahentes patris obitum, non
valet matrimonium. Quia deficit conditio, cum
mortui nulla sit voluntas. Cap. si gratiosē, de matrimonio
rescr. in 6. Et qui magna praēsumptio est, quā, non valet
do sciebat id contrahens, dolo illam conditio-
nem adiecisse. Itā Alexand. de Neno Cap. Super
num. 11. & 12. de condit. appos. Henrīq. l. 11. c. 12.
num. 5. litter. D.

M

Probab.

134 Theologiæ Moralis Lib. XXV.

781 *Probabilior autem mihi videtur, si sciebant mortem, haberi eam conditionem: quam non adiecitam, eo quod est impossibilis, & ita manere purum matrimonium, & sponsalia. Si autem ignorabant, validum etiam esse reor. Quia hi intendunt absolute contrahere, nisi ster per patris displicantiam: volunt enim filij, ne parentes aegre ferant, quod bene verificatur, quando pater obierat.*

DVBIVM CXCIV.

An matrimonium contractum sub conditione de futuro, ob quam suspenditur usque ad eius eventum, sit validum eventu ipso absque novo consensu.

786 **M**atrimonium contractum sub hac conditione de futuro, si pater ruus consenserit, non sit validum eventu ipso conditions dum absque novo consensu, sed tantum vim sponsalium habet. *Quia Cap. Super eo, 5. de conditio-*
dicitur, eum, qui matrimonium contraxit cum scemina sub conditione, si pater illius con-
sentiret, non esse compellendum ad matrimonium antea eventum conditionis. Ergo ibi sup-
poni videatur, impleta conditione fore com-
pellendum ad contrahendum, ac proinde non esse perfectum matrimonium solo conditionis eventu. Et quia consensus de praesenti sub conditione de futuro praestitus, non est in ri-
gore de praesenti, sed de futuro, ut potest alli-
gatus futuro eventui: Ergo non sufficit ad matrimonium, sed solammodum ad sponsalia. Sic Sotus in 4. dist. 29. question. 2. articul. 1. Henriquez libr. 11. cap. 1. Basil. libr. 3. cap. 14.

787 *Matrimonium contractum sub praesata conditione de futuro perficitur, & perficitur solo eventu conditionis absque novo consensu. Quia consensus per verba de praesenti praestitus quamvis sub conditione de futuro, & contingenti, est verus consensus de praesenti (quamvis inchoatus tantum, & imperfectus usque ad eventum conditionis) quo contrahens ex tunc consentit, & vult alterum sibi in coniugem colligare sub conditione, id est si conditionis existat. Ergo existentia conditionis consensus ille perficitur, & a conditione absolutum, ac proinde etiam contractus. Consequen-*
tia patet, quia consensus ille conditionatus habitualiter manet, ut potest non reuocatus, & iam positione conditionis, ab ea absolutus, & independens, inquit manet moraliter praesens, ut potest elicere dependenter ab eventu ipso conditionis ab ea absolutus. Ita Paludan, in 4. dist. 29. question. 2. articul. 5. Sanchez libr. 5. d. 8. numer. 5. Coninch. d. 29. num. 11. Hurtad. d. 7. dist. 3. num. 10. & alij apud Sancium.

788 *Hanc mentem amplector, quia consensus illius, qui primo verbo protulit, includit quasi inter se hanc conditionem: si tu etiam consenseris: & tamen statim, ac alter consenserit, consensus, & contractus sit perfectus, & ab solutus absque novo consensu prioris: Ergo etiam consensus in matrimonium sub conditione de futuro, etiam contingenti, sit absolutus, & perfectus solo conditionis eventu.*

DVBIVM

DVBIVM CXCIII.

An conditiones apposita matrimonio illud suspendant usque ad notitiam existentia ipsarum?

782 *Hoc corrum suppono.* **C**ertum est, existentiam, seu subsistentiam conditionum, quae matrimonio apponuntur, necessariam esse ad illius valorem; quia sit dependenter ab eorum existentia. Quæsiderim verum, an etiam sit necessaria notitia existentia, siue impletionis eorum.

783 *Necessaria est notitia existentia conditionis.* **A**um sub conditione quamvis de praesenti, & praeterito, non valeat, quamvis conditio impleta sit, sed suspendatur usque ad notitiam saltem probabilem existentia conditionis apposita a contrahentibus habitam. Quia ad contrahendum matrimonium, necessaria sunt verba, quibus contrahentes sibi munro significant determinate consensum: sed quando impletio conditionis apposita ignorata est contrahentibus, non significant nisi verbis determinate consensum: non enim magis significant consensum, quam dissensum, nam sub disjunctione significant, vel consensum, si conditio existat: vel dissensum, si non existat. Ergo verba, quibus contrahitur matrimonium sub conditione, non sufficiunt ad valorem quoque existentia conditionis sit contrahentibus manifesta. *Sic Coninch. d. 29. dub. 1.*

784 *Non est necessaria etiam notitia, sed matrimonium sub conditione factum statim, ac conditio existit validum est, & perfectum. Quia qui contrahit matrimonium sub conditione nobilitatis, (v.gr.) vxoris, contrahit, & consentit sub conditione existentia rei significata per conditionem, nempe nobilitatis: & non sub conditione notitia illius, & suum consensum alligat existentia nobilitatis, & non notitia illius, ut constat ex verbis, quibus sit matrimonium. *Duco te in uxorem, si es nobilis.* Ergo non suspenditur usque ad conditionis impleta notitiam. Ita Hurtad. d. 7. de matrim. dist. 2. sequutus Sancium libr. 5. d. 7.*

785 *Magis mihi placet.* **H**ec magis mihi sententia placet. Quia quod conditionis existentia non sit contrahentibus nota, hanc collit, verba quibus matrimonium contrahitur, sub conditione, significare ipsis contrahentibus determinate consensum sub illa conditione, quamvis ignorent existentiam illius. Unde credo, ut matrimonium contractum sub conditione de praesenti, aut praeterito, statim absolute valere, aut esse omnino nullum: valere quidem absolute, si existat conditio: & esse omnino nullum, si non existat.

ES
Thes
Tom I

Sect. II. Dubia, De Consensu Condit. 135

DVBIVM CXCV.

An si matrimonium contrabatur inter inhabiles (inabilitate, in qua Pontifex dispensare posset,) sub conditione, si Papa dispensaverit: matrimonium facta dispensatione perficiatur, absque novo consensu?

Non pravalet primum, sed secundum, siue simul, finè posterius impleatur conditio secundi matrimonij. Quia ad hoc, ut primum matrimonium perficiatur adveniente conditione, requiritur, ut contrahens maneat in eadem voluntate: At per posterius matrimonium à priore voluntate recedit, vt constat ex *l. fin. de diuorciis*: *Proinde si patronus sibi desponderit alia, vel definaverit, vel matrimonium alterius acceptaverit, credendum est, nolle hanc impam.* Ergo omnino manet prius matrimonium dissolutum, & sic posterius valebit. Ita quidam quos prelio nomine refert *Præpos. cap. 1. de condit. appositum. 1. & Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. art. 5. dub. 1. concl. 4.*

Probabilem utramque partem existimo: sed verius putarim, neutrum matrimonium valere. *Verius puto, neutrum coniugium præualete.* Quia incertudo vitiat matrimonium, *Cap. Ex literis el 2. de sponsal.* Sed hoc matrimonium incertum est, nam conditio trahit consensum ad tempus impletæ conditionis, qua simul impletur, perinde est, ac si in eodem tempore simul cum duabus matrimoniorum contraheretur. Sequor *Præpositum, Sylvestrum*, aliisque, quos Sanchez refert, & etiam *lecturam libr. 5. d. 8. numer. 15.* Hinc sit, si aliqua illarum prius conditio non impletetur, illud esse matrimonium. Quia utamque à conditionis pendebat eventu: Ergo illud pravalet, ac perficietur, cuius prius conditio fuerit impleta.

DVBIVM CXCVI.

An Matrimonium celebratum de presenti sub conditione de futuro coram Parocho, & testibus: officiatur purum statim impleta conditione: sed sit, ut Parochus, & testes simul conditionis impletione affiant.

Eiusdem sum mentis, licet enim dispensatio non efficit, ut prius matrimonium invalidum perficiatur, tollit impedimentum: & ponit in eis conditionem, ex qua contrahentium consensus pendebat: quare cū tunc perficiatur consensus, perficitur illius virtute matrimonium. Equidem consensus ille non fuit inter personas illegitimas, & inhabiles, cum non fuerit praestitus pro eo tempore, quo tales erant: sed pro tempore, quo Pontifex iam dispensasset, & tunc iam erant habiles, ac legitima.

DVBIVM CXCVI.

An si quis contrahit cum duabus sub conditione honesta, si tantam dotem dederis: Impleta conditione, pravalet, matrimonium secundum?

Non pravalet secundum, sed primum. Quia posterior est prioris conditio, nec posterius potuit priori prædicare. Reg. Qui prior, 54. de regulis iuris, in 6. Item quia primum vinculum secundum excludit sibi contrarium. Cap. Intellect. &c. de iure. Sic Tabie. verb. Matrimonium, 2. qu. 11. num. 12. & alij. Escob. & Mend. Thol. Moral. Tom. III. P. II.

Non efficitur purum statim conditione impleta, sed necessarium est constare *Non efficitus, purum statim.* Parocho, & testibus impletione conditio. *Parocho, & testibus impletione conditio.* Quia Tridentinum exigit, ut Parochus & testes affiant vero matrimonio, quod tale est simpliciter & vinculum indissolubile inducit, ut de illo valeant testificari: sed illud matrimonium conditionale non est simpliciter matrimonium, nec indissolubile, nec de eo contracte possunt verè Parochus, ac testes ferre testimonium cum matrimonio id pendeat à conditionis verificatione, nec huius verificationis testes sint: Ergo nullo modo erit matrimonium quale exigit Concilium, si Parochus, & testes impletione conditionis non affiant. *Sic Petr. de Ledes. de matr. dub. 7. concl. 3.*

Efficitur purum statim conditione impleta, nec est necessarium constare Parocho, & testibus conditionis impletione. Quia non videtur mens Concilij, ut plenè ac integrè possint Parochus & testes de matrimonio testificari sed ut sint testes consensus de presenti, quantum valor matrimonij pendeat ex aliquius veritatis suppositione, ut constat ex matrimonio contracto per procuratorem, in quo

M 2

136 Theologie Moralis. Lib XXV.

797
Secundam
fententiam
probabiliterem
eximo.

vt Parochus, & testes plenē de matrimonio te-
stentur, oportet, vt procuratores vident pot-
estatem, & sciant else sufficientem, nē reuoca-
tam. Ita Nauat. l. 4. consil. sit. de cond. appos. consil. 1.
num. 6. Manu. rom. 1. sum. cap. 219. concl. 18. n. 19.
Sanch. lib. 5. d. 8. num. 24.

Fateor primā sententiaē fundamentum for-
tissimum esse, illāmque affatim probabilem
reddere. Ast probabiliorē secundam existimō.
Quia sic seruatur finis Concilij, ne scilicet se-
cundā nuptiā, spretis primis, contrahantur.
Nam cum constet Ecclesia de illo matrimonio
de præsentē, quamvis eius valor pendeat ex
conditionis verificatione, nullatenus permit-
ter, eos ad secundas transire nuptias, donec
plenē Ecclesia discutiat, an impleta fuerit
conditione, nec, ne, & an recesserint à conditione, &
sic voluerint, vt ab solutē contractus valeat.
Porro si pendente conditione, illius matrimonij
coram Parocho, ac testibus initia, contra-
hentes gerant copulā, præsumet Ecclesia, à
conditione recessisse, ac matrimonium perfici. Idem
erit in foro interno etiam post Tridentinum,
si affectu conjugali fūdere commixti; quia iam
seruata est forma Tridentini in priori contra-
cta, & iudicandum erit, ac si conditio occulte
fuerit impleta.

DVBIVM CXCVIII.

An conditio honesta licet contraria bonis
matrimonij illud irritet.

798
Nonnullū præ-
missū.

RECOLO, quamvis tria bona matrimonij non
sint de eius essentia quoad executionem; esse
tamen de essentia quoad obligationem; est
enī de essentia, vt coniuges obligentur ad
vitam perpetuam, & indiuiduam, & ad fidem
sibi serandam, reddendo debitum, negandōque
Corpus alijs: ac ad prolem non impediendam,
sed educandam. Vnde conditions, per quas
coniuges ad aliquid his contrarium obligen-
tur, tollunt matrimonij substantiam, ac debitum
consensum. Igitur conditio contraria sub-
stantia matrimonij, aut bonis eius, illud irri-
tum reddit, Cap. fin. de condit. appos. Hoc præ-
missō, quæ si erim, vtrum conditio contraria bonis
matrimonij, si honesta sit, illud viciet, vel
tantum quando est turpis?

799
Matrimonij
non irritat
conditio ho-
nesta licet bo-
nis eius con-
traria.

Conario honesta licet contraria bonis ma-
trimonij, illud non irritat: vt si duo contrahant
hac lege, vt in perpetua castitate viuant, aut
consummato matrimonio, Religionem profi-
teantur. Vnde dum Cap. fin. deciditur, condi-
tiones contrariae matrimonio illud annullare, in-
telligitur, quando haec conditions sunt turpes.
Quia copula carnalis non est de matrimonij
essentia, ergo conditio de illa non habenda illi
non adueratur, licet sit contra bonum pro-
lis, atque idē nec illud irritat. Certe haec condi-
tione videntur B. Virgo, ac S. Iosephus
contraxisse. Sic Palidian. in 4. dis. 30. qu. 2. art. 1.
concl. 2. num. 6. Abulensi. ad cap. 30. Num. qu. 32.
Gers. p. 3. ser. de Nat. Marie, confider. 2. alphab.
59. litter. V. ibi: Vouit Maria Virginitatem, vouit,
& ipse Ioseph: cui voto non repugnauit vera ma-
trimonialis coniunctio. Sotus dicit, non esse im-
probabilem hanc sententiam in 4. dis. 29. qu. 2.

Sanchez verò lib. 5. d. 10. num. 1. verè probabilem
esse profiteur.

Conditio honesta licet, si contraria sit ma-
trimonij bonis illud viciat. Quia illa conditio
quamvis honesta sit, repugnat intrinsecis ac
necessariis matrimonij bonis: est enim contra
bonum prolis: ergo illud irritat. Nam Pontifex
Cap. fin. exp̄lē afferit, conditio contra
bonum prolis, illud irritare: nec distinguit, an
conditio honesta sit, an turpis: nec vim facit in
conditionis turpitudine, sed in bonis matrimonij
repugnantia: & que autem illis repugnat, sive
turpis sive honesta existat. Ita D. Thom. in 4.
dīl. 1. 8. qu. 6. art. 4. ad 3. D. Bonav. ibi. qu. ultim.
num. 33. Richard. art. 2. qu. 4. ad 3. Adrian. q. 3. de
marim. dub. 9. Sotus in 4. dis. 29. q. 2. a. 3. Henr. I.
l. 1. c. 4. n. 1. & l. 12. c. 2. Barthol. Ledes. de mar.
dub. 25. concl. 4. Petr. de Ledes. q. 47. art. 5. dub. 4.
ad 2. Ludeo. Lopp. 2. Instiuct. de marim. cap. 41.
Sanch. cit. at num. 2.

Idem afferit partem hanc probabiliorē esse
credens. Quia licet copula non sit de matrimo-
nij essentia, est tamen obligatio potestasque
ad copulam de eius essentia, quæ quidem obliga-
tio ac potestas per id pactum tollitur. Pro-
fecto B. Virgo, & Ioseph non contraxerūt cum
ea conditione, sed ab solutē, & verē confor-
mantes in ius, ac potestatem suorum corpo-
rum: quamvis v̄rēque haberet seruanda casti-
tatis votum, celestēque (vt credo) accessisse
promissum, fore, vt nullatenus coniugio Virgi-
nitas propositum violaretur.

DVBIVM CXCIX.

An hac conditio, Contra hōc tecum, si prius te
voto castitatis sic obstruxeris, vt nunquam
a me petas, nec reddas petenti debitum: vio-
let, matrimonium.

NON VIOLAT. 802
Non violat. Quia talis conditio non impe-
dit dominij translationem, & corporum Non violat.
potestatem: si enim postea coniux, qui sic vo-
lit, petat, aut reddat, non peccat contrā iusti-
tiam, sed contra voti Religionem. Sic quidam
Neoterici, quos memorat, ac sequitur Petr. de
Ledes. de marim. qu. 47. art. 5. dub. 4. in fo-
l. 10. num. 3.

Violat quidem. Quia est contra bonum pro-
lis, & quantum est inle, impedit dominij cor-
poris translationem: nam cum in pactum dedu-
catur, vt alter voto se adstringat, nec petendi,
nec reddendi, non tantum tenetur ad id ex vo-
ti religione, sed etiā ex iustitia pacti accepta-
ti ratione, & sub eo initi matrimonij. Ita Sotus
in 4. dis. 29. q. 2. a. 3. Conat. 4. Decret. p. 1. c. 3. §. 1.
num. 1. Barthol. Ledes. de mar. dub. 25. concl. 4.
Henr. I. l. 1. c. 4. n. 1. & l. 12. c. 2. fine. Sanch. l. 5.
d. 10. num. 3.

Idem afferit, quia frustra esset ea potentia ad
copulam, quæ nunquam posset absque letali
culpa in actum reduci.

DVBIVM

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 137

D V B I V M C C .

An annulet, matrimonium conditio hæc: ut alter coniux minimè teneatur debitum reddere, quoties alteri non licet exigere.

803
804 annulet.
*M*inimè annulat. Quia ea conditio iure inest, cum alter cooperetur peccato tunc reddendo contentit enim criminis alterius. Ergo iure inest, ut tunc reddere non teneatur. Item quia est conditio peccati mortalis ansam remouens. Si Anton. Cucus lib. 5. iustit. maior. titul. 11. num. 112.

805
806 annulet.
p. 1. lib.
*A*nnulat planè, est enim contra matrimonij substantiam. Quia ea conditio non est, in multis enim eventibus vir peccat mortaliter exigendo, ut vxor debitum non potest abnegare. Ut si vir votum castitatis emerit, vel afferdu fornicatio petat, vel credat matrimonium non tenere, vxore sciente esse validum: Ergo si ex conditione posita licet tum debitum denegare, signum est, non plenè translatum esse corporis dominium: idèoque non valebit matrimonium. Ità Adrian. in 4. qu. 3. dub. 4. Conar. 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 1. num. 6. Ludou. Lopez part. 2. infra de matrimon. cap. 42. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 47. art. 5. dub. 4. Sanchez lib. 5. d. 11. num. 2.

807
808 annulet.
p. 1. lib.
*H*oc verius existimo. Quia per matrimonium acquiritur ius iustitiae ad corpus alterius, quamvis exiès aliquando peccet contra Religionem, aut Temperantiam: Ergo conditio afferens hoc ius iustitiae est contra matrimonij substantiam, illudque vitiabit: talis autem est conditio non reddendi in his casibus, tollit enim ius iustitiae, quod alter coniux per matrimonium acquirit, ut sibi debitum petenti solvatur. Verum si apponatur conditio, ut possit coniux debitum denegare, quoties id sibi licet, quia alter non habet ius iustitiae ad petendum: ut si alter adulteretur, vel petat in loco sacro: valebit conditio, nec vitiat matrimonium. Quia iure inest.

D V B I V M C C I .

An valeat matrimonium initum à Paginis, seu Iudeis ea conditione, ut possint repudij dare libellum iuxta illorum ritum.

809
810 lib. 1. ap.
*S*uppono, Iudeis permisum fuisse repudij libellum, ut Christus Dominus Matth. 19. testatur. Et quamvis fuerit sub Iudice, an Moses permisit tamquam licitum, Deo dispensante, vel tanquam minus malum: at hodie nullo modo est licitus. Tum quia eorum lex cessauit, quia Christus Matth. 19. corum dispensationem abstulit, vt benè Sotus in 4. dis. 33. qu. 2. art. 2. concl. 2. Quæsierim igitur, num validum sit nunc Iudeorum matrimonium sub huiusmodi conditione initum?

*E*st quidem. Quia cum lex eorum hoc permittat, licet deducitur in pactum, & iure inest: E. Jacob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

arque ita eius expressio non nocebit. *Cap. signi monium n. 10. fasciati, de eleæ. Sic Ioan. Andre. cap. de infidelib. sub libelli renum. 5. de cog sanguin. Cardin ibi, num. 2. Anchar. pudic conditio. Anton. num. 9. Abbas num. 6. Alexand. de Nevo num. 10. Praeposi. num. 5.*

Modò nullum est matrimonium. Quia ea conditio est contra matrimonij substantiam, cum contineat, posse dissolui matrimonij vinculum nec inest, cum iam sine controvèrsia sit, eam legem non excusare à culpa, nec dare ius, aliud incundi matrimonium. Ità Glos. *Cap. de infidel. verb. Eſſ matrimonium. &c ibi. Hostienſ fine. Conar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 5. Sanch. lib. 5. d. 12. num. 3.*

Prima sententiam omnino reiecio, secundum dámque vniè esse veram reor: & à fortiori *Prima sententia omnino reiecio.* id dicendum est de aliis infidelibus, quibus nunquam licuit, libellum repudij dare.

D V B I V M C C I I .

An vitietur, matrimonium, quando conditio ex contraria ab altero tantum ex contrahentibus apponitur.

*N*on vitiatur. Quia conditio non confert ad contractum matrimonij confirmandum, vel *Non vitiatur.* infirmandum, nisi ab utræque parte acceptetur: Ergo cum illa conditio non acceptetur ab utrōque contrahente, matrimonium non infirmabit: & cum ex alia parte sit turpis, habebitur, quasi adiecta non esset. Ità Angel. verb. *Matrimonium 3. impedit. 3. num. 13. Sylvest. verb. Matrimonium 3. qu. 11. ver. 2. Tabie. verb. Matrimonium 2. qu. 1. num. 11. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 19. Barthol. à Ledes. de matr. dub. 25. concl. 10.*

Vitiatur omnino. Quia diuersitas in consensu viciat contractum: ut quando alter purè *811 viciatur.* consentit, alter verò sub conditione. Habetur *812 n. 1. 1. s. si quis simpliciter, ff. de verborum obligation.* Et ratio est manifesta, quia non vniuntur inter se consensu, ex qua vniōne contractus oritur: Ergo cum in hoc matrimonio hæc diuersitas inueniatur, erit nullum. Ità Adrian. in 4. qu. 3. de matrimon. dub. 9. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 47. art. 5. dub. 5. ita mordicus hanc sententiam defendens, vaſſerat, primam esse omnino improbabilem. Conar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 11. Sanchez lib. 5. d. 13. num. 5.

Ego quidem reor, immerto Petrum de Ledes, primam sententiam omnino improbabilem esse asseruisse, quam Sancius, & alij merito *813* *Secondaria sententiam, ut probabilem.* valent. Secundam tamen, vt probabilem elegerim. Quia ad matrimonium requiritur mutua corporum traditio, at in hoc casu non inuenitur: cum alter non absolute tradat corpus, sed sub conditione, contraria matrimonij substantiae, ac consequenter excludente verum consensum: Ergo nullo modo est matrimonium.

DVBIVM CCIII.

An Sponsalia vitentur, per conditionem substantiae matrimonij contrariam, sicut vitentur matrimonium.

814
Vitentur
sponsalia.

Vitentur quidem sponsalia per conditio-
nem substantiae matrimonij contrariam,
sicut ipsum vitentur matrimonium. Quia in-
aniter promittitur, quod non potest executioni
dari. Sic D.Thom.in 4,di.27,qu.22,a.1.corp.
D.Bonau,di.18,q.3,n.1.3. Dut.ibi,g.2,num.5.
Richar,di.27,a.1,g.1.Palud,di.29,q.1,ar.3.
concl.1,n.16.D.Antonin,p.1,ir.1,c.28,g.2.Syl-
uestr.v.Sponsalia,q.5.Rosel,ibi,fine.Tabie,ibi,
qu.2,num.3.

815
Non vitian-
tur.

Minime vitantur. Quia haec conditions
tanquam turpes reiciuntur, nec contrariatur
matrimonio, cum ad sponsalia sollemodo
pertineant, & non referantur ad matrimonio
tempus: Ergo possunt sponsalia huiusmodi
conditione inita consistere. Ita Petrus de Ledes.
de matrimonio, qu.47,a.5,dub.6,quod excitat circa
solut.ad.9.

816
Difinition
viter.

Ego autem vsus distinctione, quaestioni sa-
tisfacio. Quando cōditio contraria apponitur
tanquam implenda post matrimonium semper
illud annulat: quando autem debet impleri,
antē matrimonium, tunc si est contra infep-
rabilitatem, vt *Contraham tecum, nisi ante ini-
tum matrimonium aliam diuorem, aut pulchriorē
inuenior*; matrimonium non vitiat, quia ipsi nō
opponitur, cum non tollat matrimonij insepar-
abilitatem, nec etiam opponatur sponsalium
naturae, ut pote quae salubria sunt: nec etiam
reiciuntur tanquam turpis; quia non est talis,
cum ad peccandum minime inciterit: quare va-
lida erunt sponsalia, impleta ea conditione: &
ea deficiente, erunt nulla. Si vero sit conditio
contraria matrimonij fidem, vt si ante matrimonium
fornicaris, tunc valebunt sponsalia reiecta
ea conditione tanquam turpis; quia ea non cō-
trariatur matrimonio, cum ad fidem matrimonij
solum pertineat, ne postquam translatum
est corporis dominium in coniugem, alteri tra-
datur: antē matrimonium nō est translatum
dominium. Si autem aduersetur bono prolis,
vt si ante matrimonium venena, quibus sterilis
efficiari sumas, vitiat sponsalia; quia per eam
conditionem obligatur sponsus ad aliquid cō-
trarium bono prolis, quod per illud matrimonium
promisum intenditur, vnde aduersatur
futuro matrimonio promisso.

DVBIVM CCIV.

*Conditio haec, si mecum concubueris, contra-
ham tecum, sit tanquam turpis reicienda.*

817
Non est tan-
quam turpis
reicienda.

Non est turpis, ideoque non reicienda, sed
suspedit contractum. Quia initio copu-
la haec sponsalia pura contingent, & conse-
quenter antē perfectam copulam efficiunt
matrimonium. Cap.1, qui fidem de sponsal. Sic
Couser.4, Decret. p.2,c.3,n.13. Andr. Cucus l.5,
institut. ir.11,n.51. Sed hoc si verum est, locum
habere poterat ante Tridentinum, secus post

cum iam sponsalia non transeant in mat-
rimonium per copulam: & sic conditio illa est
turpis.

Turpis omnino est, ideoque reicienda, nec
suspedit sponsalia. Quia aut de concubitu il-
licito, & fornicatio intelligitur, & tunc non
suspedit, sed tanquam turpis reicitur: aut de
concubitu licito, ac matrimoniali, & tunc mi-
nimè suspedit: quia iure ipso inept, cum con-
iuges mutuo sibi debet um reddere teneantur.
Ita D.Antonin.7,p.17,1.c.19,§.5.Rosel,v. Ma-
trimonium 5,n.7.Angel,v. Marrimonii 3, imped.
3,n.9.Sylvestr.v. Marrimonium 3,9.7.Tabie,v.
Marrimon.2,q.vlt.Brunel,de sponsal. cap.3,n.6.

Aptius dixerim, si intelligatur de concubitu
turpi, reici tanquam turpem, & sponsalia
absolutè maneret: si vero de concubitu licito,
ac matrimoniali, suspendere usque ad euen-
tum. Quia confutur conditio, alio modo appo-
nita, quam iure insit: iure enim post contra-
ctum matrimonium bimelitro datur: ut ea cōdi-
tio intelligatur, si statim inito matrimonio fa-
ceris tui corporis copiam. Mecum Sanch. l.5,
d.16,num.3.

DVBIVM CCV.

*An conditio haec, si te virginem inuenero, vel
si primo in coitu mihi placueris, tecum
contraham, sit tanquam turpis
reicienda.*

Tanquam turpis reicienda est, & sic Spō-
salia pura manent. Quia ea conditio super
actum turpem planè fertur. Sic Gloss. cap. Per cuncta
tuas, verb. *Præsumendum de condit. appos.* & ibi.
Ioan. Andr. n.7. Anton. n.8. Anchar. n.7. Abbas
n.7. Innocent. cap. *De illis, num. vni. de condit.*
appos. Alex. de Neuo ibi, num. 2. Spino specul.
teflam, gloss. 15, num. 64.

Turpis non est, ideoque non reicitur, sed
suspedit contractum, quamvis intelligatur, si
per coitum te virginem inuenero. Quia ea
conditio non fertur super actum turpem, sed
super honestam virginitatis conditionem. Ita
Sotus in 4,di.19,quaest.1.art.3, post 3.

Vera haec satis, sed verius distinxerim id si
te virginem inuenero, si intelligatur per aspe-
ctum matronarum, vel aliam iustum indagi-
nem non reici, sed suspendere: quia est
honesta conditio. Si vero intelligatur per
concubitum, esse turpem: quia incitat ad pe-
ccandum: & quamvis virginitatis conditio ho-
nesta sit, at quando apponitur turpiter explo-
randam esse, turpis est admodum; vnde merito
ea reiecta, parus remanet contractus, vt apte
Henriq.lib.11, cap.12,num.6. & Sanch.lib.5,d.
16,num.7.

DVBIVM CCVL.

*An conditiones turpes, & impossibilis reicien-
tur, à sponsalibus, sicut reiciuntur à
matrimonio.*

Minime reiciuntur. Quia secluso iure Ec-
clesiastico habente eas conditiones pro cō-
tractu non

. Dubia De Consensu Condit. 139

...on reiciuntur conditions, sed annularent, & turpes suspenderent matrimonium: Ergo ius Ecclesiasticum id statuens, tanquam coram iuri naturali, & divini, est restrin- gendum. Quia enim à iure communī exorbi- bitant, sunt restringenda. Reg. Quia à iure com- muni, reg. iur. in 6. Cum ergo Cap. fin. de- condit. appos. olum in matrimonio eas condi- tiones reici statuat, extendendum minimè est ad Ipsilonalia. Sic doctissimi Theologi. Salmantini Academici, teste Petro de Ledes. de mar- q. 47. a. 5. quorum ipse sententiam afferit esse probabilem.

lib. 5. d. 2. num. 7. afferentes, conditiones quæ non sunt necessariæ à natura, vi se Antichristus nascetur, suspendere matrimoniorū; quæ tamen ad id sunt impertinentissimæ.

Cum his opinor, quia quamvis conditionem inpertinentem matrimoniū Sanctissimo contraria adiucere, aliqualis sit culpa, non tamen est ex turpibus, quæ a matrimoniō relinquentur, non enim alium incitat ad aliquod peccatum in futurum admittendum: qualis est illa: si furtum f. ceris.

Reiciuntur omnino. Quia sponsalia sunt iunctum quoddam matrimonij, unde dispositum in matrimonio, in sponsalibus depositum censetur leg. *Oratio ff. de spons.* Itaque conditiones turpes pariter a sponsalibus reiciuntur contra te, si mecum coevis, intelligendo de coto turpivel si te inuenero virginem, intelligendo corporis indagine. Ita D. Tho. in 4. *disp. 27.* a. 2. *corp. D. Bonau. disp. 28. q. 3. n. 13.* Richar. *disp. 27. a. 3. q. 2.* D. Antonin. *3. p. tit. a. c. 1. §. 2.* Paludin. in *4. disp. 29. q. 1. a. c. 3. cond. 7. n. 3.* Sylvest. in *sponsaliis q. 9. R. Olaf. ibi. fine. Tabte. q. 2. n. 1.* Lucas. *Disp. 2. p. 2. in strucl. de matrim. c. 42.* Sanch. *4. s. 15. n. 2.*

Factor primæ sententia fundamentum for-
to esse, meque admodum :ficeret, ut illam am-
plieeret, nisi alio ex capite inuenirem concor-
dem omnium Doctorum sensum, tanquam quid
indubitatum supponentem, rei conditiones
cupes ac impossibilis tam à matrimonio, quā
à sponsalibus, à qua receptissima sententia re-
cedere, piaculum ducerem.

DVBIVM CCVIII.

*Ad demonstratio, & causa vitiis
matrimonium si ei contra-
rietur.*

Suppono matrimonio posse aliquid adiici d29 *Quodam prae-
missa.* per modum demonstrationis, quod contin-
git, quando significatur aliqua qualitas in con-
trahentibus, & explicatur per relativum, aut
dictionem importantem aliquam qualitatem;
ut *Duo es, quia libera es, aut virgo.* Vel potest
adiici per modum causae, quod evenit, quando
denotatur causa, ob quam contrahitur; & com-
moniter explicatur per dictionem. *Quia: ut
contra te tecum, quia diuines, aut pulchra es.* Qua-
sierimus igitur, num idem quod de conditionibus
diximus, censendum quoque sit de demonstra-
tione & causa, ita ut si hæc contrahentur ma-
trimonio, illud vitiatur: si sunt honesta, illud sus-
pendatur: si turpia, impossibilia, reiiciantur 820

Quamvis demonstratio & causa nunquam
suspendant matrimonium, annihilant tamen,
quando sunt contra substantiam, & bona eius.
Quia eo ipso, quod non absolue, sed sub ea
causa, & demonstratione quis consentit, quæ
quidem matrimonij substantia adversatur, non
videtur absolute in matrimonium consentire.
Sic Nauar. *sum. cap. 2. num. 62.* videtur fauere
D. Tho. & alij Doctores citati à P. Sanchez *l.*
s. a. 9. n. 6. alterentes, annulare matrimonium
conditionem ipsi repugnantem quamvis sit de
presenti, cum tamen illa non sit propriè con-
ditio, sed demonstratio.

Demonstratio, vel causa per se sumpta num-
quam suspedit, vel virtutis matrimonium, cui-
uscumque sit qualitatis, siue vera sit, siue falsa;
sed semper habetur pro non adiecta, firmum²
que manet matrimonium: ut *Acipio se, que vel*
quia es sterili, vel quia procuras sterilitatis ve-
nena. Quia quae matrimonium variant, vel vi-
tiant, debent ad substantiam, seu vim contra-
etus spectare: sed demonstratio, & causa non
spectant ad substantiam, confusus contractus
matrimonij, sicut spectat conditio, sed tan-
tum pertinet ad opiniones rerum, quas con-
trahentes conceperunt, vel ad causas, quae ad
contrahendum ipsos mouent: Ergo nullo mo-
do variant maritri omnia, ita Palud. in 4. dif.
29. question. 2. art. concl. 1. numer. 5. & art. 2.
concl. 1. numer. 11. D. Antonini; part. tit. 1.
capit. 19. §. 5. Sotus in 3. i. 2. question. 2.
*art. 1. Syllest. verb. *Matrimonium* 3. que-*
sition. 12. Sanchez libr. 5. d. 19. numer. 2. & alij
apud ipsum.

Hanc sententiam omnino sectandam existimo. Quia demonstratio aut causa non se

328

324

830

83

832

Hanc sententiam omnino tenendam reor. habet ut obiectum, vel pars obiecti contractus, sed antecedenter, & quasi motuum: Ergo illum non irritat. Monuerim tamen haec intelligenda esse, quando demonstratio vel causa per modum causae, aut demonstrationis apponitur: nam si apponatur permodum conditionis, de illis iudicandum sicut de conditionibus: ut *Contrabo tecum, quia dabitis tantam dotem*; tunc licet videatur demonstratio, at est sensus conditionalis.

DVBIVM CCIX.

An modus vitiet matrimonium, si ei contrarieatur?

Nonnulla premitto.

Matrimonio aliquid potest adiici ut modus, qui est quasi adfectio oneris, ad quod volumus contrahentem obligare: & communiter explicatur per conditionem *Vt*, v. gr. *Ducor et tu dimitas, vel honorem consequae*. Quæstioni igitur committo, an idem censendum sit de modo, ac de conditionibus, ita ut si hic contrarieatur matrimonio, illud vitierit: sit hoc honestus, illud suspendat: si turpis, aut impossibilis, reiiciatur?

Modus non vitiat matrimonium.

Modus contrarius substantia, aut bonis matrimonij, ipsum minimè annullat, ut *Contrabo tecum, ut venena sterilitatis procreas*, vel ut te adulterandam tradas. Quia modus in hoc distat à conditione, quod conditio suspendit actus perfectionem, ita ut ante ipsum implementum validus minimè sit, at modus non suspendit, sed aduenit actus perfecto, statimque valet actus, & alter obligatus manet ad modi implementum. Ut *Dono tibi equum, ut facias hoc*, valet statim donatio, & tenetur donatarius, modum implore. lib. 1. 2. fin. C. de donation. que sub modo. docet Barth. l. *Quibus diebus. Termilius, ff. de condit. & demonstr. Ita Sotus in 4. dist. 29. ques. 2. art. 1. concil. Verbeci. quem refert, ac sequitur*

Rosel. verb. Matrimonium 5. num. 9. Tabie. verb. Matrimonium 2. question. ultim. Petr. de Ledel. de marriagon. ques. 47. art. 5. dub. 3.

Modus contrarius substantia, aut bonis matrimonij, ipsum annullat, sicut contraria conditionis. Quia Cap. fin. de condit. appos. habetur, hanc conditionem contractui matrimonij adiectam, *Contrabo tecum, donec pulchriorem inueniam*, ipsum vitiare tanquam ipsius substantia contraria & tamen est eadem ratio de hac conditione & de modo, nam sicut modus non suspendit dispositionem, sed aduenit dispositioni perfectæ, ita haec conditionis: Ergo similiter modus contrarius substantia vitiat. Ita D. Antonius. part. 2. tit. 3. c. 1. 9. §. 1. Angel. verb. *Matrimonium 3. imped. 3. fine. Sylvestri. lib. qu. 1. Nanatus. cap. 22. num. 6. 2. Couar. & alij quos ipse refert 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 8 & 17. Greg. Lop. 1. 5. v. Aquellus. tit. 4. p. 4. Sanch. 1. 5. d. 19. num. 5.*

Cum his sentio, nec placet mihi Ladouci Lopez p. 1. *Instrukt. de mar. c. 42. distinctio. qua intendit viratam sententiam ad concordiam redigere: ut scilicet modus substantia matrimonij contrarius non vitiet, quando apponitur ut causa impulsua, secus si apponitur, ut per illum inducatur obligatio ad eius obseruantiam. Disciplet, inquam, quia semper easle modi natura ut contractum minimè suspendat, verum alter recipiens sub modo, illum obseruare teneatur Addiderim, si modus sit impossibilis, verbi gratia *Contrabo tecum, ut digito culum tangas*, valet omnino matrimonium, reiecto modo & similiiter si sit turpis. Quia similis conditio tanquam impossibilis, & incitans ad peccandum a matrimonio reiicitur per Cap. fin. de condit. appos. Ergo à fortiori modus impossibilis & turpis, quia ad peccandum incitat, reiicitur: cum hic non suspendat contractum, sed contractui iam perfecto adueniat. Porro si modus sit impossibilis, & honestus, non suspendit matrimonium, sed statim est validum. Quia natura modi est, ut non suspendat. l. *Cum ab eo 41. ff. de contrah. empt.**

LIBER